Jaarstukken 2018

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
2 Rekening in één oogopslag 8
3 Programmaverantwoording 2018 9
Programma 1 Openbaar bestuur 10
Programma 2 Bereikbaarheid 26
Programma 3 Water 45
Programma 4 Milieu 54
Programma 5 Ruimte 63
Programma 6 Groen 77
Programma 7 Cultuur en Welzijn 93
Programma 8 Financiën 104
4 Paragrafen 113
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 114
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen 134
4.3 Financiering 140
4.4 Bedrijfsvoering 144
4.5 Verbonden partijen 157
4.6 Grondbeleid 190
4.7 Provinciale heffingen 193
5 Jaarrekening 200
5.1 Overzicht van baten en lasten en toelichting 201
Programma 1 Openbaar Bestuur 202
Programma 2 Bereikbaarheid 205
Programma 3 Water 216
Programma 4 Milieu 219
Programma 5 Ruimte 224
Programma 6 Groen 231
Programma 7 Cultuur en Welzijn 237
Programma 8 Financiën 239

Jaarverslag

1 Inleiding

Voor u liggen de Jaarstukken over 2018, het laatste volle jaar van dit college van Gedeputeerde Staten (GS). De collegeperiode 2015-2019 loopt ten einde. Op 20 maart 2019 hebben de inwoners van Noord-Holland met elkaar nieuwe Provinciale Staten (PS) gekozen. Iets daarvoor, op 7 januari 2019, werd Arthur van Dijk in een buitengewone Statenvergadering geïnstalleerd als nieuwe commissaris van de Koning. Hij volgde Johan Remkes op, die sinds 1 juli 2010 cvdK in Noord-Holland is geweest.

Deze jaarstukken bieden een heldere verantwoording over de voortgang ten aanzien van de provinciale beleidsprogramma's. De in 2018 behaalde resultaten illustreren dat de ambities uit het coalitieakkoord *Ruimte voor Groei* in de afgelopen bestuursperiode grotendeels zijn verwezenlijkt.

Vanwege de voortvarende uitvoering daarvan hadden PS in november 2017 motie 110 aangenomen, waaraan door het College van GS invulling is gegeven door een reeks beleidsinitiatieven. Deze voorstellen, met een financieel beslag van 69 miljoen euro, richtten zich op de terreinen van waterrecreatie, infrastructuur, terugdraaien bodemdaling in veenweidegebieden, ecologische oevers, handhaving in natuur- en stiltegebieden, fietsinfrastructuur en versterking van de regionale (duurzame) economie door aanleg van snel internet en CO2-leidingen. Aan deze voorstellen is vanaf 2018 invulling gegeven.

De provincie heeft in 2018 een aantal projecten m.b.t. het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) opgeleverd. Zo zijn de N307/N194 (project N23 Westfrisiaweg), Geinbrug, Vechtbrug, N241 en N235 in 2018 in gebruik genomen.

Het afgelopen jaar zijn de laatste gebiedscontracten (voor de duur van 10 jaar) gegund voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. Daarmee zijn in alle gebieden in 2018 de gebiedsaannemers actief. Door middel van het gebiedsgericht werken, zet de provincie in op efficiënt beheer en onderhoud, waarbij voor een lange tijd wordt samengewerkt met de gebiedscontractanten en zo gebruik wordt gemaakt van hun kennis en innovatiekracht.

Het bestuursakkoord Klimaatadaptatie is ondertekend. De ambities die neergelegd zijn in de provinciale watervisie voor klimaatadaptatie zijn behaald. Vanuit de vraag van het nationale Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie maar ook vanuit de regio, is extra inzet geleverd op Klimaatadaptatie.

De provincie heeft zich in 2018 volop ingezet voor de energietransitie en circulaire economie.

In 2018 hebben PS de Omgevingsvisie vastgesteld en is gestart met de Omgevingsverordening.

In 2018 heeft de provincie in samenwerking met partners het Proof-of-Concept Fonds officieel opgericht als Innovatiefonds Noord-Holland BV. Vanuit dit fonds zijn in 2018 vier converteerbare leningen verstrekt.

De provincie heeft de derde tranche van de lening voor de onderzoeksreactor Pallas toegezegd. Daarnaast is er subsidie verleend voor de bouw van een solarlab op de ontwikkellocatie Petten.

De provincie werkt eraan om jaarlijks 250 hectare nieuwe Natuurnetwerk Nederland te realiseren. Dit staat ook in het provinciaal coalitieakkoord. In 2018 werd 298 hectare Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd o.a. in de Harger- en Pettemerpolder en De Kampen. Ook werd 238 hectare verworven middels aankoop of functiewijziging.

Op 7 september 2018 is de fietsbrug en natuurverbinding bij Nigtevecht feestelijk geopend, in aanwezigheid van de samenwerkingspartners en omwonenden.

Voor de financiële resultaten verwijzen we naar hoofdstuk 2, de rekening in één oogopslag. Via het provinciefonds betaalt het Rijk mee aan de bekostiging van provinciale taken. In 2018 bedroeg de algemene uitkering vanuit het Rijk aan de provincie Noord-Holland € 201 miljoen. Naast de algemene uitkering vanuit het Rijk vormen de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting een belangrijke eigen inkomstenbron voor de provincies. Het maximumtarief voor 2018 is van Rijkswege vastgesteld op 111,8 opcenten. Noord-Holland hanteert evenwel een tarief van 67,9 opcenten en is de afgelopen jaren steeds de provincie met de laagste opcenten geweest van de 12 provincies. In 2018 heeft de provincie Noord-Holland € 208 miljoen aan opcenten ontvangen. De inkomsten en de uitgaven van de provincie Noord-Holland zijn in balans. Ook in financiële zin is de provincie Noord-Holland een vaste koers blijven varen.

Leeswijzer

In deze leeswijzer worden kort alle onderdelen van de Jaarstukken 2018 benoemd.

De Jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en bijlagen. Het jaarverslag is ingedeeld in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. De jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten en toelichting, de balans en toelichting, overige specificaties en de SiSa-verantwoording.

Omdat de begroting 2018 nog volgens “het oude format” opgemaakt is en de jaarstukken een afspiegeling vormen van de begroting, zijn de jaarstukken 2018 nog (grotendeels) conform het oude format opgemaakt. Om al wel een stap te maken richting het nieuwe format dat vanaf 2019 geldt, is er waar mogelijk wel wat gewijzigd. Zo zijn de financiële toelichtingen anders vormgegeven. Bovendien zijn deze toelichtingen die voorheen bij de programmatabellen in de programmaverantwoording werden opgenomen dit jaar opgenomen in de financiële jaarrekening, namelijk bij het overzicht van baten en lasten per programma en het overzicht van mutaties reserves per programma. Bedoeling is om hiermee in de programmaverantwoording meer ruimte te geven voor een beleidsmatig verhaal.

Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen.

De programmaverantwoording

De programmaverantwoording bestaat uit 7 beleidsprogramma's, plus een programma Financiën. Deze programma's bestaan weer uit 22 beleidsdoelen en 50 operationele doelen. Ieder programma begint met een doelenboom. Deze doelenboom bestaat uit een maatschappelijk doel, beleidsdoelen en operationele doelen. Na de doelenboom worden per programma de prioriteiten van de provincie vermeld en de omgevingsfactoren die het bereiken van het (maatschappelijk) doel zouden kunnen beïnvloeden. Daarna wordt weergegeven welke verbonden partijen zijn ingezet om het doel te bereiken en zijn de vanuit het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplichte beleidsindicatoren opgenomen. De doelenboom, de prioriteiten, omgevingsfactoren, verbonden partijen en beleidsindicatoren gaan in op de vraag "wat wilden we per programma bereiken?". De vraag "wat hebben we daarvoor in 2018 gedaan en wat heeft dit gekost?" wordt beantwoord onder de operationele doelen.

Onder de operationele doelen wordt toegelicht wat er ten aanzien van het betreffende doel in 2018 gedaan is en wat er eventueel anders verlopen is dan verwacht. Na deze toelichting volgt de instrumententabel met de begrote en gerealiseerde output. Als de gerealiseerde output gelijk is aan de begrote output dan wordt dat in deze tabel weergegeven met "conform". Als de gerealiseerde output afwijkt van de begrote output dan wordt in deze tabel aangegeven wat er dan wel gerealiseerd in ten aanzien van dat betreffende instrument.

De paragrafen

Na de programmaverantwoording vindt u de paragrafen. Hierin worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. De paragrafen zijn onderdelen van zowel de begroting als het jaarverslag. Ze geven een dwarsdoorsnede van beide producten en gaan in op de meer bedrijfsmatige onderdelen van de provinciale taken.

De jaarrekening

De jaarrekening kent een meer financiële insteek. Hierin wordt de rekening van baten en lasten op programmaniveau (de exploitatie) weergegeven en is de balans (het vermogen) opgenomen. Beide overzichten, inclusief toelichting, geven de financiële positie van de provincie weer.

Het overzicht van baten en lasten en de balans zijn de onderdelen waar de accountant het grootste deel van zijn controle op richt. De accountant beoordeelt daarbij of de getallen en toelichtingen een getrouwe weergave van de werkelijkheid zijn en of het financieel handelen van de provincie Noord Holland rechtmatig tot stand is gekomen.

Het overzicht van baten en lasten

De cijfers per programma die u hier leest, komen overeen met de programmatabellen in de programmaverantwoording. De verschillen tussen de (actuele) begrotingsbedragen en de gerealiseerde bedragen worden hier toegelicht, op het niveau van de lasten, de baten, de stortingen in en de onttrekkingen aan reserves.

De Balans

De balans is de momentopname van de financiële positie van de provincie Noord Holland op 31 december 2018. De balans is voorzien van toelichtingen op de diverse feiten die onze financiële positie hebben beïnvloed. Onder andere zijn hier overzichten en toelichtingen opgenomen over de stand van en mutaties in de reserves en voorzieningen.

SiSa en overige tabellen

Na de balans vindt u nog een aantal tabellen, die deels wettelijk verplicht zijn en deels ter informatie zijn opgenomen. SISA staat voor single information en single audit. Het is een systematiek die in Nederland door de Rijksoverheid is ingevoerd voor de verantwoording van onder andere specifieke uitkeringen aan medeoverheden. Hierdoor hoeven gemeenten en provincies voortaan nog maar op één moment per jaar (single information) informatie aan het Rijk te leveren.

2 Rekening in één oogopslag

Analyse van het resultaat

PM

3 Programmaverantwoording 2018

Programma 1 Openbaar bestuur

Maatschappelijk doel

Een goed functionerend openbaar bestuur waarborgen.

Doelenboom

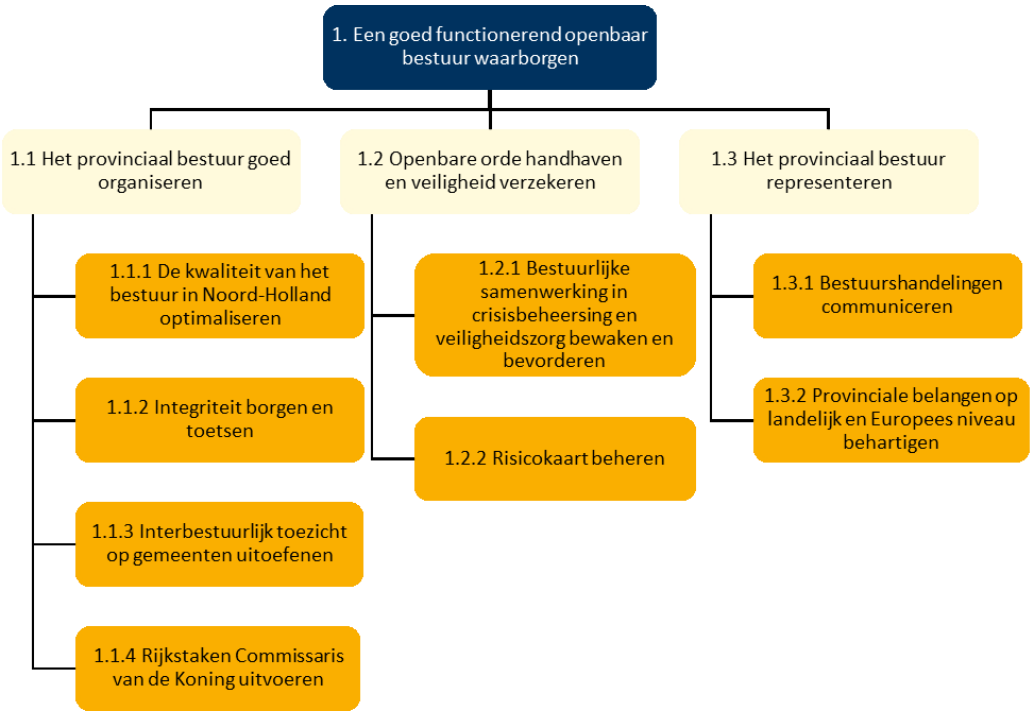

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- Met het project Versterking kwaliteit en integriteit van het lokaal openbaar bestuur is in 2018 een start gemaakt. Het project kent een doorloop naar 2019.
- De kwaliteit van het openbaar bestuur is bevorderd door het voeren van overleg met gemeenten over hun bestuurlijke toekomst, het delen van kennis, gebruik te maken van de bevoegdheden van de provincie op grond van de Wet Algemene regels herindeling (Arhi), het subsidiëren van onderzoeken naar bestuurskracht en naar versterking van bestuurskracht en regionale samenwerking.
- De provincie heeft als doel de regionale samenwerking te versterken en te komen tot regionale samenwerkingsagenda's. Hiervoor zijn in 2018 als start voor alle 8 regio's regiomanagers aangesteld.
- De provincie Noord-Holland heeft een actieve bijdrage geleverd aan de samenwerking in Metropoolregio Amsterdam (MRA)-verband, zowel bestuurlijk als door het leveren van ambtelijke capaciteit aan het MRA-bureau en het in belangrijke mate medefinancieren van de kosten van de MRA.
- Het door het kabinet vastgestelde concept beleidskader gemeentelijke herindeling 2018 heeft Gedeputeerde Staten (GS) doen besluiten om te stoppen met de arhi-procedure voor

gemeentelijke herindeling in de Gooi en Vechtstreek in november 2018.
Weesp gaat een ambtelijke en later bestuurlijke fusie aan met Amsterdam, waardoor een duurzame oplossing is gerealiseerd.

- Een delegatie van Noorse regionale bestuurders is tijdens een bezoek aan Noord-Holland geïnformeerd over de aanpak van de circulaire economie in Noord-Holland en over innovatieve verkeersmanagementsystemen.
- Na intensieve lobby heeft het medisch-nuclair onderzoekscenrtum in Petten ruim € 6 miljoen europese innovatie subsidie ontvangen.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

- De gemeenteraadsverkiezingen hebben de positie versterkt van lokale partijen in raden die zich in belangrijke mate inzetten voor de zelfstandigheid van gemeenten.
- Het kabinet stelde een concept beleidskader gemeentelijke herindeling 2018 vast. Dit perkt, in afwijking van het regeerakkoord, de mogelijkheden voor door de provincie geïnitieerde herindelingsprocedures in. GS besloten de arhi-procedure Gooi en Vechtstreek daarop te stoppen.
- De Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Financiën, hebben gezamenlijk de 'Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht' opgesteld. Het doel van het interbestuurlijk toezicht is dat bewoners en ondernemers erop kunnen blijven vertrouwen dat de overheid haar taken goed uitvoert. De agenda gaat zowel over generiek als financieel toezicht. De nieuwe werkwijze van het toezicht sluit beter aan bij de bestuurlijke verhoudingen, de complexe maatschappelijke opgaven en het tempo waarin we daar in Nederland aan werken. De Agenda toekomst van het interbestuurlijk toezicht is in december 2018 naar de tweede Kamer gezonden.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
1.1.1	Randstedelijke Rekenkamer	Rekenkamerfunctie
1.4.2	Interprovinciaal Overleg	Belangenbehartiging provincies

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Kwaliteit van het openbaar bestuur

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht in 2018	0	6
Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen 2015	47%	48%
Opkomst Tweede Kamerverkiezingen 2017	83%	82%
Opkomst gemeenteraadsverkiezingen 2018	55%	54%

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 1 — Openbaar bestuur

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	23.184	23.859	26.101	22.154	3.947	27.519
Baten	-120	-93	-196	-97	-99	-105
Saldo van baten en lasten	23.064	23.766	25.905	22.057	3.848	27.414
Stortingen reserves	0	3.000	3.000	3.000	0	0
Onttrekking reserves	-2.681	-183	-1.181	1.382	-2.563	-183
Resultaat	**20.384**	**26.583**	**27.724**	**26.439**	**1.285**	**27.231**

1.1 beleidsdoel

Het provinciaal bestuur goed organiseren

Foto: Frank van Beek

Foto: Bas Beentjes

1.1.1 De kwaliteit van het bestuur in Noord-Holland optimaliseren

Toelichting

Provinciale Staten

De provincie heeft 36 scholenbezoeken gefaciliteerd waarbij de jongeren kennis maken met het openbaar bestuur en de provinciale politiek. Statenleden hebben hierbij kennis en ervaring gedeeld en er was ruimte om vragen te stellen. Daarnaast hebben Provinciale Staten (PS) van Noord-Holland in 2018 de werkgroep 100 jaar vrouwenkiesrecht ingesteld, met de opdracht om onder meer een tentoonstelling en de uitreiking van een penning voor te bereiden. Op 7 maart 2019 reikt een onafhankelijke jury onder voorzitterschap van Ankie Broekers-Knol (voorzitter van de Eerste Kamer) de Ribbius Peletier penning uit aan een Noord-Hollandse vrouw die zich

verdienstelijk heeft gemaakt voor de positie en rol van vrouwen in de politiek. Om de betrokkenheid van burgers te versterken zijn alle commissies van Provinciale Staten voorzien van live uitzending van beeld en geluid en kunnen deze ook achteraf teruggekeken worden.
In april 2018 maakte commissaris van de Koning (cvdK) Remkes bekend per januari 2019 te stoppen. De provincie heeft een vertrouwenscommissie ondersteund bij het opstellen van de profielschets en de keuze voor de nieuwe cvdK. Op 17 december 2018 is door PS in een buitengewone Statenvergadering afscheid genomen van Johan Remkes waarna op 7 januari 2019 in een buitengewone Statenvergadering Arthur van Dijk is geïnstalleerd als nieuwe cvdK.

Commissaris van de Koning
De commissaris van de Koning (cvdK) is in de eerste plaats vertegenwoordiger en boegbeeld van de provincie Noord-Holland (provinciaal orgaan). De cvdK als provinciaal orgaan is voorzitter van Provinciale Staten en voorzitter en lid van Gedeputeerde Staten. Daarnaast vervult de cvdK rijkstaken.

De centrale taak van de cvdK als rijksorgaan is het bevorderen van de bestuurlijke kwaliteit en de samenwerking tussen bestuurders in de provincie. Onder andere door contacten met 'Den Haag' en gemeenten en de ambtsbezoeken aan gemeenten, bedrijven en de veiligheidsregio's. Daarnaast heeft de cvdK rijkstaken op het gebied van burgemeestersaangelegenheden, de zorg voor de bestuurlijke integriteit en de veiligheidszorg. Voorts adviseert hij over predicaten en erepenningen, koninklijke onderscheidingen en is gastheer bij koninklijke bezoeken in de provincie.

Een groot deel van de verantwoordelijkheden betreft interbestuurlijke taken: bevoegdheden die zich richten op het functioneren van andere besturen en bestuurders en het functioneren van de eigen provinciale bestuursorganen. Het doel daarvan is: vanuit de zorg voor de bestuurlijke kwaliteit bevorderen dat maatschappelijke en bestuurlijke problemen die binnen één keten of binnen één overheidslaag weerbarstig, hardnekkig of onoplosbaar lijken, opgelost kunnen worden. De cvdK doet dat door te adviseren, initiëren, gesprekken aan te gaan en waar nodig te interveniëren. De cvdK ontvangt van inwoners of instanties regelmatig informatie of verzoeken om te bemiddelen in een conflict. Daarnaast legt de cvdK zogenaamde ambtsbezoeken af aan de gemeenten om zich te laten informeren. De cvdK legt verantwoording af aan de ministers over zijn functioneren.

Er zijn in 2018 103 bemiddelingsverzoeken door de cvdK afgehandeld en 500 adviezen afgegeven over aanvragen om koninklijke onderscheidingen. Bij 80% van de burgemeestersbenoemingen is van assessments gebruik gemaakt. In het kader van functieonderhoud zijn 95% exitgesprekken gehouden en 100% evaluatiegesprekken. Er zijn voorts 20 verzoeken voor het predicaat Hofleverancier afgehandeld (waarvan 15 nieuwe aanvragen en 5 aanvragen voor bestendiging van het predicaat). Er zijn 13 verzoeken om een erepenning afgehandeld. Voor de gemeenten Amsterdam, Enkhuizen, Uithoorn, Hollands Kroon, Koggenland en Amstelveen is in 2018 een procedure gestart voor een burgemeestersbenoeming. In 2018 zijn in de gemeenten Heemstede, Amsterdam en Enkhuizen nieuwe burgemeesters benoemd. In de gemeenten Hollands Kroon, Uithoorn, Huizen en Haarlemmermeer zijn door de cvdK in 2018 waarnemend burgemeesters benoemd. De burgemeesters van Wormerland en Waterland zijn in 2018 herbenoemd. Ook voor de gemeente Heerhugowaard is in 2018 een procedure gestart voor de benoeming van een burgemeester. Maar vanwege de mogelijke herindeling van Heerhugowaard met Langedijk, is deze procedure voortijdig afgebroken.

In 2018 is een koninklijk bezoek aan de regio West-Friesland door de cvdK voorbereid en begeleid. Verder zijn in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen en de benoeming van nieuwe raadsleden en wethouders bijeenkomsten georganiseerd voor raadsgriffiers en burgemeesters over integriteit. Ook het symposium dat op 17 december 2018 is gehouden ter gelegenheid van het afscheid van de heer Johan Remkes als cvdK stond in het teken van de integriteit van het openbaar bestuur en de weerbaarheid van het openbaar bestuur

Onderzoeken, evaluaties en monitoring
In 2018 zijn verschillende evaluaties en monitors uitgevoerd die inzicht geven in de effectiviteit en de voortgang van het gevoerde beleid. De volgende evaluaties en onderzoeken zijn bestuurlijk ingebracht: Evaluatie wind op land, Evaluatie zon (onderdeel Nota herijking beleid zonneparken), Evaluatie Pact van Westfriesland, Evaluatie Nationaal Park Duinen van Texel, Evaluatie tankstationbeleid, Inzicht regionale verschillen woningvraag (in presentaties). De belangrijkste in 2018 uitgevoerde monitors zijn: Monitor wonen, Monitor OV-knooppunten, Staat van de energietransitie, Barometer brede welvaart en welzijn, Monitor bedrijventerreinen, provinciale analyse Landelijk informatiesysteem van arbeidsplaatsen (LISA).
Daarnaast werd een aantal strategische verkenningen uitgevoerd ter voorbereiding op de nieuwe Statenperiode. Zo is in het kader van de digitale agenda de verkenning Provinciaal bestuur bij technologische innovatie opgesteld.

Kwaliteit openbaar bestuur
De provincie heeft overleg gevoerd met gemeenten die in 2018 besloten tot een bestuurlijke fusie: Weesp en Amsterdam (eerst een ambtelijke fusie in 2019), Beemster en Purmerend, Langedijk en Heerhugowaard. Overleg is gevoerd met de colleges van B&W en raden van de gemeenten in Zaanstreek-Waterland (Landsmeer, Waterland, Edam-Volendam, Oostzaan en Wormerland) over hun bestuurlijke toekomst. In samenwerking met de gemeenten in de regio is het Pact van Westfriesland geëvalueerd. Voorbereid zijn concept herindelingsontwerpen in het kader van de eind 2018 gestopte provinciale arhi-procedure Gooi en Vechtstreek.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.02 Afhandelen van bezwaar- en beroepschriften	- 80% van de bezwaarschriften van burgers ten aanzien van door het provinciaal bestuur genomen besluiten binnen de termijn afgehandeld.	- 85% van de bezwaarschriften is tijdig afgerond.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.03 Behandelen verzoeken aan de commissaris van de Koning om bemiddeling	- 100% van de bemiddelingsverzoeken met de methodiek van hoor en wederhoor behandeld.	-Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.04 Uitvoeren beleid koninklijke onderscheidingen	- Alle aanvragen volgens het automatiseringssysteem Daisy afgehandeld.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.05 Verlenen van subsidies	- Minimaal 92% van de beslissingen op subsidieverzoeken binnen de termijn genomen.	- Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.06 Bevorderen van de stabiliteit van het bestuur	- Bij 80% van de burgemeestersbenoemingen van assessments gebruik gemaakt. - Potentiële kandidaten gescout. - Functieonderhoud gepleegd (95% exitgesprekken, 95% evaluatiegesprekken).	- Conform - Conform (100% evaluatiegesprekken)
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.07 Bevorderen gebruik van de 'Handreiking evaluatiegesprek gemeenteraad en burgemeester'	- Tijdens bijzondere raadsvergaderingen aandacht gevraagd voor de handreiking.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
1.1.1.08 Indienen verzoek tot onderzoek bij de Randstedelijke Rekenkamer	- Op de uitvoering van 4 onafhankelijke onderzoeken gestuurd.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.09 Invullen ombudsfunctie commissaris van de Koning	- Bestuurlijke kwesties en vragen van burgers door de commissaris bemiddeld.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.10 Inzetten van accountmanagement voor goede relaties in de regio	- Optimale samenwerking met de regio gerealiseerd ten behoeve van gezamenlijke maatschappelijke opgaven.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.11 Uitvoeren van strategische verkenningen	- Aantal strategische verkenningen uitgevoerd.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.12 Uitvoeren beleid predicaten en erepenningen	- Alle aanvragen zijn in behandeling genomen.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
1.1.1.13 Uitvoeren van evaluatieonderzoeken en monitoren van beleid	- Aantal evaluatieonderzoeken en beleidsmonitors uitgevoerd.	- 6 evaluaties en 6 monitors uitgevoerd.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.14 Stimuleren en faciliteren van bestuurskrachtige gemeenten en regio's	- Bestuurskracht van gemeenten en regio's vergroot, onder meer door als kennismakelaar op te treden, gemeenten via de uitvoeringsregeling 'Versterken bestuurskracht' te subsidiëren en bestuurlijk overleg te voeren met individuele gemeenten en regio's.	- Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.17 Integriteit openbaar bestuur	- Bijeenkomsten georganiseerd en onderzoeken gehouden.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.19 Opstarten werkgroep Jongerenparticipatie	- Jongeren wegwijs gemaakt in politieke onderwerpen en de politieke besluitvorming.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.20 Uitzenden op beeld en geluid van de commissievergaderingen van Provinciale Staten	- Rechtstreeks uitzenden en terugkijken van commissievergaderingen van Provinciale Staten.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.1.21 Voorbereidingen treffen voor Verkiezingen van Provinciale Staten in 2019	- De voorbereidingen voor het digitale platform voor de verkiezingen gestart.	- Conform.

1.1.2 Integriteit borgen en toetsen

Toelichting

GS onderzoeken de integriteit van partners van de provincie Noord-Holland. Het gaat om ontvangers van subsidies, aanvragers en houders van vergunningen, kopers van provinciaal vastgoed en winnaars van aanbestedingen. Door de betrokkenen en hun zakelijke relaties met behulp van open en gesloten bronnen te onderzoeken minimaliseren GS het risico dat de samenwerking met de provincie door deze partijen wordt misbruikt voor het plegen van strafbare feiten zoals witwassen en milieucriminaliteit. GS kunnen naar aanleiding van eigen onderzoek in openbare bronnen en deels gesloten bronnen, nader advies vragen bij het Landelijk Bureau Bibob. Indien het nader advies daartoe aanleiding geeft kunnen GS een vergunning of subsidie weigeren, intrekken, nadere voorschriften verbinden, verscherpt toezicht instellen, onderhandelingen (bij vastgoedtransacties en aanbestedingen) stopzetten en intern nadere bewakingsmaatregelen instellen.

De provincie Noord-Holland levert deze onderzoeken structureel ook aan de provincies Utrecht en Flevoland en incidenteel aan Noord-Hollandse gemeenten.

Voor de provincie Noord-Holland zijn 7 onderzoeken inzake aanbestedingen, 11 vergunningaanvragen, 71 subsidies en 1 vastgoedtransactie gescreend. Voor de provincies Utrecht en Flevoland zijn in totaal 9 onderzoeken uitgevoerd. Voorts zijn er 34 andere overige integriteitsonderzoeken uitgevoerd. Het uitvoeren van onderzoeken is vraag gestuurd.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.2.01 Uitvoeren van integriteitsonderzoeken op basis van de Wet BIBOB	- 15 aanbestedingen, 15 vergunningaanvragen, 25 subsidies en 6 vastgoedtransacties gescreend. - 15 onderzoeken voor de provincies Utrecht en Flevoland uitgevoerd. - 15 overige integriteitsonderzoeken uitgevoerd.	- 133 onderzoeken.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.2.02 Behandelen van overige integriteitsonderzoeken	- Alle onderzoeksaanvragen in behandeling genomen.	- Conform.

1.1.3 Interbestuurlijk toezicht op gemeenten uitoefenen

Toelichting

Financieel toezicht

Het interbestuurlijk toezicht kent 2 varianten:

- Het financieel toezicht (specifiek toezicht) op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, en het
- Generiek toezicht op de wettelijke taakuitvoering door gemeenten en waterschappen.

Via het financieel toezicht bevorderen GS een gezond en evenwichtig financieel beleid bij gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Voorkomen moet worden dat gemeenten en regelingen afhankelijk worden van extra financiële steun van andere overheden, bijvoorbeeld door het aanvragen van steun ingevolge artikel 12 van de Financiële verhoudingswet. GS kunnen zo nodig gemeenten onder preventief toezicht plaatsen.

- Financieel toezicht op gemeenten
  In 2018 zijn van de 48 Noord-Hollandse gemeenten bij 27 gemeenten de financiële positie en het financieel proces volledig geanalyseerd onder het repressieve toezichtregime (56 %). Voor 2 gemeenten gold het preventieve toezichtregime op basis van de Wet Arhi (vanwege aanstaande fusie). Ook deze gemeenten zijn volledig geanalyseerd (4 %).

  Bij 19 gemeenten kon worden volstaan met een beperkte analyse vanwege hun goede prestaties in de afgelopen jaren (40%). Hiervan zijn er 16 afgehandeld (33%). De 3 in 2018 niet beoordeelde gemeenten zullen in het eerste kwartaal van 2019 beoordeeld worden.

- Financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen
  In 2018 kende Noord-Holland 41 gemeenschappelijke regelingen die onder de werking van het financiële toezicht vielen. Daarvan zijn er 37 beoordeeld.

GS kunnen in het kader van generiek toezicht als interbestuurlijk toezichthouder ingrijpen wanneer een gemeente of waterschap de wettelijke taken (met uitzondering van de wettelijke taken binnen het sociaal domein) niet goed uitvoert. Dat gebeurt dan via in de plaats stelling bij taakverwaarlozing of door schorsing/vernietiging van een besluit.

Zo'n interventie wordt voorafgegaan door een bestuurlijk traject. Dit bestuurlijk traject verloopt volgens de 'interventieladder' die verschillende fasen kent, waaronder:

- signaleren
- informatie opvragen
- een bestuurlijk gesprek en
- de vooraankondiging van een maatregel.

De interventieladder is niet dwingend. GS beslissen zelf in welk tempo de treden worden doorlopen.

In het IBT-beleid 2018-2021 hebben GS de volgende domeinen als risicodomeinen aangewezen: financieel toezicht, omgeving, archief en informatiebeheer en de huisvesting van verblijfsgerechtigden. De aanwijzing houdt in dat de prestaties van de gemeenten op deze domeinen aan de hand van de beschikbare informatie jaarlijks worden beoordeeld door GS.

Resultaten:

- 100% van de gemeenten en waterschappen zijn beoordeeld op hun prestaties ten aanzien van de medebewindstaken op de risicodomeinen en hebben een brief ontvangen over dit oordeel.
- Het Uitvoeringsplan 2018/2019 is door GS vastgesteld.
- Er zijn 3 themaonderzoeken en praktijktoetsen gestart, te weten:
    - Constructieve veiligheid zwembaden.
    - Illegaal gebruik/illegale bewoning recreatiewoningen.
    - Brandveiligheid in zorginstellingen.
- De oordelen over de taakuitvoering door gemeenten 2017 zijn medio 2018 gepubliceerd op de interactieve kaart de provinciale website.
- Op het gebied van toezicht en handhaving omgevingsrecht is 1 interventie uit het verleden ambtelijk en bestuurlijk gemonitord.
- Er waren 3 interventies (2 op ambtelijk niveau en 1 op bestuurlijk niveau) in het kader van archieftoezicht.
- Er hebben 15 gesprekken op ambtelijk niveau en 17 gesprekken op bestuurlijk niveau plaatsgevonden met gemeenten die substantieel achterlopen in de tijdige huisvesting van verblijfsgerechtigden.
- Gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hebben voor 100% toepassing gegeven aan de Informatieverordening IBT en de benodigde informatie voor de beoordeling van de prestaties ter beschikking gesteld.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.3.01 Houden van financieel	- Van 33% van de gemeenten de financiële positie en het financiële proces beperkt geanalyseerd vanwege hun	- Conform.

toezicht	goede prestaties in de afgelopen jaren. Overige 67% volledig geanalyseerd. - 26 tot 29 gemeenschappelijke regelingen in 3e kwartaal beoordeeld.	
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.3.02 Toepassen informatieverordening IBT	- Een oordeel (beperkte analyse of volledig oordeel adhv toezichtsregime) gegeven op basis van toegezonden informatie over 100% van de prestaties van gemeenten en waterschappen ten aanzien van medebewindstaken op risicodomeinen. - Vaststellen van Uitvoeringsplan voor opvolgend jaar. - Themaonderzoeken en praktijktoetsen 2018. - Monitoren en transparant maken van de oordelen op de website. - Waar nodig interveniëren via de interventieladders.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.3.03 Escaleren bij niet of niet volledig ontvangen van informatie	- In 100% van de gevallen heeft escalatie plaatsgevonden.	- Conform.

1.1.4 Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren

Toelichting

Voor de toelichting op de rijkstaken van de cvdK wordt verwezen naar operationeel doel 1.1.1 De cvdK brengt eens in de 2 of 3 jaar een ambtsbezoek aan de gemeenten in Noord-Holland. Voor 2018 waren geen bezoeken aan gemeenten voorzien. Wel is een bezoek van de Koning en Koningin aan West-Friesland voorbereid en begeleid.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.1.4.01 Afleggen ambtsbezoeken door de commissaris van de Koning	- in 2015 en 2016 zijn ambtsbezoeken in alle gemeenten in NH uitgevoerd, geen ambtsbezoeken in 2018 voorzien.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.1 — Het provinciaal bestuur goed organiseren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
1.1.1	De kwaliteit van het bestuur in Noord-Holland optimaliseren	14.805	16.457	16.682	15.964	719	14.594
1.1.2	Integriteit borgen en toetsen	257	470	470	450	20	688
1.1.3	Interbestuurlijk toezicht op gemeenten uitoefenen	1.261	1.975	1.975	1.808	167	1.312
1.1.4	Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	30	30	30	25	5	1.514
	Totaal lasten	16.353	18.932	19.157	18.248	909	18.108
	Totaal baten	-120	-93	-184	-79	-105	-93
	Totaal saldo	16.233	18.839	18.973	18.169	804	18.015
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**16.233**	**18.839**	**18.973**	**18.169**	**804**	**18.015**

1.2 beleidsdoel

Openbare orde handhaven en veiligheid verzekeren

1.2.1 Bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg bewaken en bevorderen

Toelichting

Het optreden van de cvdK bij crises ligt vooral in het beslechten van bestuurlijke conflicten en het bevorderen van de noodzakelijke afstemming. Een overzicht van de bestuurlijke verantwoordelijkheden bij crises is in samenwerking met het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) beschreven in de Bestuurlijke Netwerkkaarten Crisisbeheersing.

Er zijn 7 bestuurlijke overleggen met veiligheidspartners voorbereid en gehouden. Conform de begroting zijn alle algemeen bestuursvergaderingen van de veiligheidsregio's in Noord-Holland door een liaison van de cvdK bijgewoond. De piketorganisatie en het coördinatiecentrum waren 24 uur per dag beschikbaar. Er zijn 2 bijeenkomsten gehouden in het kader van de versterking van het bestuurlijk netwerk op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing (BOVC). En er is 1 ambtelijke bijeenkomst gehouden over de bovenregionale impactanalyse overstromingen en wateroverlast.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.2.1.01 Adviseren en faciliteren van bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheid	- Beleidsontwikkeling met en door veiligheidspartners afgestemd.	- Conform.
	- Annotaties voor cvdK, 3 bestuurlijke overleggen.	- Conform.
	- Liaison cvdK in alle (35) AB-vergaderingen van de veiligheidsregio's.	- Conform.
	- Piketorganisatie en coördinatiecentrum 24/7 beschikbaar.	- Conform.
	- 1 ambtelijke en 1 bestuurlijke workshop crisisbeheersing en veiligheid.	- Conform.

1.2.2 Risicokaart beheren

Toelichting

In de Wet veiligheidsregio's (artikel 45) is opgenomen dat GS zorg dragen voor de productie en het beheer van een geografische kaart, waarop de in de veiligheidsregio's aanwezige risico's zijn aangeduid. Op de risicokaart staan deze risico's en rampen geografisch weergegeven.

100% van de opgegeven risico-objecten zijn in de risicokaart weergegeven.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.2.2.01 Beheren en onderhouden van de risicokaart	- 90% van de risico-objecten op de risicokaart opgenomen.	- 100%.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.2 — Openbare orde handhaven en veiligheid verzekeren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
1.2.1	Bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg bewaken en bevorderen	131	242	557	151	406	590
1.2.2	Risicokaart beheren	50	145	145	88	57	165
	Totaal lasten	181	387	702	239	463	755
	Totaal baten						
	Totaal saldo	181	387	702	239	463	755
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**181**	**387**	**702**	**239**	**463**	**755**

1.3 beleidsdoel

Het provinciaal bestuur representeren

© European Union / Giedre Daugelaite

1.3.1 Bestuurshandelingen communiceren

Toelichting

Noord-Holland is een veelzijdige en ondernemende provincie. Het provinciebestuur houdt zich met veel zaken bezig die belangrijk zijn voor de Noord-Hollanders. Toch is de gemiddelde Noord-Hollander niet altijd goed op de hoogte van het werk van de provincie. Uit onderzoek in 2014 bleek dat driekwart van de Noord-Hollanders geen of nauwelijks een idee heeft wat de provincie doet. Ook was het vertrouwen in het werk van de provincie laag. Daarom is aan het begin van deze collegeperiode een nieuwe communicatiestrategie vastgesteld, die het vergroten van bekendheid met en vertrouwen in het werk van de provincie centraal stelt.
Op basis van deze communicatiestrategie is de afgelopen jaren gewerkt aan het breder vertellen van het verhaal van de provincie, het communicatiever maken van de organisatie en vernieuwing van het sponsorbeleid en het persbeleid. Ook zijn veel van de communicatiemiddelen van de provincie vernieuwd: er kwamen een nieuwe, meer servicegerichte website en een nieuw intranet, de webcare op sociale media is geprofessionaliseerd en de bladen van de provincie kregen een nieuwe formule. Er is een start gemaakt met een nieuw ontwerp en personalisatie van het NH Weekbericht en andere digitale nieuwsbrieven, dit zal in 2019 worden afgerond.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.1.01 Inzetten interne communicatie	- Intranet doorontwikkeld. - Verandercommunicatie over de organisatieontwikkeling (Samen Noord-Holland). - Personeelsblad Op Dreef doorontwikkeld als digitaal magazine. - Organisatie communicatiever maken. - Provinciale ambitie i-domein vertalen.	- Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.1.02 Inzetten externe communicatie	- Website doorontwikkeld. - Sociale media doorontwikkeld. - NH Kwartaalblad ontwikkeld tot nieuw extern blad, gericht op inwoners (digitaal en op papier). - NH Weekbericht ontwikkeld tot meer gepersonaliseerde nieuwsbrief, gericht op relaties en stakeholders.	- Conform. - Conform. - Conform. - NH Weekbericht wordt in 2019 vernieuwd.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.1.03 Implementeren communicatiebeleid	- Inzet actief persbeleid. - Meer gebruik van (communicatie)onderzoek. - Jaarprogramma sponsoring en relatiemanagement uitgevoerd. - Corporate story opgesteld. - Extra inzet burgerparticipatie.	- Conform - Conform - Conform - Conform - Conform
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.1.04 Instrumentarium uitbreiden	- Uitbreiding instrumenten voor consultatie van burgers gerealiseerd.	- Conform

1.3.2 Provinciale belangen op landelijke en Europees niveau behartigen

Toelichting

De provincie heeft een medewerker public affairs in Den Haag, die ontwikkelingen daar op de voet volgt en deelt met het provinciaal bestuur en de ambtelijke organisatie. Ook brengt zij actief actuele Noord-Hollandse dossiers onder de aandacht van Tweede Kamerleden. Daarnaast wordt Noord-Holland ambtelijk vertegenwoordigd in Brussel en heeft de provincie een bestuurlijke vertegenwoordiger in relevante Europese netwerken, zoals het Comité van de Regio's en het netwerk van de kustregio's. In 2018 heeft dit ertoe geleid dat de plannen voor het nieuwe Europese landbouwbeleid 2020-2027 veel ruimer/als maatwerk zijn geformuleerd in plaats van de strakke kaders in voorgaand Europees beleid. Een ander resultaat in 2018 is dat via het Europese programma voor regionale ontwikkeling van 2014 tot heden € 40 miljoen aan Europese subsidie naar Noord-Holland is gevloeid voor innovatieve projecten op het gebied van circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaam en slim transport.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.2.01 Bijhouden en beïnvloeden van de EU-ontwikkelingen op de prioritaire dossiers	- Voor de provincie relevante Europese dossiers én ontwikkelingen gevolgd en indien nodig onze invloed op het beleid aangewend via een lobby.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	

1.3.2.02 Subsidie verlenen aan Europese projecten via cofinanciering door de provincie Noord-Holland	- Aan Europese projecten die passen bij provinciaal beleid verschillende subsidies verleend.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.2.03 Volgen van en actief inspelen op de voor Noord-Holland prioritaire dossiers van het Rijk	- Actief de relevante dossiers voor onze provincie gevolgd en via een lobby, eventueel met onze partners, invloed uitgeoefend.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
1.3.2.04 Behartigen van gezamenlijke provinciale belangen	- De gezamenlijke belangen van de provincie behartigd, mede via deelname aan diverse netwerken.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 1.3 — Het provinciaal bestuur representeren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
1.3.1	Bestuurshandelingen communiceren	2.271	2.331	2.346	2.300	46	1.953
1.3.2	Provinciale belangen op landelijke en Europees niveau behartigen	4.379	2.209	3.896	1.368	2.528	6.703
	Totaal lasten	6.650	4.540	6.242	3.668	2.574	8.656
	Totaal baten			-12	-18	6	-12
	Totaal saldo	6.650	4.540	6.230	3.649	2.581	8.644
	Storting						
1.3.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	0	3.000	3.000	3.000	0	0
	Onttrekking						
1.3.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	-2.681	-183	-1.181	1.382	-2.563	-183
	Resultaat	**3.969**	**7.357**	**8.049**	**8.031**	**18**	**8.461**

Programma 2 Bereikbaarheid

Maatschappelijk doel

Voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon-, werk- en recreatielocaties zorg dragen.

Doelenboom

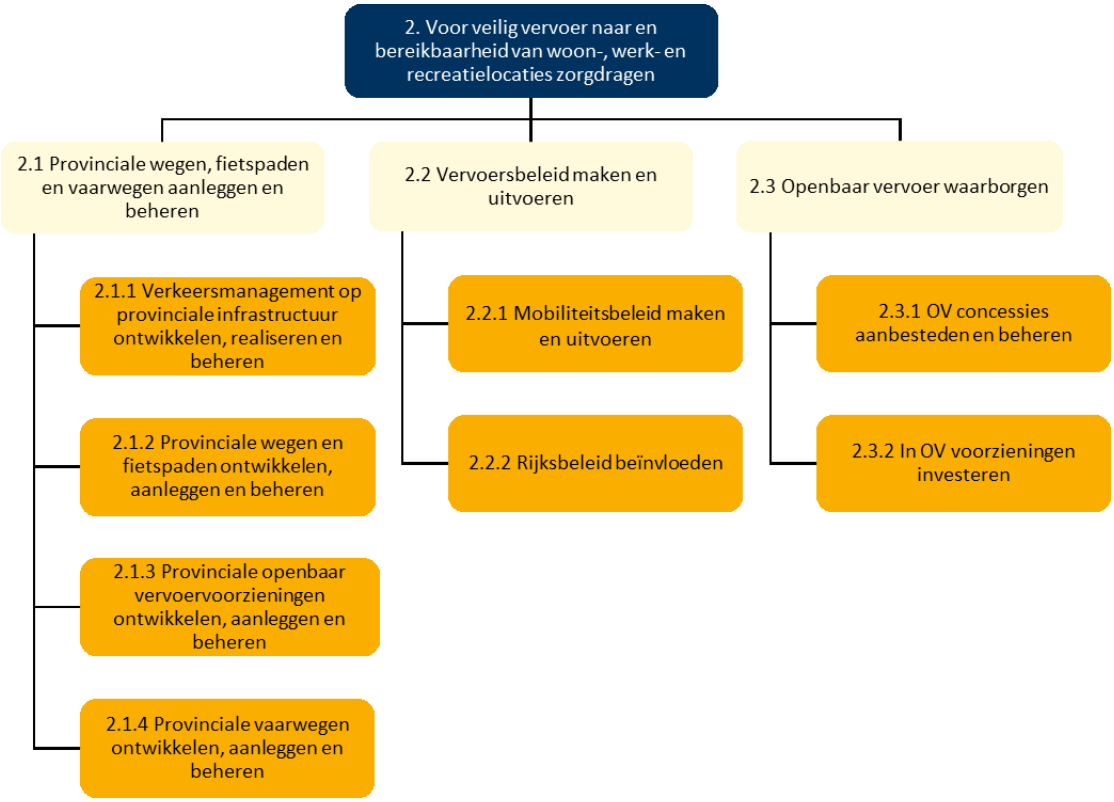

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- Voor de projecten Verbinding A8-A9 en Duinpolderweg heeft de provincie het definitieve voorkeursalternatief vastgesteld. Voor het segment van de Stelling van Amsterdam waar de verbinding doorheen loopt, wordt nu eerst een landschapsplan opgesteld.
- GS hebben de Discussienota Agenda Mobiliteit op 22 januari 2019 vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd bij brief van 22 januari 2019.
- In 2018 hebben GS het Perspectief Fiets vastgesteld. De subsidieregeling Fietsknelpunten Noord-Holland is in 2018 opengesteld en loopt door in 2019.
- De uitrol van de gebiedscontracten voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur in 2018 is voorspoedig verlopen. Het zesde en tevens laatste gebiedscontract is in juni 2018 van start gegaan. Daarmee zijn alle gebieden aanbesteed in 2018. Dat is ruim een half jaar eerder dan de uiterste deadline van 31 december 2018.
- Op 30 november 2018 is het laatste deel van het project N23 Westfrisiaweg (nu N307/N194) feestelijk opengesteld, ter hoogte van het "oude" viaduct over de A7 bij de afslag Hoorn-Noord. De opening vond plaatst door de minister van Infrastructuur en

Waterstaat en de gedeputeerde Mobiliteit in aanwezigheid van bewoners, bedrijven en partners in het project.

- Op 14 december 2018 is de bediencentrale "Weg & Waterhuis de Langebalk" in Heerhugowaard officieel in gebruik genomen. Vanaf deze bediencentrale wordt momenteel één brug op afstand bediend. In totaal zullen er tot en met 2022 44 bruggen en sluizen op deze bediencentrale worden aangesloten.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkelingen
De Omgevingswet is een belangrijke richting voor ons beleid. Dat geldt ook voor de Nationale Omgevingsvisie die het Rijk aan het opstellen is. De Omgevingswet heeft nadrukkelijk tot doel om een impuls te geven aan de wijze waarop de overheid in samenwerking met anderen omgaat met maatschappelijke opgaven en deze wenst te realiseren. In 2018 is de ingangsdatum van de Omgevingswet overigens uitgesteld tot 2021.

Partners in de Metropoolregio Amsterdam, het Rijk, gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, individuele grondeigenaren en reizigers
Mensen die zich willen verplaatsen, blijven doorgaans niet binnen de grenzen van bestuurlijke eenheden. Bovendien maken ze in een ketenreis vaak gebruik van meer modaliteiten en van meerdere aanbieders van vervoer. Daarom alleen al is samenwerking in het beleidsveld van de mobiliteit onontbeerlijk. De provincie werkt intensief samen met andere overheden, als het Rijk, aangrenzende provincies, de Vervoerregio Amsterdam, de Metropoolregio Amsterdam, gemeenten en waterschappen. Maar ook met organisaties die belangen vertegenwoordigen in de wereld van de mobiliteit (bijvoorbeeld TLN, EVO, ANWB, Rover, Fietsersbond en Schuttevaer). Die samenwerking geldt zeker ook voor de reizigers en inwoners. De provincie doet dat steeds meer door de gebruiker in een vroegtijdig stadium bij de planvorming te betrekken. Voorbeelden daarvan zijn de verkeerssituatie in Broek in Waterland en de nieuwe verbindingen A8-A9 en Duinpolderweg.

Demografische en economische ontwikkelingen
De economie is uit de recessie gekomen. Dit uit zich onder meer in een toename van de kosten veroorzaakt door files en vertragingen in het verkeer. De stijging van de verliestijd van voertuigen in 2018 ten opzichte van 2017 bedraagt landelijk meer dan 7%. Daarmee komt de totale verliestijd weer op het niveau van 2008.

De economische groei betekent ook een grote stimulans voor de werkgelegenheid en de opleving van de bouwactiviteiten. De groei in werkgelegenheid in de provincie voltrok zich in de periode 2017-2018 voor 2/3 in en direct om Amsterdam. De economische groei zet de huizenmarkt onder druk. De vraag naar woningen in de regio Amsterdam neemt sterk toe. Zowel de groei van de werkgelegenheid als van het aantal nieuwe inwoners moet worden gefaciliteerd door het mobiliteitssysteem. De opgave daarin is groot.

Kostprijsverhogende ontwikkelingen
De aanwezigheid van chroom-6, de chemische stof PFOS en de marktsituatie zorgen voor kostenverhogingen en vertragingen. Door de toenemende vraag en het gebrek aan personeel en materiaal kunnen aannemers niet altijd voldoende werk en kwaliteit leveren. Daarnaast eist 'de omgeving' steeds nadrukkelijker een positie op tijdens de planvorming en realisatie van infrastructuur. Zo vergt burgerparticipatie meer capaciteit en inzet.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
2.1.4	Beheersregeling Amstel	Beheer van de Amstel (het beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek).

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Mobiliteit

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie	7,7 (2017)	7,6 (2017)

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 2 — Bereikbaarheid

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	158.218	195.377	237.753	190.244	47.509	181.830
Baten	-77.115	-10.640	-20.622	-17.320	-3.302	-9.735
Saldo van baten en lasten	81.104	184.737	217.131	172.924	44.207	172.095
Stortingen reserves	252.668	100.954	180.337	173.813	6.524	101.313
Onttrekking reserves	-82.404	-81.342	-144.518	-108.795	-35.722	-294.008
Resultaat	**251.368**	**204.349**	**252.951**	**237.941**	**15.009**	**-20.601**

2.1 beleidsdoel

Provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren

Geinbrug

2.1.1 Verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren

Toelichting

De provincie verzorgt het functioneel beheer van diverse verkeerslichten die in eigendom zijn van de regionale partners, gemeente Zaanstad en gemeente Haarlem. Deze samenwerking is in 2018 uitgebreid met de gemeenten Hoorn, Heerhugowaard en Amsterdam. Het aantal verkeersregelinstallaties (VRI's) in beheer bij de provincie zelf bedraagt 256 stuks. De provincie voert het functioneel beheer van VRI’s uit om de doorstroming bij VRI’s te verbeteren met 6%. Ieder jaar worden er evaluaties uitgevoerd met betrekking tot de optimalisatie van ongeveer één vijfde van onze verkeerslichten. Deze evaluaties geven aan dat in 2018 een gemiddelde afname aan voertuigverliesuren van boven de 7% is gerealiseerd. De provincie heeft specifiek aandacht voor de doorstroming van OV binnen het actieprogramma Openbaar Vervoer dat in 2018 verder is aangescherpt. Deze aanscherping heeft ertoe geleid dat de voorbereiding langer heeft geduurd dan gepland, daardoor kan de realisatie pas worden gestart in 2019.

De provincie werkt aan de realisatie van een integratiedesk om vanuit één werkplek tunnels en verkeersmanagement 24 uur per dag en de bruggen en sluizen in de nachtelijke uren aan te kunnen sturen. Dit project is vertraagd, vanwege de toegenomen complexiteit van verschillende (technische) zaken. De verwachting is dat de integratiedesk in 2019 operationeel zal zijn.

In het kader van het Smart Mobility programma is in 2018 een proeftuin ingericht op de provinciale wegen rondom Schiphol voor het uitvoeren van testen en pilots. De provincie heeft 6 compleet werkende intelligente verkeersregelinstallaties (i-VRI’s) op de N205 gerealiseerd. Daarnaast wordt de plaatsing van 46 i-VRI's voorbereid waarvan de volgende 6 in het voorjaar van 2019 in gebruik worden genomen. De levering loopt vertraging op vanwege gebrek aan capaciteit bij de verschillende leveranciers. Deze vertraging geldt landelijk, voor alle wegbeheerders.

In 2018 zijn voorbereidingen gestart met verschillende stakeholders voor onderzoek naar de doorstroming van specifieke doelgroepen (vrachtverkeer, openbaar vervoer, groepen fietsers) en het opstellen van een bijbehorend prioriteringskader. Er heeft in samenwerking met de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) op de N205 een praktijktest en simulatie plaats gevonden met 7 auto's die waren uitgerust met coöperatieve adaptieve cruise control (CACC) om met elkaar en de verkeerslichten te communiceren. Deze simulatie is uitgevoerd om te onderzoeken wat het gebruik van deze techniek betekent voor de veiligheid en de doorstroming. De provincie heeft zich daarnaast aangesloten bij de Europese projecten Socrates en Concorda. Dit zijn samenwerkingsverbanden tussen serviceproviders, overheden en automobielfabrikanten.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.1.01 Uitbouwen samenwerking rondom verkeersmanagement met regionale partners	- Besluit over Praktijk Proef Amsterdam (PPA) fase 3 en start realisatie in 2018. - PNH verzorgt het functioneel beheer van diverse verkeerslichten die in eigendom zijn van de regionale partners gemeente Zaanstad en Haarlem.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.1.02 Uitvoeren beleidskader verkeersmanagement	- De zodanige optimalisatie van de Verkeersregelinstallaties (VRI's) dat het aantal voertuigverliesuren tot 2020 met 6% per jaar afneemt en de betrouwbaarheid met 10% toeneemt door implementatie van verkeerskundig beheer. Hierbij wordt jaarlijks bij 80 VRI's een verkeerskundige analyse uitgevoerd en waar nodig wordt een optimalisatie uitgevoerd. - De doorstroming van het OV geoptimaliseerd in relatie tot het wegverkeer door het uitvoeren van het in 2017 opgestelde actieprogramma. - een integratiedesk tussen wegverkeersleiding en tunnelbewaking volledig gereed, zodat verkeersmanagement efficiënter kan worden ingezet. - De investeringen voor het "Netwerkbreed" maatregelenpakket voor verkeerslichten mede gerealiseerd in het kader van het Smart Mobility Programma: · Verder ontwikkelen en implementeren van 48 Intelligente verkeerslichten; · Smart Mobility Schiphol met stakeholders voorbereiden, zoals onderzoek naar inrichting van de weg hierop en testen met automatisch rijden.	- Conform. - Plan aangescherpt. - Voorbereidingen getroffen. - Gerealiseerd: 6. - In voorbereiding: 46. - Conform.

2.1.2 Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren

Toelichting

Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI)
In 2018 zijn er stappen gezet in een aantal belangrijke Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) studieprojecten. Voor het project Duinpolderweg hebben GS een definitief voorkeursbesluit genomen. Gezamenlijk met de provincie Zuid-Holland is een plan van aanpak voor de planuitwerkingsfase opgesteld. Ook voor het project Verbinding A8-A9 hebben GS een besluit voor een definitief voorkeursalternatief genomen.
De studie naar de doorgang Broek in Waterland heeft meer tijd in beslag genomen dan vooraf was voorzien. Tevens is er nog een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) gemaakt die in 2018 is opgeleverd. De uitkomsten van de studie zijn besproken in de commissie Mobiliteit & Financiën van 26 november 2018.

Voor de bereikbaarheid in Den Helder zijn korte termijn maatregelen in uitvoering genomen om de bereikbaarheid te vergroten. Hiervoor worden alle VRI's op de N250 vervangen voor Intelligente-VRI's en worden kleinschalige aanpassingen gedaan aan de kruising N250/Havenweg. Daarnaast is de studie naar lange termijn maatregelen in afronding waarin een verkenning wordt uitgevoerd naar wegen met 2x2 rijstroken. Een westelijke route over de N9, een midden variant over de N245, en een oostelijke variant bestaande uit een nieuwe verbinding tussen de A7 en de N99. Ook in andere studieprojecten is voortgang geboekt, zoals weergegeven in het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2025, dat in november door PS is vastgesteld.
De provincie heeft in 2018 een aantal PMI projecten opgeleverd. Zo zijn de N307/N194 (project N23 Westfrisiaweg), Geinbrug, Vechtbrug, N241 en N235 in 2018 in gebruik genomen. Het instrument, uitvoeren van Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI): het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit, is niet conform de begroting 2018 verlopen. De huidige marktsituatie leidt tot vertragingen en kostenverhogingen bij met name de beweegbare kunstwerken.

Beheer en onderhoud
Het afgelopen jaar zijn de laatste gebiedscontracten gegund voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. Daarmee zijn in alle gebieden in 2018 de gebiedsaannemers actief. Dat is ruim een half jaar eerder dan de uiterste deadline van 31 december 2018. De gebiedscontracten zijn ook binnen het beschikbare budget gegund. Momenteel voldoet 97% van de wegen en de fietspaden aan het door PS vastgestelde kwaliteitsniveau. Dat is 2% hoger dan de streefwaarde van de provincie. Het areaal dat momenteel niet voldoet aan het vastgestelde kwaliteitsniveau zal in onderhoud worden genomen door de desbetreffende gebiedsaannemer. In de PS vergadering van november 2018 is het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) behandeld en zijn de aangevraagde vervangingsinvesteringen beschikbaar gesteld. Om de biodiversiteit te verbeteren is in 2018 samen met de gebiedscontractant van gebied "Zuid-Kennemerland/ IJmond" gestart met een pilot "sinusmaaien" op de N203. Daarbij wordt in meerdere fases de berm gemaaid, zodat er altijd een leefgebied voor de insecten aanwezig blijft. De eerste resultaten zijn zeer positief.
In 2018 is tijdens een onderzoek vastgesteld dat in oude verflagen van ongeveer de helft van de beweegbare kunstwerken van de provincie chroom-6 voorkomt en mogelijk ook in oude verflagen van andere staalconstructies zoals de masten van de openbare verlichting. Chroom-6 kan in stofvorm gevaarlijk zijn voor de gezondheid, met name voor het onderhoudspersoneel. De

provincie is daarom meteen in overleg gegaan met gebiedscontractanten en er zijn extra beheersmaatregelen genomen. Daarnaast heeft de provincie juridisch laten onderzoeken wat de rechtspositie van de provincie is rondom de aansprakelijkheid. De uitkomsten hiervan zullen in 2019 gereed zijn.

Innovatieve projecten

In 2018 is de provincie gestart met een groot aantal innovatieve projecten. Voor het innovatieve project Energiebesparing, het vervangen van de huidige openbare verlichting (OVL) door ledverlichting, is een inventarisatie gedaan naar de eisen die de provincie moet stellen voor het aanschaffen van led-lampen. In 2018 is hiervoor een inkoopstrategie geschreven. Deze inkoopstrategie bleek complexer als gevolg van de lopende gebiedscontracten. Hierdoor is de planning nu om in de eerste helft van 2019 het inkooptraject te doorlopen en in de tweede helft van 2019 en in 2020 de armaturen te plaatsen. Voor het innovatieve project Grondstoffen- en CO2-reductie door een grondstoffenpaspoort zijn gesprekken gevoerd met mogelijke partijen die het grondstoffenpaspoort kunnen beheren, zoals Madaster. De provincie is bezig met een uitvraag om standaard een materialenpaspoort op te stellen in 2019. Voor het project 'Energiereductie in asfalt' is samen met de andere provincies een concept uitvraag opgesteld. Voor het innovatieve project "Pilots met geluid beperkende maatregelen" is de verkenningsfase in 2018 positief afgerond. De eerst gekozen locatie voor de pilot bleek niet geschikt voor monitoring. In 2019 zal op een alternatieve locatie de pilot worden uitgevoerd. De levensduur verlengende maatregelen lopen volgens schema. Zo is het project "Epoxy asfalt" in 2018 opgestart. Proefvakken zijn aangelegd in samenwerking met TU Delft, gebiedsaannemer WaakSaam en 6 gemeenten. Binnen project 'ISB' (levensduurverlenging van stalen bruggen) is 2018 gebruikt om, samen met andere beheerders en kennisinstituten, de inkoop uitvraag scherp te krijgen. Project "Biobeton" is opgestart, in 2018 zijn proeflocaties gedefinieerd. In 2019 en daarna worden de proeven uitgevoerd en gemonitord.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	0utput gerealiseerd
	Meetmoment: Zomernota 2018	
2.1.2.01 Doen van onderzoek door uitvoeren van verkeerstudies	- A8/A9: Voorstel definitief voorkeursalternatief en starten planuitwerkingsfase door ons genomen in Q2. - Bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek/DPW; Voorstel definitief voorkeursalternatief en starten project MER fase door ons genomen in Q2. - Uitkomsten studie Broek in Waterland ter besluitvorming aan PS voorgelegd in Q3 -2018, waarbij het gaat om zowel boven- als ondergrondse varianten. - Bereikbaarheid Den Helder: eerste resultaten over mogelijk oplossingsrichtingen uit de bereikbaarheidsstudie.	- Conform. - Conform. - Niet gehaald. Uitkomsten studie zijn in november in Commissie M&F besproken en zullen na coalitie-onderhandelingen verder worden opgepakt. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.02 Opstellen van een investeringsprogramma (PMI)	- PMI 2019-2024 wordt aan PS voorgelegd in Q4 2018.	- Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.03 Uitvoeren projecten PMI	- Het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit. - N23: contract conform overeengekomen planning in uitvoering. Openstellingsdatum N23 eind 2018.	- Vertraging & kosten verhoogd. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.04 Uitvoeren van strategisch beheer	- Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding wordt het PMO geactualiseerd. - De beheer- en onderhoudsmaatregelen voor de periode 2019-2023 worden in het PMO vastgelegd en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.05 Uitvoeren van vast en variabel onderhoud	- Minimaal 95 % van de netwerken voldoet aan het door PS vastgesteld kwaliteitsniveau. - Eind 2018 zijn de 6 gebiedscontracten “beheer en onderhoud” operationeel.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.06 Uitvoeren projecten PMO	- Het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.08 Investeren in innovatieve projecten	- Energiebesparing, het vervangen van de huidige openbare verlichting (OVL) door LED-verlichting. - Grondstoffen- en CO2-reductie door een grondstoffenpaspoort en een gezamenlijke provinciale uitvraag aan de markt voor fysieke energiereducties in asfalt. - Levensduur verlengende en/of LCC beperkende innovaties, zoals projecten Epoxy asfalt, Bioreparatiebeton die zijn opgestart: a) Samenwerking met de TU Delft en gebiedscontractanten om innovaties op het gebied van wegen en kunstwerken versneld toe te passen. b) Bij positieve resultaten van verkenningsfase uitvoering op basis van subsidiëring SBIR (Small Business Innovation Research Programma) van pilots met geluid beperkende maatregelen.	- Inkoop strategie opgesteld. - Niet conform. a. Conform. b. verkenningsfase afgerond, voor pilot nog geen proeflocatie gevonden.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.09 Ontwikkelen van weginfrastructuur	- Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2019-2024.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.2.10 Tunnels beheren en bewaken	- Beheer- en bedieningscontract wordt conform gestelde eisen uitgevoerd. - Beschikbaarheid tunnels ≥ 98,5%.	- Conform. - Conform.

2.1.3 Provinciale openbaar vervoervoorzieningen ontwikkelen, aanleggen en beheren

Toelichting

Op 6 november jl. is het voorkeursalternatief voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) Noordwijk-Schiphol vastgesteld. In 2019 zal de planuitwerking verder ter hand worden genomen en een krediet worden aangevraagd voor de aanleg van een brug.

Uitvoeren van het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO); het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit is niet conform de begroting 2018 verlopen. Door de vondst van de chemische stof PFOS in het gehele gebied rond Schiphol - en in het bijzonder bij het project HOV Schiphol-Oost - en door kostenverhogende eisen van het waterschap is het project niet volledig uitgevoerd. Hierdoor is de doelstelling van het project "Tijdwinst Hoogwaardig Openbaar Vervoer" voor circa 80% gerealiseerd.

94% van de HOV busbanen voldoet aan het door PS vastgestelde kwaliteitsniveau. Dat is 1% lager dan de streefwaarde. Het verschil wordt veroorzaakt door de busbaan in de N196 (Kruisweg) ter hoogte van rijksweg A4 tot aan de Aalsmeerderbrug. In deze busbaan is lokaal scheurvorming ontstaan, dat in 2019 wordt aangepakt. Afgelopen jaar is op het kerntraject HOV (Schiphol-Haarlem) groot onderhoud uitgevoerd.

In 2018 is voor het project HOV ‘t Gooi het ontwerpproces voor de deelprojecten Huizen-Blaricum en Eemnes-Laren hervat. Najaar 2018 hebben PS een aanvullend krediet van € 9,4 miljoen beschikbaar gesteld voor HOV ‘t Gooi, deelproject Laren-Hilversum. Hierdoor konden voor dit deelproject de twee uitvoeringscontracten worden aanbesteed. Een van de contracten is door bezwaren en gerechtelijke procedures nog niet definitief gegund. Gedurende 2018 zijn diverse voorbereidende werkzaamheden in Hilversum uitgevoerd aan kabels en leidingen en aan bereikbaarheidsmaatregelen.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.3.01 Ontwikkelen van infrastructuur openbaar vervoer	- Voorkeursalternatief HOV Noordwijk-Schiphol aan PS voorgelegd Q4-2018.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.3.03 Uitvoeren van strategisch beheer	- Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding wordt het PMO geactualiseerd. - De beheer- en onderhoudsmaatregelen voor de periode 2019-2023 worden in het PMO vastgelegd en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.3.04 Uitvoeren van vast en variabel onderhoud	- Minimaal 95% van de netwerken voldoet aan het door PS vastgestelde kwaliteitsniveau. - Eind 2018 zijn de 6 gebiedscontracten “beheer en	- 94%. - Conform.

	onderhoud" operationeel.	
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.3.05 Uitvoeren projecten PMO	- Het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit.	- Niet conform.

2.1.4 Provinciale vaarwegen ontwikkelen, aanleggen en beheren

Toelichting

De provincie maakt zich sterk om het vervoer over water te stimuleren met als doel een betere doorstroming voor zowel de scheepvaart als wegverkeer te realiseren. Eén van de instrumenten om dit doel te bereiken is het realiseren van een centrale bediening van bruggen en sluizen. De bediencentrale 'Weg & Waterhuis De Langebalk' in Heerhugowaard is sinds 14 december 2018 officieel operationeel. Op deze bediencentrale worden tot 2022 in totaal 44 bruggen en sluizen in Noord-Holland aangesloten. Als eerste brug wordt vanuit de bediencentrale de 'Twee Zwanen' in Schagen bediend en in maart 2019 zal ook de tweede brug, de 'Zijperbrug', gekoppeld worden aan de bediencentrale. Het was de planning om deze twee bruggen al in 2018 op afstand te bedienen, maar wegens extra werkzaamheden in de besturing van de brug in het kader van de Machinerichtlijn (Europese richtlijn met betrekking tot veiligheidscriteria) is het project vertraagd.

Voor het aanpassen van de Boerenverdrietkeersluis hebben PS in 2018 een krediet van € 10 miljoen beschikbaar gesteld. Het aanpassen van de sluis zorgt ervoor dat de sluis te gebruiken is door de huidige schepen als omvaarroute tijdens de renovatie van de kolkwanden van de Koopvaarderschutsluis.

Het beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen is sinds 2018 volledig ondergebracht in de gebiedscontracten. Zie voor een nadere toelichting op de gebiedscontracten ook operationeel doel 2.1.2.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.4.01 Uitvoeren van PMI	-Het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.4.02 Uitvoeren van strategisch beheer	- Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding wordt het PMO geactualiseerd. - De beheer- en onderhoudsmaatregelen voor de periode 2019-2023 worden in het PMO vastgelegd en ter besluitvormig aan het bestuur voorgelegd. - Geen ongeplande stremming vaarwegen door risicogestuurd beheer oevers.	- Conform. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.4.03 Uitvoeren van vast en	- Onderhoud wordt risicogestuurd uitgevoerd. - Eind 2018 zijn de 6 gebiedscontracten "beheer en	- Conform. - Conform.

variabel onderhoud	onderhoud" operationeel.	
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.1.4.04 Uitvoeren projecten PMO	- Het 100% beheerst realiseren van projecten binnen vastgestelde kaders voor tijd, geld en kwaliteit.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
2.1.4.05 Operationeel beheren van vaarwegen	- Bediening van de objecten conform vastgestelde bedientijden uitgevoerd - 1 brug gekoppeld aan centrale bediening. - Bedieningsmethodiek Roskamsluis in voorbereiding.	- Conform. - Conform. - Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.1 Provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
2.1.1	Verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren	4.272	8.276	3.976	4.122	-146	1.920
2.1.2	Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren	59.514	73.029	89.379	79.297	10.081	75.825
2.1.3	Provinciale openbaar vervoervoorzieningen ontwikkelen, aanleggen en beheren	865	395	186	987	-801	0
2.1.4	Provinciale vaarwegen ontwikkelen, aanleggen en beheren	8.199	19.748	19.345	14.437	4.909	26.716
	Totaal lasten	72.850	101.448	112.886	98.843	14.043	104.461
	Totaal baten	-17.186	-8.133	-12.112	-9.372	-2.740	-8.732
	Totaal saldo	55.663	93.315	100.774	89.472	11.302	95.729
	Storting						
2.1.2	Resv. Groot Onderh. Wegen en Vaarwegen	2.500	0	0	0	0	0
2.1.2	Resv. Westfrisiaweg (N23)	14.260	0	0	0	0	0
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort	9.257	18.454	18.454	18.454	0	0
2.1.2	Resv. Groot onderhoud wegen	0	0	43.391	43.504	-113	20.748
2.1.2	Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	0	0	16.341	12.035	4.306	10.671
2.1.4	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	23.789	1.600	-23.789	-23.549	-240	1.425

2.1.4	Resv. Groot onderhoud vaarwegen	0	0	15.596	15.596	0	21
	Onttrekking						
2.1.2	Resv. Groot Onderh. Wegen en Vaarwegen	-22.661	0	0	0	0	0
2.1.2	Resv. Westfrisiaweg (N23)	-14.260	0	0	0	0	0
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort	0	0	0	0	0	-59.391
2.1.2	Resv. Groot onderhoud wegen	0	0	-22.030	-9.331	-12.700	-24.034
2.1.2	Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	0	0	-257	-128	-129	-385
2.1.2	Resv. Innovatieprojecten SolaRoad	-140	-1.300	-750	-568	-182	-1.185
2.1.4	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	0	-778	0	0	0	-10.971
2.1.4	Resv. Groot onderhoud vaarwegen	0	0	-6.897	-4.592	-2.305	-7.136
	Resultaat	**68.408**	**111.291**	**140.833**	**140.893**	**-60**	**25.492**

2.2 beleidsdoel

Vervoersbeleid maken en uitvoeren

2.2.1 Mobiliteitsbeleid maken en uitvoeren

Toelichting

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden er geen sectorale beleidsplannen meer gemaakt maar is het provinciale beleid integraal verwoord in de Omgevingsvisie. Voor het onderwerp mobiliteit wordt een Agenda Mobiliteit opgesteld. De Agenda Mobiliteit biedt het tactisch kader voor de verdere uitvoering van het mobiliteitsbeleid. Daarmee is de agenda bepalend voor de toekomst, zonder een (financiële) prioritering van

projecten. GS hebben op 22 januari 2019 de Discussienota Agenda Mobiliteit vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd bij brief van 22 januari 2019. In 2019 wordt de Discussienota Agenda Mobiliteit geïntegreerd in het programma Mobiliteit vastgesteld. De jaarlijkse subsidies aan gemeenten voor het verbeteren van met name de verkeersveiligheid en aan organisaties voor gedragsbeïnvloeding voor het verbeteren van de verkeersveiligheid zijn conform planning verstrekt.

Op 18 december hebben GS het Perspectief Fiets definitief vastgesteld. Op basis van de nieuwe subsidieregeling voor fietsknelpunten konden wegbeheerders, hoofdzakelijk gemeenten tot medio december voorstellen voor een subsidie indienen. Begin 2019 zullen deze voorstellen worden beoordeeld en subsidies worden verleend.

In november 2018 hebben GS het Koersdocument Smart Mobility vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd bij brief d.d. 31 oktober 2018.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Zomernota 2018	
2.2.1.01 Ontwikkelen van mobiliteitsbeleid	- Agenda Mobiliteit aan PS voorgelegd in Q1-2019.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
2.2.1.02 Verlenen van subsidies	- Subsidies voor Kleine Infrastructuur en Gedragsbeïnvloeding verleend in Q2-2018. - Subsidies fietsknelpunten vanaf Q3 verleend.	- Conform. - Regeling in Q3 vastgesteld en opengesteld voor aanvragen. In Q3 en Q4 aanvragen ingediend.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.2.1.03 Opstellen programma's	- Fietsbeleid (inclusief stimuleren aanleg oplaadpunten) plus investeringsregeling opgesteld en aan PS voorgelegd in Q3-2018.	- Het Perspectief Fiets is in december door GS vastgesteld en vervolgens naar PS gestuurd.

2.2.2 Rijksbeleid beïnvloeden

Toelichting

Tijdens het bestuurlijk overleg in het voorjaar over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) hebben Rijk en regio ingestemd te beginnen met het Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid in de MRA. In juli heeft de programmaraad ingestemd met het plan van aanpak. Volgens de 4 programmalijnen (stedelijke bereikbaarheid, korte termijn maatregelen, bereikbaarheid Zuidwestkant Amsterdam en netwerken, ringen en stad) is

vervolgens gewerkt aan voorstellen die in het bestuurlijk overleg MIRT van november zijn vastgesteld. Tevens zijn tijdens dit bestuurlijk overleg MIRT principe afspraken gemaakt over een multimodaal mobiliteitspakket voor het corridorgebied Hoorn-Amsterdam. Rijk en regio spannen zich in om voor de Statenverkiezingen van 20 maart 2019 de resterende financiële dekking helemaal rond te krijgen.

Het opstellen van het Regionaal Openbaar Vervoer Toekomstbeeld heeft vertraging ondervonden. Dit komt onder meer doordat het landelijk traject meer tijd vergde evenals de voorbereiding van het regionale traject (input van woon- en werkgebieden). De verwachting is nu dat in tweede kwartaal 2019 de varianten worden opgeleverd en dan met de betrokken partijen kunnen worden besproken. Op basis daarvan zal dan in het derde kwartaal het Regionaal OV Toekomstbeeld worden opgesteld.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Zomernota 2018	
2.2.2.01 Maken/ontwikkelen van beleid en beïnvloeden van Rijksbeleid	- Samen met het Rijk en de Regiopartijen opstellen van het Programma Bereikbaarheid in, van en naar de MRA en daar PS over informeren in Q4-2018. - Instemming verkrijgen van het Rijk voor een door de provincie ondersteund voorkeursalternatief in de MIRT verkenning corridor Amsterdam – Hoorn en PS daarover informeren in Q2-2019. - Instemming verkrijgen van het Rijk met het door de MRA op te stellen Regionaal OV toekomstbeeld en PS daarbij betrekken en over informeren Q4-2018.	- Conform. - Conform. - In 2018 zijn landelijke en regionale traject voorbereidingen getroffen. Concept Regionaal OV Toekomstbeeld komt in Q2 in 2019 beschikbaar. PS (commissie) zullen daar dan over worden geïnformeerd en betrokken om reactie te geven.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.2 — Vervoersbeleid maken en uitvoeren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
2.2.1	Mobiliteitsbeleid maken en uitvoeren	39.652	38.166	56.818	36.443	20.375	23.566
2.2.2	Rijksbeleid beïnvloeden	80	79	79	82	-3	0
	Totaal lasten	39.733	38.245	56.897	36.525	20.372	23.566
	Totaal baten	-10.573	-2.507	-1.697	-882	-815	-1.003

	Totaal saldo	29.159	35.738	55.200	35.643	19.557	22.563
	Storting						
2.2.1	Resv. fietsinfrastructuur	16.134	89	444	444	0	0
2.2.1	Resv. Infrastructuur	46.244	19.742	62.254	66.259	-4.005	0
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	39.957	11.760	67.065	66.929	136	18.140
	Onttrekking						
2.2.1	Resv. fietsinfrastructuur	-4.104	-2.560	-2.120	104	-2.224	-22.688
2.2.1	Resv. OLV-Greenport	0	-2.900	0	0	0	-8.391
2.2.1	Resv. Infrastructuur	-38.089	-20.045	-55.814	-44.466	-11.348	-91.467
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	0	-1.604	-1.528	-987	-541	-4.346
	Resultaat	**89.301**	**40.221**	**125.502**	**123.926**	**1.575**	**-86.189**

2.3 beleidsdoel

Openbaar vervoer waarborgen

2.3.1 OV-concessies aanbesteden en beheren

Toelichting

De provincie is, op grond van de Wet personenvervoer 2000 (Wp2000), opdrachtgever voor het regionaal openbaar vervoer per bus, met uitzondering van het gebied van de Vervoerregio Amsterdam (VRA). Het gebied van de provincies is verdeeld in 3 concessiegebieden: Gooi en Vechtstreek (rondom Hilversum), Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord (ruwweg alles boven de lijn Heemskerk – Purmerend). Op basis van de Wp2000 moet de provincie de concessies aanbesteden. Een aanbestedingstraject heeft een doorlooptijd van ruim 3 jaar. De maximale looptijd van een concessie is 10 jaar.

In 2018 is de concessie voor de Gooi een Vechtstreek met 2 jaar verlengd tot medio 2021. Hierdoor krijgt de provincie meer tijd om onder andere onderzoek te verrichten naar een combinatie met het gemeentelijke doelgroepenvervoer voor de trajecten waar weinig vraag is naar openbaar vervoer én daarnaast een duurzaamheidsslag te maken bij de aanbesteding. De concessie Haarlem-IJmond is in september 2017 gestart. Het jaar 2018 was het eerste volledige jaar. In 2018 steeg het gebruik van het openbaar vervoer in deze concessie met ruim 20% van het aantal gereisde kilometers ten opzichte van 2017. Tenslotte is de concessie Noord-Holland Noord in mei 2017 gegund. De vervoerder is vervolgens gestart met de voorbereidingen voor de ingangsdatum op 22 juli 2018. Met uitzondering van de vertraagde levering van het Zero Emissiematerieel en opstartproblemen op Texel, is de uitrol van de nieuwe concessie goed verlopen.

De prestaties van de vervoerder worden per kwartaal gemonitord en besproken. Aan deze prestaties hangen bonussen en/of malussen. Het overzicht van de prestaties wordt gepubliceerd in het “jaarverslag openbaar vervoer 2017”. De bonussen en/of malussen worden afgerekend bij de jaarlijkse eindafrekening van de concessies.

Buurtbussen rijden al jaren als extra dienst naast het reguliere busvervoer dat door de vervoerder wordt aangeboden. Buurtbussen zijn een openbare vervoersdienst die op vrijwillige basis wordt aangeboden dóór mensen uit de regio, vóór mensen uit de regio. Als laag bezette lijnen/trajecten komen te vervallen geeft de provincie ruimte aan particuliere initiatieven voor het opzetten van

een lokale buurtbuslijn. De provincie financiert de buurtbussen en verleent jaarlijks subsidie aan de verenigingen UVR Buurtbussen. Daarnaast voert Connexxion, de huidige vervoerder in de Noord-Hollandse gebieden, onderhoud uit aan de buurtbussen en ondersteunt de verenigingen bij de dagelijkse uitvoering. Jaarlijks worden de dienstregelingen van buurtbuslijnen geëvalueerd en waar nodig verbeterd, zodat ze nog beter aansluiten op de wensen van de lokale reiziger. In totaal telt de provincie Noord-Holland 10 buurtbus verenigingen, die dankzij de inzet van honderden vrijwilligers met 19 (8-persoons)buurtbussen op vrijwillige basis 11 buurtbuslijnen verzorgen. Alle buurtbuslijnen staan in de dienstregeling van Connexxion. Ze bieden van maandag tot en met zaterdag, van de vroege ochtend tot de vroege avond, openbaar vervoer aan reizigers in hun regio.

Sociale veiligheid is een belangrijk kwaliteitsaspect van het openbaar vervoer. Het is een randvoorwaarde die op alle bussen en bushaltes op orde moet zijn, omdat dat een belangrijke voorwaarde is voor reizigers om de bus te nemen. In de Nota Sociale Veiligheid OV 2014-2020 zijn de doelstellingen en de uitgangspunten vastgelegd. In de periode tot aan 2020 streeft de provincie naar een sociale veiligheidsbeleving van tenminste een 8,0 in iedere concessie en een daling van tenminste 25% van het totaal aantal incidenten in de concessies. De vervoerder levert elk jaar een actieplan sociale veiligheid per concessie op. Gebaseerd op de nota gaat de vervoerder concreter in op ontwikkelingen, doelstellingen en maatregelen. De provincie toetst de actieplannen aan de beleidsdoelstellingen en uitgangspunten. De waardering in cijfers van de sociale veiligheidsbeleving worden jaarlijks gepubliceerd. In april 2019 volgt de OV-Klantenbarometer 2018.

Naast belangrijke samenwerkingspartners, zoals de Vervoerregio Amsterdam, de gemeenten, belangenorganisaties en buurtbusverenigingen, zijn de reizigers de belangrijkste stakeholders. Zij worden vertegenwoordigd door het Regionaal Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer Noord-Holland (Rocov-NH). Het Rocov-NH is een organisatie van vrijwilligers die een bij wet geregelde taak vervult: namens de reizigers adviseren over het openbaar vervoer in Noord-Holland. De provincie Noord-Holland en de vervoerder hebben, op grond van de Wp2000, alle voorgenomen wijzigingen van tarieven, routes en dienstregelingstijden voor advies aan het Rocov-NH voorgelegd en met deze adviezen rekening gehouden. Over andere onderwerpen kan het Rocov-NH ongevraagd adviseren.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.3.1.01 Beheren/monitoren van concessies/contracten	- Implementatie en start concessie NHN in Q3-2018.	- Conform.
	- Stiptheid van het busvervoer gemeten en in de OV-jaarverslagen opgenomen.	- Conform.
	- Gemonitorde prestaties van concessiehouders per concessie in de jaarverslagen gepubliceerd.	- Conform.
	- Bonussen en malussen aan concessiehouders vastgesteld en toegepast.	- Conform.
	- Met consumentenorganisaties en gemeenten tijdig over de dienstregelingswijzigingen overlegd.	- Conform.
	- Sociaal veiligheidsbeleid van concessiehouders per concessie van het openbaar busvervoer, buurtbussen, per regio aan het sociaal veiligheidskader getoetst.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.3.1.02 Verlenen van subsidies	- Subsidies aan buurtbusverenigingen verleend in Q2-2018.	- Conform.

2.3.2 In OV-voorzieningen investeren

Toelichting

In 2015 hebben PS de Investeringsagenda doorstroming Openbaar Vervoer (OV) inclusief Uitvoeringsprogramma doorstroming OV 2015 – 2020 (hierna Uitvoeringsprogramma) vastgesteld. Na vaststelling heeft deze Investeringsagenda de status van beleidskader voor doorstromingsprojecten voor de bus in de provincie. De investeringen zijn gericht op het behalen van besparingen op de huidige dienstregelingsuren (DRU's) en daarnaast op het vergroten van de snelheid en betrouwbaarheid van het openbaar vervoer. Naast dat dit ten goede komt aan de reiziger, vergroot het ook de efficiency van het provinciale openbaar vervoer.

De projecten waarmee getracht wordt invulling te geven aan het beleidskader zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma. Het betreft een 35-tal projecten in diverse Noord-Hollandse gemeenten. Bekeken is waar de meeste reistijdwinst en betrouwbaarheid te behalen valt. Zoals benoemd in het Uitvoeringsprogramma betreft dit een dynamisch programma hetgeen betekent dat projecten kunnen worden toegevoegd en afgevoerd gedurende de looptijd van het programma. Eind 2018 zijn PS geïnformeerd over de laatste stand van zaken.

Sinds de start van het Uitvoeringsprogramma is met alle betrokken gemeenten actief overlegd over het opstarten van de projecten. Het actief blijven betrekken van gemeenten is van belang omdat de projecten zich op gemeentelijke grond afspelen en gemeenten verantwoordelijk zijn voor het oppakken van de projecten. De provincie is ondersteunend en faciliterend door middelen (subsidie) ter beschikking te stellen. In 2018 zijn 15 projecten gerealiseerd voor 2020. Voor 11 projecten geldt dat zij in voorbereiding zijn en dat deze projecten naar verwachting worden gerealiseerd binnen de looptijd van het Uitvoeringsprogramma. Voor 2 projecten is het

nog onduidelijk of er uitvoering zal plaatsvinden. Voor 7 projecten is in samenspraak met de betreffende gemeenten geconstateerd dat deze vervallen en die zijn van de lijst afgevoerd.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
2.3.2.01 Investeren in OV-voorzieningen	- In doorstromingsmaatregelen ten behoeve van busvervoer geïnvesteerd met het uitvoeren van projecten uit de investeringsagenda OV.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 2.3 — Openbaar vervoer waarborgen

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
2.3.1	OV concessies aanbesteden en beheren	50.615	49.907	50.707	45.212	5.494	51.345
2.3.2	In OV voorzieningen investeren	-4.979	5.778	17.264	9.663	7.601	2.458
	Totaal lasten	45.636	55.685	67.971	54.875	13.095	53.803
	Totaal baten	-49.355		-6.813	-7.066	253	
	Totaal saldo	-3.719	55.685	61.158	47.809	13.348	53.803
	Storting						
2.3.2	Resv. Openbaar Vervoer projecten	3.712	49.308	42.035	42.035	0	50.308
2.3.2	Resv. Kapitaallasten OV	96.816	0	-61.455	-67.894	6.439	0
	Onttrekking						
2.3.2	Resv. Openbaar Vervoer projecten	-3.149	-51.345	-51.737	-45.742	-5.994	-62.257
2.3.2	Resv. Kapitaallasten OV	0	-810	-3.385	-3.085	-300	-1.758
	Resultaat	**93.659**	**52.838**	**-13.384**	**-26.878**	**13.494**	**40.096**

Programma 3 Water

Maatschappelijk doel

Waterveiligheid waarborgen en water benutten en beheren.

Doelenboom

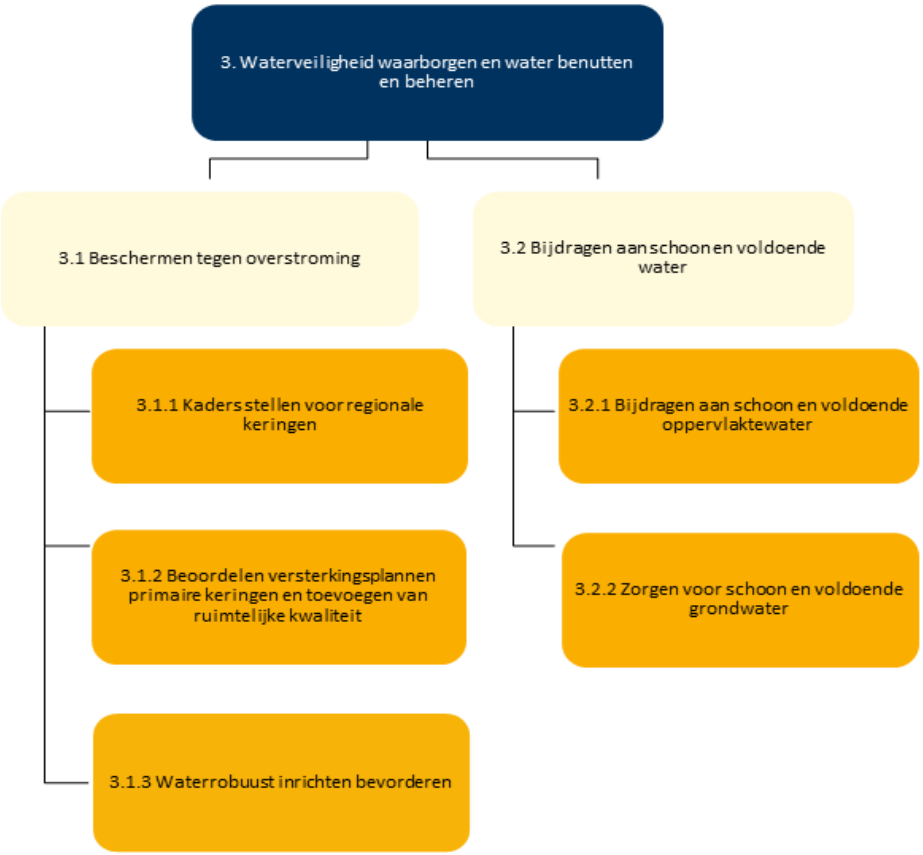

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- <u>Uitvoeren Kaderrichtlijn Water (KRW)</u>
  De provincie heeft uitvoering gegeven aan de Kansenkaart natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen en participeert samen met waterschappen en landbouworganisaties in het programma Bodem & Water (‘Landbouwportaal’). Dat is met name gericht op het terugdringen van agrarische emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen die terecht komen in het oppervlaktewater (OD 3.1.1).

  Van de 35 grondwaterprojecten die tot en met 2021 staan gepland in het maatregelenprogramma Kaderrichtlijn Water zijn er intussen 12 uitgevoerd, 19 in uitvoering en 4 in voorbereiding (OD 3.2.2).

- Aanpassen aan klimaatverandering
  In 2018 is het bestuursakkoord Klimaatadaptatie getekend waarmee de overheden zich hebben verbonden aan de ambities van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie.

  Tijdens de droogte van afgelopen zomer heeft de provincie deelgenomen aan de Regionale Droogte Overleggen (RDO Noord en RDO West-Midden). Deze bijeenkomsten vonden op het hoogtepunt wekelijks plaats en adviseerden aan de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW). Tevens kwam de interne (provinciale) calamiteitenorganisatie wekelijks bijeen om de toestand te bepreken en management en bestuur op de hoogte te stellen. De meeste maatregelen, om knelpunten op te lossen en schade te voorkomen, werden echter door de waterschappen getroffen en hadden betrekking op het watersysteem en kunstwerken. Daar waar de provincie het beheer voerde, kon zij maatregelen treffen door bijvoorbeeld het schutregime aan te passen.

- Versterken Markermeerdijken
  GS hebben het Projectplan Waterwet Markermeerdijken goedgekeurd en ter visie gelegd voor beroep bij de Raad van State. In dit plan zijn wandel- en fietspaden en een stadsstrand opgenomen om de ruimtelijke kwaliteit van de dijkversterking te verhogen. Daarnaast heeft de provincie samen met regionale partijen een concept Ambitieprogramma Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken opgesteld. Vaststelling hiervan door GS is voorzien in 2019.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

- Het nationale beleid staat in het teken van decentralisatie en het vergroten van de doelmatigheid van beleid. Provincies staan steeds meer aan de lat voor integraal ruimtelijk-economisch beleid, waar water onderdeel van uitmaakt. Hiermee wordt voorgesorteerd op de komst van de Omgevingswet, die naar verwachting in 2021 van kracht zal worden.
- Het Deltaprogramma heeft als doel om ervoor te zorgen dat Nederland nu en in de toekomst is beschermd tegen hoogwater en beschikt over voldoende zoetwater. In 2014 heeft de Deltacommissaris geadviseerd om 5 deltabeslissingen te nemen. Deze deltabeslissingen zijn daarna verankerd in onder meer het Nationaal Waterplan, de Waterwet en bestuurlijke afspraken tussen overheden. Door overheden en marktpartijen is gewerkt aan de uitvoering van deze deltabeslissingen.
- De droogte van afgelopen zomer heeft de urgentie voor de aanpak van knelpunten met betrekking tot watertekort en verzilting en de noodzaak voor het treffen van zoetwatermaatregelen bevestigd. Er zijn echter ook onvoorziene knelpunten opgetreden (verzilting van het IJsselmeer en een watertekort bij drinkwaterinnamen Andijk) die de komende jaren aangepakt gaan worden.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
3.2.2	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling waaronder waterbeheer

Waterkwaliteit: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater)	Goed	Matig	slecht	ontoereikend
Hollands Noorderkwartier	0%	45%	6%	49%
Rijnland	0%	43%	18%	40%
Amstel, Gooi en Vecht	0%	37%	17%	47%
Peildatum		2017		

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Toelichting
De indicator geeft de ecologische kwaliteit van het water per waterschap weer, onderverdeeld in de categorieën goed, matig, ontoereikend en slecht. De beoordeling van de kwaliteit en de indeling in categorieën is conform de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) die in 2000 door het Europees Parlement is vastgesteld. De KRW heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden. De KRW maakt onderscheid tussen de chemische en de ecologische toestand van de waterlichamen. De chemische toestand wordt bepaald door meer dan 40 stoffen. De ecologische toestand wordt onder andere bepaald door de 'fysisch-chemische' toestand (onder andere de concentratie van stikstof en fosfaat) en 4 biologische kwaliteitselementen (macrofauna, overige waterflora, vis en fytoplankton). De beoordeling vindt plaats op basis van het 'one out-all out principe'. Dit principe houdt in dat indien één kwaliteitselement niet aan de eisen voldoet, de toestand van het waterlichaam niet als goed wordt beoordeeld. De toestand van de vier afzonderlijke biologische kwaliteitselementen is minder negatief dan het totaalbeeld volgens bovenstaande tabel.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 3 — Water

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	11.133	5.497	8.866	7.193	1.673	7.772
Baten	-1.028	-835	-3.630	-2.121	-1.509	-1.835
Saldo van baten en lasten	10.105	4.662	5.236	5.072	164	5.937
Stortingen reserves	5.431	4.722	4.722	4.722	0	13.256
Onttrekking reserves	-1.421	-197	-3.826	-2.598	-1.228	-510
Resultaat	**14.114**	**9.187**	**6.132**	**7.196**	**-1.064**	**18.683**

3.1 beleidsdoel

Beschermen tegen overstroming

3.1.1 Kaders stellen voor regionale keringen

Toelichting

In 2018 hebben Provinciale Staten (PS) de waterverordeningen van de 3 waterschappen gewijzigd vastgesteld. Dit was noodzakelijk omdat het Rijk primaire C-keringen in Noord-Holland heeft afgewaardeerd. De provincie heeft met de wijziging van de verordeningen een deel van deze voormalige C-keringen genormeerd als regionale kering.

De waterschappen hebben conform het Uitvoeringsbesluit Regionale Waterkeringen West-Nederland de jaarrapportages 2017 over de toetsing en dijkverbeteringsprojecten van de regionale waterkeringen opgesteld. Met de waterschappen en de provincies Zuid-Holland en Utrecht is veel contact over het huidige en toekomstige beleid voor regionale waterkeringen. Mogelijk dat het beleid ten aanzien van de monitoring in de toekomst gaat wijzigen, passend bij de nieuwe Omgevingswet.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.1.1.01 Opstellen, handhaven en toetsen van normen en tracés van regionale keringen	- Waterverordeningen waterschappen aangepast vanwege de afwaardering van de C-keringen (primaire waterkeringen) en omzetting in regionale keringen en vanwege mogelijke verzoeken van waterschappen voor aanpassingen normering als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen en/of nieuwe inzichten (normen en tracés).	- Conform.
	- Participeren en begeleiden Ontwikkelprogramma	- Conform.

	Regionale Keringen III.	
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.1.1.02 Toezicht houden op de waterschappen	- Blijven toezien op uitvoering afspraken Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland (2014), leidend tot een jaarrapportage.	- Conform.

3.1.2 Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en toevoegen van ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

GS hebben het Projectplan Waterwet Markermeerdijken goedgekeurd en ter visie gelegd voor beroep bij de Raad van State. In dit plan zijn wandel- en fietspaden en een stadsstrand opgenomen om de ruimtelijke kwaliteit van de dijkversterking te verhogen. Daarnaast heeft de provincie samen met regionale partijen een concept Ambitieprogramma Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken opgesteld. Vaststelling hiervan door GS is voorzien in 2019.

De uitvoering van de versterking van de Prins Hendrikzanddijk is gestart in 2018. In het plan is als ruimtelijk kwaliteitsproject een fietspad opgenomen. De provincie cofinanciert dit fietspad met een subsidie vanuit de reserve Meekoppelkansen Dijkversterkingen.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	0utput gerealiseerd
	Meetmoment: Zomernota 2018	
3.1.2.01 Toezien op het opstellen en het goedkeuren van projectplannen voor de versterking van primaire keringen	- Het projectplan Markermeerdijken ter visie gelegd voor inspraak. - Gestart met realisatie Prins Hendrikzanddijk. - Projectplan goedgekeurd voor de versterking van de Markermeerdijken. - Het Ruimtelijk Uitvoeringsprogramma Waddenpoort Den Oever in uitvoering. Twee projecten van het ruimtelijk uitvoeringsprogramma Den Oever in uitvoering genomen.	- Conform. - Conform. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
3.1.2.02 Investeren in de ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten	- Ambitie Programma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam vastgesteld, Bestuursovereenkomst met circa 15 partijen ondertekend en subsidie uitvoeringsregeling vastgesteld. - Totaal 94 % van het totaal budget van de SOK Tranche 1 Ruimtelijke kwaliteit Zwakke Schakels eind 2018 aan de uitvoerende partijen uitbetaald. - Totaal 15 projecten die subsidie hebben ontvangen van Tranche 2 Ruimtelijke kwaliteit Zwakke Schakels is eind 2018 in uitvoering gebracht. - Programmaplan 2017-2020 voor De Nieuwe Afsluitdijk met project voor Economie, Energie en Ecologie in uitvoering. - Fietspad Prins Hendrikzanddijk in uitvoering.	- Concept ambitieprogramma voorbereid. - Conform. - Conform. - Conform. - Dijk in aanleg, fietspad is hier onderdeel van

3.1.3 Waterrobuust inrichten bevorderen

Toelichting

Het bestuursakkoord Klimaatadaptatie is ondertekend. De ambities die neergelegd zijn in de provinciale watervisie voor klimaatadaptatie zijn behaald. Vanuit de vraag van het nationale Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie maar ook vanuit de regio, is extra inzet geleverd op Klimaatadaptatie (agenda Klimaatadaptatie MRA, Vitaal en Kwetsbaar, aanpassing overstromingskaarten ten behoeve van de ROR2, pilot OV-knooppunt Hoorn, eigen assets en aansluiten bij de verkenningen die de nieuwe werkregio's Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie momenteel uitvoeren (stresstesten en risicodialogen)). In motie 110 zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld om deze extra inzet ook daadwerkelijk te kunnen leveren.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.1.3.01 Doen van onderzoek en ontwikkelen van beleid ter bevordering van waterrobuust inrichten	- Follow-up pilot waterrobuust inrichten op Marken gestart.	- Conform.
	- Uitvoering geven aan Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie gestart.	- Conform.
	- (Tweede) pilot Vitaal en Kwetsbaar met gemeente en waterschap gestart.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.1.3.02 Adviseren en communiceren over nut & noodzaak en mogelijkheden van waterrobuust inrichten	- Uitvoering geven aan Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie gestart.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 3.1 — Beschermen tegen overstroming

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
3.1.1	Kaders stellen voor regionale keringen	109	131	143	146	-3	687
3.1.2	Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en toevoegen van ruimtelijke kwaliteit	2.793	1.214	972	992	-20	1.471
3.1.3	Waterrobuust inrichten bevorderen	111	164	164	163	1	2.005
	Totaal lasten	3.014	1.509	1.279	1.300	-21	4.163
	Totaal baten						
	Totaal saldo	3.014	1.509	1.279	1.300	-21	4.163

	Storting						
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	3.750	3.750	3.750	3.750	0	10.456
	Onttrekking						
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	-1.305	-175	-330	-541	211	-510
	Resultaat	**5.459**	**5.084**	**4.699**	**4.510**	**189**	**14.109**

3.2 beleidsdoel

Bijdragen aan schoon en voldoende water

3.2.1 Bijdragen aan schoon en voldoende oppervlaktewater

Toelichting

Er is in 2018 onder andere uitvoering gegeven aan de Kansenkaart natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen. Zo heeft de provincie aan het waterschap Amstel, Gooi en Vecht opdracht gegeven om langs de oevers van de Amstel (provinciale vaarweg) golfbrekers aan te brengen, die de leefbaarheid voor vissen en waterplanten vergroten.

De provincie participeert met waterschappen en landbouworganisaties in het programma Bodem & Water. Dat programma is met name gericht op het terugdringen van agrarische emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen die terechtkomen in het oppervlaktewater. De provincie heeft een subsidieregeling opengesteld die gericht is op kennisontwikkeling. Daarnaast hebben de Noord-Holandse waterschappen in mei 2018 het zogeheten Landbouwportaal opengesteld. Op dat portaal kunnen agrariërs informatie krijgen en subsidie aanvragen voor het uitvoeren van concrete maatregelen op hun bedrijf.

De droogte van afgelopen zomer heeft de urgentie voor de aanpak van knelpunten met betrekking tot watertekort en verzilting en de noodzaak voor het treffen van zoetwatermaatregelen bevestigd. Er zijn echter ook onvoorziene knelpunten (verzilting van het IJsselmeer en een watertekort bij de drinkwaterinnamen Andijk) opgetreden die komende jaren aangepakt gaan worden.

Voor waterrecreatie hebben GS in 2018 een 2e verdelingsoverzicht en –voorstel vastgesteld. Hiermee is in dit jaar € 998.780 toegekend uit de Uitvoeringsmiddelen waterrecreatie. De uitvoeringsregeling Recreatief personenvervoer over water is in 2018 opengesteld en de uitvoeringsregeling Water als Economische Drager (WED) is verlengd. In december is aan de regio's van sloepennetwerken gevraagd om met gedragen plannen voor de aanpak van fysieke knelpunten te komen. Vanuit de WED gelden is hiervoor geld beschikbaar in de vorm van een subsidie buiten uitvoeringsregeling. Er is een regionaal aanbod voor de waterplantenproblematiek onder regie van de provincie Noord-Holland opgesteld. Ter stimulering van het aantal officiële zwemlocaties is voor 3 potentiële plekken subsidie verleend om te onderzoeken of zij geschikt zijn. In juli 2018 is weer een waterrecreatieconferentie georganiseerd. Een evaluatie van de samenwerkingsstructuur is sinds eind 2018 gaande en er is een start gemaakt met de contouren van een nieuw uitvoeringsprogramma.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	0utput gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.1.02 Opstellen/handhaven/toetsen	- Circa 150 zwemplekken door GS aangewezen, periodiek gecontroleerd en publieksinformatie verstrekt. - Aangepaste Waterverordening Rijnland met een wijziging inzake peilbesluiten door PS vastgesteld. - Het Reglement Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht, het Reglement Hollands Noorderkwartier en Reglement Hoogheemraadschap van Rijnland worden op onderdelen aangepast en door PS vastgesteld.	- 151 zwemplekken door GS aangewezen, periodiek gecontroleerd en publieksinformatie verstrekt. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.1.03 Ontwikkelen van beleid	- De uitvoering van zoetwatermaatregelen conform de bestuursovereenkomst van de zoetwaterregio IJsselmeergebied voortgezet met gebiedsprocessen in het kader van waterbeschikbaarheid en onderzoek naar mogelijkheden voor waterbesparing.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.1.04 Ontwikkelen van een waterrecreatievisie	- Uitvoering gegeven aan het vastgestelde uitvoeringsprogramma waterrecreatie 2016-2018.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.1.05 Onderzoek	- Vissen gemonitord.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.1.06 Stimuleren en subsidiëren	- Uitvoering van integrale (POP) projecten.	- Conform.

3.2.2 Zorgen voor schoon en voldoende grondwater

Toelichting

Rond drinkwaterwinningen in Het Gooi en de duinen zijn gebiedsschouwen uitgevoerd en grondwatermetingen verricht. Hieruit blijkt dat het grondwater in een goede toestand is. Van de 35 grondwaterprojecten die tot en met 2021 staan gepland in het maatregelenprogramma Kaderrichtlijn Water zijn er intussen 12 uitgevoerd, 19 in uitvoering en 4 in voorbereiding. Het doel van deze projecten is om de kwaliteit van het grondwater verder te verbeteren.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.2.02 Het doen van onderzoek en verlenen van subsidie	- Grondwatermetingen verricht op circa 400 locaties. - 35% van het KRW maatregelenprogramma uit Watervisie 2021 uitgevoerd.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
3.2.2.03 Opstellen/handhaven/toetsen	– Bescherming van grondwaterwinningen voor drinkwater.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 3.2 — Bijdragen aan schoon en voldoende water

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
3.2.1	Bijdragen aan schoon en voldoende oppervlaktewater	3.468	2.384	5.983	4.106	1.877	2.341
3.2.2	Zorgen voor schoon en voldoende grondwater	4.651	1.604	1.604	1.786	-182	1.268
	Totaal lasten	8.120	3.988	7.587	5.892	1.695	3.609
	Totaal baten	-1.028	-835	-3.630	-2.121	-1.509	-1.835
	Totaal saldo	7.091	3.153	3.957	3.771	186	1.774
	Storting						
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	1.681	972	972	972	0	2.800
	Onttrekking						
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	-117	-22	-3.496	-2.057	-1.439	0
	Resultaat	**8.656**	**4.103**	**1.433**	**2.686**	**-1.254**	**4.574**

Programma 4 Milieu

Maatschappelijk doel

Een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving in de provincie Noord-Holland bevorderen.

Doelenboom

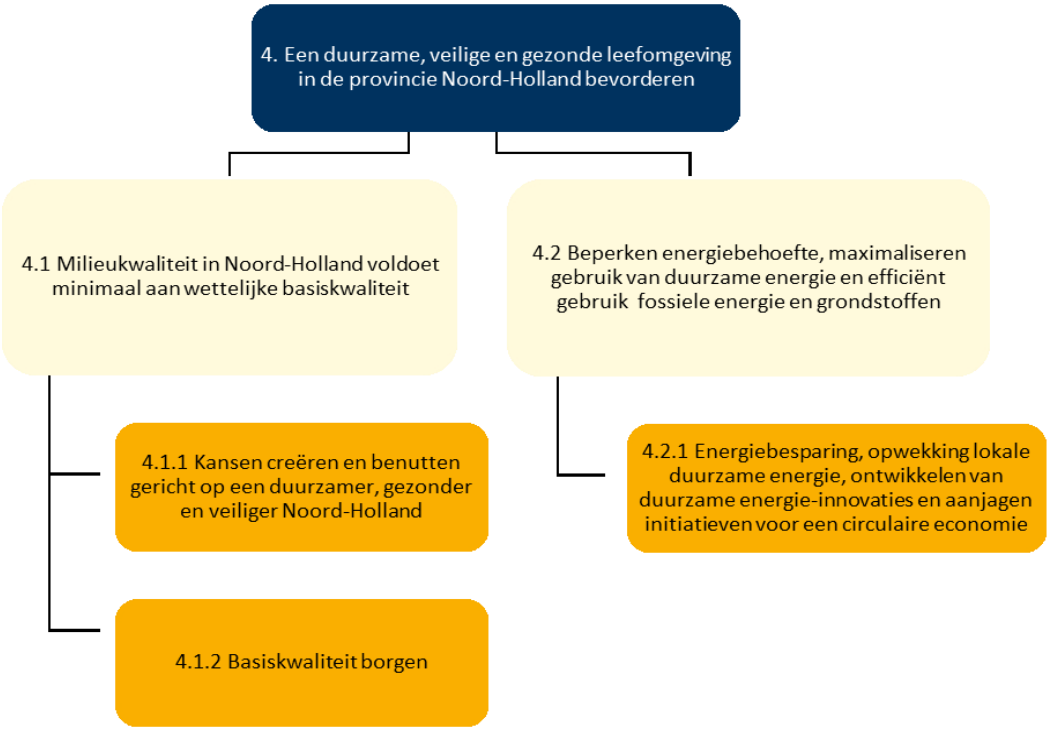

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- Voor alle onderwerpen uit het milieubeleid is bepaald op welke manier zij worden omgezet naar de Omgevingsverordening. De eerste versie van de omgevingsverordening is in de tweede helft van 2019 gereed. De overdracht van de bodemtaken naar gemeenten is in gang gezet.
- 87% van de opgenomen acties is conform het uitvoeringsprogramma van de Beleidsagenda Energietransitie uitgevoerd. 13 % is deels uitgevoerd, doordat de ondertekening van het landelijke Klimaatakkoord een aantal maanden vertraagd is.
- Circulaire economie: Langs de 6 creatiesporen, zoals opgenomen in de actieagenda circulaire economie, zijn diverse activiteiten uitgevoerd, zoals het begeleiden van bedrijven (Circotrack en Go!-NH) en het informeren van nieuwe raadsleden over kansen van circulaire economie. De provincie loopt daarmee landelijk voorop.
- Voor de Westas is onderzoek naar kansen voor circulaire economie gedaan. Dit heeft geresulteerd in 4 rapporten over de kansen voor circulaire economie in de Westas waaronder ook de ruimtelijke visie. De resultaten zijn overgedragen aan de Metropool regio Amsterdam (MRA) en worden daar verder gebruikt.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

- In de definitieve versie van de Omgevingsvisie heeft de gezonde leefomgeving een meer prominente plek gekregen. In plaats van alleen het borgen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving is de ambitie benoemd om, waar mogelijk, te streven naar verbetering. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door middel van het uitvoeren van de Pilot Monitoring Omgevingskwaliteit die in de periode 2018-2020 wordt uitgevoerd.
- De combinatie van de functies economie, wonen en recreëren binnen ons grondgebied geeft spanningen op het gebied van leefbaarheid en gezondheid. Voorbeelden hiervan zijn het Noordzeekanaalgebied en Schiphol. Deze spanningen zijn in de Omgevingsvisie verwoord.
- Aankomende wijzigingen in het stelsel van het omgevingsrecht hebben ook effect op het provinciaal milieubeleid. De invoering van het stelsel van het omgevingsrecht is uitgesteld. Daardoor is voorlopig nog geen sprake van veranderingen in de provinciale rol en het takenpakket op het gebied van milieu. Het kabinet heeft in 2018 het initiatief genomen om met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden te komen tot een Klimaatakkoord. Voor 5 sectoren van de samenleving geeft dit Klimaatakkoord invulling aan een pakket maatregelen. In samenhang leidt dit tot tenminste 49% broeikasgasreductie in 2030 ten opzichte van 1990. In december 2018 heeft het kabinet het ontwerp-Klimaatakkoord opgeleverd. Op dit moment is nog niet bekend wat de provinciale opgave hierin is.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
4.1.2	Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4.1.2	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4.1.2	RUD Noord-Holland Noord	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
4.1.2	Omgevingsdienst IJmond	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
4.1.2	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.
4.1.2	N.V. Afvalzorg Holding	Efficiënt gebruik stortplaatsen.
4.2.1	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie Provincie Noord-Holland B.V. (ODENH)	Stimulering duurzame energie en ontwikkeling economie.
4.2.1	Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V.	Stimuleren duurzame economie.
4.2.1	Alliander N.V.	Energievoorziening.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Milieu, Energie en Klimaat

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Luchtverontreiniging: CO2-emissie in ton (2016)	19.142.423	140.277.041
Energieneutraliteit: Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (2016)	14,0	104,9

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 4 — Milieu

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	28.014	24.647	53.818	43.846	9.972	36.133
Baten	-7.894	-2.980	-6.586	-5.631	-955	-2.980
Saldo van baten en lasten	20.120	21.667	47.232	38.215	9.017	33.153
Stortingen reserves	18.044	0	5.752	5.804	-52	4.733
Onttrekking reserves	-1.008	0	-5.268	-4.892	-377	-1.411
Resultaat	**37.156**	**21.667**	**47.716**	**39.127**	**8.588**	**36.475**

4.1 beleidsdoel

Milieukwaliteit in Noord-Holland voldoet minimaal aan wettelijke basiskwaliteit

4.1.1 Kansen creëren en benutten gericht op een duurzamer, gezonder en veiliger Noord-Holland

Toelichting

Het provinciale milieubeleid is geformuleerd in de Omgevingsvisie. Leefbaarheid heeft daarbij een plek gekregen naast economische groei ('economische groei in balans met leefbaarheid') en gezondheid en veiligheid zijn als hoofdambities benoemd. Daarbij blijft de ambitie op het gebied van leefbaarheid niet beperkt tot het borgen van de basiskwaliteit, maar wordt – waar mogelijk – gestreefd naar verbetering. Extra aandacht daarbij is besteed aan het monitoren van de omgevingskwaliteit door middel van sensoren en het toezicht op bedrijven met milieurisico's.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.1.04 Regievoeren op samenwerken/samengaan OD NZKG en OD IJmond	- Verdere invulling gegeven aan de vorming van één OD NZKG.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.1.05 Beleidsvorming ondergrond en bodemsaneringsstrategie	- Data en kaartmateriaal verzameld. Ondergrondbelangen verwerkt in Omgevingsvisie.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.1.07 Faciliteren Milieudialoog (IJmond en Westpoort)	- Afspraken en maatregelen die uit de Milieudialoog IJmond en Westpoort voortkomen nagekomen/uitgevoerd.	- Conform.

4.1.2 Basiskwaliteit borgen

Toelichting

De omzetting van het milieubeleid naar de Omgevingsvisie is gerealiseerd en er zijn voorbereidingen getroffen om de verschillende milieuthema's op te nemen in de Omgevingsverordening.

De vaststelling van het concept-Luchthavenbesluit Heliport Amsterdam heeft meer tijd genomen dan verwacht omdat de aanvliegroute voor deze luchthaven moet worden aangepast. Deze aanpassing hangt samen met de realisatie van windpark Nieuwe Hemweg. Naar verwachting is binnenkort meer duidelijkheid over deze aanpassing en kan worden gestart met het opstellen van het concept-Luchthavenbesluit.

Uit de door GS vastgestelde voortgangsrapportage van het provinciaal uitvoeringsprogramma bodemconvenant blijkt dat de aanpak van spoedlocaties bodemsanering op koers ligt en dat de doelstelling om alle 92 locaties voor 2021 gesaneerd of beheerst te hebben naar verwachting gehaald wordt. Verder hebben GS een gebiedsplan voor grondwaterbeheer in Wijdemeren vastgesteld op basis waarvan meerdere grondwaterverontreinigingen gezamenlijk beheerd

worden. Met de vaststelling van een nieuwe uitvoeringsregeling biedt GS de mogelijkheid aan derden om een deel van de kosten van 3 categorieën bodemsaneringen (waterbodems, oude stortplaatsen en saneringen om maatschappelijke redenen) gesubsidieerd te krijgen. Daarnaast is in 2018 ambtelijk een goede start gemaakt met de overdracht van de bodemtaken naar gemeenten. Er is samen met omgevingsdiensten en gemeenten een plan van aanpak opgesteld waar nu uitvoering aan gegeven zal worden. De goedkeuring door GS van het Nazorgplan stortplaats Nauerna is niet gerealiseerd in 2018. Over de inhoud van het Nazorgplan is nog geen overeenstemming bereikt tussen de stortplaatsexploitant en de provincie.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.01 Uitvoering van het provinciaal uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020 (incl. aanpak spoedlocaties)	- Voortgangsrapportage door GS vastgesteld. - Nieuwe uitvoeringsregeling bodem door GS vastgesteld. - Overdracht van bodemtaken naar gemeenten loopt.	- Conform. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
4.1.2.02 Uitvoeren Nazorg Wm Stortplaatsen	- Sluiting stortplaats Schoteroog voorbereid. - Sluiting stortplaats Hollandse Brug voorbereid. - Een nazorgplan door GS goedgekeurd.	- Conform - Conform - Voorbereidingen getroffen.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.03 Beheren van provinciale geluidszones van gezoneerde industrieterreinen van regionaal belang	- Bestaand inzicht in geluidbelasting op en rond industrieterreinen van regionaal belang actueel gehouden door de vergunde geluidsruimte in het geluidszonemodel te verwerken.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.04 Uitvoeren Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (RSL) Noordvleugel	- Meetnet luchtkwaliteit beheerd: luchtkwaliteit Schiphol, Westpoort en IJmond gemonitord en gerapporteerd. - Monitoringsrapport RSL Noordvleugel 2017 door GS vastgesteld en ter informatie aan PS toegezonden.	- Conform. - RSL eindrapportage begin 2019 gereed.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.05 Uitvoeren van milieueffectrapportages	- Milieueffectrapportages opgesteld en getoetst. - Extra aandacht aan milieu en gezondheid besteed.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
4.1.2.06 Uitvoeren Regelgeving Burgerluchthavens- en Militaire luchthavens (RBML)	- Concept Luchthavenbesluit Heliport Amsterdam vastgesteld. - Bestuurlijke afspraken ten aanzien van luchthavenbesluit helikopterplatform VUmc uitgevoerd.	- Voorbereidingen getroffen. - Voorbereidingen getroffen.

	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.07 Optreden als eigenaar van regionale uitvoeringsdiensten	- Vastgestelde sluitende begrotingen van de Omgevingsdiensten aan PS voorgelegd.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.08 Voorbereiden omgevingsverordening	- De bepalingen uit de milieuverordening zijn geschikt gemaakt voor de omgevingsverordening.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
4.1.2.09 Uitvoeren stiltebeleid	- Herijking stiltebeleid voorbereid.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.10 Opdracht geven tot het uitvoeren van de VTH-taken door de regionale uitvoeringsdiensten	- VTH-taken volgens de dienstverleningsovereenkomsten uitgevoerd. - De VTH-plustaken zoals overeengekomen in de dienstverleningsovereenkomsten overgedragen en uitgevoerd.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.11 Uitvoering geven aan het landelijke programma Impuls Omgevingsveiligheid 2015-2018	- Subsidie bij het ministerie van I&M aangevraagd. - Subsidies aan Omgevingsdiensten en Veiligheidsregio verleend. - Samen met regionale partners uitvoering gegeven aan het programma.	- Conform. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.12 Coördinatie van het VTH-stelsel	- Gezamenlijke prioriteiten en samenwerkingsprogramma's voor toezicht en handhaving vastgelegd in overleg met ketenpartners.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.1.2.14 Uitvoering geven aan 2e ronde Provinciale Meetnet Bodemkwaliteit	- Provinciaal Meetnet Bodemkwaliteit geactualiseerd.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
4.1.2.15 Actieplan geluid 2018-2023 provinciale wegen	- Beleid om geluidbelasting van provinciale wegen terug te dringen vastgesteld door GS.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

	Beleidsdoel 4.1	Milieukwaliteit in Noord-Holland voldoet minimaal aan wettelijke basiskwaliteit					
	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
4.1.1	Kansen creëren en benutten gericht op een duurzamer, gezonder en veiliger Noord-Holland	935	476	4.750	3.822	928	3.185
4.1.2	Basiskwaliteit borgen	22.022	20.569	24.093	20.826	3.267	17.829
	Totaal lasten	22.956	21.045	28.843	24.647	4.196	21.014
	Totaal baten	-7.645	-2.980	-6.573	-5.600	-973	-2.980
	Totaal saldo	15.312	18.065	22.270	19.047	3.223	18.034
	Storting						
4.1.2	Resv. bodemsanering	18.044	0	5.752	5.804	-52	4.733
	Onttrekking						
4.1.2	Resv. bodemsanering	-1.008	0	-5.268	-4.892	-377	-1.411
	Resultaat	**32.348**	**18.065**	**22.754**	**19.959**	**2.794**	**21.356**

4.2 beleidsdoel

Beperken energiebehoefte, maximaliseren gebruik van duurzame energie en efficiënt gebruik fossiele energie en grondstoffen

4.2.1 Energiebesparing, opwekking lokale duurzame energie, ontwikkelingen van duurzame energie-innovaties en aanjagen initiatieven voor een circulaire economie

Toelichting

De provincie heeft zich in 2018 volop ingezet voor de energietransitie en circulaire economie. Dit heeft onder andere geresulteerd in: de ontwikkelstrategie energietransitie Noordzeekanaalgebied (NZKG), intensivering van de inzet op energiebesparing in de industrie door de Omgevingsdienst NZKG, deelname aan de industrietafel Noordzeekanaalgebied, het opstellen van een warmte transitieagenda, het opzetten van een onderzoeksprogramma naar aardwarmte en een herijking van beleid op zon. Daarnaast zijn diverse initiatieven gerealiseerd in de verduurzaming van de glastuinbouw en Solarlab en het verlenen van de laatste vergunningen voor Wind op Land.

Langs de 6 creatiesporen van het ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie zijn diverse activiteiten uitgevoerd. De provincie loopt hierin landelijk voorop.

1. Bedrijven hebben deelgenomen aan een Circo track en een GO!-NH accelerator, waarbij hun circulaire bedrijfsidee een impuls is gegeven. Een Circo track is een meerdaags programma waarin verschillende belangstellenden kennis maken en aan de slag gaan met circulaire economie. De planning was om meer Circo-tracks te realiseren. Het bleek lastiger dan verwacht om bedrijven tot deelname te motiveren. De aanpak is aangepast. Dit heeft geresulteerd in de verwachte start van 3 tracks in 2019. De provincie is hiervoor onder andere een samenwerking met Impact Hub Amsterdam aangegaan.
2. De provincie heeft onderzoek gedaan naar de kansen voor icoonketens (samenwerkingen tussen bedrijven voor het hergebruik van elkaars (rest)producten) en heeft bedrijven geselecteerd.
3. Binnen het spoor biomassa heeft de provincie subsidie verleend aan het Zeewierlab bij ECN/TNO Petten dat recent is geopend. Ook is een Europese subsidie voor de verwerking van bermgras (grass2grit) aangevraagd en deze is toegewezen.
4. Voor de Westas is onderzoek naar kansen voor circulaire economie gedaan. Dit heeft geresulteerd in 4 rapporten over kansen voor circulaire economie in de Westas waaronder ook de ruimtelijke visie. De resultaten zijn overgedragen aan de MRA en worden daar verder gebruikt.
5. De provincie heeft een loket opengesteld voor het melden van belemmerende regelgeving voor circulaire economie.
6. De provincie werkt zelf steeds meer circulair. Zo experimenteert de provincie met het circulair aanbesteden van infrastructurele werken. Bovendien heeft de provincie de intentieverklaring voor circulair inkopen binnen de MRA ondertekend op de State of the Region in juni.

Voortgangsrapportage tussenstand actieagenda circulaire economie 2017 - 2020

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
4.2.1.01 Uitvoeren Beleidsagenda Energietransitie 2016-2020	- De laatste vergunningen binnen de herstructurering wind op land verleend en eventuele beroepszaken over deze vergunningen afgerond (conform artikel 32 lid 4 PRV) ten behoeve van de realisatie van de provinciale taakstelling 685,5 MW Wind op land in 2020.	- Conform.
	- Nieuwe aanvragen voor vervanging van bestaande molens verleend (conform art 32 lid 2 PRV).	- Conform.
	- Uitvoeringsparagraaf bij Beleidsagenda Energietransitie uitgevoerd.	- Deels uitgevoerd (87%).
	- Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie uitgevoerd.	- Conform.
	- Impuls gegeven aan programma Westas.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 4.2 — Beperken energiebehoefte, maximaliseren gebruik van duurzame energie en efficiënt gebruik fossiele energie en grondstoffen

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
4.2.1	Energiebesparing, opwekking lokale duurzame energie, ontwikkelingen van duurzame energie-innovaties en aanjagen initiatieven voor een circulaire economie	5.057	3.602	24.975	19.199	5.776	15.119
	Totaal lasten	5.057	3.602	24.975	19.199	5.776	15.119
	Totaal baten	-249		-13	-31	18	
	Totaal saldo	4.808	3.602	24.962	19.168	5.794	15.119
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**4.808**	**3.602**	**24.962**	**19.168**	**5.794**	**15.119**

Programma 5 Ruimte

Maatschappelijk doel

Ruimtebeslag van wonen, werken en recreëren optimaliseren

Doelenboom

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- In 2018 hebben Provinciale Staten (PS) de Omgevingsvisie vastgesteld en is gestart met de Omgevingsverordening. De provincie heeft verschillende pilots en activiteiten ontplooid (waaronder de PRIP[1)]-op-locatie) om de implementatie van de Omgevingswet in samenwerking met andere partijen vorm te geven.
- De provincie jaagt de versnelling van de woningbouwproductie binnen de Metropoolregio Amsterdam aan door financiële bijdragen te leveren voor de inzet van extra ambtelijke

[1)] PRIP staat voor Provinciaal Ruimtelijk Initiatieven Platform (PRIP). De PRIP-op-locatie betreft een soort 'snelkookpan' waarin alle betrokkenen, zoals de initiatiefnemers en gemeentelijke en provinciale ambtenaren, alle invalshoeken van een ruimtelijke casus bespreken. In de PRIP worden tevens de afwegingen gemaakt en wordt een eenduidig, integraal advies geformuleerd ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming.

capaciteit en expertise, in de vorm van een zogenoemde flexibele schil, en van gebiedsontwikkelingsteams. Beide maatregelen hebben tot doel het tekort aan ambtelijke capaciteit en specifieke expertise te verminderen. In 2018 zijn ook voorbereidingen getroffen om dit in Noord-Holland-Noord te gaan organiseren. Daarnaast zet de provincie in op projectgerichte maatregelen door financiële bijdragen te leveren om knelpunten op specifieke locaties weg te nemen. In 2018 zijn in dit kader voorbereidingen getroffen voor locaties in Zaanstad en Haarlem.

- De verkenning om resterende "witte buitengebieden" te voorzien van vast-draadloos internet heeft geresulteerd in een opdracht voor het uitvoeren van een pilot. Deze zal in 2019 worden uitgevoerd.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

- Invoering van de Omgevingswet is vertraagd. Dit heeft gevolgen voor de snelheid waarmee de provinciale Omgevingsverordening wordt opgesteld
- Uit verschillende prognoses blijkt dat de woningbouwbehoefte voor Noord-Holland-Zuid (de Metropoolregio Amsterdam) en Noord-Holland-Noord in de toekomst nog steeds toeneemt. Om aan de vraag naar woningen nu en in de toekomst te kunnen voldoen, moeten er voldoende woningen worden bijgebouwd. Er zijn ruim voldoende potentiële bouwlocaties in beeld om deze woningen te bouwen, maar in de praktijk moeten er nog veel knelpunten worden opgelost voordat er ook daadwerkelijk op alle beschikbare locaties kan worden gebouwd. Hoewel de woningbouwproductie hoog is, blijft die achter bij de vraag, waardoor het woningtekort oploopt.
- De Brexit en internationale handelsbeperkingen maken het onzeker of de economie zich in 2019 en daarna gunstig zal blijven ontwikkelen. De Brexit zal impact hebben op Noord-Holland, waarin de internationale handel een belangrijk onderdeel vormt van de economie, met het Verenigd Koninkrijk als tweede handelspartner na Duitsland. Daarnaast staan de handelsbetrekkingen in de wereld onder druk, als gevolg van interventies van de Verenigde Staten in de vorm van handelsbeperkingen. Deze zijn vooralsnog vooral op China gericht, maar ook Europa wordt niet ontzien (vooralsnog vooral voor staal, auto's en landbouwproducten).

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
5.3.1	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven.
5.1.2	Schadeschap Luchthaven Schiphol	Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol.
5.3.1	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.
5.1.2	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.
5.2.3	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.
5.3.1	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)	Ruimtelijke inrichting Schipholgebied.

5.3.1	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied (RON)	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied.
5.3.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)	Ontwikkeling Economie.
5.3.1	PolanenPark B.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein.
5.3.1	PolanenPark C.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein.
5.3.1	Zeehaven IJmuiden N.V.	Visserijbelangen.
5.1.1	Zeestad Beheer B.V.	Stadsvernieuwing Den Helder.
5.1.2	Zeestad C.V.	Stadsvernieuwing Den Helder.
5.3.2	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.	Ontwikkeling economie.
5.3.2	Innovatiefonds Noord-Holland B.V.	Stimuleren duurzame economie.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Regionale economie

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Werkgelegenheid bruto arbeidsparticipatie ten opzichte van de totale beroepsbevolking in de leeftijd van 15-75 jaar.	70,9%	70,1%
Bruto regionaal product % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	3,7%	3,2%
Peildatum	2017	

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 5						Ruimte
	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	56.867	52.444	84.029	81.451	2.578	27.769
Baten	-26.947	-13.414	-20.041	-34.259	14.218	-17.153
Saldo van baten en lasten	29.921	39.030	63.988	47.193	16.795	10.616
Stortingen reserves	13.708	6.715	32.391	34.244	-1.854	5.302
Onttrekking reserves	-3.493	-16.626	-58.662	-36.768	-21.894	-17.008
Resultaat	**40.136**	**29.119**	**37.717**	**44.669**	**-6.952**	**-1.091**

5.1 beleidsdoel

Beleid voor wonen, vitaliteit woonomgeving en ruimtelijke ontwikkeling voeren

5.1.1 Wonen en vitaliteit woonomgeving van dorpen en steden stimuleren

Toelichting

Uit verschillende prognoses blijkt dat de woningbehoefte voor Noord-Holland-Zuid en Noord-Holland-Noord in de toekomst nog steeds zal toenemen. Samen met gemeenten, regio's en andere partners heeft de provincie zich ingezet om door middel van versnellingsacties knelpunten weg te nemen en zo tot nog hogere woningbouwproductie te komen – of in regio's waar het niet nog sneller kan, het huidige hoge tempo vast te houden. Via het uitvoeringsprogramma *Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw* is bijgedragen aan de inzet van een flexibele schil en cofinanciering van gebiedsontwikkelingsteams en zijn subsidieaanvragen voorbereid voor de inzet van projectgerichte maatregelen op locatie. Regio's hebben daarnaast afspraken over woningbouwprogrammering gemaakt en zijn ondersteund met subsidie voor het uitvoeren van afspraken uit de Regionale Actieprogramma's (RAP's). Via de monitor Woningbouw is de voortgang van de woningbouwproductie en de ontwikkeling van de plancapaciteit bijgehouden. In 2018 is verder een digitale kaart beschikbaar gekomen voor Noord-Holland-Noord, de zogenaamde planviewer, waarop alle nieuwe woningbouwlocaties in beeld worden gebracht in samenhang met al het daar geldende beleid en regelgeving, waaronder de verschillende beschermingsregimes en (milieu)contouren. Deze viewer bestond al voor de Metropoolregio Amsterdam.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.1.01 Stimuleren vitaliteit	- Stedelijke vernieuwingsprojecten vanuit UNA/ISV, TWIN-H/ISV, P-ISV en ISV 3 ondersteund en gestimuleerd.	- Conform.

woonomgeving van dorpen en steden		
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.1.02 Stimuleren van de woningbouwproductie	- Naar aanleiding van verzoeken van gemeenten de kwalitatieve woningbouw aangejaagd.	- Conform.
	- Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen toegepast.	- Conform.
	- Uitvoeringsregeling Collectieve Zelfbouw toegepast.	- Conform.
	- Beschikbaar stellen van locaties voor zelfbouw door gemeenten en corporaties via kennis en afspraken in de RAP's gestimuleerd.	- Conform.
	- Minimaal eenmaal per jaar klankbordgroep marktpartijen georganiseerd.	- Conform.
	- Uitvoeringsregeling verduurzaming bestaande woningvoorraad toegepast.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.1.03 Regisseren regionale kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwprogrammering	- RAP's 2016-2020 uitgevoerd.	- Conform.
	- Afspraken uit de RAP's tussen regio's en provincie middels de woningbouwmonitor en een jaarlijks bestuurlijk overleg tussen provincie en regio gemonitord en geactualiseerd.	- Conform.
	- Uitvoeringsregeling Woonvisie toegepast.	- Conform.
	- Themabijeenkomsten en werkbezoeken over actuele onderwerpen georganiseerd.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.1.04 Risicogericht toezicht houden op de huisvesting van verblijfsgerechtigden	- Bestuurlijke brief met oordeel over taakuitvoering op het terrein van huisvesting statushouders: 100% van de gemeenten.	- Conform.
	- Met gemeenten die achterlopen in taakstelling ambtelijke overleggen gevoerd (100%).	- Conform.
	- Met gemeenten die hun taakstelling niet adequaat uitvoeren, bestuurlijke gesprekken gevoerd (100%) en escalatie op bestuurlijk niveau door middel van de vervolgstappen op de escalatieladder.	- Conform.

5.1.2 Ruimtelijke ontwikkeling vormgeven en uitvoeren

Toelichting

Het programma OV-Knooppunten heeft in 2018 een grote impuls gegeven aan de ontwikkeling van gebieden rond stations. Zo heeft de provincie afspraken gemaakt met de gemeenten Castricum, Heerhugowaard en Zaanstad om gezamenlijk te investeren en verbeteringen aan te brengen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met de NS, Pro-Rail en gemeenten over de ontwikkelingen op corridorniveau. Deze afspraken kunnen leiden tot nieuwe investeringsimpulsen voor die knooppunten.

De provincie heeft in 2018 circa 650 omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen bekeken aan de hand van ruimtelijke regelgeving en beleid, zoals vastgelegd in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). De provincie heeft slechts in enkele gevallen zienswijzen of een bezwaarschrift ingediend, vanwege strijdigheid met provinciale regelgeving. In een aantal regio’s zijn er plannen in beschermingsregimes aan ons voorgelegd, vooral in de planologische beschermingsregimes NNN, weidevogel leefgebied en bufferzone. In de meeste gevallen hebben

de gemeenten de plannen in overleg met de provincie, onder andere in het zogenaamde Goede Diensten Overleg (GDO), aangepast.

Voor Schiphol was 2018 een roerig jaar. De provincie heeft geadviseerd over de toekomstige ontwikkeling van de luchthaven, de samenhang met enkele ruimtelijke dossiers en de opvolging van de Omgevingsraad Schiphol. Er zijn voorbereidingen getroffen om de laatste tranche van de provinciale bijdrage aan het leefbaarheidsfonds Schiphol begin 2019 te kunnen overmaken aan de Stichting Leefbaarheidsfonds Schiphol.

De projecten en programma's ter realisatie van de provinciale belangen in de structuurvisie 2040 lopen conform planning (Bloemendalerpolder en De Nieuwe Strandwal) of uitvoeringsprogramma (De Kop Werkt en Noordzeekanaalgebied). De gronden van Crailo zijn al in 2017 overgedragen aan gemeenten. Het Uitvoeringsprogramma Haarlemmermeer West wordt uitgevoerd door de gemeente Haarlemmermeer.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	0utput gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.2.01 Opstellen en uitvoeren ruimtelijke kaders	- PRV aan nieuw provinciaal beleid aangepast. - Over ruimtelijke gemeentelijke plannen geadviseerd en deze beoordeeld. - Omgevingsvisie in het kader van de Omgevingswet in 2018 vastgesteld inclusief een breed participatietraject. - Gewerkt aan het geschikt maken van de data en applicaties voor digitaal stelsel Omgevingswet. - In het kader van de Omgevingswet aan de beoordeling van AMvB's en instrumenten gewerkt. - Gewerkt aan de implementatie van de interne werkwijze horend bij Omgevingswet.	- Conform. - Conform. - Conform. - Voorbereidingen getroffen. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.2.02 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit	- Door de ARO over ruimtelijke kwaliteit bij voorontwerpplannen met impact in landelijk gebied geadviseerd. - Door de PARK over ruimtelijke kwaliteit in provinciale en regionale opgaven geadviseerd. - Met één 'assist' van de TFR kennis- en procesondersteuning aan een gemeente bij een complexe binnenstedelijke ontwikkeling geboden.	- Conform. - Eerste helft 2018: Conform, Daarna: aanstelling nieuwe PARK voorbereid - In 2018 is er geen verzoek van een gemeente binnengekomen.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.2.03 Uitvoeren thematische ruimtelijke programma's en projecten	- Bijdrage aan de ontwikkeling van een aantal OV-knooppunten geleverd. - Regionaal ruimtelijk energieprogramma opgesteld. - Regionale warmteplannen opgesteld.	- Conform. - Ondergebracht bij op te stellen regionale energiestrategieën. - Ondergebracht bij op te stellen regionale energiestrategieën.
	Meetmoment: Begroting 2018	

5.1.2.04 Uitvoeren gebiedsgerichte ruimtelijke programma's en projecten	- Ter realisatie van de provinciale belangen in de structuurvisie 2040 wordt een aantal ruimtelijke programma's en projecten voorbereid, dan wel uitgevoerd, zoals: Bloemendalerpolder, Crailo, De Kop Werkt!, Uitvoeringsprogramma Haarlemmermeer West, Noordzeekanaalgebied en Nieuwe Strandwal. - De acties uit de MRA-Actieagenda waarbij de provincie betrokken is, voorbereid en uitgevoerd. - In de Omgevingsraad Schiphol afspraken over de ontwikkeling van Schiphol en de leefbaarheid in de Schipholregio gemaakt.	- Conform. - Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.1.2.05 Uitvoeren grondbeleid	- Gronden ten behoeve van diverse beleidsdoelen, indien noodzakelijk met toepassing van het onteigeningsinstrument, aangekocht. - Provinciale gronden en gebouwen beheerd (anders dan de gebouwen die in gebruik zijn voor de eigen dienst). - Overtollig onroerend goed verkocht.	- Conform. - Conform. - Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.1 — Beleid voor wonen, vitaliteit woonomgeving en ruimtelijke ontwikkeling voeren

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
5.1.1	Wonen en vitaliteit woonomgeving van dorpen en steden stimuleren	1.563	4.404	8.169	5.302	2.867	3.088
5.1.2	Ruimtelijke ontwikkeling vormgeven en uitvoeren	26.775	14.005	22.453	28.036	-5.583	9.774
	Totaal lasten	28.338	18.409	30.622	33.338	-2.716	12.862
	Totaal baten	-15.831	-7.306	-10.128	-24.213	14.085	-8.045
	Totaal saldo	12.507	11.103	20.494	9.125	11.369	4.817
	Storting						
5.1.2	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	500	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
5.1.1	Resv. Stedelijke vernieuwing	245	0	-2.205	-2.145	-60	0
5.1.2	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	0	-2.500	0	0	0	-5.340
5.1.2	Resv. Leefbaarheidsfonds Schiphol	0	0	-10.000	0	-10.000	0
	Resultaat	**13.252**	**8.603**	**8.289**	**6.980**	**1.309**	**-523**

5.3 beleidsdoel

Welvaart en welzijn bevorderen door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

Foto: Mauro Smit

5.3.1 Bijdragen aan een aantrekkelijk en duurzaam ruimtelijk vestigingsklimaat

Toelichting

De provincie zet zich in voor de beschikbaarheid van ruimte voor economische activiteiten, bedrijventerreinen en kantoorlocaties, havens, detailhandel, en toerisme. Voor de verbetering en de verduurzaming van verouderde bedrijventerreinen bestaat al jaren de uitvoeringsregeling Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB). Voor HIRB is ook in 2018 een tender opengesteld (budget € 2,1 miljoen) en daaruit zijn 7 projecten gesubsidieerd. Voor het aanjagen van HIRB-projecten wordt gebruik gemaakt van het Projectbureau Herstructurering (PHB) in Noord-Holland-Zuid en het Ontwikkelingsbedrijf NHN (ONHN) in Noord-Holland-Noord. De ‘ambassadeur beheer bedrijventerreinen’ is begin 2018 gestopt vanwege beperkte resultaten. In plaats daarvan wordt nu gebruik gemaakt van PHB en ONHN om duurzaamheidsmaatregelen op bedrijventerreinen te stimuleren. In de Schipholregio heeft de provincie sinds eind jaren ’80 de uitvoering van het ruimtelijk-economisch beleid neergelegd bij de Schiphol Area Development Company (SADC), samen met Amsterdam, Haarlemmermeer en Schiphol. SADC heeft in 2018 een positief jaar gehad met enkele omvangrijke uitgiftes van kavels. Locaties die ontwikkeld worden zijn Schiphol Logistics Park (SLP), Schiphol Trade Park, Amsterdam Osdorp en Polanenpark.

In het Noordzeekanaalgebied (NZKG) is in 2018 de Ontwikkelstrategie Energietransitie tot stand gekomen, dat onder andere input is voor de Klimaattafel (onderdeel industrie NZKG).
Met Den Helder is een samenwerkingsovereenkomst gesloten om de samenwerking op het gebied van onder andere stads- en havenontwikkeling en energietransitie te verstevigen.

In 2018 heeft de provincie voor detailhandel een nieuwe subsidieregeling opengesteld: de Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden (UTW). Deze regeling is bedoeld om

initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan de vitaliteit van winkelgebieden (onderscheidend vermogen, tegengaan van leegstand, transformatie, betere samenwerking). De UTW staat nog open tot eind december 2019. Vanuit detailhandelbeleid worden ook de 2 Regionale Adviescommissies (RAC's) ondersteund. De RAC's zijn bedoeld om vanuit een regionaal perspectief te adviseren over nieuwe gemeentelijke detailhandelsontwikkelingen of uitbreidingen van bestaande winkelgebieden vanaf een bepaalde omvang, gegeven de mogelijke regionale impact daarvan op andere winkelgebieden.

In 2018 hebben de gemeenten in Noord-Holland-Noord regionale visies op verblijfsrecreatie vastgesteld. Daarnaast heeft de MRA een verblijfsaccommodatiestrategie opgesteld. De provincie heeft met partners in de MRA en daarbuiten gewerkt aan het spreiden van toeristen. De campagne 'Holland boven Amsterdam' is voortgezet. Internationale marketing: sinds het vierde kwartaal 2017 is de nieuwe Engelstalige, op potentiële vestigers gerichte website (http://www.investinnoordholland.com) operationeel. In 2018 waren er 13 projecten gericht op behoud, respectievelijk uitbreiding van buitenlandse bedrijven.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.1.01 Faciliteren regionale economische samenwerking	- Bijdrage aan Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord voor de uitvoering van het jaarlijks activiteitenprogramma is verleend.	- Conform.
	- Uitvoering is gegeven aan de Visie Noordzeekanaalgebied, o.a. via onze participatie in het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied.	- Conform.
	- Den Helder is ondersteund bij de planvorming voor de ontwikkeling van de haven en luchthaven.	- Conform.
	- Via participatie in ontwikkelingsmaatschappij SADC zijn stappen gezet in de realisatie van werklocaties in de Schipholregio.	- Conform.
	Meetmoment: Zomernota 2018	
5.3.1.02 Toekomstbestendig maken van werklocaties	- Via de Uitvoeringsregeling HIRB is verbetering tot stand gebracht in kwaliteit en duurzaamheid van werklocaties.	- Conform.
	- Via ambassadeur beheer bedrijventerreinen 10 partijen geadviseerd over het beheer van bedrijventerreinen.	- Taak ondergebracht bij PHB en ONHN.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.1.03 Faciliteren van regionale afstemming voor werklocaties en detailhandel	- De regionale afstemming voor de ontwikkeling van werklocaties in Noord-Holland Zuid (via Uitvoeringsstrategie Plabeka) en Noord-Holland Noord (via regionale convenanten) is bereikt en bewaakt.	- Conform.
	- De jaarlijkse monitoring van bedrijventerreinen en kantoren is uitgevoerd in de Monitor Werklocaties Noord-Holland.	- Conform.
	- De regionale afstemming voor nieuwe detailhandelsontwikkelingen is uitgevoerd en bewaakt, o.a. via financiële bijdragen aan regionale detailhandelsvisies.	- Conform.
	- Financiële ondersteuning is verleend aan 2 RAC's.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	

5.3.1.04 Stimuleren van het toerisme in Noord-Holland	- In samenwerking met MRA-partners (Agenda Toerisme) zijn diverse promotionele activiteiten en projecten uitgevoerd, o.a. gericht op betere spreiding bezoekersstromen. - Gemeenten/regio's zijn ondersteund voor het maken van visies over de ontwikkeling van verblijfsrecreatie. *Meetmoment: Begroting 2018*	- Conform. - Conform.
5.3.1.05 Aantrekken van internationale bedrijven	- Internationale bedrijven, die zich willen vestigen in Noord-Holland, zijn gesignaleerd en begeleid. - Promotiemateriaal (website en brochures) voor de acquisitie van internationale bedrijven zijn op orde gebracht en promotieactiviteiten (beurzen, handelsmissies via aangesloten samenwerkingsverbanden) zijn uitgevoerd.	- Conform. - Conform.

5.3.2 Bijdragen aan een sterk innovatieklimaat

Toelichting

De provincie bevordert innovatie in het MKB en levert een bijdrage aan samenwerking in de MRA, digitale infrastructuur en de onderzoekslocatie Petten. In 2018 heeft de provincie in samenwerking met partners het Proof-of-Concept Fonds officieel opgericht als Innovatiefonds Noord-Holland BV. Vanuit dit fonds zijn in 2018 vier converteerbare leningen verstrekt. Daarnaast is evenals in 2016 en 2017 de subsidieregeling MKB innovatiestimulering topsectoren (MIT) uitgevoerd. De innovatieprogramma's PIM en Go!-NH hebben heel 2018 gedraaid en hebben meer dan 100 ondernemers geholpen bij het versnellen en het vinden van financiering.
Via de bijdrage aan de MRA worden de werkzaamheden van de Amsterdam Economic Board mogelijk gemaakt en de daaraan verbonden MRA-innovatieprijsvragen. Deze hebben tot doel te werken aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld digitale connectiviteit en health.
Op de uitvraag voor digitale infrastructuur zijn 12 aanvragen voor een garantstelling ontvangen. Twee daarvan voldoen aan alle eisen en zijn beschikt. De provincie heeft de andere aanvragers kunnen helpen met het vinden van samenwerking met bijvoorbeeld marktpartijen. Het resultaat is, dat meer dan 75% van de circa 18.000 witte percelen in het buitengebied zicht hebben op een glasvezelaansluiting. De resterende percelen komen in aanmerking voor vast-draadloos internet. Deze techniek volstaat totdat ook daar glasvezel kan worden aangelegd.
De provincie heeft de derde tranche van de lening voor de onderzoeksreactor Pallas toegezegd. Daarnaast is er subsidie verleend voor de bouw van een solarlab op de ontwikkellocatie Petten.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.2.01 Versterken van (duurzame) innovatie in het MKB	- Innovatie in het MKB is versterkt door middel van inzet van 4 instrumenten: 1. Proof of Concept Fonds, 2. MIT, 3. Investeringsgereedprogramma, 4. Versnellingsprogramma voor duurzame innovaties.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.2.02	- Jaarlijkse bijdrage aan de MRA (regionaal budget	- Conform.

Versterken innovatieklimaat in de Metropoolregio Amsterdam	innovatie) is verleend, waarmee diverse projecten en activiteiten op gebied van innovatie en economie zijn ondersteund.	
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.2.03 Versterken van de digitale infrastructuur	- Initiatieven ondersteund in het kader van het aanleggen van breedbandverbindingen in "witte" gebieden in Noord-Holland.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.2.04 Behouden en versterken van Onderzoekslocatie Petten	- Bijdrage (in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken) is verleend aan de voorbereidingsfase voor de nieuwe Pallas reactor.	- Conform.

5.3.3 Bijdragen aan een veerkrachtige arbeidsmarkt

Toelichting

De Midtermrapportage UitvoeringsAgenda Arbeidsmarkt wijst uit dat de beoogde MBO-campusstructuur rond techniek en technologie van de grond is gekomen. Deze structuur heeft meerwaarde voor het realiseren van alle 3 de doelstellingen uit het arbeidsmarktbeleid. Door het aanjagen van initiatieven door de Werkambassadeur en het ondersteunen hiervan met co-financiering, zijn daarmee in 2018 5 en in totaal 20 campussen daadwerkelijk tot stand gekomen of doorontwikkeld. Tussen de campussen onderling zijn kennisdelingsinitiatieven opgestart en er zijn een tweetal crossover initiatieven tussen opleidingen in ontwikkeling: food-technologie en robotisering.
Op de doelstelling versnellen overgang van werk naar werk is het streven gericht op afspraken tussen bedrijven, die onderling de arbeidsmobiliteit bevorderen. Als eerste resultaat is voor de zomer het sectorplan Noord-Holland Noord met ruim 150 trajecten afgerond, zonder de provinciale garantstelling te hoeven aanspreken. In december 2018 heeft de provincie, onder de vlag van het House of Skills (HoS) van de Metropoolregio Amsterdam, meegetekend met een regionaal Skillsakkoord. Meer dan 90 bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden hebben concreet gemaakt wat zij tot 2023 gaan bijdragen aan meer mobiliteit op de arbeidsmarkt. De provincie is vanuit dat kader gestart met de verkenning van de mogelijkheden van een individuele leerrekening en intersectorale mobiliteit.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.3.01 Verbeteren aansluiting arbeidsmarkt & onderwijs	- Uitvoering is gegeven aan de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt o.a. gericht op het versterken van de MBO techniek-campusstructuur.	- Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.3.02 Versnellen overgang van werk naar werk	- Uitvoering is gegeven aan de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt, o.a. gericht op doorstroming van mensen in het arbeidsproces.	- Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.3.03 Bevorderen van inclusieve arbeidsmarkt	- Uitvoering is gegeven aan Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt o.a. gericht op toegankelijkheid van de arbeidsmarkt voor doelgroepen met een achterstand.	- Conform.

5.3.4 Bijdragen aan een sterke en duurzame agrosector

Toelichting

Greenports

De greenports Aalsmeer en Noord-Holland Noord werken op basis van meerjarenprogramma's aan de thema's: bodem & water, agri & voeding & gezondheid, ruimte en leefomgeving, onderwijs & arbeidsmarkt, internationale agenda, energie, bovenregionale samenwerking en kennis en innovatie. Er zijn diverse projecten opgestart, onder andere: Evergreen (vitale bodem), vruchtbare kringloop, zeewier en voeding & gezondheid. De provincie is samen met de Amsterdam Green Campus het innovatieprogramma Green Innovation Cluster gestart. Het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) financiert dit programma, dat door de greenports wordt uitgevoerd. De provincie heeft ook de landelijke verklaring "Impulsagenda greenports 3.0" ondertekend. In 2018 heeft dit geleid tot een nieuwe landelijke publiek-private netwerkstructuur greenports Nederland naar model van de Noord-Hollandse greenports. Hiervoor is een landelijke Green Board (stuurgroep) opgericht en dagelijks bestuur a.i. In 2018 is een landelijke programmamanager aangetrokken en is de netwerkstructuur geformaliseerd. Voor 6 transitielijnen worden de programmalijnen uitgewerkt tot een uitvoeringsagenda 2019-2022 en worden er bestuurlijke transitietafels ingericht. Begin maart 2019 wordt er een tuinbouwakkoord getekend door het tuinbouwnetwerk verenigd in greenports Nederland samen met de minister van LNV. Het tuinbouwakkoord is een eerste uitvoeringskader van onder meer de landbouwvisie van minister Schouten en het Klimaatakkoord.

Duurzame landbouw

Via de greenports zet de provincie onder andere in op de verduurzaming van land- en tuinbouw. De ontwikkeling van de verduurzaming van de AgriFood-sector wordt jaarlijks gemeten en gepresenteerd via Agrimatie. Er vindt echter ook een verbinding met het groene domein plaats zoals ook vastgelegd in de provinciale Omgevingsvisie, waar een natuurlijke en vitale landelijke omgeving centraal staan gericht op het ontwikkelen van natuurwaarden en een economisch duurzame agrarische sector. Naast de regionale uitwerking van het deltaplan biodiversiteit heeft de provincie vanuit Groen Kapitaal en motie 110 een living lab Natuurinclusieve Landbouw gefinancierd. In dat living lab wordt aandacht gegeven aan kennis (onder andere masterclasses bodem, hightech, agroforestry), innovatie, gebiedsinitiatieven, netwerkvorming en communicatie (onder andere het verkleinen van de afstand tussen boer en burger). Ook ondersteunt de provincie diverse initiatieven. Een paar voorbeelden hiervan zijn: Green Deal Natuurinclusieve Landbouw in het onderwijs, Greenbase, NLG, BIO-NH, bodemcoaches, Vruchtbare Kringloop.

MRA AgriFood

In 2018 heeft de provincie samen met relevante partners gewerkt aan verdere ontwikkeling van het Agri & Food cluster in de MRA. Er is ingezet op realisatie van het voedselnetwerk MRA dat zich richt op duurzame ketensamenwerking, groene & sociaal inclusieve economie en gezondheid. Het voedselnetwerk heeft in 2018 gewerkt aan een regionaal governance model, een uitvoeringsagenda en een communicatieplan. De lancering van de uitvoeringsagenda Voedsel

Verbindt heeft op 28 februari 2019 plaatsgevonden. De thema's die het netwerk aan de orde wil stellen zijn: gezonde voeding, voedsellandschappen, data, arbeidsmarkt & onderwijs, circulaire economie en voedselstromen en logistiek. Kijk voor meer op www.voedselverbindt.nl

Visserij
De afgelopen jaren hebben de provincies Noord-Holland en Flevoland door middel van een subsidie van ieder € 250.000,- bijgedragen aan het programma van de stichting Transitie IJsselmeervisserij. Via het Waddenfonds ondersteunt de provincie de transitie van de garnalenvisserij op de Waddenzee. Door deelname en bijdrage aan het Bestuurlijk platform visserij draagt de provincie bij aan de lobby voor een duurzame visserij op met name de Noordzee en Waddenzee. Er zijn in 2018 geen nieuwe subsidies verleend; de subsidie uit 2017 volstond.

Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)/ Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)
In 2018 is aan circa 100 projecten subsidie verleend door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). RVO voert het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) conform afspraken uit. Naast de uitvoering van de huidige POP3 periode (2014 - 2020) wordt samen met het IPO en het Rijk de nieuwe POP/GLB periode voorbereid.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.4.01 Faciliteren Greenport Noord-Holland Noord en Greenport Aalsmeer	- Via het samenwerkingsverband Greenport Noord-Holland Noord en via projecten van het Uitvoeringsprogramma is uitvoering gegeven aan het versterken van het agrocluster in Noord-Holland Noord. - Via het samenwerkingsverband Greenport Aalsmeer en via projecten van het Uitvoeringsprogramma is uitvoering gegeven aan het versterken van de bedrijvigheid in deze regio.	- Conform. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.4.02 Versterken van agriclusters Seedvalley en Agri & Food in de MRA	- Via Amsterdam Green Campus en AgriTechCampus zijn agriclusters versterkt. - Bijdrage is verleend aan het Uitvoeringsprogramma Agri & Food in de MRA.	- Conform. - Voorbereidingen getroffen.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.4.03 Versterken en verduurzamen van de visserijsector	- Bijdrage is verleend aan het Uitvoeringsprogramma IJsselmeervisserij (o.a. gericht op verduurzaming visserij). - Projecten in de Waddenzee zijn ondersteund via het Waddenfonds.	- Voorbereidingen getroffen voor actieplan. - Conform.
	Meetmoment: Begroting 2018	
5.3.4.04 Uitvoeren Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)	- Door de uitvoering en cofinanciering van het Europese POP3 programma zijn diverse projecten (o.a. gericht op innovatie, duurzaamheid en	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 5.3 Welvaart en welzijn bevorderen door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
5.3.1	Bijdragen aan een aantrekkelijk en duurzaam ruimtelijk vestigingsklimaat	21.066	20.800	30.984	27.444	3.540	9.606
5.3.2	Bijdragen aan een sterk innovatieklimaat	2.975	6.992	14.379	7.036	7.343	1.500
5.3.3	Bijdragen aan een veerkrachtige arbeidsmarkt	1.800	2.472	1.718	1.493	225	637
5.3.4	Bijdragen aan een sterke en duurzame agrosector	2.688	3.771	6.326	12.140	-5.814	3.164
	Totaal lasten	28.529	34.035	53.407	48.114	5.293	14.907
	Totaal baten	-11.116	-6.108	-9.913	-10.046	133	-9.108
	Totaal saldo	17.413	27.927	43.494	38.067	5.427	5.799
	Storting						
5.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	1.000	1.000	1.000	1.000	0	0
5.3.1	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	1.612	393	393	393	0	1.552
5.3.1	Resv. kap.lasten invest. havencomplexen	0	0	700	700	0	0
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	3.500	3.500	3.500	3.500	0	3.500
5.3.2	Resv. Werkgelegenheid en economie	6.596	322	25.237	26.937	-1.700	0
5.3.4	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	500	1.500	1.561	1.715	-154	250
	Onttrekking						
5.3.1	Resv. Programma Water als Econ. Drager	-300	-150	-530	-504	-26	-2.250
5.3.1	Resv. Duurzame Zeehavens	0	0	-1.402	91	-1.493	0
5.3.1	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	-700	0	0	0	0	0
5.3.1	Resv. kap.lasten invest. havencomplexen	0	0	-140	-140	0	0
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	-285	-4.350	-6.642	-6.352	-290	-3.600
5.3.2	Resv. Werkgelegenheid en economie	-1.542	-7.276	-35.393	-20.112	-15.281	-3.919
5.3.4	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	-912	-2.350	-2.350	-7.605	5.255	-1.900
	Resultaat	**26.884**	**20.516**	**29.428**	**37.690**	**-8.262**	**-568**

Programma 6 Groen

Maatschappelijk doel

Aantrekkelijk en toegankelijk groen voor de bewoners en bezoekers van de provincie, voor ecologie en economie.

Doelenboom

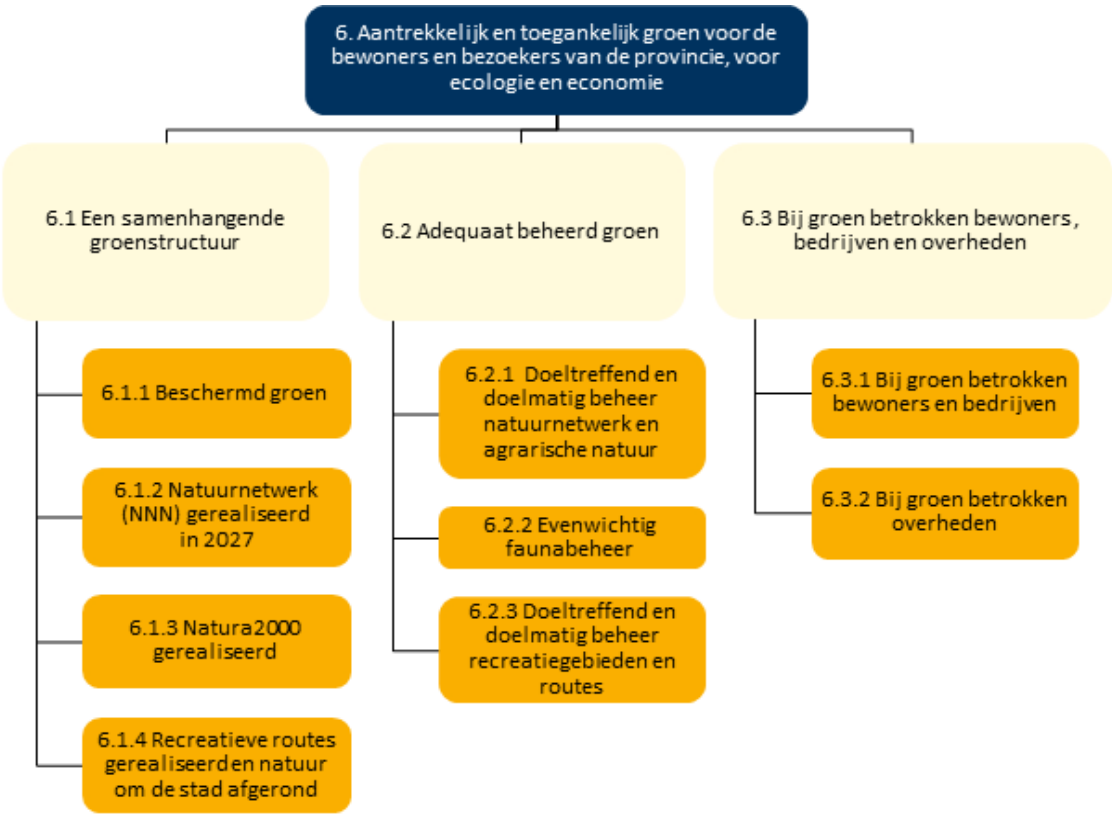

Leeswijzer

Op 10 november 2014 riepen Provinciale Staten (PS) tijdens de behandeling van de Begroting 2015 door middel van de motie 'Groen is Kapitaal' het college op *"om op korte termijn met een voorstel te komen hoe de verantwoording over de 'groene kerntaak' zo kan worden ingericht dat Provinciale Staten hier via de P&C cyclus goed sturing op kunnen geven"*. Dit resulteerde in het per Begroting 2016 loskoppelen van het Programma Groen van het Programma Ruimte om het als afzonderlijk programma op te nemen.

Tegelijkertijd werd het programma Groen, bij wijze van pilot, anders opgezet dan de overige programma's, om zo meer sturingsinformatie over de te leveren prestaties te verschaffen en meer inzicht in de bijbehorende financiën te geven. Deze pilot bij het programma Groen werd de basis van de gewijzigde begrotingsopzet met ingang van de Begroting 2019.

Omdat het Programma Groen in de Begroting 2018 nog anders van opzet was dan de overige programma's, wijkt de verantwoording in de Jaarstukken 2018 ook iets af van de overige

begrotingsprogramma's. Uiteraard is wél alle relevante sturings- en achtergrondinformatie opgenomen.

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Vanwege het feit dat het Programma Groen anders was opgezet dan de overige begrotingsprogramma, waren in de Begroting 2018 geen prioriteiten opgenomen. Echter, in de paragraaf 'Wat willen we bereiken?' is onder het kopje 'Maatschappelijk Doel' wel een aantal speerpunten opgenomen, namelijk:

- Het realiseren van een robuust en hoogwaardig Natuurnetwerk Nederland (NNN). De provincie wil tenminste 250 hectare nieuwe NNN per jaar realiseren én de kwaliteit van bestaande natuurgebieden verbeteren.
- Het bevorderen van de biodiversiteit in het agrarisch gebied, het stedelijk gebied en de provinciale wateren door in te zetten op natuurcombinaties (via de Aanpak Groen Kapitaal) en natuurinclusieve landbouw.
- Het zorgen voor adequaat faunabeheer en het terugdringen van de faunaschade.
- Het realiseren van een aantrekkelijk en concurrerend groen vestigingsmilieu voor bewoners en bedrijven en het moderniseren van de recreatieschappen.
- Het vergroten van de samenwerking en betrokkenheid van bewoners, vrijwilligers, (agrarische) bedrijven, gemeenten en waterschappen.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Vanwege het feit dat het Programma Groen anders was opgezet dan de overige begrotingsprogramma, waren in de Begroting 2018 geen omgevingsfactoren opgenomen. Dit betekent echter niet dat daar niets over valt te zeggen. Zo wordt de uitvoering van ons beleid beïnvloed door:

- Klimatologische en fysisch-geografische omstandigheden, zoals temperatuurwisselingen en neerslag, droogte, bodemdaling, zeespiegelstijging en verzilting.
- Niet, of slechts zeer beperkt door ons te beïnvloeden ecologische factoren, zoals populatiedynamiek van dier- en plantensoorten en de aanwezigheid van invasieve exoten (soorten die niet op eigen kracht maar door toedoen van de mens in Nederland terecht zijn gekomen, zoals de halsbandparkiet, de rode Amerikaanse rivierkreeft, cabomba en watercrassula).
- Een mondigere omgeving. Burgers die van zich laten horen, zich organiseren als ze het niet eens zijn met projecten of maatregelen, de weg naar pers en politiek goed weten te vinden en ook de bezwaarprocedures ten volle benutten. Dit vraagt naast goede communicatie om een bewuste keuze ten aanzien van burgerparticipatie bij de ontwikkeling van projecten.
- Wet- en regelgeving van andere overheidsorganisaties.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
6.2.3	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Beheer recreatiegebied
6.2.3	Recreatieschap het Twiske (gefuseerd met Landschap Waterland in 2013, maar met gescheiden boekhoudingen)	Beheer recreatiegebied
6.	Openbaar lichaam Waddenfonds	Beheren en besteden Waddenfonds
6.2.1	Stichting Goois Natuurreservaat	Beheer Natuurgebied
6.2.3	Recreatieschap Spaarnwoude	Beheer recreatiegebied.
6.2.3	Recreatieschap Landschap Waterland	Beheer recreatiegebied
6.2.3	Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Beheer recreatiegebied
6.2.3	Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.	Beheer recreatiegebied
6.2.3	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)	Beheer en onderhoud recreatiegebieden

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Ontwikkelde nieuwe natuur: De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	161	7.859
Beheerde natuur: Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	34.659	458.932
Peildatum	2016	

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 6 — Groen

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	65.901	73.415	79.941	80.795	-855	110.291
Baten	-5.837	-1.658	-1.406	-41.511	40.104	-7.343
Saldo van baten en lasten	60.064	71.757	78.534	39.285	39.250	102.948
Stortingen reserves	65.797	18.963	10.036	8.438	1.598	34.147
Onttrekking reserves	-24.361	-28.908	-25.341	-19.034	-6.307	-77.167
Resultaat	**101.500**	**61.812**	**63.229**	**28.689**	**34.540**	**59.929**

6.1 beleidsdoel

Een samenhangende groenstructuur

Noord-Hollands Duinreservaat (foto: Jelle van de Kamp)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de kern van de provinciale groenstructuur. Het NNN omvat momenteel circa 50.000 hectare gerealiseerd en ingericht groen (exclusief de grote wateren Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer). In 2027 dient het Natuurnetwerk door verwerving en inrichting, afgerond te zijn. Het omvat dan circa 56.000 hectare, met inbegrip van de Natura2000-gebieden en de grotere recreatiegebieden zoals Spaarnwoude, Twiske en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer.

6.1.1 Beschermd groen

Toelichting

Nieuw groen realiseren is belangrijk, maar het beschermen van het bestaand groen is minstens zo belangrijk. Een belangrijk instrument voor de planologische bescherming van de provinciale groenstructuur (het Natuurnetwerk Nederland en de natuurverbindingen, de bufferzones en het landelijk gebied) is de Provinciale Ruimtelijke Verordening (Programma 5 Ruimte).

Daarnaast verplicht de Wet natuurbescherming de provincie om voor alle Natura2000-gebieden in Noord-Holland, een beheerplan te maken. In de afgelopen jaren zijn 17 van de 19 beheerplannen vastgesteld. In 2018 heeft de provincie een start gemaakt met de laatste 2 beheerplannen: het Naardermeer en de Oostelijke Vechtplassen. Het was de bedoeling deze 2 plannen in 2018 bestuurlijk te laten vaststellen, maar in de loop van 2018 bleek dat die planning te optimistisch was. Het beheerplan Naardermeer is inmiddels op 5 maart 2019 in ontwerp vastgesteld. De afronding van het beheerplan Oostelijk Vechtplassen is in 2018 'on hold' gezet, om de laatste inzichten te kunnen verwerken die voortkomen uit het in december 2017 door 21 partijen ondertekende Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. Naar verwachting is dit ontwerp-beheerplan eind 2019 gereed.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.1.1 Bescherming van groen via uitvoering van Wet natuurbescherming	Vastgestelde beheerplannen Natura 2000 (in totaal 19)	17 (in 2017)	2	0	2

6.1.2 Natuurnetwerk (NNN) gerealiseerd in 2027

Toelichting

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de nationaal samenhangende structuur van te beschermen en te ontwikkelen natuurgebieden. Het NNN heeft meerdere functies: het is een ecologisch netwerk, biedt de mogelijkheid voor waterberging en vormt tegelijkertijd het grootste recreatiegebied van Nederland. Op sommige plaatsen is deze structuur ecologisch hoogwaardig, op andere plaatsen meer gericht op vrijetijdsbesteding.

De provincie werkt eraan om jaarlijks 250 hectare nieuwe NNN te realiseren. Dit staat ook in het provinciaal coalitieakkoord. In 2018 werd 298 hectare NNN gerealiseerd o.a. in de Harger- en Pettemerpolder en De Kampen. Ook werd 238 ha. verworven middels aankoop of functiewijziging. Een aantal bijzondere projecten wordt hieronder toegelicht:

- Naast functiewijziging (zie hierboven) wordt ook kwaliteitsverbetering gerealiseerd. Het gaat hier om bestaande natuur waar extra maatregelen worden genomen om de biodiversiteit te verbeteren en/of de oorspronkelijke waarden in een gebied te herstellen. Deze hectares komen dus bovenop de hierboven genoemde hectares. Op 15 juni 2018 werd op Texel het natuurgebied Hanenplas feestelijk geopend, in aanwezigheid van de samenwerkingspartners en omwonenden. Natuurgebied Hanenplas ligt in het noorden van Texel en is 55 hectare groot. De dichtgegroeide duinen zijn weer open en de valleien

natter, zodat bijvoorbeeld de Parnassia weer volop kan gaan bloeien. De voedselrijke bodem in de duinvallei is verwijderd en de van nature aanwezige schelpenbanken zijn blootgelegd. Bosjes zijn verwijderd om de openheid van het gebied te herstellen en onder meer het foerageergebied van de velduil te versterken. De watergangen hebben natuurvriendelijke oevers gekregen. Een nieuw fiets- en ruiterpad maakt het gebied goed beleefbaar.

- Op 7 september 2018 is de fietsbrug en natuurverbinding bij Nigtevecht feestelijk geopend, in aanwezigheid van de samenwerkingspartners en omwonenden. Fietsers, wandelaars én dieren kunnen hier het Amsterdam-Rijnkanaal oversteken. De Liniebrug koppelt de fietsroutes langs de Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. Voor fietsers uit Nigtevecht komen station Abcoude en scholen en werklocaties in de regio Amsterdam dichterbij. Door de aangepaste oevers kunnen dieren zwemmend het kanaal oversteken. Dat zorgt voor uitwisseling van fauna tussen de natuurgebieden en versterkt de natuur. Het project werd genomineerd voor de NGB Natuurprijs 2018.

Verder zijn er in 2018 2 kavelruilprocessen succesvol afgerond.

- De Harger- en Pettemerpolder achter de Hondsbossche Zeewering tussen Camperduin en Petten heeft er 90 hectare nieuwe natuur bijgekregen. Door een grote kavelruil waarbij de provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten en een 7-tal agrariërs betrokken zijn, wordt het natuurgebied uitgebreid van ongeveer 160 naar 250 hectare. Natuurmonumenten kocht provinciegrond en neemt de rol van verpachter over. Pachters van agrarische percelen in deze polder, die hun bedrijf daarbuiten hebben, verkopen grasland en krijgen daar grond dichterbij hun onderneming voor terug. Agrariërs die in de polder blijven en vrijwillig aan de kavelruil hebben meegewerkt, zijn niet langer puur veehouders, maar worden meer natuurbeheerders. Zo zullen de polderweilanden onder meer later worden gemaaid (na 15 juni), wordt er minder mest gebruikt en worden overwinterende ganzen met rust gelaten.

- Ook in het Gooi heeft een succesvolle kavelruil plaatsgevonden tussen de provincie Noord-Holland, gemeente Blaricum, Agrarische Stichting Blaricum, Staatsbosbeheer en 5 particulieren. Daarmee ontstaat een aaneengesloten natuurgebied De Kampen van 90 hectare, waarmee ook het open landschap in de polder wordt hersteld en behouden. Voor het creëren van een optimaal leefgebied past de provincie in 2019 de inrichting van het gebied aan. Zo worden de oevers vlakker gemaakt en greppels hersteld. In het natuurgebied blijft agrarisch gebruik mogelijk, voor zover dit past bij het leefgebied voor weidevogels, zoals grutto's en kieviten.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.1.2 a. Verwerving/ functiewijziging natuurnetwerk	Oppervlakte natuurnetwerk beschikbaar bij eindbeheerder als natuurgrond gerealiseerd	4.300* (in 2017)	250	238	12

6.1.2 b. Inrichting natuurnetwerk	inrichting NNN gerealiseerd	5.900* (in 2017)	250	298	48

* De cijfers dateren van begin 2017 en betreffen een schatting van de positie per 01-01-2018. Inmiddels is gebleken dat de cijfers voor verwerving/functiewijziging en inrichting per 01-01-2018 respectievelijk 4166 ha. en 5887 ha. waren. De realisatie 2018 is dan ook op deze bijgestelde cijfers gebaseerd.

6.1.3 Natura2000 gerealiseerd

Toelichting

De verbetermaatregelen voor Natura2000-gebieden worden in 12 gebieden uitgevoerd (6 duin- en 6 veenweidegebieden) door de beheerders van de natuurgebieden. De provincie financiert de uitvoering van de maatregelen en is verplicht te zorgen voor een tijdige uitvoering. De verbetermaatregelen richten zich op de instandhouding van dier- en plantensoorten en leefgebieden. Het gaat hierbij om maatregelen zoals het inzetten van een schaapskudde voor begrazing, en het verwijderen van bos of het baggeren van watergangen. Het is van belang dat alle maatregelen die zijn opgenomen in het Programma Aanpak Stikstof in juli 2021 zijn afgerond. De uitvoering hiervan ligt op schema om deze deadline te halen.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.1.3 Verbeter-maatregelen Natura2000 gebieden treffen	Natura2000 maatregelen getroffen	Opgave beheerperio de 4.020 ha (in 2016)	20%	20%	0

6.1.4 Recreatieve routes gerealiseerd en natuur om de stad afgerond

Toelichting

In 2016 heeft Recreatie Noord-Holland N.V. een quick scan 'Wandelnetwerken in Noord-Holland en de MRA' uitgevoerd voor de restantopgave van wandelnetwerken in Noord-Holland. Daaruit bleek dat er nog circa 3.050 kilometer aan wandelnetwerk ontwikkeld zou kunnen worden. Het gaat hierbij zowel om nieuwe wandelroutes, als ook om het aanpassen van bestaande routes, bijvoorbeeld door het aanpassen van bewegwijzering. De doelstelling is om per jaar 330 km. te realiseren, wat overigens per jaar enigszins zal fluctueren. In eerste instantie wordt geïnvesteerd in het ontwikkelen van *nieuwe* routes ter uitbreiding van het bestaande wandelnetwerk. Het gaat hierbij om 4 projecten:

- Het wandelnetwerk Gooi & Vechtstreek en Diemerscheg heeft iets vertraging opgelopen, vanwege het opstarten van een pilotproject ‘Bewegwijzering met biobased bebording’. De in 2018 te realiseren kilometers zullen nu naar verwachting zomer 2019 gereed zijn. Het uitbreiden van het aanbod aan recreatieve wandelroutes en het creëren van eenheid in bewegwijzering omvat in totaal circa 488 km aan wandelroutes.
- In september 2018 is een start gemaakt met de uitbreiding van het Wandelnetwerk Amstelland. Dit project is gereed in de zomer van 2020. Het uitbreiden van het aanbod

aan recreatieve wandelroutes en het creëren van eenheid in bewegwijzering omvat in totaal 253 km. aan wandelroutes.

- In oktober 2018 is een start gemaakt met het afronden van het Wandelnetwerk West-Friesland. Het project is gereed in het voorjaar van 2020. Dan is het wandelnetwerk West-Friesland met circa 500 km. uitgebreid.
- Tevens is eind 2018 een quick scan voor Zuid-Kennemerland opgeleverd. In totaal is er nu in het ontwerp van Wandelnetwerk Zuid-Kennemerland 725 km. aan wegen en paden opgenomen. Dit zal in de komende jaren worden ontwikkeld.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.1.4 Aanleg recreatieve routes	Recr. verbindingen aangelegd en/of bewegwijzerd	Restant-opgave: 3.050 km (in 2017)	330	0	330

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.1 — Een samenhangende groenstructuur

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	28.292	42.341	38.421	37.000	1.421	73.583
Baten	-4.635	-1.100	-668	-41.008	40.340	-6.785
Saldo van baten en lasten	23.658	41.241	37.753	-4.008	41.761	66.798
Storting						
Resv. Groen	15.400	18.002	17.835	16.933	902	33.196
Resv. Kapitaallasten Groen	13.072	0	-8.760	-9.720	959	0
Resv. Groene Uitweg	36.414	50	50	314	-264	0
Onttrekking						
Resv. Groen	-12.503	-25.714	-23.453	-16.014	-7.439	-59.380
Resv. Kapitaallasten Groen	0	-179	-641	-64	-577	-159
Resv. Groene Uitweg	-11.553	-3.015	1.523	-1.480	3.003	-17.628
Resultaat	**64.487**	**30.385**	**24.307**	**-14.039**	**38.345**	**22.827**

6.2 beleidsdoel

Adequaat beheerd groen

Natuurbeheer op Texel (foto: Mark Eker)

Natuur-, landschaps- en recreatiebeheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan beheer variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang om de biodiversiteit te bevorderen. In beginsel streeft de provincie naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop wordt een uitzondering gemaakt als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen.

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers (vaak verenigd in agrarische collectieven), recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. De provincie verwacht van beheerders dat zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. De kwaliteit en de resultaten van het beheer toetst de provincie door certificering van beheerders, monitoring van natuurwaarden en gesprekken hierover met de beheerders.

6.2.1 Doeltreffend en doelmatig beheer natuurnetwerk en agrarische natuur

Toelichting

In het provinciaal Natuurbeheerplan 2018 zijn de doelen voor het (agrarisch) natuurbeheer vastgelegd. Beheerders die daarvoor in aanmerking komen, kunnen beheersubsidie aanvragen. Bij het natuurbeheer is, ingegeven door het feit dat binnen het Natuurnetwerk Nederland 250 hectare per jaar wordt ingericht, gerekend met een groei van het te beheren gebied met gemiddeld 250 hectare per jaar.

Natuurbeheer: In de Jaarstukken 2017 was het aantal hectares natuurbeheer 26.741 hectare. En dat bleek lager dan het in 2017 verwachte aantal hectares, namelijk 27.950 (waarop tevens de verwachte output voor 2018 was gebaseerd). In 2018 is er voor 1.150 ha aan nieuwe beschikkingen afgegeven; grofweg voor 300 ha. aan oude beschikkingen (RVO) die vanwege het aflopen van de zesjarige beheerperiode een beschikking voor een nieuwe periode ontvingen, voor ongeveer 100 ha. aan beschikkingen voor het beheer van landschapselementen (watergangen, moeras en specifieke beplanting) en voor 750 ha reeds gerealiseerde locaties waarop door terreinbeheerders nog geen beheer was afgesloten. Afgezet tegen de realisatie van 2017 is er dus een groei van 852 ha. (van 26.741 ha in 2017 naar 27.593 ha. in 2018)

Agrarisch natuurbeheer: In de Jaarstukken 2017 was het aantal hectares agrarisch natuurbeheer 13.315 hectare. En dat bleek lager dan het in 2017 verwachte aantal hectares, namelijk 15.500 (waarop tevens de verwachte output voor 2018 was gebaseerd). Het aantal hectares gesubsidieerd agrarisch natuurbeheer in 2018 bedraagt 13.700 hectare. Afgezet tegen de realisatie van 2017 is er dus een groei van 385 ha. (van 13.315 ha. in 2017 naar 13.700 ha. in 2018).

Het aantal hectares groeit echter minder hard dan verwacht, omdat de focus niet langer ligt op het vergroten van het areaal, maar steeds meer ligt op de kwaliteit van beheer en intenser beheer (bijvoorbeeld kruidenrijk gras en meerjarige akkerranden). De minder snelle groei van het aantal hectares is tevens te verklaren door een afname van oude individuele contracten SNL-A die buiten kerngebieden liggen en dus niet overgaan naar het collectief agrarisch natuurbeheer (ANlb). Een positieve bijdrage leverde de groei van het aantal hectares dat met collectief agrarisch natuurbeheer wordt beheerd. Met name de deelnamebereidheid bij agrariërs voor natuurbeheer op open akkers en voor agrarisch waterbeheer is toegenomen.

Op 3 juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten (GS) het voornemen tot uittreding als participant uit de Stichting Goois Natuurreservaat (GNR) per 1 januari 2019 uitgesproken. Dit besluit was ingegeven door de wens om alle terreinbeherende organisaties gelijk te behandelen, voortdurende kostenstijging als gevolg van de weigering van de Gooise gemeenten om het GNR te laten samenwerken met een andere partner en overwegingen van *good governance* (de provincie acht het ongewenst om mee te besturen in een organisatie waaraan zij tevens subsidie verleent en waarvan zij ook vergunningaanvragen moet beoordelen). Met de Gooise gemeenten worden nog gesprekken over minnelijke uittreding gevoerd. Op 12 februari 2019 hebben GS definitief besloten uit te treden als participant uit het GNR en hiertoe een netto afkoopsom van € 6.501.420 beschikbaar te stellen.

De provincie benadrukt dat zij ook in de toekomst graag met de Gooise gemeenten en met het GNR blijft samenwerken aan het behoud en de ontwikkeling van natuur, landschap, cultuurhistorisch erfgoed en recreatieve mogelijkheden in het Gooi. De provincie blijft ook onverminderd bereid om hierin te investeren; de bijdragen via het SNL (natuurbeheer), Programma Natuurontwikkeling (voor NNN, ecoducten en recreatieve maatregelen) en het Programma Betrekken bij Groen (voor vrijwilligersondersteuning en natuur- en milieueducatie) staan niet ter discussie.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.2.1 Subsidiëren van (agrarisch) natuurbeheer	Natuurbeheer (ha.) per jaar	27.700 (in 2017)	27.950	27.593	107
	Agrarisch natuurbeheer (ha.) per jaar	15.500 (in 2017)	15.500	13.700	1.800

6.2.2 Evenwichtig faunabeheer

Toelichting

Een kernopgave van het faunabeleid vormt de problematiek van de toenemende ganzenpopulatie, aangezien deze schade aan de landbouw veroorzaakt én een gevaar kan vormen voor de vliegveiligheid. De provincie acht het wenselijk dat in een straal van 10 kilometer rondom Schiphol slechts geringe aantallen ganzen voorkomen.

De kosten voortkomend uit het faunabeheer zijn opgebouwd uit tegemoetkomingen in schade (inclusief rustgebieden), apparaatskosten van BIJ12-unit Faunazaken en kosten voor maatregelen voor ganzenbeheer. Met name de kosten uit de tegemoetkomingen in schade zijn zeer variabel en deels niet beïnvloedbaar, omdat weersomstandigheden en prijsontwikkeling van agrarische producten hier een belangrijke rol in spelen. Verreweg het grootste deel van deze schade wordt veroorzaakt door ganzen. Het provinciaal beleid richt zich vooral op een reductie van de schade door reductie van de populatie jaarrond verblijvende ganzen. Tegelijkertijd biedt de provincie winterganzen rust door rustgebieden aan te wijzen.

De faunaschade viel in 2018 lager uit dan in de Najaarsnota van IPO/BIJ12 (oktober 2018) voor de provincie Noord-Holland werd geraamd (€ 8,5 miljoen). Oorzaak hiervan is een relatief koude periode aan het begin van het jaar, in vergelijking met voorgaande jaren. Hierdoor kwam de grasgroei langzaam op gang. Dit werd gevolgd door een bovengemiddelde warme periode vanaf april, met sterke grasgroei. De overwinterende ganzen waren toen echter deels alweer vertrokken. Dit had zijn effect op de schade aan zowel de eerste- als de zomersnedes gras, die daardoor lager uitvielen dan in voorgaande jaren. Desondanks blijft de provincie onverminderd werken aan een pakket van maatregelen dat de overlast door ganzen en de daaruit voortvloeiende schade beperkt.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.2.2 Faunabeheer	Beperking lasten Faunafonds (t.o.v. 2015)	4,2 mln.	+0,2mln.	7,1 mln.*	2,9 mln.

6.2.3 Doeltreffend en doelmatig beheer recreatiegebieden en routes

Toelichting

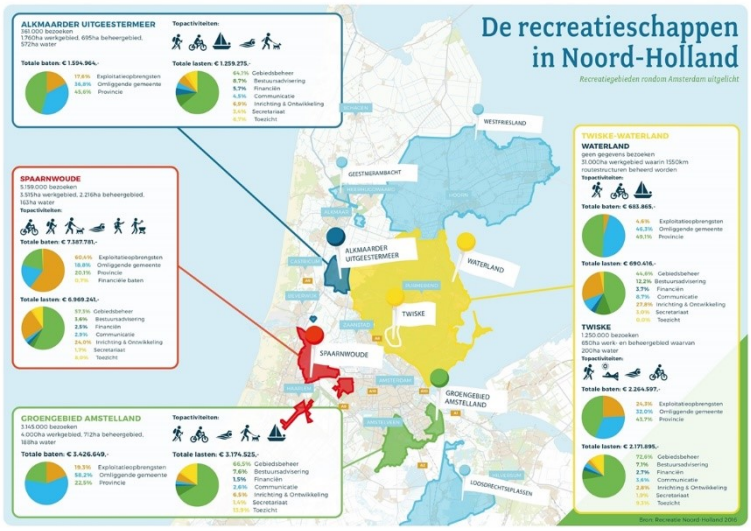

Recreatieschappen in Noord-Holland (afbeelding: Recreatie Noord-Holland)

De provincie Noord-Holland participeert in 5 recreatieschappen, die van de provincie in 2018 een deelnemersbijdrage ontvangen: Alkmaarder en Uitgeestermeer (RAUM), Spaarnwoude, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland en Plassenschap Loosdrecht. Recreatieschappen zijn opgericht om een evenwichtige openluchtrecreatie te ontwikkelen en in stand te houden dicht bij de stedelijke bebouwing. In het coalitieakkoord staat dat de provincie werkt aan een modernisering van de recreatieschappen. Hiervoor heeft de provincie in 2018 het volgende gerealiseerd:

- Al eerder, per 1 januari 2017, is de provincie uitgetreden uit het Recreatieschap Geestmerambacht, omdat wij van mening zijn dat de gemeenten de toekomst van dit recreatieschap goed zélf kunnen vormgeven. Medio januari 2018 werden de gesprekken om te komen tot een minnelijke oplossing voor de afkoopsom, met positief resultaat afgerond.
- De provincie heeft in 2018 de balans tussen natuur en recreatie beter in kaart gebracht door een goede beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden in het NNN. Hiervoor is artikel 19 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) gewijzigd en per 12 februari 2019 in werking getreden. Door deze verandering kan de provincie ruimtelijke initiatieven beter beoordelen, ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen ondersteunen.
- Vanwege het aflopen van de huidige raamovereenkomsten tussen de recreatieschappen en Recreatie Noord-Holland per 1 januari 2021 heeft de provincie een verkenning gedaan naar de uitvoering van de beheertaken in de recreatieschappen. De verkenning benoemt enkele kansrijke modellen voor een nieuwe governance- en beheerstructuur. GS onderschrijven de conclusies en de aanbevelingen, en achten het passend dat verdere oordeelsvorming en besluitvorming door het nieuwe college plaatsvindt. Uiteraard zullen de verschillende beheer- en governance-modellen in overleg met de gemeenten en andere belanghebbende partijen worden uitgewerkt.

- De cijfers ‘Beheerd areaal ha per jaar’ die voor de nulmeting zijn gebruikt, zijn afkomstig uit 2015. M.i.v. 2017 zijn daar (i.v.m. het uittreden uit dit recreatieschap) de hectares van Geestmerambacht afgetrokken. Voor de jaarstukken 2018 hebben wij Recreatie Noord-Holland en het Plassenschap Loosdrecht gevraagd om een actuele opgave van het aantal hectares beheerd areaal. Uit deze inventarisatie blijkt dat het totaal aantal hectares beheerd areaal 5.624 is. Het verschil zou kunnen liggen aan een definitiekwestie; het beleidsgebied van recreatieschappen is groter dan het beheerd areaal. Bovendien bleek de term ‘hectares water’ multi-interpretabel.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.2.3 Deelname recreatieschappen	Beheerd areaal (ha.) per jaar	6.621	6.621	5.624	-997

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.2 — Adequaat beheerd groen

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	35.731	28.821	38.221	41.379	-3.158	33.016
Baten	-340	-375	-375	-437	62	-375
Saldo van baten en lasten	35.391	28.446	37.846	40.942	-3.096	32.641
Storting						
Resv. cofinanciering Waddenzee	911	911	911	911	0	951
Onttrekking						
Resv. cofinanciering Waddenzee	-305	0	-2.770	-1.476	-1.294	0
Resultaat	**35.997**	**29.357**	**35.987**	**40.377**	**-4.390**	**33.592**

6.3 beleidsdoel

Bij groen betrokken bewoners, bedrijven en overheden

Groen Kapitaal congres 2018, workshop Natuurinclusieve Landbouw (foto: Rogier Reker)

Dit beleidsdoel heeft betrekking op de verbindingskracht die natuur heeft. Zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk Nederland zijn er vele mogelijkheden om natuur, landschap en recreatie te versterken in combinatie met andere functies, zoals water, landbouw of economische activiteiten. Daarbij kan de provincie niet zonder een grote betrokkenheid van bewoners, vrijwilligers, bedrijven en andere overheden.

In 2015 ging de provincie van start met Groen Kapitaal. Groen Kapitaal is hét netwerkplatform van de provincie Noord-Holland voor initiatieven die de biodiversiteit stimuleren. Het staat voor innovatieve oplossingen, die natuur combineren met economie, landbouw, infrastructuur en leefomgeving. Ook in 2018 werd onverminderd doorgebouwd aan de uitbreiding van het platform en de verspreiding van kennis en talloze initiatieven. Het jaar 2018 werd op 14 december afgesloten met het Groen Kapitaal congres 2018 in De Cultuurkoepel in Heiloo. Volg de links naar het Groen Kapitaal magazine, en de accounts op Instagram, Facebook, Linkedin en Twitter.

6.3.1 Bij groen betrokken bewoners en bedrijven

Toelichting

De provincie verstrekt jaarlijks subsidie aan de natuurorganisaties voor het gezamenlijk uitvoeren van het programma “Betrekken bij groen”. De provincie stelt middelen beschikbaar voor de ondersteuning van vrijwilligers die betrokken zijn bij het natuur- en landschapsbeheer (“herstellers”), bij monitoring van natuur (“tellers”) en bij natuur- en milieueducatie (“vertellers”). In 2018 is het aantal vrijwilligers stabiel gebleven. Geweldig was wederom het enthousiasme voor de Natuurwerkdag (in Noord-Holland georganiseerd door Landschap Noord-Holland) bij bedrijven die met tientallen medewerkers hebben bijgedragen aan het beheer en onderhoud. Er is dit jaar op de Dialoogdag, die de provincie speciaal voor vrijwilligers organiseert, en in een Groen Kapitaal Kenniscafé aandacht besteed aan de vrijwilliger van de toekomst. Hierbij heeft de provincie gekeken hoe het aanbod van cursussen voor vrijwilligers via de Groene Academie actueel kan blijven. De provincie besteedt ook meer aandacht aan jongeren van 18 – 35 jaar, onder andere door financiering van vrijwilligersprojecten die zich richten op hun wensen (zoals

meer flexibiliteit). Op het Groen Kapitaal congres op 14 december waren ook diverse vrijwilligers aanwezig. De vrijwilligers van de Stichting De Groene Oase wonnen tijdens het congres de Gouden Roerdomp voor hun voedselbos in Koedijk.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.3.1 Bij groen betrokken bewoners	Stabilisatie aantal groene vrijwilligers	13.500 vrijwilligers (in 2017)	13.500	13.500	0

6.3.2 Bij groen betrokken overheden

Toelichting

In een aantal regio's werkt de provincie bestuurlijk nauw samen met andere overheden om ons beleid te realiseren. Het gaat om samenwerkingsverbanden voor het Waddenzeegebied (Regiecollege Waddengebied en stuurgroep Waddenprovincies), Laag Holland (gebiedscommissie), Groene Hart (stuurgroep), Gooi- en Vechtstreek (stuurgroep), de Metropoolregio Amsterdam en de Nationale Parken van Texel en Zuid-Kennemerland.

In 2018 hebben Provinciale Staten van Noord-Holland, Groningen en Friesland het Investeringskader Wadden vastgesteld. Dit investeringskader benoemt een aantal grote opgaven voor het waddengebied. Daarnaast is in 2018 aan 10 projecten subsidie verstrekt op grond van de 'uitvoeringsregeling cofinanciering Waddenfonds Noord-Holland 2014'. Het gaat onder andere om bijdragen voor de realisatie van een natuurbeleefcentrum aan de rand van het natuurgebied Waalenburg op Texel, de aanleg van de vismigratierivier in de Afsluitdijk, het project 'Boeren meten water' waarbij boeren en waterschappen met elkaar samenwerken op het gebied van waterbeheer en de ontwikkeling en bouw van een nieuwe innovatieve biogasinstallatie.

Tabel Prestatie-indicatoren

Taak	Output	Nulmeting	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking
6.3.2 Gebiedsgerichte samenwerking	Cofinanciering Waddenfonds-projecten	aantal projecten	5	10	5

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 6.3 Bij groen betrokken bewoners, bedrijven en overheden

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	1.878	2.254	3.299	2.417	882	3.693
Baten	-863	-183	-363	-66	-298	-183
Saldo van baten en lasten	1.015	2.071	2.935	2.351	584	3.510
Storting						
	0	0	0	0	0	0
Onttrekking						
	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**1.015**	**2.071**	**2.935**	**2.351**	**584**	**3.510**

Programma 7 Cultuur en Welzijn

Maatschappelijk doel

De kwaliteit en identiteit van de leefomgeving behouden en versterken door het inzetten van cultuur en erfgoed.

Doelenboom

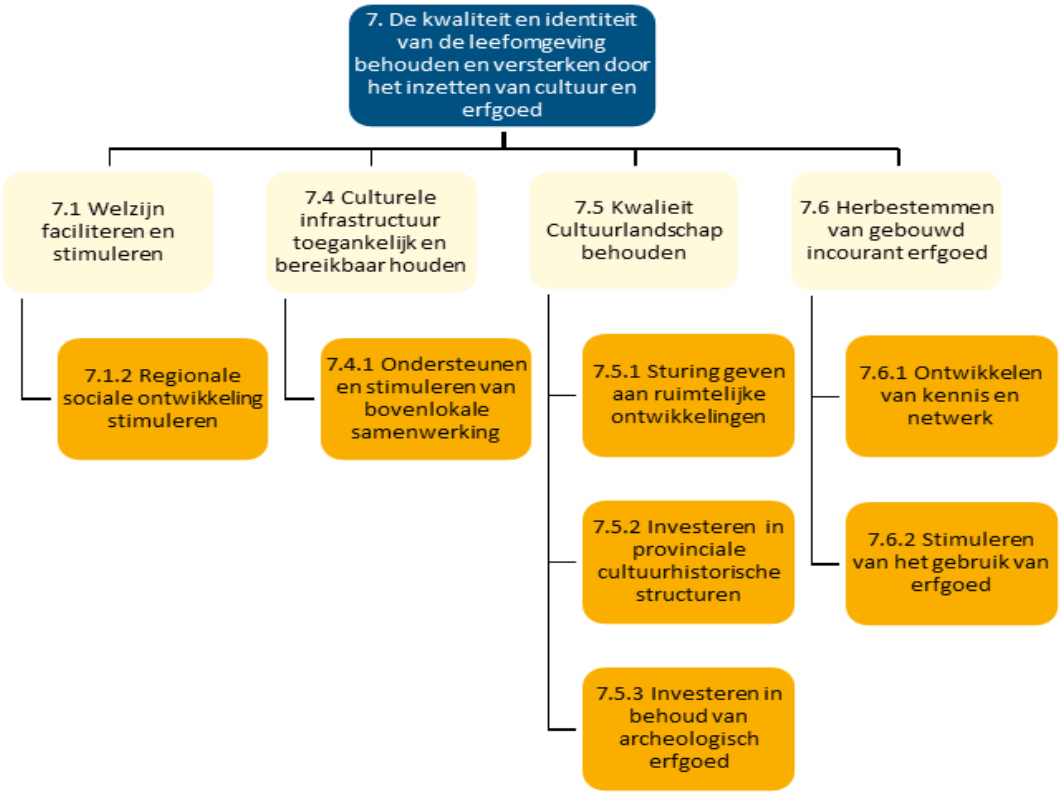

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

- In 2018 is het Noord-Hollands fonds voor monumenten in werking getreden en zijn er 3 leningen verstrekt en 2 in behandeling voor de restauratie van monumenten. Naast de leningen zijn 60 subsidies verstrekt voor restauratie van rijksmonumenten. Voorbeelden hiervan zijn het Pieter Teylershuis, het orgel van de Westerkerk in Amsterdam en de Bonifacius toren in Medemblik. De Loods Herbestemming heeft ruim 35 adviezen uitgebracht.
- De nominatie van de uitbreiding van de Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot één groot werelderfgoed is overgenomen door de rijksoverheid.
- De samenwerking binnen de MRA heeft geresulteerd in een bestuurlijke samenwerkingsagenda: ‘Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur & Erfgoed Metropoolregio Amsterdam 2019-2024.
- Met ProBiblio zijn afspraken gemaakt over de inzet op het gebied van de wettelijke innovatietaak op het terrein van bibliotheken.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

- Vanuit de Omgevingsvisie is de kwaliteit van de leefomgeving een belangrijk onderwerp. De kwaliteit van de leefomgeving wordt voor een groot deel bepaald door cultuur, het cultuurhistorisch landschap, monumenten en archeologie. De provincie wil erfgoed inzetten om kwaliteit te geven aan nieuwe ontwikkelingen.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
	nvt	

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Beleidsindicatoren

Culturele infrastructuur en monumentenzorg

Beleidsindicator	Noord-Holland	Nederland
Restauratievolume % Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'	Op landelijk en Noord-Hollands niveau geen gegevens beschikbaar	

Bron: http://www.waarstaatjeprovincie.nl

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 7 — Cultuur en Welzijn

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	7.492	17.788	23.573	20.158	3.415	13.378
Baten	-35	-30	-30	-48	18	-30
Saldo van baten en lasten	7.457	17.758	23.543	20.111	3.432	13.348
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**7.457**	**17.758**	**23.543**	**20.111**	**3.432**	**13.348**

7.1 beleidsdoel

Welzijn faciliteren en stimuleren

© Dorpswerk Noord-Holland

7.1.2 Regionale sociale ontwikkeling stimuleren

Toelichting

De provincie heeft, gezien haar taakopvatting, de inzet op dit operationeel doel beperkt tot 2 specifieke subsidies. Dorpswerk NH heeft haar leden (vrijwilligers van 47 dorpsraden en 84 dorpshuizen die zich inzetten voor de leefbaarheid van hun dorp) ondersteund en begeleid met kennis, expertise en advies bij verscheidene leefbaarheidsvraagstukken (voorzieningen, demografie, mobiliteit et cetera). In november 2018 is het 4-jaarlijkse Noord-Hollands Plattelands Parlement georganiseerd, een evenement waarbij vrijwilligers, beleidsmakers en politici met elkaar in gesprek gaan, kennis en ideeën uitwisselen en nieuwe initiatieven worden ontplooid. Gedeputeerde Geldhof had hier een rol in en er is input geleverd door diverse beleidssectoren en vanuit de Omgevingsvisie.

Sportservice ontving subsidie voor het uitvoeren van de Kennisfunctie Sport. De kennisfunctie ondersteunt vraaggericht gemeenten en organisaties in en rond de sport met relevante kennis en inzichten voor uitvoering van sportbeleid. Ondertussen is duidelijk geworden, dat het lastig wordt om de kennisfunctie op een andere wijze in te richten. Kennisontwikkeling op het gebied van sport is moeilijk commercieel te verkopen. De provincie heeft een uitvoeringsregeling topsportaccommodaties uitgevoerd uit de restantmiddelen van de reserves EXIN-H en TWIN-H.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.1.2.01 Subsidie verlenen aan Sportservice NH	- Sportservice Noord-Holland voor de kennisfunctie sport gesubsidieerd.	-Conform.

	Meetmoment: Begroting 2018	
7.1.2.02 Subsidiëren van Netwerken Vitalisering Platteland	- Vereniging Dorpswerk Noord-Holland gesubsidieerd.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

	Beleidsdoel 7.1					Welzijn faciliteren en stimuleren
	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
7.1.2	Regionale sociale ontwikkeling stimuleren	245	531	2.643	2.280	363	180
	Totaal lasten	245	531	2.643	2.280	363	180
	Totaal baten				-17	17	
	Totaal saldo	245	531	2.643	2.263	380	180
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**245**	**531**	**2.643**	**2.263**	**380**	**180**

7.4 beleidsdoel

Culturele infrastructuur toegankelijk en bereikbaar houden

Foto: Merlin Daleman

7.4.1 Ondersteunen en stimuleren van bovenlokale samenwerking

Toelichting

De provincie benut de kracht van de organisaties Probiblio en Plein C voor de uitvoering van haar wettelijke en stimuleringstaken voor culturele infrastructuur. Daarnaast stelt de provincie subsidie beschikbaar voor regionale samenwerking op het gebied van cultuur.

- Probiblio heeft de wettelijk taak interbibliothecair leenverkeer (IBL), ontwikkeling van innovaties voor lokale bibliotheken en netwerkverantwoordelijkheid uitgevoerd en een innovatieprogramma opgesteld. In nauwe samenwerking met de basisbibliotheken ligt het accent bij het innovatieprogramma op 2 thema's uit de landelijk innovatieagenda: jeugd & onderwijs en verandering & verbreding van de klassieke bibliotheek. Daarnaast is extra ingezet op het provinciale aandachtspunt: toekomstbestendig IBL en collectioneren.

- Plein C heeft het programma "Cultuureducatie met kwaliteit" uitgevoerd. 32 gemeenten en ruim 200 scholen leveren jaarlijks cofinanciering voor de lokale programma's (respectievelijk € 504.119 en € 109.830). Het Rijk stelt via het Fonds voor Cultuurparticipatie, jaarlijks € 719.415 beschikbaar. De 32 gemeenten hebben cultuureducatie in hun beleid opgenomen. De bijdrage stelt ruim 200 basisscholen in staat om 4 jaar cultuureducatie te implementeren in hun beleid. In totaal werken hieraan zo'n 250 culturele instellingen en kunstenaars mee.

- In 2018 heeft de regio Alkmaar uit de Uitvoeringsregeling Samenwerking gemeenten € 13.000 ontvangen voor het opstellen van een regioprofiel op het gebied van cultuur. Ondanks de inspanningen om de regio te stimuleren samen te werken blijft de regeling grotendeels onbenut. Er is dit jaar veel energie gestoken in de Kop van Noord-Holland en in West Friesland. Door gemeentelijke fusies of door het ontbreken van gemeentelijk beleid staat dit onderwerp niet hoog op de agenda.

- Bij de gemeenten rondom Amsterdam wordt al samengewerkt in MRA-verband. In 2018 is deze samenwerking geïntensiveerd en is het regioprofiel "Meer dan de delen", Programma Kunst, Cultuur & Erfgoed MRA 2019-2024 opgesteld en op 1 november ingediend bij het ministerie van OC&W.

- De bestuurlijke netwerkbijeenkomst voor gemeenten is gekoppeld aan de dag van de Herbestemming en vond plaats in de Grote Kerk in Naarden. De bijeenkomst had als onderwerp de transitieopgave en erfgoed, waarbij de Omgevingsvisie en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie aan de orde kwamen.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Zomernota 2018	
7.4.1.01 Uitvoeren van het programma Culturele Infrastructuur	- Subsidie verstrekt aan Probiblio voor ondersteuning provinciaal netwerk (basis) bibliotheken.	- Conform.
	- Subsidie verstrekt aan Plein C voor coördinatie uitvoeren van programma Cultuureducatie met kwaliteit.	- Conform.
	- Uitvoering gegeven aan de Actie-agenda Cultuurimpuls MRA.	- Conform.
	- Netwerkbijeenkomst voor bestuurders tijdens het evenement "Toekomst van Toen" georganiseerd.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

	Beleidsdoel 7.4	Culturele infrastructuur toegankelijk en bereikbaar houden					
	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
7.4.1	Ondersteunen en stimuleren van bovenlokale samenwerking	2.894	3.009	3.016	2.929	87	2.840
	Totaal lasten	2.894	3.009	3.016	2.929	87	2.840
	Totaal baten						
	Totaal saldo	2.894	3.009	3.016	2.929	87	2.840
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**2.894**	**3.009**	**3.016**	**2.929**	**87**	**2.840**

7.5 beleidsdoel

Kwaliteit Cultuurlandschap behouden

Foto: Theo Baart, Diemerzeedijk A1

7.5.1 Sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen

Toelichting

De transformatie van het cultuurlandschap dient op een zorgvuldige wijze te worden uitgevoerd. De provincie wil sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen zodat ze op een kwalitatieve wijze bijdragen aan het versterken en benutten van het cultuurlandschap en de bijbehorende cultuurhistorische structuurdragers.

De provincie heeft in 2018 de kwaliteiten van het cultuurlandschap verankerd in de Omgevingsvisie en inspireert haar partners door middel van ontwikkelingsgerichte instrumenten zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland en de Omgevingsvisie.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.5.1.01 Uitvoering geven aan het programma Cultuurlandschap: kwaliteit door ontwikkeling	- Subsidie aan Mooi Noord-Holland en NMF verstrekt voor de taken van het Steunpunt monumenten & archeologie.	- Conform.

7.5.2 Investeren in provinciale cultuurhistorische structuren

Toelichting

In de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de cultuurhistorische structuurdragers zoals stolpboerderijen, dijken en molens benoemd. Naast investeringen in kennis en herbestemming van monumenten wordt er ook direct geïnvesteerd in behoud en verduurzaming. Zo is er geïnvesteerd in restauratie en onderhoud van monumenten. Vanuit de uitvoeringsregeling voor rijksmonumenten zijn hiertoe 60 subsidies verleend, vanuit de uitvoeringsregelingen voor provinciale monumenten 11 subsidies. Daarnaast is er gewerkt om partners van de provincie door middel van regionale beeldverhalen te inspireren om de structuurdragers te koppelen aan gebiedsprogramma's en toeristische en recreatieve kansen. Hierin heeft de provincie samengewerkt met verschillende partners die een aantal beeldverhalen zullen doorzetten. Voor de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft de provincie uitvoering gegeven aan een nieuw uitvoeringsprogramma en is het nominatiedossier voor één werelderfgoed Hollandse Waterlinies afgerond.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.5.2.01 Uitvoering geven aan het programma Cultuurlandschap: kwaliteit door ontwikkeling	- Via subsidie 20 restauratieprojecten van rijksmonumenten verstrekt. - Via subsidie 10 provinciaal beschermde monumenten in goede staat gebracht. - Uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam/Hollandse Waterlinie. - Het project herijking provinciale monumentenlijst afgerond. - Subsidie aan de Monumentenwacht Noord-Holland verstrekt voor inspecties van monumenten. - Uitvoering afgerond van 1 regionaal beeldverhaal. - Subsidie verstrekt aan Oneindig Noord-Holland. - Monumentenmonitor geactualiseerd.	- Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform.

7.5.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Toelichting

De provincie is eigenaar van alle in Noord-Holland opgegraven archeologische vondsten en collecties en is wettelijk verplicht deze op een wijze te beheren die 'vanuit behoud en toegankelijkheid verantwoord is'. De provincie investeert, naast ruimtelijk beleid om vindplaatsen te beschermen en benutten, in het onderzoeken, presenteren en educatief benutten van archeologische collecties. Jaarlijks presenteert de provincie collecties, (populair-) wetenschappelijke publicaties (online en hard copy), doorgaans in de Huis-van-Hilde-reeks. Verder is de archeologische kroniek gepubliceerd en zijn tentoonstellingen gehouden in Huis van Hilde. In 2018 ging dat onder meer om de publicaties "Het cultuurlandschap van het Oer-IJ", "Kostverloren te Amstelveen", "De Atlas van het Oer-IJ", "Weelde in de Beemster" en het publieksboek over de Westfrisiaweg "Landschap vol leven". Als tijdelijke tentoonstellingen presenteerde Huis van Hilde: "Vijand in het Zand" over de Napoleontische veldslag van 1799, "Hilde schept op" over het eten van vroeger", en "Staal" over de archeologie en de cultuurhistorie van het Hoogoventerrein.
Op het gebied van de onderwaterarcheologie werd een pilot afgesloten, waarin met het 'Protocol onderwaterarcheologie Texel' succesvol ervaring is opgedaan met het inschakelen van sportduikers bij onderzoeken naar nieuw ontdekte wrakken. De lobby van de provincie richting de rijksoverheid heeft er toe geleid dat in het nationale cultuurbeleid 'Erfgoed Telt' extra middelen worden ingezet voor onderwaterarcheologie. In 2018 werd er veel wetenschappelijke informatie verzameld over de meer dan 1.000 vondsten van het Palmhoutwrak en werden er meer dan 400 objecten geconserveerd en/of gerestaureerd. Ten slotte werd een belangrijke aanzet gegeven tot de nieuwbouw van museum Kaap Skil, waar de Palmhoutwrakcollectie vanaf 2022 wordt ondergebracht.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.5.3.01 Uitvoering geven aan het programma Cultuurlandschap: kwaliteit door ontwikkeling	- 5 archeologische onderzoeken publieksvriendelijk gemaakt.	- Conform.
	- Bijdrage geleverd aan 2 wisseltentoonstellingen in het Huis van Hilde.	- Conform.
	- Samen met partners de pilot onderwaterarcheologie Texel uitgevoerd.	- Conform.
	- Opdracht gegeven voor restauratie, conservering, wetenschappelijk onderzoek en presentatie van maritieme archeologische vondsten.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.5 — Kwaliteit Cultuurlandschap behouden

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
7.5.1	Sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen	1.159	11.054	14.544	11.798	2.746	8.003
7.5.2	Investeren in provinciale cultuurhistorische structuren	932	885	885	838	47	722
7.5.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	1.910	1.620	1.796	1.692	104	1.148
	Totaal lasten	4.000	13.559	17.225	14.328	2.897	9.873
	Totaal baten	-35	-30	-30	-30		-30
	Totaal saldo	3.966	13.529	17.195	14.298	2.897	9.843
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**3.966**	**13.529**	**17.195**	**14.298**	**2.897**	**9.843**

7.6 beleidsdoel

Herbestemmen van gebouwd incourant erfgoed

Foto: Theo Baart, Wormerwand

7.6.1 Ontwikkelen van kennis en netwerk

Toelichting

In 2018 heeft de provincie een update gerealiseerd van de regio Noord-Holland-Noord in de monumentenmonitor. Hierdoor is er inzicht in de bestaande en naderende regionale leegstandsopgave. Door middel van verschillende bijeenkomsten is deze en andere kennis voor bijvoorbeeld verduurzamen van erfgoed actief ontsloten en het netwerk versterkt.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.6.1.01 Uitvoering geven aan het programma Herbestemming: ontwikkelen door behoud	- Leegstandsmonitor gerealiseerd.	- Conform.

7.6.2 Stimuleren van het gebruik van erfgoed

Toelichting

De provincie heeft het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten verbreed met leningen voor benutting en herbestemming. Door koppeling met de reeds bestaande middelen voor monumenten in Noord-Holland ontstaat een substantieel fonds, waaruit jaarlijks minimaal 2 leningen kunnen worden verstrekt voor incourant erfgoed. Het doel is ruimschoots behaald: er zijn 4 leningen verstrekt en 2 zijn in behandeling. De Loods Herbestemming is gestart in juni

2017 en heeft in 2018 ruim 35 adviezen verstrekt en direct eigenaren en initiatiefnemers verder geholpen in het herbestemmingsproces. Deze opgedane kennis is via de website en verschillende bijeenkomsten ontsloten. Verder is in 2018 onderzocht welke mogelijkheden er zijn om stolpen in Noord-Holland beter te beschermen. De provincie heeft samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en verschillende gemeenten de eerste stap gezet om te komen tot regionale kerkenvisies.

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
	Meetmoment: Begroting 2018	
7.6.2.01 Uitvoering geven aan het programma Herbestemming: ontwikkelen door behoud	- 10 haalbaarheidsonderzoeken/energiescans gesubsidieerd.	- Conform.
	- 2 projecten gefinancierd via Fonds Herbestemming.	- Conform.
	- 5 projecten door Loods Herbestemming ondersteund.	- Conform.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 7.6 — Herbestemmen van gebouwd incourant erfgoed

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
7.6.1	Ontwikkelen van kennis en netwerk	5	235	235	200	35	235
7.6.2	Stimuleren van het gebruik van erfgoed	347	454	454	420	34	250
	Totaal lasten	352	689	689	620	69	485
	Totaal baten						
	Totaal saldo	352	689	689	620	69	485
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**352**	**689**	**689**	**620**	**69**	**485**

Programma 8 Financiën

Maatschappelijk doel

Financiën

Doelenboom

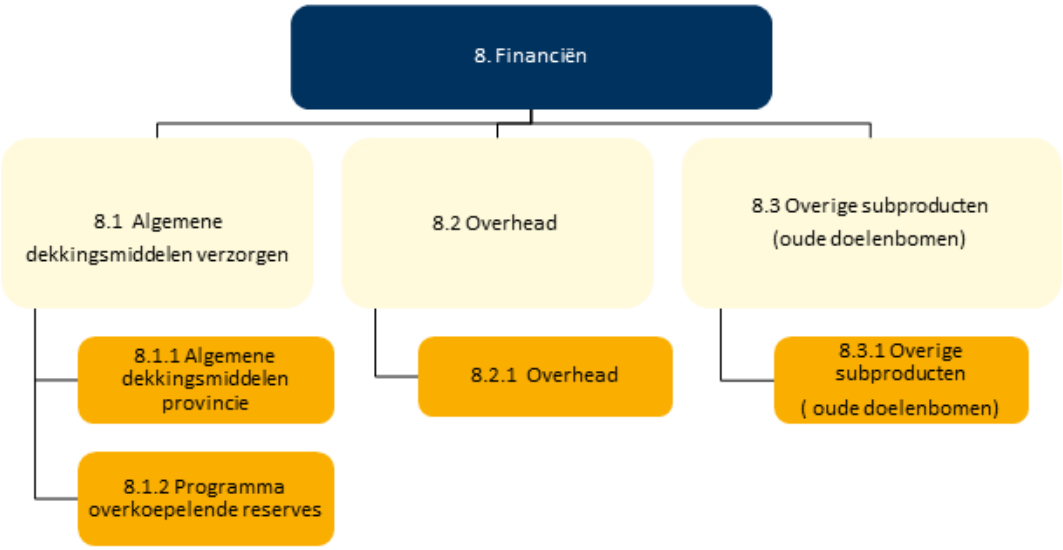

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Rijksbeleid ten aanzien van belastingen

Voor de provincie is op dit moment met name het beleid omtrent de opcentenheffing van belang. De Rijksoverheid stelt namelijk jaarlijks het maximumniveau van de opcentenheffing vast. De provincie bepaalt zelf, tot dat maximum, de hoogte van het tarief. Het tarief wordt jaarlijks door Provinciale Staten vastgesteld in de begroting. Het verschil tussen het werkelijk gehanteerde tarief door de provincie en het maximumtarief bepaalt de omvang onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit is onderdeel van het weerstandsvermogen. Voor een nadere toelichting op de (omvang) van de opcenten en de onbenutte belastingcapaciteit wordt respectievelijk verwezen naar de paragraaf provinciale heffingen en de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze jaarstukken.

Ontwikkelingen in het Provinciefonds

De omvang van het provinciefonds beweegt mee met de Rijksuitgaven. Extra uitgaven (of bezuinigingen) hebben via het accres direct invloed op de omvang van het provinciefonds. Deze systematiek wordt ook wel trap op- trap af systematiek genoemd.

Conjunctuur economie

De stand van de conjunctuur is voor zowel de inkomsten uit het provinciefonds als de opcenten van belang. Zoals hiervoor beschreven zullen bij een hoogconjunctuur normaal gesproken de Rijksuitgaven toenemen en zullen daarmee dus ook (middels de trap op-trap af systematiek) de inkomsten uit het provinciefonds toenemen. Voor de inkomsten uit de opcentenheffing is de stand van de conjunctuur ook van invloed. Bij een hoogconjunctuur zal het aantal (lease)voertuigen toenemen wat voor meer inkomsten zorgt.

Verbonden partijen

OD	Verbonden partij	Doel
8.1.1	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Belegging
8.1.1	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	Belegging

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 8 — Financiën

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
Lasten	39.704	66.403	63.027	57.809	5.219	116.056
Baten	-415.508	-396.306	-413.763	-417.741	3.978	-418.702
Saldo van baten en lasten	-375.804	-329.903	-350.736	-359.932	9.196	-302.646
Stortingen reserves	61.327	7.795	70.193	69.528	665	464.939
Onttrekking reserves	-197.977	-48.319	-181.266	-163.106	-18.160	-296.267
Resultaat	**-512.454**	**-370.427**	**-461.808**	**-453.510**	**-8.298**	**-133.974**

8.1 beleidsdoel

Algemene dekkingsmiddelen verzorgen

8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen Provincie

Specificatie algemene dekkingsmiddelen (x 1.000 euro)

	LASTEN			BATEN			SALDO
Omschrijving	Ontwerp Begroting	Actuele begroting	Gerealiseerd	Ontwerp Begroting	Actuele begroting	Gerealiseerd	Saldo rekening
1a. Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	0	0	0	199.400	204.157	208.026	-208.026
1b. Algemene uitkeringen	0	0	-100	188.950	200.993	201.063	-201.163
1c. Dividend	0	0	0	300	1.544	1.569	-1.569
1d. Saldo van de financieringsfunctie	0	0	0	619	619	349	-349
1e. Overige algemene dekkingsmiddelen	10.708	7.332	2.296	7.126	6.450	6.733	-4.437
2. Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0
3. Vennootschapsbelasting	0	0	244	0	0	0	244
Totaal	**10.708**	**7.332**	**2.440**	**396.395**	**413.763**	**417.741**	**-415.301**

Toelichting

De provinciefondsuitkering, de opbrengsten motorrijtuigenbelasting en de dividenduitkeringen zijn de belangrijkste onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen.

- De omvang van provinciefondsuitkering van het Rijk is conform de uitgangspunten van de zogeheten normeringssystematiek en het toegekende accres is in overeenstemming met de ministeriële circulaires over het provinciefonds toegekend. De opbrengst van het provinciefonds is in 2018 uitgekomen op € 201 miljoen. Het uitgangspunt voor de motorrijtuigenbelasting, zoals bepaald in het coalitieakkoord 'Ruimte voor groei', is dat de opcenten niet worden verhoogd. Het opcententarief is niet verhoogd en Noord-Holland is de provincie met het laagste opcententarief in het land. De opbrengst van de motorrijtuigenbelasting is in 2018 uitgekomen op € 208 miljoen.
- De omvang van de dividenduitkeringen is conform de verwachtingen. De dividendenopbrengst is in 2018 uitgekomen op circa € 1,6 miljoen.
- Het saldo van de financieringsfunctie bedraagt over 2018 € 349.000. Dit saldo bestaat voornamelijk uit ontvangen rentebedragen van verstrekte langlopende leningen.
- Het saldo van de overige algemene dekkingsmiddelen bedraagt circa € 4,5 miljoen. Dit bestaat voornamelijk uit apparaatskosten, overlopende passiva (voorheen de voorziening subsidiecrediteuren) en afrekeningsverschillen.
- Over de vennootschapsbelasting kan het volgende gemeld worden: de provincie Noord-Holland is niet zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De 40% deelname van de provincie in de commanditaire vennootschap PolanenPark C.V. leidt voor het boekjaar 2018 tot een belastingplicht ad € 244.000.

In de Jaarrekening (hoofdstuk 5) wordt bij het overzicht van baten en lasten (paragraaf 5.1) een toelichting gegeven op de verschillen tussen de begrote bedragen en de gerealiseerde bedragen in 2018.

8.1.2 Programma overkoepelende reserves

Toelichting

Algemene reserve:

Voor een toelichting op het verloop van de algemene reserve wordt verwezen naar het verslag van de Algemene reserve. Zie bij de staat van het verloop van reserves (paragraaf 5.2.2).

Overige programma overkoepelende reserves:

Dit zijn budgetten en reserves die tot meerdere programma's en doelen in de begroting en jaarstukken horen. De onttrekkingen aan deze reserves worden gedaan om uitgaven die ten laste van deze reserves komen te kunnen dekken. Vanaf de Begroting 2019 is een wijziging doorgevoerd in de systematiek van deze overkoepelende reserves. Vanaf dat moment is elke reserve gekoppeld aan een operationeel doel. Reserves die al duidelijk aan één operationeel doel gekoppeld waren in het verleden, zullen daar blijven staan. Deze zullen, indien er meer reserves zijn, wel opgaan in 1 reserve met 1 bestedingsplan.

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Beleidsdoel 8.1 — Algemene dekkingsmiddelen verzorgen

	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
8.1.1	Algemene dekkingsmiddelen provincie	-13.753	10.708	7.332	2.440	4.892	5.487
	Totaal lasten	-13.753	10.708	7.332	2.440	4.892	5.487
	Totaal baten	-415.508	-396.395	-413.763	-417.741	3.978	-418.656
	Totaal saldo	-429.261	-385.687	-406.431	-415.301	8.870	-413.169
	Storting						
8.1.2	Algemene Reserve	48.715	0	43.390	43.390	0	651
8.1.2	Resv. EXIN-H	0	0	2.797	3.111	-314	0
8.1.2	Resv. TWIN-H	500	0	1.647	101	1.546	0
8.1.2	Resv. Actieprogramma 2010	2.874	622	3.637	3.637	0	0
8.1.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	887	887	962	962	0	0
8.1.2	Resv. Bedrijfsvoering	1.962	508	508	1.075	-567	3.875
8.1.2	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	6.389	5.779	7.979	7.979	0	6.781
8.1.2	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	0	0	9.275	9.275	0	17.260
	Onttrekking						
8.1.2	Algemene Reserve	-61.179	-25.203	-93.445	-93.445	0	-52.624
8.1.2	Resv. UNA	6	-1.078	-178	-26	-152	-1.587
8.1.2	Resv. EXIN-H	-36.286	-2.629	-32.575	-18.319	-14.256	-40.993
8.1.2	Resv. ILG	-4.525	0	0	0	0	0
8.1.2	Resv. TWIN-H	-89.613	-3.639	-27.631	-27.925	294	-125.594
8.1.2	Resv. huisvesting	-1.112	-782	-782	-762	-20	-782
8.1.2	Resv. Actieprogramma 2010	-982	-1.100	-5.960	-4.986	-974	-24.900
8.1.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	-2.167	-964	-864	-862	-2	-1.252
8.1.2	Resv. Organisatieveranderingen	-969	-300	-630	-560	-70	-1.228
8.1.2	Resv. Bedrijfsvoering	-971	-1.300	-2.300	-1.152	-1.148	-1.285
8.1.2	Resv. GO-gelden	-453	-1.000	-426	-374	-52	-500
8.1.2	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	275	-10.324	-15.875	-13.696	-2.179	-6.161
8.1.2	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	0	0	-600	-999	399	-4.095
	Resultaat	**-565.911**	**-426.211**	**-517.504**	**-508.879**	**-8.625**	**-645.603**

8.2 beleidsdoel

Overhead

8.2.1 Overhead

Toelichting

Onder overhead worden alle kosten verstaan die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. De personele kosten van de medewerkers in het primaire proces worden verantwoord bij de betreffende operationele doelen. Bijvoorbeeld: de personele kosten van de weginspecteurs zijn opgenomen bij operationeel doel 2.1.2 Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren. De ondersteuning van deze medewerkers in de vorm van voertuigen en apparatuur, maar ook van leidinggevenden zijn opgenomen onder de overhead. Ook de kosten die bijvoorbeeld gemaakt worden voor de salarisbetaling van deze medewerkers worden als overhead beschouwd.

Om conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een beter inzicht te geven in de overhead zijn de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie onder een operationeel doel opgenomen. De kosten van de overhead zijn gedefinieerd als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zie voor een uitgebreidere toelichting paragraaf 4.4 Bedrijfsvoering (“Wat mag het kosten?”).

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

	Beleidsdoel 8.2						Overhead
	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
8.2.1	Overhead	53.457	55.696	55.696	55.369	327	61.006
	Totaal lasten	53.457	55.696	55.696	55.369	327	61.006
	Totaal baten						
	Totaal saldo	53.457	55.696	55.696	55.369	327	61.006
	Storting						
		0	0	0	0	0	0
	Onttrekking						
		0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**53.457**	**55.696**	**55.696**	**55.369**	**327**	**61.006**

8.3 beleidsdoel

Overige subproducten

8.3.1 Overige subproducten

Toelichting

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

	Beleidsdoel 8.3						Overige subproducten
	Lasten	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil *	Begroting 2019
8.3.1	Overige subproducten	0	0	0	0	0	49.564
	Totaal lasten						49.564
	Totaal baten		89				-46
	Totaal saldo		89				49.518
	Storting						
8.3.1	Resv. Woningbouw	0	0	0	0	0	11.999
8.3.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	0	0	0	0	0	187.367
8.3.1	Resv. MKB	0	0	0	0	0	6.277
8.3.1	Resv. OV Knooppunten	0	0	0	0	0	11.273
8.3.1	Resv. Woonbeleid	0	0	0	0	0	6.004
8.3.1	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	0	0	0	0	0	159.881
8.3.1	Resv. Mobiliteitsbel.	0	0	0	0	0	1.007
8.3.1	Resv. Energietransitie	0	0	0	0	0	4.785
8.3.1	Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	0	0	0	0	0	8.981
8.3.1	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	0	0	0	0	0	12.500
8.3.1	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	0	0	0	0	0	8.231
8.3.1	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	0	0	0	0	0	7.340
8.3.1	Resv. Circulaire economie	0	0	0	0	0	881
8.3.1	Resv. Duurzame Landbouw	0	0	0	0	0	9.846
	Onttrekking						
8.3.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	0	0	0	0	0	-200
8.3.1	Resv. MKB	0	0	0	0	0	-1.000
8.3.1	Resv. OV Knooppunten	0	0	0	0	0	-3.874
8.3.1	Resv. Woonbeleid	0	0	0	0	0	-1.100
8.3.1	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	0	0	0	0	0	-17.419
8.3.1	Resv. Mobiliteitsbel.	0	0	0	0	0	-343

8.3.1	Resv. Energietransitie	0	0	0	0	0	-1.200
8.3.1	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	0	0	0	0	0	-7.385
8.3.1	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	0	0	0	0	0	-2.250
8.3.1	Resv. Circulaire economie	0	0	0	0	0	-495
	Resultaat		**89**				**450.623**

4 Paragrafen

Inleiding

In de paragrafen staat belangrijke informatie ten aanzien van het inzicht in de financiële positie van de provincie, de beheersmatige aspecten en de risico's.

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op de vraag in welke mate de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen. Dit is van belang om in de begroting een zo betrouwbaar mogelijk beeld te kunnen geven van de financiële positie van de provincie. Deze paragraaf bevat een opsomming van de relevante risico's (gekwantificeerd in euro's) en geeft inzicht in de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de middelen die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's, als deze zich voordoen, op te vangen. Daarnaast wordt het weerstandsvermogen berekend. Dit is een kengetal dat wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de in euro's gekwantificeerde omvang van de risico's. Met dit kengetal kunnen uitspraken gedaan worden over de mate waarin de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te vangen.

De paragraaf is als volgt opgebouwd:

- het beleid omtrent weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's;
- overzicht van relevante risico's;
- overzicht van de weerstandscapaciteit;
- berekening van het weerstandsvermogen;
- kengetallen.

Beleid

Het beleid is onder meer vastgelegd in de door PS vastgestelde Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement en de financiële verordening. De Kadernota bevat onder meer de volgende beleidsregels over de wijze waarop de weerstandscapaciteit wordt opgebouwd en ingezet:

- bij de begroting en bij de jaarstukken wordt jaarlijks het actuele totale weerstandsvermogen en het actuele incidentele weerstandsvermogen berekend voor een periode van vier jaar respectievelijk voor een periode van één jaar;
- voor het berekenen van de hoogte van de ongedekte risico's wordt een simulatiemethode gebruikt op basis van een modelmatige benadering van de werkelijkheid en wordt rekening gehouden met de gekozen risicobereidheid;
- het minimaal aan te houden weerstandsvermogen bedraagt één. Indien ondanks genomen beheersmaatregelen het totale weerstandsvermogen of het incidentele weerstandsvermogen lager wordt dan één, dan doen Gedeputeerde Staten financiële voorstellen die ertoe leiden dat het weerstandsvermogen weer teruggebracht wordt op een acceptabel niveau, namelijk minimaal 1.

Visie

De provincie Noord-Holland heeft een verscheidenheid aan wettelijke en autonome taken. Voor het uitvoeren van deze taken hebben Provinciale Staten doelstellingen geformuleerd. Om de kans op het bereiken van deze doelstellingen zo groot mogelijk te laten zijn, is het van belang actief te anticiperen op risico's en kansen. De visie ten aanzien van het risicomanagementsysteem, dat

uitgaat van de doelstellingen van de Provincie Noord-Holland, is als volgt: *"De provincie Noord-Holland streeft naar het systematisch afwegen van risico's en kansen bij het realiseren van haar doelstellingen. Risicomanagement is daarmee onderdeel van het reguliere denken en doen. Het bewust verminderen, delen, vermijden of accepteren van risico's leidt tot het 'in control - zijn van de organisatie"*, bron: (Kadernota risicomanagement 2017-2020).

Risico's

Ongedekte risico's zijn alle risico's waarvoor nog geen (of onvoldoende) maatregelen zijn getroffen om het risico af te dekken en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hierbij alleen om risico's met een bruto effect van € 100.000 of meer.

Om de risico's te kunnen vergelijken met de totale weerstandscapaciteit worden deze beschouwd over een periode van vier jaar. Per risico wordt beoordeeld of dit eenmalig is of terugkerend. Indien een risico eenmalig is, worden het effect van het risico en de kans dat het risico optreedt in de komende vier jaar, geschat. Indien een risico terugkerend is, worden het effect van het risico en de frequentie van het optreden van het risico geschat. Hierdoor wordt bij een terugkerend risico de mogelijkheid dat een risico in een periode van vier jaar meerdere keren optreedt, meegenomen.

Voor het berekenen van het bedrag wordt gebruik gemaakt van een simulatiemethode (Monte Carlo). In deze simulatie wordt het zich wel of niet voordoen van alle risico's van de provincie met een computerprogramma 10.000 keer gesimuleerd. Een risico kan zich in de ene situatie wel voordoen en in de andere niet. Het bedrag van de ongedekte risico's die zich voordoen, verschilt dan ook van simulatie tot simulatie.

Het resultaat van de simulaties heeft inzicht in het hele gebied van mogelijke uitkomsten met een kansverdeling. De hoogte van de ongedekte risico's, die bij het bepalen van het weerstandsvermogen wordt meegenomen, is het bedrag waarmee met 99% kans de som van de risico's maximaal is (er is dus 1% kans dat het totaalbedrag van de ongedekte risico's de komende vier jaar groter is dan het berekende bedrag).

Voor de jaarstukken 2018 hebben wij ons gericht op het uitvoeren van het bestaande integraal risicomanagementbeleid volgens de geldende wetgeving en actuele kaders. Dit houdt het volgende in:

- monitoren van wijzigingen op de risico's ten opzichte van de begroting 2019;
- inventariseren van risico's kleiner dan € 2 miljoen en deze betrekken bij het bepalen van het weerstandsvermogen;
- inventariseren van risico's groter dan € 2 miljoen die een weerslag zouden kunnen hebben op het weerstandsvermogen van de provincie Noord–Holland;
- toelichten van risico's met een omvang groter dan € 2 miljoen;
- berekenen van het netto risicobedrag met behulp van de simulatiemethode;
- bepalen wat het incidentele en het totale weerstandsvermogen is.

Mutaties van risico's in de jaarstukken 2018 ten opzichte van de begroting 2019

Mutaties risico's (bruto)	Risico's	Risico nummer	Risico	Mutaties Jaarrekening 2018 tov Begroting 2019	Afname/ Toename
Gewijzigd (was € 1,77 miljoen bij Begroting 2019)	CZ	F50	Dividenduitkering	€ 1.161.500	toename
Gewijzigd (was € 2,68 miljoen Begroting 2019)	Beleid	E01	Strategische aankopen, materiële vaste activa	€ 242.500	toename
			Totaal mutaties door gewijzigde risico's	**€ 1.404.000**	**toename**
Nieuw bij Jaarrekening 2018	B&U	A87	Vaart in de Zaan Vernieuwen Wilhelminasluis	€ 2.500.000	toename
Nieuw bij Jaarrekening 2018	B&U	A88	Leeghwaterbrug A-02 vervanging	€ 3.800.000	toename
Nieuw bij Jaarrekening 2018	B&U	A89	Claus en Kaan Glaswand Dreef	€ 100.000	toename
Nieuw bij Jaarrekening 2018	B&U	A90	Alliander N23 Westfrisiaweg Oostergouw	€ 200.000	toename
Nieuw bij Jaarrekening 2018	B&U	A91	Vervangen brug Oudekerk aan de Amstel	€ 4.900.000	toename
			Totaal mutaties door nieuwe risico's	**€ 11.500.000**	**toename**
Vervallen bij Jaarrekening 2018	B&U	A84	Vertraging werkzaamheden Wilhelminasluis	€ -8.000.000	afname
Vervallen bij Jaarrekening 2018	Beleid	A78a	Wind op land (voorbereidingskosten)	€ -1.800.000	afname
Vervallen bij Jaarrekening 2018	Beleid	A78b	Wind op land (gemiste opbrengsten & winst)	€ -8.500.000	afname
Vervallen bij Jaarrekening 2018	Beleid	D02a	Distriport (Jaagweg) regionaal bedrijventerrein	€ -4.900.000	afname
Vervallen bij Jaarrekening 2018	B&U	A86	HOV Schiphol Oost	€ -12.600.000	afname
			Totaal mutatie door vervallen risico's	**€ -35.800.000**	**afname**

In totaal zijn de risico's bij de Jaarrekening met € 22,9 miljoen afgenomen ten opzichte van de Begroting 2019. Dit wordt verklaard door:

Gewijzigde risico's: toename ad € 1,4 miljoen
Ten opzichte van de laatste inventarisatie voor de begroting 2019 is het bruto risicobedrag bij de jaarrekening 2018 met € 1,4 miljoen toegenomen door wijzigingen in risico's. Dit wordt verklaard door twee mutaties. Een toelichting op deze risico's wordt bij de individuele risico's verderop in de paragraaf gegeven. Dit geldt voor de risico's met een omvang van € 2 miljoen of groter. De risico's kleiner dan € 2 miljoen zijn opgenomen in de tabel op de volgende pagina.

Nieuwe risico's: toename ad € 11,5 miljoen
Bij de jaarstukken 2018 zijn vijf nieuwe risico's geïnventariseerd. Deze worden toegelicht verderop in de paragraaf voor zover ze groter zijn dan € 2 miljoen.

Vervallen risico's: afname ad € 35,8 miljoen
Bij de jaarstukken 2018 zijn vijf risico's vervallen.

Risico's < 2 miljoen (bruto)

Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)	Risicobedrag
A. Juridische risico's	**€ 1.425.000**
Schadeclaim i.v.m. asbest bij N201	€ 500.000
Samenwerkings- en uitvoeringsovereenkomst Bloemendalerpolder	€ 125.000
Schadeclaim benzinestation	€ 500.000
Claus en Kaan Glaswand Dreef	€ 100.000
Alliander N23 Westfrisiaweg Oostergouw	€ 200.000
B. Beleidsrisico	**€ 0**
	€ 0
C. Bedrijfsvoeringsrisico	**€ 2.048.000**
Kosten opruimen afvalinrichtingen	€ 1.000.000
Wateroverlast bij natuurontwikkelingsproject	€ 1.048.000
D. Financieringsrisico's	**€ 370.000**
Deelneming NV Recreatie Noord-Holland	€ 370.000
E. Grondexploitatie risico's	**€ 0**
	€ 0
F. Risico's Verbonden Partijen	**€ 1.990.000**
Borgstelling aan BNG i.v.m. krediet aan de RON	€ 1.990.000
Totaal	**€ 5.833.000**

Bij de inventarisatie van de risico's voor de jaarstukken 2018 is het totaal bruto risicobedrag € 79,55 miljoen. In vergelijking met de voorgaande inventarisatie voor de begroting 2019, is het totaal bruto risico's afgenomen met € 22,9 miljoen.

Risico - inventarisatie bruto

Risico-inventarisatie (bruto)	Rekening 2017	Begroting 2019	Rekening 2018	Mutaties Rekening 2018 t.o.v. begroting 2019	Afname / toename
A. Juridische risico's	€ 36.525.000	€ 35.025.000	€ 15.625.000	-€ 19.400.000	afname
B. Beleidsrisico's	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
C. Bedrijfsvoeringrisico's	€ 2.048.000	€ 2.048.000	€ 2.048.000	€ 0	-
D. Financieringsrisico's	€ 43.069.000	€ 47.848.000	€ 42.948.000	-€ 4.900.000	afname
E. Grondexploitatierisico's	€ 3.670.000	€ 2.680.000	€ 2.922.500	€ 242.500	toename
F. Risico's verbonden partijen	€ 16.149.095	€ 14.846.095	€ 16.007.595	€ 1.161.500	toename
Brutorisicobedrag	**€ 101.461.095**	**€ 102.447.095**	**€ 79.551.095**	**-€ 22.896.000**	**afname**

In de paragraaf weerstandsvermogen worden de risico's met een omvang groter of gelijk aan € 2 miljoen toegelicht. Deze worden gerubriceerd zoals in de tabel hierboven weergegeven.

A. Juridische risico's

De risico's die hier worden benoemd zijn juridisch van aard. Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico's is € 15,63 miljoen.

Hiervan heeft € 1.425.000 betrekking op risico's kleiner dan € 2 miljoen welke reeds in tabel 'Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)' zijn gespecificeerd.

A31. Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij WABO - procedure (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 3.000.000	Terugkerend	1x per 20 jaar	4. Milieu	Continu

De provincie heeft de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Wabo en de betrokken wetten gemandateerd aan de omgevingsdiensten. Als mandaatgever is en blijft de provincie verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke gevolgen van de namens de provincie genomen besluiten. Bij vergunningverlening bestaat er een risico dat onterecht (dan wel onvolledig, niet doelmatig of niet tijdig) vergunningen, ontheffingen of vrijstellingen worden verleend, gewijzigd of geweigerd, waardoor financiële gevolgen voor bedrijven of derden kunnen ontstaan. Ook kunnen er financiële gevolgen zijn door het niet correct tot stand komen van een handhavingsbesluit of rechtsongelijkheid bij toezicht. Mogelijk risicogevolg is dat bedrijven schadeclaims kunnen indienen bij de provincie en dat er afbreuk wordt gedaan aan het imago van de provincie. In voorkomende gevallen kunnen schadeclaims oplopen tot een bedrag van circa € 3 miljoen.

Beheersmaatregelen

Met de omgevingsdiensten zijn privaatrechtelijke overeenkomsten gesloten over de eisen waaraan de vergunningverlening, toezicht en handhaving moet voldoen. In het geval van tekortkomingen in de uitvoering van deze overeenkomsten door onzorgvuldig of on(des)kundig handelen van de

omgevingsdiensten ligt de aansprakelijkheid bij hen tot het bedrag van de betreffende dienstverlening. Daarnaast hebben PS op 8 juli 2016 een verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht vastgesteld met daarin de kwaliteitscriteria waaraan de omgevingsdiensten moeten voldoen. Als opdrachtgever bewaakt de provincie of de omgevingsdiensten daadwerkelijk aan de afspraken en criteria voldoen.

A87. Vaart in de Zaan Vernieuwen Wilhelminasluis (nieuw t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.500.000	Eénmalig	25%	2. Bereikbaarheid	31 december 2020

In de vaststellingsovereenkomst met Heijmans is vastgelegd dat de provincie het incidentele risico draagt cf. sectie 3 van de CAR-verzekering voor schade die tijdens de werkzaamheden kan optreden aan de maalwand van het HHNK die verbonden is met de Westelijke kolkwand Er wordt een tijdelijke constructie gemaakt om mogelijke schade aan de Maalwand te voorkomen en er is een monitoringsplan opgesteld. Hierop is door deskundigen een second opinion uitgevoerd. Dit risico bestaat gedurende de uitvoeringsperiode van de werkzaamheden aan de Wilheminasluis van augustus 2019 tot december 2020. De maximaal overeengekomen schadevergoeding is € 2,5 miljoen. De werkzaamheden aan de Wilhelminasluis worden in februari 2019 hervat, waarbij gestart wordt met voorbereidende activiteiten zoals het uitvoeren van beheersmaatregelen.

A88. Leeghwaterbrug A-02 vervanging (nieuw t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
p.m.	Eénmalig	37,5%	2. Bereikbaarheid	31 december 2019

Het project Leeghwaterbrug is vertraagd omdat de aannemer een bouwstop opgelegd heeft gekregen van de gemeente Alkmaar. De aannemer kon de constructieve en bouwveiligheid van het werk niet aantonen. Oktober 2018 is de bouwstop opgeheven en is het werk herstart. De aannemer wil de kosten die samenhangen met de vertraging bij de provincie in rekening brengen en heeft hiervoor een claim ingediend. Deze claim is in zijn geheel afgewezen. Dit laat onverlet dat de aannemer meent in zijn recht te staan. Hierover wordt overleg gevoerd. Als partijen niet tot overeenstemming komen, kan de aannemer conform contract de claim voorleggen aan de rechtbank.

A91. Vervangen brug Oudekerk aan de Amstel (nieuw t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
p.m.	Eénmalig	37,5%	2. Bereikbaarheid	31 december 2024

Het project brug Ouderkerk is vertraagd omdat bij de behandeling van de aanvraag van een omgevingsvergunning door de opdrachtnemer bleek dat er in het Provinciaal Inpassingsplan een fout zat. Er bleek onvoldoende ruimte te zijn opgenomen in het plan om de brug zoals overeengekomen te bouwen. Bij het opstellen van het plan is door het ingenieursbureau een fout

gemaakt. Het herstel van deze fout heeft een vertraging opgeleverd van ongeveer een jaar. De opdrachtnemer claimt voor de deze vertraging een vergoeding. Wij zijn in overleg over deze claim omdat wij dit bedrag niet kunnen rijmen met het bedrag van de inschrijving en de daarin gehanteerde normbedragen. Op basis van deze cijfers komen wij zonder schade beperkend handelen door de opdrachtnemer tot een kwart van het geclaimde bedrag Als partijen niet tot overeenstemming komen, kan de aannemer conform contract de claim voorleggen aan de rechtbank.

B. Beleidsrisico's

Bij de jaarrekening 2018 zijn geen beleidsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

C. Bedrijfsvoeringrisico's

Bij de jaarrekening 2018 zijn geen bedrijfsvoeringsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

D. Financieringsrisico's

De risico's die tot deze categorie behoren, zijn risico's die gepaard gaan met de financiering van provinciaal beleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 42.948.000. Hiervan heeft € 370.000 betrekking op risico's kleiner dan € 2 miljoen. Deze zullen hier niet nader worden toegelicht.

D53a. Boekwaarde deelnemingen: Afvalzorg (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 12.600.000	Eénmalig	10%	4. Milieu	Continu

De provincie beschikt over aandelen in Afvalzorg Holding (90%; de overige 10% zijn in handen van de provincie Flevoland). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie Noord-Holland. Omdat Afvalzorg een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. De boekwaarde van de aandelen bedraagt € 12,6 miljoen per 31 december 2018. Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van Afvalzorg en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D53b. Boekwaarde deelnemingen: SADC (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 24.878.000	Eénmalig	5%	5. Ruimte	Continu

De provincie beschikt over aandelen in Schiphol Area Development Company (25%; de overige aandelen zijn in handen van Schiphol en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de

balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie Noord-Holland. Omdat SADC een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van SADC en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D78. Lening Nationaal Restauratie Fonds (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 5.100.000	Eénmalig	10%	7. Cultuur en welzijn	1 januari 2061

Het risico is dat de lening van (nu) € 5,1 miljoen (later € 9,1 miljoen) niet (volledig) wordt terugbetaald aan de provincie. De provincie heeft geld uitgeleend aan het Nationaal Restauratie Fonds (hierna NRF) dat het op haar beurt doorleent aan eigenaren van monumenten voor het herbestemmen/restaureren/verduurzamen van monumenten. Het NRF toetst of de ontvangers van leningen kredietwaardig zijn. Ook bekijkt het NRF in hoeverre voldoende zeker heid kan worden verkregen uit het te financieren onderpand. Verder worden incassokosten op de eigenaar verhaald. Doordat er rente-toevoeging aan het fonds plaatsvindt, kunnen de kosten van niet terugbetaalde leningen (als dat niet volledig wordt gecompenseerd door de verkoop van het onderpand) ook met de ontvangen rente worden gecompenseerd. Als er betalingsproblemen zijn dan overleggen het NRF en de provincie daarover. Momenteel is het risico maximaal € 5,1 miljoen, later zal dit toenemen tot maximaal € 9,1 miljoen.

Op dit moment is de provincie net gestart met het verbreden van het fonds, en is er nog betrekkelijk weinig geld door het NRF geleend aan eigenaren van monumenten. Ook zijn er momenteel geen betalingsproblemen met betrekking tot de verstrekte leningen.

E. Grondexploitatierisico's

De risico's die tot deze categorie behoren, hebben een relatie met het grondbeleid dat is verwoord in de paragraaf Grondbeleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 2.920.000.

E01. Strategische aankopen, materiële vaste activa (ongewijzigd ten opzichte van de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.920.000	Eénmalig	10%	5. Ruimte	1 januari 2025

Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid is onder meer het krediet voor strategische grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de strategische aankopen en materiële vaste activa. Per 31 december 2018 bedraagt dit € 29,2 miljoen.

F. Risico's Verbonden Partijen

De provincie voert in bepaalde gevallen beleidsdoelstellingen uit met behulp van samenwerkingsverbanden. Wanneer er sprake is van een financieel én een bestuurlijk belang voor de provincie of wanneer het samenwerkingsverband wordt verzelfstandigd in een publiek of privaatrechtelijk rechtspersoon, wordt dit samenwerkingsverband betiteld als verbonden partij. In deze rubriek worden die risico's met betrekking tot de verbonden partijen benoemd waarvoor de provincie aansprakelijk is.

Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 16.007.595. Hiervan heeft € 1.990.000 betrekking op één risico kleiner dan € 2 miljoen die reeds in tabel 'Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)' zijn gespecificeerd.

F01. Reservering investeringsfonds RON (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 11.086.095	Eénmalig	30%	5. Ruimte	31 december 2031

Het betreft het risico samenhangende met de door de provincie verstrekte renteloze lening aan de RON. De lening loopt tot het einde van de looptijd van de RON, of zoveel eerder als de RON kan aflossen. Het risico is dat de lening niet afgelost kan worden bij einde looptijd RON.

Tegenover het afgeven van deze lening heeft de provincie het recht van 2e hypotheek verkregen op de betrokken gronden. Het is een incidenteel risico, waarvan de kans op optreden wordt geschat op 30%.

De risico's worden beheerst door strikte sturing van de aandeelhouders op de ontwikkelingen binnen de RON en haar dochters, waaronder begrepen het jaarlijks bijstellen van de exploitatie.

Begin 2016 hebben PS en de raden van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad ingestemd met een pakket van maatregelen om een doorstart van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied mogelijk te maken. Het businessplan van de RON geeft aan dat einde 2035 de terreinen van RON zijn uitgegeven en de leningen zijn terugbetaald. In het geval dat de uitgifte van bedrijventerreinen niet volgens het businessplan kan plaatsvinden moet in het slechtste geval de lening van de provincie volledig worden afgeschreven.

Het risico betreft nu nog de omvang van de uitstaande lening ad € 11,09 miljoen.

F50. Dividenduitkeringen (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2019)

Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.931.500	Terugkerend	1x per 5 jaar	4. Milieu 5. Ruimte 7. Cultuur en welzijn	31 december 2018

In de jaarrekening 2018 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 11.726.000, toegerekend aan een zevental deelnemingen. Deze mogelijke inkomsten zijn een risicopost, doordat pas na afloop van een boekjaar bij een deelneming blijkt of het verwachte positieve resultaat is behaald.

Omdat de dividendinkomsten deel uitmaken van de structurele dekkingsmiddelen, reserveren we volgens besluitvorming van Provinciale Staten 25% van de geraamde inkomsten als onderdeel van de Algemene Reserve. Voor hetzelfde bedrag wordt een netto-risico in de risicodatabase opgenomen. Daarmee wordt het risico afgedekt dat 25% van de geraamde dividenden niet tot uitkering komt. Het risico is structureel, doordat het zich elk kalenderjaar opnieuw kan voordoen. De kans dat dit risico zich voordoet is laag. De impact van het risico wordt beperkt door de dividendinkomsten voorzichtig te ramen. Daarnaast vinden jaarlijks diverse overleggen met de deelnemingen plaats waarin mogelijke risico's binnen de bedrijfsvoering worden besproken en eventueel maatregelen kunnen worden genomen. Tenslotte kan in bepaalde gevallen worden gekozen voor een dividenduitkering uit in het verleden behaalde winsten.

Berekening risico's

In dit onderdeel zal de beschikbare weerstandscapaciteit geconfronteerd worden met de uitkomst van de simulatie van de hiervoor genoemde risico's. Het quotiënt van beide bedragen wordt het weerstandsvermogen genoemd. Bij de jaarrekening 2018 zijn de berekeningen gedaan met 19 geïnventariseerde risico's. De totale bruto omvang van deze risico's bedraagt € 79,55 miljoen.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 1 jaar: € 25,98 miljoen

Op basis van de methode waarbij 10.000 keer wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 25,98 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting:
Op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 2,09 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 25,98 miljoen of lager.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 4 jaar: € 43,41 miljoen

Op basis van de methode waarbij 10.000 keer wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 43,41 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting:
Op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 11,39 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 43,41 miljoen of lager.

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die eenmalig kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en is de som van:

- algemene reserve;
- post onvoorzien voor het betreffende boekjaar;
- stille reserves.

- De algemene reserve is een nu vrij beschikbare reserve. Stille reserves bestaan uit het verschil tussen de verkoopwaarde van activa en de waarde waarvoor deze activa op de balans staan. In de berekening van de weerstandscapaciteit worden stille reserves niet meegenomen, tenzij er een concrete intentie is betreffende activa binnen één jaar te verkopen.
- De structurele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die terugkerend kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en bestaat uit:
- onbenutte belastingcapaciteit;
- post onvoorzien in de jaren na het komende jaar;
- begrotingsruimte.

De totale weerstandscapaciteit is de som van de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	58,55				58,55
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	58,55	-	-	-	58,55
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		139,20	139,20	139,20	417,60
Onvoorzien		-	-	-	-
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	24,02	24,02
Totale structurele capaciteit	-	139,20	139,20	163,22	441,62
Totale weerstandscapaciteit					**500,17**

De algemene reserve bestaat uit het saldo van de reserve ultimo 2018 (ad € 123,9 miljoen) gecorrigeerd voor de reeds geraamde onttrekkingen. In totaal gaat het hierbij om € 65,4 miljoen aan gelabelde onttrekkingen.

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat de totale incidentele capaciteit € 58,55 miljoen bedraagt. De totale weerstandscapaciteit (incidenteel + structureel) bedraagt € 500,17 miljoen.

Het beleid over de aanwending van de weerstandscapaciteit
Wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen zal er financiële schade zijn voor de provincie. In

een dergelijk geval wordt de financiële positie van de provincie aangetast en kan het voorkomen dat er maatregelen moeten worden getroffen om de financiële positie op termijn weer op peil te brengen. Het volgende is van toepassing met betrekking tot het aanwenden van de weerstandscapaciteit als een risico zich voordoet:

- wij informeren PS over het zich voordoen van de risico's, inclusief de achtergronden;
- wij stellen voor het risicobedrag ten laste van de algemene reserve te brengen, wanneer geen andere dekkingsmogelijkheden voorhanden zijn;
- indien de algemene reserve hierdoor niet meer toereikend is, formuleren wij een bezuinigingsvoorstel;
- de weerstandscapaciteit dient daarna weer op peil te worden gebracht, indien deze zodanig aangetast is dat deze niet langer aan de norm voldoet. In dat geval voegen wij bij het voorstel aan PS een voorstel voor een herstelplan om dit mogelijk te maken.

Berekening weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met zijn financiële reserves de ongedekte risico's op te vangen. Met ingang van de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2017-2020 wordt het weerstandsvermogen berekend voor zowel het totale weerstandsvermogen als het incidentele weerstandsvermogen.

Het totale weerstandsvermogen wordt berekend als de totale weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. Met andere woorden, indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de totale weerstandscapaciteit groter respectievelijk kleiner dan de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. In relatie tot de risicobereidheid, die immers in de hoogte van de ongedekte risico's is besloten, betekent dit het volgende. Indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de kans dat de totale weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen over een periode van vier jaar hoger respectievelijk lager dan 99%. Het incidentele weerstandsvermogen wordt berekend als incidentele weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van één jaar.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	58,55				58,55
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	**58,55**	-	-	-	**58,55**
Berekende risico's voor 1 jaar					25,98
Kengetal Weerstandsvermogen voor 1 jaar					**2,3**

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	58,55				58,55
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	58,55	-	-	-	58,55
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		139,20	139,20	139,20	417,60
Onvoorzien		-	-	-	-
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	24,02	24,02
Totale structurele capaciteit	-	**139,20**	**139,20**	**163,22**	**441,62**
Totale weerstandscapaciteit					500,17
Berekende risico's voor 4 jaar					43,41
Kengetal Weerstandsvermogen voor 4 jaar					**11,5**

Uit bovenstaande blijkt dat de berekende weerstandscapaciteit op basis van de incidentele capaciteit 2,3 bedraagt (was 2,3 bij begroting 2019). Voor een periode van 4 jaar bedraagt de weerstandscapaciteit 11,5 (was 9,8 bij begroting 2019) . In beide gevallen is de uitkomst groter dan 1. Dit betekent dat in beide gevallen de totale weerstandscapaciteit groter is dan de hoogte van de ongedekte risico's.

Conclusies

Bij de jaarstukken 2018 zijn in totaal 19 risico's geïnventariseerd met een totale bruto omvang van € 79.551.095. Het berekende risicobedrag (na simulatie) voor het komende jaar bedraagt € 25,98 miljoen. Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 43,41 miljoen.

De incidentele weerstandscapaciteit bij de jaarstukken 2018 bedraagt € 58,55 miljoen. Het weerstandsvermogen voor 1 jaar komt dan uit op 2,3. De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 500,17 miljoen. Het weerstandsvermogen voor een periode van 4 jaar komt dan uit op 11,5. Beide berekende quotiënten zijn groter dan 1 en dus kan met een zekerheid van 99% geconcludeerd worden dat de berekende weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van zes verplichte financiële kengetallen op te nemen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de provincie. De zes kengetallen zijn:

1. netto schuldquote;
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. de solvabiliteitsratio;
4. kengetal grondexploitatie;
5. structurele exploitatieruimte;
6. opcenten (zie hiervoor de paragraaf provinciale heffingen).

1. Netto schuldquote

BBV stelt dat de netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en afschrijvingen op de exploitatie.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018*	rekening 2018
A	Vaste schulden (art. 46)	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	67	67	PM
C	Overlopende passiva (art. 49)	180	326	PM
D	Financiële activa (art. 36 lid d,e en f)	-	-	-
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	642	467	PM
F	Liquide middelen (art. 40)	1	1	PM
G	Overlopende activa (art. 40a)	5	5	PM
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	535	462	PM
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-75,0%**	**-17,3%**	**-PM%**

** t/m Zomernota 2018*

Een negatieve schuldquote geeft aan dat per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Op dit moment is hiervan sprake bij de provincie Noord-Holland. Het saldo van het overschot (A+B+C-D-E-F-G) bij de rekening 2017 bedroeg € 401,2 miljoen. Bij de begroting 2018 is dat berekend op € 79,7 miljoen. Bij de rekening 2018 is dat € PM miljoen. De negatieve schuldquote wordt deels bepaald vanwege het feit dat de provincie op dit moment nog geen geld hoeft te lenen om projecten uit te kunnen voeren (zie regel A in bovenstaande tabel). Dit wordt veroorzaakt doordat op dit moment de provincie zelf nog voldoende middelen heeft (in reserves) om deze projecten uit te kunnen voeren.

2. Berekening gecorrigeerde netto schuldquote

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de

verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018*	Rekening 2018
A	Vaste schulden (art. 46)	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	67	67	PM
C	Overlopende passiva (art. 49)	180	326	PM
D	Financiële activa (art. 36 lid b, c, d, e en f)	59	59	PM
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	642	467	PM
F	Liquide middelen (art. 40)	1	1	PM
G	Overlopende activa (art. 40a)	5	5	PM
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	535	462	PM
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-86,1%**	**-30,0%**	**- PM%**

** t/m Zomernota 2018*

Zie voor opmerkingen hetgeen onder één is gemeld. Zoals hierboven is vermeld zit het verschil in het feit dat bij deze berekening tevens de verstrekte leningen zijn meegenomen. Het verschil met één is zichtbaar op regel D. Logischerwijze wordt het overschot aan middelen groter als de verstrekte leningen ook meegenomen worden in de berekening.

3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018*	Rekening 2018
A	Eigen vermogen (art. 42)	1070,8	928,8	PM
B	Balanstotaal	1341,6	1358,2	PM
	Solvabiliteit A/B * 100%	**79,80%**	**68,38%**	**PM%**

** t/m Zomernota 2018*

Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe hoger de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de provincie.

Kijkend naar de samenstelling van het vreemd vermogen (c.q. de financiële verplichtingen), valt af te leiden dat dit met name bestaat uit vlottende schulden en overlopende passiva. Voor deze categorieën geldt dat er voldoende middelen aanwezig zijn om deze te kunnen voldoen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen.

4. Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Jaarlijks dient een getrouwe waardering te worden opgenomen in de jaarstukken.

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018*	Rekening 2018
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (art. 38 lid a punt 1)	-	-	-
B	Bouwgronden in exploitatie (art. 38 lid b)	-	-	-
C	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	534,5	461,5	PM
	Grondexploitatie (A+B)/C * 100%	**0%**	**0%**	**0%**

** t/m Zomernota 2018*

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie niet over in exploitatie genomen gronden beschikt, hetgeen past bij het grondbeleid van de provincie. Door de wijzigingen van het BBV vallen de niet in exploitatie genomen gronden met ingang van 2016 niet langer onder de grondexploitatie maar worden ze gerubriceerd onder de materiële vaste activa.

5. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en eigen belastinginkomsten (motorrijtuigenbelasting). Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV =

exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren.

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
A	Totale structurele lasten	312,4	298,1	PM
B	Totale structurele baten	520,2	425,9	PM
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	85,1	94,2	PM
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	4,7	7,4	PM
E	Totale baten	534,5	426	PM
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) * 100%	**23,8%**	**9,6%**	**PM%**

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast bevorderen hogere structurele baten de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Voor Noord-Holland is in alle jaren sprake van een positief percentage. Voor een nadere toelichting zie 5.1.6 in deze jaarrekening.

De mutaties tussen de jaarrekening 2017 en 2018 worden hieronder toegelicht. Hierbij worden alleen de mutaties van de regels B, C en E toegelicht omdat deze het verschil grotendeels verklaren

Regel B: t/m 2016 werden de BDU middelen ontvangen als decentralisatie-uitkering in het provinciefonds. Het gedeelte van deze middelen dat niet werd uitgegeven werd opgenomen op de balans onder overlopende passiva en werd in de jaren daarna ingezet ter dekking van structurele lasten in de begroting/jaarrekening. Omdat in de loop van 2018 deze balanspost nagenoeg geheel ingezet was, nemen de structurele baten vanaf 2018 af. Dit zorgt voor een afname van € PM miljoen in 2018 . Deze afname compenseert onder andere de toename van het provinciefonds (ad € 3,1 miljoen) en de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (ad € 6,1 miljoen). Restantverschil zijn (kleinere) mutaties op andere posten.

Regel C: Bij de jaarrekening 2017 is de voorziening Groot onderhoud wegen en vaarwegen opgeheven. Deze vrijgevallen middelen zijn gestort in de reserves Groot onderhoud wegen en Groot onderhoud vaarwegen. De voeding van deze reserves vindt plaats conform de zogenaamde normkostensystematiek. Ook deze stortingen zorgen voor een toename van de structurele lasten omdat deze in 2017 nog in de voorziening werden gedaan en niet in de reserve. In totaal gaat dit om een bedrag van € PM miljoen. Daarnaast heeft er een lagere storting plaatsgevonden in de reserve Westfrisiaweg van € 14,3 miljoen. Dit laatste conform de Voordracht bij deze investering.

Regel E: Zie verklaring op regel B

6. Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) en uit te drukken in een percentage.

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
A	Aantal opcenten MRB	67,9	67,9	67,9
B	Landelijk gemiddelde opcenten in jaar er voor	80,4	80,5	80,5
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor (A/B) * 100%	84,5%	84,3	84,3

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van opcenten. Dit is ook logisch omdat de provincie het laagste opcenten percentage hanteert van alle provincies. Dit zorgt ervoor dat er nog voldoende capaciteit is om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. Bij de jaarrekening 2018 is de onbenutte belastingcapaciteit berekent op € 134,5 miljoen. Voor een nadere informatie over de opcenten wordt verwezen naar de paragraaf Provinciale heffingen in deze jaarrekening.

Conclusie en samenvatting

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
1. Netto schuldquote	-75,0%	-17,3%	-PM%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-86,1%	-30,0%	-PM%
3. Solvabiliteitsratio	79,8%	68,4%	PM%
4. Grondexploitatie	0,0%	0,0%	0,0%
5. Structurele exploitatieruimte	23,8%	9,6%	PM%
6. Belastingcapaciteit	84,5%	84,3%	84,3%

In bovenstaande tabellen is op basis van een aantal kengetallen getracht om een inzicht te geven in de financiële positie van de provincie. Voor een beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een provincie over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Voor de provincie Noord-Holland geldt dat de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit resulteert in een structurele exploitatieruimte in 2018 van 13,6%.

Het percentage opcenten van Noord-Holland (67,9) ligt onder het gemiddelde van alle twaalf provincies (84,3). In 2017 kwam dit percentage uit op 84,5. Provincie Noord-Holland hanteert het laagste opcenten percentage van alle provincies. Dit resulteert in een onbenutte belastingcapaciteit van € 134,5 miljoen in 2018. Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de begroting van de provincie voldoende wendbaar en flexibel is.

De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Voor beide schuldquoten geldt dat er sprake is van een overschot aan middelen. Dit wordt voor een deel verklaard vanwege het feit dat de provincie op dit moment nog geen leningen hoeft af te sluiten voor het uitvoeren van projecten.

Het solvabiliteitsratio over 2018 bedraagt PM%. Dit betreft voornamelijk kortlopende schulden. Omdat hiervoor voldoende kortlopende activa tegenover staat is de kans gering dat het eigen vermogen aangesproken hoeft te worden om aan deze verplichtingen te voldoen.

Wat betreft de grondexploitatie kan gezegd worden dat Noord-Holland geen actieve grondexploitatie kent. In de paragraaf Weerstandsvermogen is een bedrag opgenomen voor daling van boekwaardes. Uit de berekening van het weerstandsvermogen is gebleken dat als deze risico's zich voordoen er voldoende capaciteit is om de risico's af te dekken.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige cijfers de financiële situatie van de provincie als goed tot zeer goed omschreven kan worden.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Economische groei in Noord-Holland vereist goede bereikbaarheid. Een snelle doorstroming in een goed ingerichte, schone en veilige omgeving is van groot belang, zowel voor werk als vrije tijd. Welk vervoermiddel je ook gebruikt. Daarom zet Noord-Holland in op het vergroten van die bereikbaarheid, waarbij leefbaarheid en veiligheid de uitgangspunten zijn.

Goede bereikbaarheid staat of valt met robuuste en veilige verbindingen. Voor beheer en onderhoud van wegen, voor een vlottere doorstroming én voor leefbaarheid, kiest het bestuur voor innovatieve en slimme oplossingen.

Het verbeteren van de (provinciale) infrastructuur, zodat de bereikbaarheid in de provincie toeneemt – te realiseren al dan niet samen met het Rijk, gemeenten en bedrijfsleven – is een kerntaak van de provincie. Binnen deze kerntaak is het beheren van de provinciale kapitaalgoederen een belangrijk element. Binnen deze kerntaak is het beheren van de provinciale kapitaalgoederen een belangrijk element. De Provincie beheerde hiertoe begin 2018, 614 km wegen, 384 km fietspaden, 49 km busbanen, 246 km vaarwegen (bodem en oevers), 554 civiele kunstwerken (inclusief duikers), dynamische verkeersmanagement systemen, 1 verkeerscentrale en 13 gebouwen (waarvan 4 huur).

Aan het eind van 2018 beheert de provincie 31 km wegen meer. Dit wordt met name veroorzaakt door de openstelling van de N307/N194 (voorheen N23 Westfrisiaweg), de herinrichting van de N241 en maatregelen op de N235. Bij het project Hoogwaardig OV Fokkerweg-Schiphol Rijk is ruim 1 km busbaan aangelegd. Het aantal kunstwerken is mede door de uitvoering van de bovenstaande projecten met 36 stuks toegenomen. Ook is in 2018 is de ‘brugbediencentrale Weg & Waterhuis de Langebalk in Heerhugowaard’ operationeel gegaan.

Onderdeel van de beheertaak is de wettelijke zorgplicht en provinciale ambitie om de kapitaalgoederen volgens afgesproken kwaliteitseisen in stand te houden door middel van onderhoud en vervanging. Hiermee worden functionaliteit en kwaliteit van deze kapitaalgoederen op peil gehouden en wordt kapitaalvernietiging voorkomen.

Infrastructuur

De instandhouding van de provinciale infrastructuur legt een groot beslag op de provinciale begroting. Hierdoor is in de afgelopen jaren steeds nadrukkelijker de behoefte ontstaan om de infrastructuur professioneler, doelmatiger en efficiënter in stand te houden. Om hieraan te voldoen zijn de principes van assetmanagement en gebiedscontracten omarmd.

De provincie Noord-Holland is sinds 2015 gecertificeerd beheerder conform de internationale norm voor Assetmanagement ISO 55001. De provincie Noord-Holland zet daarom in op continue verbetering en ontwikkeling van de organisatie. Dit doen we door de kwaliteit van onze werkprocessen voortdurend te toetsen. Najaar 2018 is met succes een pre-audit uitgevoerd door een extern certificeringsbureau ten behoeve van volledige audit die in 2019 gepland staat.

Assetmanagement beoogt de benodigde instandhoudingsmaatregelen van het areaal af te wegen op basis van de aspecten areaalprestatie, faalrisico’s en kosten. Waar eerder de degradatie van de technische staat leidend was voor het plegen van onderhoud, is nu het op bestuurlijk vastgesteld

kwaliteitsniveau functioneren van het areaal leidend. Dit is vastgelegd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019 (NIKG). Hierin is omschreven welke kapitaalgoederen de provincie in eigendom heeft en op welk kwaliteitsniveau deze in stand gehouden moeten worden. Ook is hierin vastgelegd welke financiële middelen hiervoor noodzakelijk zijn. Het uitgangspunt is dat de Nota Kapitaalgoederen eens in de 4 jaar wordt vastgesteld. Dit sluit aan op het advies van de commissie Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De huidige nota heeft een looptijd tot 2020. Inmiddels is gestart met de voorbereiding van de nieuwe NIKG. De nieuwe naam van de NIKG zal de Strategisch Assetmanagent Plan worden, omdat dit beter de lading dekt en ook past bij assetmanagement. In de NIKG 2016-2019, worden de onderstaande beeldkwaliteitsniveaus voor de verschillende netwerken van de provinciale infrastructuur gehanteerd. Deze zijn gebaseerd op de landelijke CROW-systematiek. Uit inspecties blijkt dat 97% van het areaal voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus, dat is 2% hoger dan de streefwaarde, welke is gesteld in de begroting 2018. Het areaal wat momenteel niet voldoet aan het vastgestelde kwaliteitsniveau zal in onderhoud worden genomen, zoals bijvoorbeeld de N246, N417, of de N521 zie het PMO. Wanneer naar de individuele netwerken wordt gekeken, dan valt op dat alleen de busbanen 1% onder de streefwaarde liggen. Dit wordt veroorzaakt door HOV-03 (kerntraject ter hoogte van rijksweg A4 tot aan de Aalsmeerderbrug). Op deze busbaan is lokaal scheurvorming ontstaan wat in 2019 wordt aangepakt.

Beeldkwaliteit

Netwerken	Bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau	Werkelijk kwaliteitsniveaus t.o.v. gehele netwerk (%)						Streefwaarde 95% ≥ kwaliteits-niveau	Realisatie
		A+	A	B	C	D	totaal		
Stroomwegen	B	15%	18%	62%	3%	2%	100%	95%	95%
Overige wegen	C	9%	34%	26%	30%	1%	100%	95%	99%
Fietspaden	B	3%	51%	41%	4%	1%	100%	95%	95%
Busbanen (incl. haltes)	B	3%	4%	87%	6%	0%	100%	95%	94%
Vaarwegen	(C/D) *)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Totaal	-	-	-	-	-	-	-	**95%**	**97%**

*) risicogestuurd

Naast de bovenstaande eis over beeldkwaliteit zijn er bij de begroting 2018 ook andere eisen gesteld. Zo is er gesteld dat bij de vaarwegen geen stremmingen voor de gebruikers mogen ontstaan ten gevolge van een calamiteit aan de oevers. In 2018 zijn geen stremmingen als gevolg van een calamiteit aan de oever opgetreden. Bij de tunnels was de beschikbaarheid 98,7 % en is de eis van 98,5 % gehaald. Daarnaast is door verdere optimalisatie van de verkeersregelinstallaties (VRI's) het aantal voertuigverliesuren in 2018 met 7 % afgenomen, dat is 1% hoger dan de streefwaarde. De ontwikkeling van de betrouwbaarheid wordt niet jaarlijks gemeten. De meest recente cijfers zijn gerapporteerd in de tussenevaluatie van het beleidskader. Met betrekking tot de ontwikkeling van de betrouwbaarheid is het volgende gemeten (bron: tussenevaluatie 2017)

- Bij 29% van de bemeten trajecten is de betrouwbaarheid met 10% of meer verbeterd.
- Op 16% van de trajecten is wel een verbetering zichtbaar, maar is die verbetering kleiner dan 10%.

- Op ongeveer de helft van de trajecten is sprake van een verslechtering van de betrouwbaarheid.

Resumerend levert dit de volgende resultaten op in de onderstaande tabel.

Resultaten

	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018
Minimaal 95% van de netwerken voldoet aan het kwaliteitsniveau	95%	97%
Geen ongeplande stremmingen vaarwegen t.g.v. calamiteiten oevers	0%	0%
Beschikbaarheid tunnels	98,5%	98,7%
Afname aantal voertuigverliesuren per jaar	6%	7%
Toename van de betrouwbaarheid van de reistijd per jaar	0,1	<10%

Gebiedsgericht werken

Om het gebiedsgericht beheer te kunnen incorporeren, zijn binnen de ambtelijke organisatie de verschillende beheeraspecten en processen per gebied uitgewerkt, zoals de gebiedsnotities. Die bevatten de gebiedsspecifieke doelen en ambities met betrekking tot het beheer en onderhoud per gebied in Noord-Holland. Een ander belangrijk instrument bij het gebiedsgericht werken is de uitrol van de gebiedscontracten, waarbij de instandhouding van het areaal voor een contractduur van 10 jaar naar de markt is gebracht. De aannemers van de gebiedscontracten moeten ervoor zorgen dat onze infrastructuur aan hierboven genoemde kwaliteitsniveaus voldoen en waarbij de hinder voor de gebruiker zoveel mogelijk wordt beperkt. Maar hoe ze dat bereiken bepalen ze in grote mate zelf. Daarmee benutten we maximaal de kennis van de markt en schaalvoordelen. De (vervangings-) investeringen worden nog wel zelf door de provincie bepaald. Op deze wijze worden alle te nemen maatregelen aan het infrastructurele areaal op gebiedsniveau afgewogen, bepaald en ook herleid naar de eisen, richtlijnen, doelen en bedrijfswaarden van de provincie Noord-Holland.

In 2018 zijn de laatste 2 gebiedscontracten (Zaanstreek-Waterland en Noord- Holland-Zuid) operationeel en wordt nu een groot deel van de instandhouding van provinciaal areaal uitgevoerd middels gebiedscontracten. De gebiedscontracten zijn binnen het beschikbare budget gegund en de samenwerking met de gebiedscontractanten verloopt goed.

Er zijn ook aspecten van het onderhoud die moeilijk passen in een gebiedscontract en waarvan het efficiënter is om deze centraal te beleggen, zoals bijvoorbeeld Centrale Brugbediening, Dynamische Verkeersmanagement (DVM), Gladheidscoördinatie.

Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud & Investeringen

Alle maatregelen aan het infrastructurele areaal zijn begroot en in een basisplanning opgenomen. Dit gebeurt allereerst in de Provinciale Programmaplanning Infrastructuur. Een extractie daaruit voor de eerstvolgende 8 jaren is nader uitgewerkt en opgenomen in het bestuurlijk vast te stellen Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO betreft instandhouding) en het Provinciaal Meerjarenprogramma Investeringen (PMI betreft aanleg). In het PMO wordt het totale financiële overzicht gegeven van vast onderhoud (klein jaarlijks onderhoud), variabel onderhoud (groot cyclisch onderhoud) en vervangingsinvesteringen. De maatregelen voor groot onderhoud en vervanging zijn benoemd per gebied. In november 2018 is het nieuwe 2019-2026 door PS

vastgesteld, te samen met het (PMI). Van beiden producten zijn in de digitale versies op kaart de lopende projecten in de verschillende gebieden van de provincie Noord-Holland weergegeven.

Duurzaamheid

Bij de onderhoudsprojecten is ook veel aandacht voor innovatie en duurzaamheid, te meer omdat hiermee de infrastructuur duurzamer maar ook efficiënter in stand wordt gehouden. Zo wordt om energie te besparen de verlichting voorzien van Led verlichting. Ook wordt energie opgewekt door middel van Solaroad. Om de levensduur van de infrastructuur te verlengen worden projecten met Bioreparatiebeton, Epoxyasfalt, IFD en ISB uitgevoerd. Biobeton zorgt ervoor dat scheuren in de beton zichzelf dichten. Hierdoor wordt zogenaamde “betonrot” voorkomen. Epoxyasfalt heeft de potentie om 4 keer zolang mee te gaan als “normaal”asfalt. In 2018 is onderzoek opgestart aan de TU Delft en zijn de eerste proefvakken aangelegd in de Provincie Noord-Holland (ondermeer de NN249). Teneinde onze beweegbare bruggen circulair, efficiënt en sneller te bouwen en te onderhouden is in 2018, in samenwerking met het NEN, een NTA (Nederlands Technische Afspraak) opgeleverd voor IFD (Industrieel, Flexibel en Demontabel) bouwen. Het jaar 2018 ook gebruikt om te zorgen dat dit goed in onze contracten kan worden meegenomen. Tenslotte is het traject ISB (innovatieve Stalen Bruggen) ingezet. Hierin wordt de kracht van de markt gebruikt om de levensduur van stalen brugdekken substantieel te verlengen, tegen lagere kosten.

Om de biodiversiteit te verbeteren worden onder andere natuurvriendelijke oevers en faunaverbindingen aangelegd en worden ecologisch waardevolle bermen ecologisch gemaaid. Om de biodiversiteit verder te verbeteren is in 2018 samen met de gebiedscontractant van gebied ‘Zuid-Kennemerland/ IJmond’ gestart met een pilot ‘sinusmaaien’ op de N203. Daarbij wordt in meerdere fases de berm gemaaid, zodat er altijd een leefgebied voor de insecten aanwezig blijft. De eerste resultaten zijn zeer positief.

Verontreinigingen

In 2018 is tijdens een onderzoek vastgesteld dat in oude verflagen van ongeveer de helft van de beweegbare kunstwerken van de provincie chroom 6 voorkomt en mogelijk ook in oude verlagen van andere staalconstructies zoals OV-masten. Chroom 6 kan gevaarlijk zijn voor de gezondheid, met name voor het onderhoudspersoneel. Daarom is PNH in overleg gegaan met gebiedscontractanten om extra beheersmaatregelen te bepalen. Daarnaast heeft PNH juridisch laten onderzoeken wat de rechtspositie van PNH is rondom de aansprakelijkheid. De uitkomsten hiervan zullen in 2019 gereed zijn.

Daarnaast is in de omgeving Schiphol de afgelopen jaren de chemische stof PFOS, in de grond aangetroffen. De provincie en de gemeente Haarlemmermeer hebben hiervoor beleid vastgesteld in 2017, maar er is nog geen landelijk beleid geformuleerd. De aanpak van PFOS bij de uitvoering van infrastructurele projecten leidt dan ook steeds meer tot extra kosten.

Prijsstijgingen

Chroom 6, PFOS en de marktsituatie zorgen voor kostenverhogingen en vertragingen. Door toenemende vraag en gebrek aan personeel en materiaal kunnen aannemers niet voldoende werk en kwaliteit leveren. Omgeving eist steeds nadrukkelijker een positie op tijdens de planvorming en realisatie van infrastructuur.

Gebouwen

De provincie Noord-Holland heeft verschillende panden in beheer. De meeste panden zijn in gebruik voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De provincie verhuurt een klein deel van haar panden als winkel, dienstwoning of kantoor aan derden.

Het onderhoud aan de panden kan als volgt worden ingedeeld.

- Planmatig onderhoud, dit betreft werkzaamheden volgens het meerjarenonderhoudsplan.
- Niet planmatig onderhoud, dit betreft storingen en niet geplande kleine onderhoudswerkzaamheden.

Planmatig onderhoud

Voor het planmatig (bouwkundig) onderhoud werken wij met een meerjarenonderhoudsplan. In 2017 zijn alle panden, die op dat moment in eigendom van de provincie waren, opnieuw geïnspecteerd. De gegevens van deze inspectie dienen als basis voor het meerjarenonderhoudsplan. Dit plan bevat het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de buitenzijde van de panden, zoals het schilderwerk, de vervanging of renovatie van daken en goten en noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de terreinen (hekwerk, bestrating enz.). In dit plan is ook de periodieke vervanging van CV installaties meegenomen.

Voor zowel het planmatig als het niet-planmatig onderhoud van kantoor Houtplein 33, Dreef 1 en 3, en Huis van Hilde is gekozen voor het afsluiten van een “maincontract” op basis van een prestatiecontract. Dit houdt één contract in voor het onderhoud aan deze gebouwen, gebouwgebonden installaties, terreinen en glasbewassing van de buitengevels. Dit met als doel kwaliteitsverbetering, kostenverlaging, risicodeling en innovaties te realiseren of te initiëren.

Niet planmatig onderhoud

Het niet planmatig onderhoud omvat het noodzakelijke klein onderhoud aan de panden, dat deels structureel plaatsvindt (onderhoud aan CV’s, zonweringen, automatische deuren en tuin) en deels op ad hoc basis (wanneer een onvolkomenheid wordt geconstateerd, na melding van storing of incidentele inspectie wordt uitgevoerd).

Uitvoering 2018

Het meerjarenonderhoudsplan hebben wij conform planning uitgevoerd. In 2018 hebben diverse schilder- en herstelwerkzaamheden en het vervanging van gevels aan de paviljoens plaatsgevonden. Verder is de traplift op de Dreef vervangen. Voor het Houtplein hebben we nieuwe projectruimtes op de begaande grond gerealiseerd. Correctief onderhoud is volgens plan uitgevoerd met kleine herstelwerkzaamheden in onze kantoorpanden.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland

In onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten met de daadwerkelijke uitgaven weergegeven.

De verklaring van de verschillen bij a. en b. wordt besproken in de bijlage Staat van het verloop van de voorzieningen (Voorziening groot onderhoud wegen en vaarwegen), evenals in de tabel instrumenten bij OD 2.1.4.

De kosten in de tabel onder c. en d. zijn uitsluitend (onderhouds)kosten aan panden die bij de provincie in bezit zijn. Hierin zijn de kosten voor tijdelijke huisvesting (o.a. servicekosten) niet meegenomen.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland

Beheer en onderhoud meerjarig gepland	Begroot	Besteed	Verschil
A) Onderhoud en vervanging wegen en vaarwegen (incl. Groen)	€ 93.887.000	€ 76.579.214	€ 17.307.786
Openbaar vervoerinfrastructuur	€ 0	€ 0	€ 0
B) Onderhoud en vervanging vaarwegen	€ 30.333.000	€ 25.701.747	€ 4.631.253
C) Groot onderhoud gebouwen	€ 1.281.000	€ 1.236.000	€ 45.000
D) Regulier onderhoud gebouwen	€ 410.000	€ 411.000	-€ 1.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**€ 125.911.000**	**€ 103.927.961**	**€ 21.983.039**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut	**€ 43.575.000**	**€ 29.222.013**	**€ 14.352.987**

Bovenstaande budgetten zijn exclusief apparaatskosten

4.3 Financiering

Algemeen

De financiering van de provincie Noord-Holland heeft conform de voorwaarden genoemd in de Wet financiering decentrale overheden plaatsgevonden. Het belangrijkste uitgangspunt van deze wet is het beheersen van risico's die uit de Treasuryfunctie (kunnen) voortvloeien. De Treasuryfunctie omvat alle activiteiten gericht op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen en de hieraan verbonden risico's.

Het treasurybeleid beslaat de doelstellingen, de richtlijnen en de limieten, die voor het uitvoeren van de Treasuryfunctie zijn vastgesteld. De wettelijke en provinciale kaders zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido);
- Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden;
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden;
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- Financiële verordening Noord-Holland 2015;
- Financieringsstatuut provincie Noord-Holland 2010; gewijzigd maart 2014;
- Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen Noord-Holland; oktober 2015.

In deze wettelijke en provinciale kaders staan onder andere richtlijnen voor het aangaan en verstrekken van leningen en het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak. De provincie Noord-Holland had in 2018 geen uitzettingen en derivaten.

De doelstellingen bij het uitvoeren van het treasurybeleid zijn vastgelegd in de financiële verordening en in het treasurystatuut en zijn nader uitgewerkt in de Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen 2015. Uitgangspunt bij deze Uitvoeringsrichtlijn is dat Gedeputeerde Staten hun voornemens uit het coalitieakkoord willen realiseren en eveneens de maatschappelijke doelen uit de begroting na willen streven. Hiervoor hebben GS de beschikking over een breed instrumentarium variërend van voorlichting en communicatie tot regelgeving en het inzetten van financieringsinstrumenten. In de praktijk is er veelal sprake van de inzet van een samenhangend en divers instrumentarium. Niet overal is een financiële prikkel nodig of wenselijk en de inzet van de verschillende instrumenten is doel- en contextgebonden. De voorwaarden waaronder zij ingezet worden vragen om maatwerk. Zie bijlagen 6.2.7 Staat van verstrekte overige langlopende geldleningen en uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar) en 6.2.10 (Staat van gewaarborgde leningen en andere garantieverplichtingen) voor een overzicht van de mutaties in 2018 met betrekking tot de verstrekte geldleningen en uitzettingen, gewaarborgde leningen en andere garantieverplichtingen (vanuit de publieke taak).

De belangrijkste doelstellingen van het provinciale treasurybeleid zijn:

- Duidelijke richtlijnen voor eenduidige behandeling van aanvragen voor geldleningen en garantstellingen (vanuit publieke taak);
- Zorgen voor de tijdige beschikbaarheid van de nodige financiële middelen;
- Beheersen van financiële risico's;

- Minimaliseren van de kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.

De provincie Noord-Holland heeft zich bij het uitvoeren van de Treasuryfunctie aan de wettelijke kaders en provinciale regelgeving gehouden. Met de keuze voor het integraal schatkistbankieren (besluit Provinciale Staten november 2009) heeft de provincie de risico's van de Treasuryfunctie kunnen begrenzen. Immers het debiteurenrisico van deze keuze is nihil, want het geld wordt uitsluitend ondergebracht bij het Rijk. Doordat het bij het Rijk alleen mogelijk is in deposito's uit te zetten blijft de hoofdsom bovendien te allen tijde in tact. Hierdoor is in 2018 dan ook geen sprake geweest van koersrisico. Ook heeft de provincie geen last gehad van valutarisico, aangezien het Rijk alleen de mogelijkheid geeft middelen uit te zetten in euro's. Natuurlijk kan het valutarisico zich voordoen bij het aantrekken van middelen indien deze in vreemde valuta zijn, maar daar is in 2018 geen sprake van geweest. Daar zal gezien de lange termijn liquiditeitsprognose van de provincie voorlopig ook geen sprake van zijn.

In het uitvoeren van het treasurybeleid stuurt de provincie daarom op het beheersen van het renterisico en het liquiditeitsrisico. Het renterisico is het risico van een lager financieel resultaat als gevolg van (negatieve) rentefluctuaties. Het liquiditeitsrisico is het risico van wijzigingen in het verloop van inkomsten en uitgaven in afwijking van de planning, waardoor financieringskosten hoger uitvallen

Schatkistbankieren

De staat verzekert met het schatkistbankieren dat met de middelen van de provincie geen onnodige financiële risico's worden gelopen. Schatkistbankieren biedt de twee volgende hoofdactiviteiten:

- Rekeningcourantverhouding met de Staat. Een positief saldo op de bankrekeningen van de provincie wordt dagelijks afgeroomd ten gunste van de rekening-courant. Andersom wordt een negatief saldo op de bankrekeningen dagelijks aangezuiverd vanaf deze rekening-courant. Deze saldoregulatie wordt uitgevoerd door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het ministerie van Financiën.
- Plaatsing van deposito's bij genoemd Agentschap. Hierbij worden dagelijks onafhankelijk vastgestelde tarieven gehanteerd en aanvragen worden nooit geweigerd indien het saldo toereikend is.

Op het aantrekken van middelen, dat via schatkistbankieren niet mogelijk is, wordt hier niet nader ingegaan omdat van het aantrekken van middelen in 2018 geen sprake is geweest. Gelet op de lange termijn liquiditeitsprognose zal dit voorlopig ook niet nodig zijn. Sinds de ingang van het verplicht schatkistbankieren per 15 december 2013 is het voor de provincie mogelijk om tijdelijk overtollige middelen uit te zetten bij Nederlandse gemeenten, waterschappen en provincies, voor zover deze niet over het toezicht van de uitzettende overheid vallen. De rentevergoeding op deze uitzettingen is doorgaans (licht) hoger dan bij de schatkist. In 2018 heeft de provincie geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. aangezien de liquiditeitsprognose voor de lange termijn dit niet toelaat. Voor het bepalen van de hoogte, de looptijd en het rentepercentage van de te plaatsen deposito's en uitzettingen wordt gebruik gemaakt van liquiditeitsprognoses en renteverwachtingen om de marktconformiteit vast te stellen.

Liquiditeitsprognoses

De liquiditeitsprognoses genereren informatie over de liquiditeitsbehoefte op de korte, middellange en lange termijn. De prognoses vormen een belangrijke basis voor het uitzetten van tijdelijk beschikbare financiële middelen in deposito's.

Renteverwachtingen

Een tweede belangrijke basis is de renteverwachting, die in 2018 ieder kwartaal is opgesteld met twee of drie rentevisies van verschillende banken en treasuryspecialisten. Deze renteverwachting heeft de provincie geleerd dat de geraadpleegde instanties voor 2019 nog steeds zeer lage renteniveaus verwachten. Besloten is daarom om de vrijkomende deposito's voorlopig op de rekening-courant te laten staan. Uitzettingen bij de schatkist leveren op peildatum 6 februari 2019 bij een deposito van 7 jaar slechts 0,02 % rente op. De provincie heeft eind 2018 bij de Schatkist € 390,59 miljoen in rekening-courant staan.

Kasgeldlimiet/Renterisiconorm

De Wet fido stelt normen voor de hoogte van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Bij het uitvoeren van het treasurybeleid is de provincie Noord-Holland in 2018 binnen deze normen gebleven. Overschrijding van de kasgeldlimiet was niet aan de orde, omdat in 2018 geen kasgeldleningen nodig waren.

De renterisiconorm is bedoeld om (her)financiering van de meerjarige leningen over de jaren te spreiden. Dit is echter voor de provincie Noord-Holland niet aan de orde geweest, omdat de provincie in 2018 niet over lang vreemd vermogen beschikt.

Renteresultaat

De feitelijke realisatie van het treasurybeleid weerspiegelt het renteresultaat van de provincie. In 2018 heeft de provincie een renteresultaat van bijna € 0,35 miljoen. Dit bestaat met name uit rentebaten op verstrekte langlopende geldleningen en uitzettingen >1 jaar.

Naast de werkelijke kasstromen uit rentelasten/baten rekent de provincie Noord-Holland op basis van de Financiële verordening Noord-Holland in 2018 geen rente intern door aan kostenplaatsen, producten en activa.

Kasgeldlimiet

Berekening kasgeldlimiet

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
Ultimo jaar 2017	€ 67.389.670	€ 648.551.508	€ -581.161.838
Ultimo jaar 2018	€ 73.600.980	€ 523.091.524	€ -449.490.544
(4) Gemiddelde van (3)	€ 70.495.325	€ 585.821.516	€ -515.326.191
Stappen (5-9)	**Variabelen**		**Bedragen**
Stap (5)	**Kasgeldlimiet**		€ 61.847.738
(6a) = (5>4)	**Ruimte onder de kasgeldlimiet**		€ 577.173.929
(6b) = (4>5)	**Overschrijding van de kasgeldlimiet**		* Geen overschrijding van de kasgeldlimiet
Berekening kasgeldlimiet (5)			
Stap (7)	**Begrotingstotaal**		€ 883.539.120
Stap (8)	**Percentage regeling**		7,0%
(5) = (7) x (8) / 100	**Kasgeldlimiet**		**€ 61.847.738**

4.4 Bedrijfsvoering

Algemeen

Provincie Noord-Holland richt haar organisatie optimaal in om als moderne, efficiënte, flexibele en slagvaardige organisatie uitvoering te geven aan haar wettelijke taken, het coalitieakkoord, Kompas 2020 en de Toekomstagenda. Voor haar inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden is de provincie Noord-Holland een betrouwbare partner die rechtmatig handelt en betrouwbaar, transparant, doelmatig, doeltreffend en responsief is. Om succesvol uitvoering te geven aan onze programma's hechten we groot belang aan onze externe gerichtheid en zichtbaarheid voor onze inwoners.

In samenwerking met de provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland richt de provincie Noord-Holland zich op het verhogen van de kwaliteit van de bedrijfsvoeringsdienstverlening en het delen van bedrijfsvoeringsexpertise en -kennis.

Door de P4-provincies wordt samengewerkt in zeven expertgroepen op het gebied van P&O, gezamenlijke aanbestedingen, treasury, strategisch ICT, fiscaliteit, risicomanagement en juridische kwaliteitszorg. In deze expertgroepen wordt, vanuit het oogpunt van kwaliteitszorg, kennis uitgewisseld en actie ondernomen.

Kompas 2020 en Samen Noord-Holland

In 'Kompas 2020' staan de maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen voor provincies en wat deze betekenen voor de rollen die provincies vervullen, centraal. Vanuit de verschillende provinciale rollen wordt verder onderzocht wat de medewerkers van de provincie nodig hebben om deze rollen goed te kunnen vervullen. Wat voor leiderschap is hiervoor nodig? Hoe zetten we onze talenten goed in? Welke kansen en belemmeringen zien we?

De Toekomstagenda heeft vorm gekregen in het programma Samen Noord-Holland. Ook in 2018 heeft een groot aantal medewerkers actief meegewerkt aan het verder concretiseren van de vier kernwaarden:

- Van buiten naar binnen betekent dat we samen met onze partners en inwoners problemen en kansen signaleren. We luisteren en zijn nieuwsgierig naar wat zij belangrijk vinden.
- Samen werken we als één organisatie aan oplossingen met en voor het bedrijfsleven, inwoners en partners, zoals gemeenten en belangengroepen. Zo dragen we bij aan het grotere geheel.
- Ruimte nemen we en geven we door kansen te zien en nieuwe dingen uit te proberen, transparant te zijn en verantwoording af te leggen.
- Zelfbewust betekent trots zijn op je werk, leren, zichtbaar zijn als provincie Noord-Holland en met zelfvertrouwen optreden.

Ambities Coalitieakkoord realiseren met meerjarige financiële sturing

Noord-Holland is één van de vitaalste provincies van ons land. Eén van de motoren achter het groeiend economisch herstel. De coalitie van VVD, D66, PvdA en CDA, die zijn zaken financieel op orde heeft en houdt, doet er deze collegeperiode alles aan om die motor harder te laten draaien en om onze regionale economie duurzaam aan te jagen. Wij staan voor een gedegen financieel

beleid. De Noord-Hollandse begroting dient dan ook meerjarig structureel in evenwicht te zijn. Het is belangrijk om gedegen en strak te begroten en genoeg weerstandsvermogen en -capaciteit te hebben, zodat financiële risico's kunnen worden opgevangen zonder dat dit een effect heeft op de lopende begroting. Ultimo 2018 beschikt de provincie Noord-Holland over een stabiele financiële positie. De financiële buffers zijn toereikend om risico's op te kunnen vangen.

Digitalisering

Om invulling te geven aan onze ambities op het gebied van bedrijfsvoering hebben wij in 2018 onder andere gewerkt aan onderstaande activiteiten.

Informatiebeleid en CIO

De huidige tijd kenmerkt zich door enorme ontwikkelingen op het vlak van informatievoorziening en ICT. En intussen zijn daar ook terreinen als data, geoinformatie, beveiliging en privacy bijgekomen. Om op al deze ontwikkelingen goed te kunnen blijven inspelen is in 2016 een vraag-aanbodorganisatie ingericht onder leiding van een Chief Information Officer (CIO). Deze vraag-aanbodorganisatie staat inmiddels en is in 2018 verder uitgebouwd en geperfectioneerd. Naar aanleiding van nieuwe regelgeving zoals de AVG, de Wet Open Overheid, cybersecuritywetgeving, informatiebeheer en afspraken met het Rijk over digitalisering zijn binnen de provincie Noord-Holland nieuwe beleidsregels en afspraken gemaakt op al deze terreinen. Dit staat nooit stil en zal ook de komende tijd door blijven gaan. Hiermee geven we invulling aan "de Plan-Do-Check-Act-cyclus" waarbij we in- en externe audits en onderzoeken gebruiken om kwetsbaarheden te vinden en daarop vervolgens te acteren.

Om onze informatievoorziening up-to-date te houden is in 2016 een Concern Informatieplan opgesteld dat loopt tot 2020. Conform dit plan voeren we een aantal programma's uit.

Verbetering digitale dienstverlening

Ter verbetering van de digitale dienstverlening heeft de provincie in 2018 onder meer het Open Staten Informatie-portaal ontwikkeld samen met andere overheden en is een goed geslaagde app-challenge gehouden om dit portaal verder te ontwikkelen. Verder is een Handreiking Digitale Dienstverlening gemaakt waarmee onderdelen van de provincie-organisatie gemakkelijker gebruik kunnen maken van ons digitale loket via het internet. Ten slotte is stapsgewijs de publieke bereikbaarheid van het internet en het intranet verbeterd.

Flexibele digitale kantooromgeving

In het kader van de modernisering van onze ICT-werkplekomgeving is het afgelopen jaar gewerkt aan een nieuw systeem van identity- en accessmanagement dat voldoet aan moderne eisen van beveiliging. Geleidelijk en goed begeleid is inmiddels een aantal projecten en applicaties overgezet naar de cloud. Dit vergroot de flexibiliteit van werken binnen onze organisatie.

Inrichting van gegevensmanagement

Datagestuurd werken wordt steeds belangrijker. De provincie heeft dat onderkend. Op 12 november is de datastrategie vastgesteld in Provinciale Staten. Op verschillende manieren is de provincie nu bezig om, samen met externe partners, de datastrategie te operationaliseren. Er is een datalab ingericht waarin inmiddels diverse beleids- en andere vraagstukken zijn onderzocht en beantwoord met behulp van data-analyse. En er is en wordt gewerkt aan het inrichten van de

datagovernance en -beleid, aan het inrichten van de benodigde technische infrastructuur en aan de opleiding en bemensing ervan.

Vernieuwing van de bedrijfsvoeringprocessen

In het streven om intern uiteindelijk volledig digitaal te kunnen werken zijn het afgelopen jaar op diverse terreinen stappen gezet. Zo is de digitalisering van het proces van bestuurlijke besluitvorming inmiddels vergevorderd, is het postproces verder gedigitaliseerd en zijn de werkprocessen ter afhandeling van subsidies verder gedigitaliseerd.

De IV-basis op orde

Het afgelopen jaar zijn, mede op aanwijzing van onze accountant, diverse nieuwe beleidsregels en procedures opgesteld op het gebied van informatiebeveiliging en privacy, w.o. een algemeen en specifieke privacyreglementen. Op dit terrein worden ook met enige regelmaat WOB-vragen en statenvragen gesteld en beantwoord. Daarnaast is gewerkt aan architectuurkaders en aan de kwaliteitsverbetering van het interne informatiebeheer.

Archief

De provinciearchivaris concludeert in zijn rapportage, toegezonden aan PS op 12 september 2018, dat de provincie deels voldoet aan de archiefwet- en regelgeving. Op het gebied van het archief- en informatiebeheer is al veel bereikt, maar er is ook nog een aantal verbeterpunten. Daarom is op specifieke terreinen een voortzetting van de inspanning nodig om het duurzaam beheer van archiefwaardige informatie geheel in overeenstemming te brengen met de huidige wet- en regelgeving. Op basis van de uitkomsten van deze jaarlijkse archiefinspectie zijn maatregelen genomen om de aanbevelingen uit te voeren en daarbij ons beleid ten aanzien van duurzaam informatiebeheer en de uitvoering hiervan aan te passen aan veranderende omstandigheden binnen en buiten de provincie op het gebied van digitalisering.

Communicatie

Communicatie draagt bij aan het creëren en benutten van kansen. Dat doen we door samenhang te creëren in de thema's die belangrijk zijn voor de provincie, maar vooral in de thema's die de inwoners van Noord-Holland belangrijk vinden. We weten de aansluiting te vinden bij de beleving van de belangrijkste doelgroep. Niet gedacht vanuit middelen, maar vanuit de verwachtingen van de buitenwereld. Van buiten naar binnen. Daarmee vergroten we de communicatiekracht en wordt de meerwaarde en legitimiteit van de provincie zichtbaar.

We faciliteren de boegbeelden van de provincie om als organisatie communicatiever te worden en effectiever in de themacommunicatie. Communicatie zorgt voor focus en keuzes in de onderwerpen die buiten leven. Scherpe keuzes maken betekent ook loslaten en draagvlak creëren voor de keuzes. Communicatie speelt een verbindende rol tussen de thema's en tussen bestuur en de verschillende onderdelen van de organisatie. Uiteraard blijft het vakmanschap op het gebied van bijvoorbeeld schrijven, woordvoering, crisiscommunicatie en sociale media daarbij de basis.

In 2018 hebben we onder meer het volgende gedaan:

- Doorontwikkelen nieuwe website en intranet;
- Vernieuwing van zowel het externe blad &Holland als het personeelsblad Op Dreef;

- Professionaliseren van webcare op sociale media;
- Meer gebruik van (communicatie)onderzoek door een inwonerspanel;
- Actief persbeleid;
- Provinciale organisatie communicatiever maken;
- Jaarprogramma sponsoring en relatiemanagement uitgevoerd;
- Actievere communicatie over Provinciale Staten ter voorbereiding op de verkiezingen.

Personeel en Organisatie

HRM beleid

De kernwaarden uit Samen Noord Holland komen terug in alle HRM-thema's. Het HRM-beleid kende in 2018 een aantal belangrijke thema's.

Arbeidsvoorwaarden

De interprovinciaal vastgestelde werkgeversvisie, die aansluit op Kompas 2020, is inhoudelijk richtinggevend voor de cao 2017 - 2018 en de nog af sluiten cao 2019 en cao 2020.

Vanaf 2017 – 2018 wordt in de cao nadrukkelijker ingezet op eigentijdse arbeidsverhoudingen. Met een aantal cao instrumenten kunnen medewerkers in constante dialoog met hun leidinggevende, het zogenoemde 'Goede Gesprek', invulling geven aan hun huidige en toekomstige duurzame inzetbaarheid en persoonlijke ontwikkeling.

Zo hebben medewerkers de beschikking over een Persoonlijk Opleidings Budget (POB) en geldt 'loon naar werken' bij het uitvoeren van 'resultaatopdrachten'. Het buiten de eigen functie uitvoeren van resultaatopdrachten bevordert zo ook de interne mobliteit en ontwikkeling van medewerkers.

Per 1 januari 2018 stegen de salarissen met 1,3% en werd het niet-pensioengevende deel van het IKB met 0,75% verhoogd.

Sinds voorjaar 2018 is het overleg met de bonden gericht geweest op een beleidsarme cao 2019 met nadere afspraken over twee hoofdonderwerpen: één generiek functiegebouw voor alle provincies en harmonisatie van toelagen tussen provincies. Tevens is de cao 2020 voorbereid om een soepele overgang naar de Wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) per 1 januari 2020 te realiseren.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is sterk in beweging en door de economische ontwikkeling wordt deze voor bepaalde functies steeds krapper.

In 2018 zijn er 64 nieuwe medewerkers ingestroomd en hebben 61 medewerkers de organisatie verlaten.

Binnen de provincie zijn 5 programma's opgezet voor jong talent gericht op persoonlijke ontwikkeling, het versnellen van de volgende stap in de carrière en het versnellen van de organisatieontwikkeling.

- Junior Expertprogramma: dit zijn specialisten die instromen op moeilijk vervulbare vacatures.

- Het PNH traineeprogramma: dit is een 2-jarig traineeprogramma voor generalisten met de focus op een loopbaan binnen het openbaar bestuur, bij voorkeur talent dat behouden blijft voor de Provincie Noord Holland.
- Het MRA traineeprogramma: dit betreft ook een 2-jarig traineeprogramma voor generalisten in het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Amsterdam. In 2018 waren er in totaal 6 MRA trainees binnen de Provincie Noord Holland.
- Het Technisch Traineeship P4: dit is een 2-jarig traineeprogramma voor technisch specialisten in een samenwerkingsverband met de provincies Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht. In 2018 zijn er 2 trainees bij de Provincie NH geplaatst.
- Het potentialprogramma: dit is een ontwikkelprogramma voor potentials voor strategische functies. In dit potential programma zijn in 2018 10 potentials uit de organisatie geselecteerd en gestart met een ontwikkelprogramma van 2 jaar.

Op 1 januari 2015 is de Participatiewet in werking getreden. Doel van deze wet is mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar vermogen deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt. Daarnaast hebben we te maken met de Wet banenafspraak en Quotum arbeidsbeperkten (WQ). De Quotumwet introduceert een quotumheffing waarmee werkgevers gestimuleerd worden om meer mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen.

In het kader van de banenafspraak zijn er momenteel 21 medewerkers bij de provincie Noord-Holland geplaatst. Daarmee heeft de provincie Noord-Holland de doelstelling voor de banenafspraak van 19 fte in 2018 gerealiseerd. Ook het streefcijfer voor de Quotumwet 2018 van 1,93% van de totale loonsom is behaald. Het doel was om 25 fte te plaatsen en we hebben 26 fte gerealiseerd.

Het blijft een hele opgave om de doelstellingen voor de komende jaren te realiseren. Maar vanuit de provincie Noord-Holland is er veel commitment en energie om deze doelgroep aan het werk te helpen.

Flexibiliteit en beweging

De provincie Noord-Holland werkt aan een toekomstbestendige organisatie, die in staat is adequaat in te spelen op toekomstige ontwikkelingen, eisen van stakeholders en effectief is in de realisatie van de eigen strategische ambities. Hoe de toekomst er uit zal zien – zeker op de langere termijn – is voor een deel onzeker. Dat maakt de noodzaak groter te werken aan een (meer) wendbare, flexibel ingerichte organisatie.

PNH gebruikt strategische personeelsontwikkeling (SPO), waarmee we richting geven aan dit proces waarbij we continu de balans zoeken tussen de te bereiken doelen en het daarbij behorende personeelsbestand.

Het SP0-proces faciliteert dat:

- het toekomstbeeld van de organisatie, op basis van de in- en externe ontwikkelingen periodiek in kaart wordt gebracht;
- helder wordt wat er nodig is aan expertise en vaardigheden om dit toekomstbeeld te kunnen realiseren, ten opzichte van wat er nu in huis is;
- interventies worden gekozen die bijdragen aan het realiseren van die doelen.

Dit vereist een flexibile inzet van medewerkers en biedt kansen om de loopbaanmogelijkheden van medewerkers te stimuleren.

Op 31 december 2018 waren er 976 medewerkers in dienst van de Provincie Noord-Holland, 476 mannen en 500 vrouwen. Omgerekend naar fulltime dienstverband bedroeg de bezetting 905 fte. De vastgestelde formatie bedroeg op 31 december 2018 931 fte.

Het verschil van 26 fte tussen de bezetting en de formatieruimte is vacatureruimte en is deze waar noodzakelijk opgevuld door externe krachten.

Intern zijn er in 2018 113 medewerkers doorgestroomd naar een andere functie, waarvan meer dan de helft (63) is doorgestroomd naar een hogere functie. Medewerkers werken steeds vaker aan een tijdelijke opdracht. In 2018 zijn in totaal 67 opdrachten op het Talentplein geplaatst. Voor het eerst dit jaar werden ook vanuit het IPO (12) opdrachten aangeboden. In totaal zijn er 35 matches geweest door interne medewerkers en 13 door externe medewerkers.

Het aantal aangeboden opdrachten vanuit PNH is in 2018 gedaald, maar het aantal matches is gestegen.

Arbobeleid en ziekteverzuim

Het arbobeleid van de Provincie Noord-Holland is gericht op het creëren van een gezonde en veilige werksituatie. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief richten we ons op het beperken van arbeidsrisico's en de daarmee samenhangende schadelast. In samenwerking met de arbodienst wordt invulling geven aan de regelgeving in het kader van de Arbowet.

In het kader van preventie en het bevorderen van vitaliteit biedt PNH, boven op de wettelijke arbo verplichtingen, allerlei faciliteiten aan medewerkers. In 2018 werd nader onderzoek gedaan naar risico's op het gebied van Psychosociale arbeidsbelasting (PSA), Thuiswerken en Werkomgeving. Op basis van de bevindingen worden maatregelen genomen om e.e.a. verder te optimaliseren. Ook werd aan alle medewerkers een uitgebreid Periodiek Medisch Onderzoek/ Healthcheck aangeboden.

In 2018 is het ziekteverzuimpercentage gestegen van 4,0% eind 2017 naar 4,7% eind 2018. De meldingsfrequentie was nagenoeg gelijk aan die in 2017, namelijk 1,15.

Leiderschap en talentontwikkeling

De manier van handelen door leidinggevenden van de provincie Noord-Holland vormt een cruciale factor in het werken volgens de kernwaarden in de hele organisatie. Als onderdeel van de L-leerlijn is door alle leidinggevenden in een bijeenkomst gesproken over hoe de kernwaarden in het 'goede gesprek' met de medewerkers concreet gemaakt kunnen worden. Er zijn intervisiegroepen gevormd waarin alle leidinggevenden met elkaar actuele casuistiek bespreken. Daarnaast is in een bijeenkomst met het bestuur en alle leidinggevende gesproken over integriteitsdilemma's en het creëren van een open ambtelijke cultuur.

Binnen PNH wordt talent- en resultaatgericht gewerkt. Het programma Talent aan Zet ondersteunt teams hierin. Talentontwikkeling vindt actief plaats door samen te werken tussen de verschillende directies bij de uitvoering van opleidingstrajecten voor adviseurs (A-leerlijn), en de ontwikkeling van de P-leerlijn, voor project, proces- en programmamanagers. Medewerkers hebben meer eigen regie gekregen op hun ontwikkeling door de beschikking van het Talentbudget en de invoering van het Persoonlijk Ontwikkel Budget (POB).

Integriteit

In 2018 is bijzondere aandacht gegeven aan een aantal onderdelen van het integriteitsbeleid van de provincie Noord-Holland. Ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Wnra zijn bestaande regelingen op het gebied van integriteit aangepast. Regelingen op het gebied van melden en onderzoek zijn geactualiseerd. Het integriteitsbeleid is uitgebreid met de nieuwste bepalingen uit de AVG over privacy en gegevensbescherming. Er zijn initiatieven genomen om vanuit de provincie een bijdrage te kunnen leveren aan het meer weerbaar maken van Noord-Hollandse gemeenten en de provincie tegen vormen van ondermijnende criminaliteit. Daarbij is aandacht gegeven aan het versterken van de kwaliteit van frauderisicoanalyses van werkprocessen, ook bij de aan de provincie verbonden partijen. Op het gebied van cultuur en dialoog zijn in 2018 talrijke gesprekssessies georganiseerd met ambtenaren, maar ook met bestuurders, om het bewustzijn van integriteitskwesties verder te versterken.

Fiscaliteit

Fiscaal in control

In 2009 hebben de provincie en de belastingdienst het convenant horizontaal toezicht gesloten, waarin is afgesproken met elkaar samen te werken op basis van de uitgangspunten begrip, transparantie en vertrouwen. De Belastingdienst heeft in 2018 een boekenonderzoek Loonheffingen afgerond. De resultaten van het boekenonderzoek bevestigen de gedane inspanningen voor de *verdere versterking van de fiscale beheersing.*

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Met ingang van 1 januari 2016 is de provincie als gevolg van een wetswijziging vennootschapsbelastingplichtig geworden voor de activiteiten waarmee zij in fiscaal opzicht een onderneming drijft. De wet- en regelgeving omtrent de vennootschapsbelasting alsmede wijzigingen in lopende activiteiten en/of nieuwe activiteiten worden blijvend gemonitord. De provincie is belastingplichtig voor de Vpb vanwege de deelname in de (fiscaal transparante) commanditaire vennootschap PolanenPark C.V. (commanditair belang van ca. 40%). Dit leidt voor boekjaar 2018 naar verwachting tot een Vpb-last die - in afwachting van de definitieve jaarrekeningen over 2018 van PolanenPark C.V. – wordt bepaald. Op basis van de prognoses ten tijde van de jaarrekening 2017 was de verwachting over boekjaar 2018 een te betalen bedrag van c.a. € 27.000. In 2018 is door PolanenPark C.V. echter meer gerealiseerd dan werd begroot, waardoor naar verwachting (eerder) sprake is van een hogere last dan begroot. De impact hiervan kan pas definitief worden bepaald als de jaarrekening 2018 van PolanenPark C.V. definitief is.

BTW

In 2018 is sterk ingezet om voorkomende btw-vragen organisatiebreed op te pakken en is de nadere implementatie ervan in de processen vormgegeven.

Wet DBA

Met ingang van 1 mei 2016 is de Verklaring arbeidsrelaties (VAR) afgeschaft en vervangen door de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (Wet DBA). Deze wet maakt opdrachtgevers medeverantwoordelijk voor de juiste (fiscale) beoordeling van arbeidsrelaties met opdrachtnemers, zoals ZZP'ers. De handhaving van de Wet DBA is in beginsel uitgesteld tot in ieder geval 1 januari 2020. De provincie heeft afstemming gezocht met de Belastingdienst over de

uitvoering van de Wet DBA en de borging in haar processen. De gemaakte afspraken in dit kader zijn nog steeds van kracht.

Subsidies

Het digitaal aanvragen van subsidies is in 2017 provincie-breed ingevoerd en verder ontwikkeld als onderdeel van het programma De Digitale Provincie. Dit is in 2018 voortgezet naar nog verder gaande digitalisering van de aanvraagformulieren. Resultaten van de pilot op dit gebied zullen in 2019 worden geïmplementeerd. Aan Subsidies verleende de provincie in 2018 circa 100 miljoen Euro. Ter versterking van de interne beheersing zijn de werkprocessen en controleprotocollen van Subsidies in 2018 onder de loep genomen. Verdere implementatie van noodzakelijke stappen zullen in 2019 resulteren in een betere beheersing van het subsidieproces.

Inkoop

Het inkoopbeleid 2017-2021 “Samen Inkopen voor Noord-Holland”, met als belangrijkste pijlers Mens en Milieu, Innovatie, Doelmatig en Doeltreffend en Opdrachtgeverschap, is in 2018 door de hele organisatie verder ingekleurd. Door de verschillende directies wordt samengewerkt om gestelde doelen te halen.

Maatschappelijk verantwoord inkopen

Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI), onderdeel van Mens en Milieu, is een belangrijk thema binnen het inkoopbeleid. Met het MVI-actieplan in de hand is de organisatie verder gegaan met het behalen van de gestelde doelstellingen. In 2018 is:

- De Green Deal Circulair inkopen 2.0, ondertekend. Deze Green Deal biedt de mogelijkheid om samen met publieke en private organisaties te werken aan professionalisering en opschaling van circulair inkopen in Nederland. In de Green Deal spreken publieke en private organisaties met elkaar af de circulaire economie aan te jagen met hun inkoopbeleid. PNH voert pilots uit met betrekking tot de Cruquiusbrug en de koffieaanbesteding;
- Met betrekking tot de aanbesteding mobiele telefoons volledige compensatie van het grondstoffenverbruik gerealiseerd;
- Bij de aanbesteding gladheidsmaterieel succesvol circulaire gunningscriteria toegepast;
- Bij de aanbesteding warme drankenautomaten deze zoveel mogelijk samengesteld uit hergebruikte onderdelen;
- Ook bij kleinere aanbestedingen zoals de bloemboeketten en de kantoorartikelen is het gelukt om deze 100% duurzaam en deels circulair in te kopen.

Hierdoor is in 2018 onder meer de doelstelling behaald om drie aanbestedingen te starten waarbij circulair wordt ingekocht. De provincie is tevens actief deelnemer in diverse samenwerkingsverbanden (bijvoorbeeld binnen het IPO en de MRA) op het gebied van circulair inkopen. Verder wordt gewerkt aan het verder uitbouwen van het organisatie breed circulair inkopen.

In het kader van CO2 reductie is in 2018 de CO2 footprint van de provincie opgeleverd. Deze nulmeting moet na verdere doorontwikkeling de provincie in staat stellen om te sturen op CO2 reductie bij het uitschrijven van opdrachten.

Sinds 2018 is de provincie, in aanwijzing vanuit het Rijk, overgestapt op het kwalitatief monitoren van MVI-criteria. Dit komt voort uit de doelstellingen van het Manifest Verantwoord Inkopen. Hiervoor wordt de tool gebruikt die is ontwikkeld vanuit het Rijk: de MVI-zelfevaluatie tool. Met deze tool kunnen de toegepaste criteria worden gemonitord en kan bij andere aangesloten overheden gezocht worden naar specifieke (succesvolle) criteria die toegepast zijn bij bepaalde typen aanbestedingen.

Social Return

Met ingang van 1 januari 2016 is het toepassen van social return beleid bij contracten boven de vigerende drempel voor Europese aanbestedingen voor dienstverleningsovereenkomsten. Per 1 januari 2017 is dit beleid uitgebreid met infrastructurele projecten, eveneens boven de vigerende drempel voor Europese aanbestedingen. De provincie hanteert een percentage van 5% van de totale opdrachtsom. Per contract wordt beoordeeld of dit percentage toepasbaar en proportioneel is en kan, na afweging, een afwijkend percentage worden toegepast. In juni 2018 heeft GS kennisgenomen van de 'voortgangsrapportage mei 2018' over social return.

De status van social return per januari 2018 is als volgt:

Er zijn vanaf januari 2015 (stand van zaken december 2018) met 46 opdrachtnemers uitvoeringsafspraken gemaakt over social return. Met 2 opdrachtnemers worden binnenkort social return afspraken gemaakt. Binnen de huidige afspraken hebben de opdrachtnemers inmiddels 157 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werk(ervaring) geholpen. De gemiddelde duur van een plaatsing is tien maanden. Daarnaast is via sociaal inkopen en diverse MVO-activiteiten een waarde van € 180.626 gerealiseerd.

Status van social return

De inkoopwaarde van de lopende 46 contracten met een SR-verplichting	€ 629.550.000
De social return verplichting op deze contracten	€ 11.880.000
Dit staat gelijk aan een gemiddeld social return percentage van	1,90%
Huidige stand gerealiseerde SR-waarde	**€ 3.162.000**

In mei 2019 wordt de uitvoering van het social return beleid geëvalueerd en zal GS de resultaten aan de leden van Provinciale Staten verzenden.

De structurele samenwerking op het gebied van Inkoop met de andere 11 provincies en in het bijzonder met de P4 (Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht) levert aanwijsbare producten op. Zo zijn er enkele aanbestedingen gezamenlijk uitgevoerd (zoals de telefonie aanbesteding PT 2018) en wordt samenwerking gezocht op het gebied van duurzame initiatieven als gezamenlijke energieinkoop en bv de klimaatenveloppe vanuit het Rijk.

Planning en Control

Planning en Control cyclus

Vanuit de ambitie de planning- en controlcyclus door te ontwikkelen en te digitaliseren; hebben Provinciale Staten aanbevelingen geformuleerd voor de verbetering van de begrotingssystematiek (PS-besluit 12 februari 2018-8). In lijn met deze aanbevelingen is de begroting 2019 opgezet. De overige documenten in de P&C-cyclus worden op dezelfde vernieuwd. Tevens is in 2018 hard gewerkt om de kwaliteit en het totstandkomingsproces van de P&C-producten te verbeteren en het eigenaarschap in de P&C-cyclus te vergroten.

Wijzigingen landelijke wet- en regelgeving

De provincie monitort actief de relevante ontwikkelingen ten aanzien van wet- en regelgeving zodat de organisatie hier tijdig op kan anticiperen. Een aantal voorbeelden van actuele thema's voor 2018 zijn:

- Programma KEI: stelt voor overheden het digitaal uitwisselen van stukken in gerechtelijke procedures stapsgewijs verplicht; In 2018 is het programma KEI door het rijk opgeschort. In de loop van 2019 wordt over de uitvoering van KEI meer duidelijkheid verwacht.
- Op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming is binnen de CIO een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld.
- Het wetsvoorstel Wet open overheid wordt aangepast en de voorgestelde wijzigingen worden begin 2019 aan de Tweede Kamer aangeboden. De provincie gaat zich in 2019 voorbereiden op de inwerkingtreding van deze wet.

Interne beheersing en risicomanagement

De provincie Noord-Holland heeft de (meerjarige) ambitie uitgesproken om snel, open en transparant te kunnen anticiperen op ontwikkelingen in een in toenemende mate complexer wordende en veranderende omgeving. Hiertoe heeft de provincie sinds 2017 ingezet op het verder optimaliseren van haar management control systeem. Het management Control Systeem is het systeem waarbinnen informatie wordt verzameld en gebruikt om de performance van organisatieonderdelen of de organisatie in zijn geheel te kunnen evalueren in relatie tot de strategische doelen. Het systeem draagt bij aan en beïnvloedt het gedrag binnen de organisatie gericht op het realiseren van deze strategische doelstellingen.

Een aantal (externe) ontwikkelingen in het boekjaar 2018 is in dit verband van groot belang.

- De ontwikkelingen inzake de rechtmatigheidsverklaring. Er komt een wetswijziging die Gedeputeerde Staten verplicht tot een rechtmatigheidsverantwoording over de jaarrekening. De rechtmatigheidsverklaring wordt nu nog door de accountant afgegeven. Besluitvorming over de wijze van verantwoording afleggen over rechtmatigheid door provincies en gemeenten in Nederland vindt medio 2019 plaats. Met ingang van 2022 (over het boekjaar 2021) zal het college van Gedeputeerde Staten zelf een rechtmatigheidsverklaring afgeven. Volgens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het doel hiervan de politieke aanspreekbaarheid te onderstrepen en de kwaliteit van de bedrijfsvoering van provincies en gemeenten te verhogen. De exacte eisen die aan de rechtmatigheidsverklaring zullen worden gesteld zijn overigens nog (steeds) onduidelijk voor wat betreft inhoud en reikwijdte;

- Een andere belangrijke ontwikkeling op dit gebied betreft het verscherpte toezicht van de Autoriteit Financiële Markten op de accountantskantoren, waardoor de kantoren hun controles zonder uitzondering vrijwel uitsluitend gegevensgericht uitvoeren (dus zonder te steunen op de VIC-functie van organisaties). Dit toezicht is in 2018 verder aangescherpt;
- Tegelijkertijd is de NV COS 610 (Nadere Voorschriften Controle- en overige Standaarden 610) aangescherpt, waarin de interne controle functie wordt beschreven vanuit het perspectief van de accountantscontrole.

Vanuit de wens om het eigen management control systeem te optimaliseren en rekening houdend met bovenstaande ontwikkelingen heeft de provincie Noord-Holland medio 2018 de startnotitie rechtmatigheidsverklaring afgerond en vastgesteld. De notitie richt zich met name op de positionering, scope, organisatie en kwaliteitseisen van de (Verbijzonderde) Interne Controle (VIC). In de 2e helft van 2018 is de VIC op de rechtmatigheid stevig neergezet in de organisatie, waarmee een solide basis is gelegd om toe te groeien naar de rechtmatigheidsverklaring in 2022.

Naast de startnotitie is concreet gewerkt aan werkprogramma's waarin de belangrijkste risico's en de maatregelen om die risico's te beheersen (interne controles) zijn beschreven. Dit is uitgevoerd voor de belangrijkste bedrijfsprocessen inkopen, aanbestedingen, salarissen, subsidies, huren & pachten en begrotingswijzigingen. Belangrijk uitgangspunt in de werkprogramma's is dat de proces- en risico-inventarisatie door de lijn (op diverse niveaus) wordt uitgevoerd. Dit sluit aan bij de principes van eigentijds sturen en verantwoorden; waarbij het management primair verantwoordelijk is voor de strategie en de daarvan afgeleide doelstellingen; de sturing en beheersing van haar processen en voor het managen van de risico's.

Risicomanagement was ook in 2018 een belangrijk middel om de kwaliteit van de besluitvorming en de effectiviteit en efficiëntie van projecten en bedrijfsvoering te vergroten. Risicomanagement is inmiddels een essentieel onderdeel geworden van interne beheersing. Wanneer provinciale risico's met belangrijke (financiële) consequenties zich daadwerkelijk voordoen, moet de provincie immers kunnen verantwoorden dat op een afgewogen en bewuste manier risicomanagement is gehanteerd.

Kosten Bedrijfsvoering

De onderstaande apparaatskosten vertegenwoordigen de totale kosten van de bedrijfsvoering. Dit betreft onder andere de kosten voor personeel, ICT, huisvesting en facilitaire zaken.

De apparaatskosten zijn in 2018 met een bedrag van € 2,7 miljoen onderschreden. Zoals is bepaald bij de instelling van de reserve Bedrijfsvoering is de onderschrijding op materiële apparaatskosten van € 0,6 miljoen gestort in de reserve Bedrijfsvoering.

De apparaatskosten zijn als volgt verdeeld naar een loon- en overige component (waarbij inhuurkosten ten laste van de formatie zijn opgenomen in het loondeel) :

Verdeling apparaatskosten

	Oorspronkelijke begroting 2018	Actuele begroting 2018	Werkelijk 2018	Restant 2018
Personeel	€ 81.743.000	€ 80.358.000	€ 79.545.000	€ 813.000
Materieel	€ 30.303.000	€ 36.263.000	€ 34.361.000	€ 1.902.000
Totaal	**€ 112.046.000**	**€ 116.621.000**	**€ 113.906.000**	**€ 2.715.000**

De verdeling van de apparaatskosten over de begrotingsprogramma's en operationele doelen heeft plaatsgevonden op basis van de verdeelsleutel per directie zoals die bij de begroting 2018 is vastgesteld. In 2018 is voor een bedrag van € 2,52 miljoen doorbelast aan investeringskredieten, terwijl in de begroting is uitgegaan van € 5,44 miljoen.

Een deel van de apparaatskosten wordt gedekt uit reserves. Het betreft de reserves Huisvesting, Organisatieveranderingen, Vervanging ICT-apparatuur, Bedrijfsvoering en GO-gelden. Begroot is dat een bedrag van € 4,93 miljoen zou worden gedekt. De werkelijke kosten ten laste van deze reserves bedroegen in 2018 € 3,66 miljoen (zie ook onderstaande verklaringen). Doordat de werkelijke kosten ten laste van deze reserves € 1,27 miljoen lager zijn geweest, is er in 2018 ook € 1,27 miljoen minder onttrokken uit de betreffende reserves.

De totale onderschrijding op apparaatskosten bedraagt € 2,71 miljoen (2,33 %). De belangrijkste onderschrijdingen worden als volgt verklaard:

- In het kader van de ontwikkeling van de organisatie zijn niet alle formatieplaatsen ingevuld met eigen personeel. Daardoor zijn de loonkosten lager geweest dan geraamd. De meest urgent openstaande formatieplaatsen zijn ingevuld door externe inhuur;

- In de begroting zijn middelen toegevoegd voor motie 110. De besteding van dit incidenteel budget verloopt vertraagd omdat tussen het beschikbaar komen van budget en het daadwerkelijk aanstellen van de mensen enige tijd tussen zit. Daarnaast is het lastig gebleken om op basis van tijdelijke dienstverbanden mensen aan te trekken. Dit geldt ook voor inhuur op interim-basis, waardoor een deel van het werk is verschoven naar 2019. Het gaat om een bedrag van € 530.000;

- Minder inzet voor de Koepelovereenkomst Flevoland. In de Koepelovereenkomst is voorzien in een dienstverlening voor de provincie Flevoland met een omvang van 7 fte. Medewerkers bieden zelf aan, op basis van vrijwilligheid, om werk in Flevoland te verrichten. In 2018 was het animo om hiervoor in aanmerking te komen gering, waardoor maar 2,5 fte van de 7 zijn ingevuld;

- De uitgaven voor het Persoonlijk Opleiding Budget zijn in 2018 lager geweest dan begroot. Volgens de CAO heeft iedere medewerker een budget beschikbaar van € 5.000, te besteden in vijf jaar tijd. Gemiddeld zou dat leiden tot een besteding van circa € 1,0 miljoen per jaar. Met dit bedrag is in de begroting dan ook rekening gehouden. In 2018 is in werkelijkheid € 416.000 uitgegeven;

- Lagere uitgaven voor de realisatie van het I-portfolio, waardoor minder is onttrokken aan de reserve bedrijfsvoering. Deels zijn de lagere uitgaven veroorzaakt doordat bij een aantal projecten de planning die voor de start van het realisatietraject wordt opgesteld te ambitieus blijkt en wordt bijgesteld. De kosten schuiven daardoor in de tijd naar achteren en de te realiseren doelen worden later behaald;

- Door PS is bij de overdracht van de VTH-plustaken aan de omgevingsdiensten incidenteel geld beschikbaar gesteld binnen de apparaatskosten voor frictiekosten. Voor 2018 (het laatste jaar waarin budget beschikbaar is gesteld) was het oorspronkelijke bedrag € 500.000. Bij de laatste begrotingswijziging is dit budget al verlaagd met € 250.000. Een

ingecalculeerde bijdrage aan één van de omgevingsdiensten is niet tot besteding gekomen in 2018. Op het budget is in totaal € 145.000 niet uitgegeven.

4.5 Verbonden partijen

Wat hebben wij bereikt?

Inleiding

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's dient op grond van het BBV en de Wet gemeenschappelijke regelingen de paragraaf Verbonden partijen opgenomen te worden in de begroting en jaarrekening.

Algemeen

In de nota verbonden partijen 2014 is opgenomen dat een verbonden partij een instrument is dat de overheid kan benutten om maatschappelijke doelstellingen uit het collegeprogramma of de programmabegroting te behalen. Daarbij verwacht de overheid dichter bij de realisatie van haar (publieke) doelen te komen.

In een aantal gevallen wordt voor de realisatie van een provinciaal belang voor een participatie in een verbonden partij gekozen. Allereerst kunnen GS van oordeel zijn dat het publieke belang het best kan worden behartigd door een bestaande activiteit buiten de provinciale organisatie te plaatsen. Voorbeelden van dergelijke verzelfstandigingen uit het verleden zijn PWN, Alliander, Afvalzorg en Recreatie Noord-Holland.

Ten tweede kan sprake zijn van activiteiten die gezamenlijk met andere publieke en/of private partijen worden uitgevoerd ter behartiging van provinciale publieke belangen. Voorbeelden hiervan zijn Schiphol Area Development Company (SADC), Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Zeestad en PolanenPark.

Naast de hiervoor genoemde situaties kan voor nieuwe participaties worden gekozen bij nieuw te ontwikkelen activiteiten die het publieke belang behartigen. Een voorbeeld hiervan is het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. (PDENH).

De verbonden partijen van de provincie Noord-Holland bestaan uit de provinciale deelnemingen (vennootschappen, hierna: A), de gemeenschappelijke regelingen waaraan we deelnemen (B) en een aantal overige rechtspersonen waarmee een financieel belang en een bestuurlijk belang is gemoeid (C).

A. Deelnemingen

Naar hun aard kunnen deelnemingen worden onderscheiden in de categorieën (voormalige) nutsbedrijven, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, beleggingen en overige.

De deelnemingen in de (voormalige) nutsbedrijven (PWN, Alliander, Afvalzorg) zijn vanuit de historie ontstaan. Regelmatig wordt beoordeeld of aanhouding van de belangen nog een provinciaal belang dient.

Wij zien, net als de rijksoverheid, de drinkwatervoorziening als een publieke taak en wij hebben geen voornemen onze deelneming in PWN te verminderen.

Ten aanzien van Afvalzorg hebben Provinciale Staten uitgesproken dat de activiteiten van deze vennootschap een publiek belang dienen. Uitbreiding van de activiteiten van Afvalzorg buiten het gebied van Noord-Holland en Flevoland (de huidige aandeelhouders) achten wij niet uitgesloten, mits in principe de decentrale overheden in het betreffende gebied daarvoor tot de vennootschap toetreden. Noord-Holland zal echter altijd een bepalende meerderheid in de vennootschap willen hebben. Vooralsnog zijn er geen concrete mogelijkheden tot uitbreiding en richt Afvalzorg zich met name op verdere verbetering van haar eigen bedrijfsprocessen.

Ten aanzien van de ontwikkelingsvennootschappen (SADC, RON, PolanenPark en Zeestad) kunnen sociaal-economische motieven en motieven vanuit ruimtelijke ordening worden aangevoerd voor de diverse participaties. Zolang de doelstelling van de desbetreffende ontwikkelingsmaatschappij actueel is, blijft de provincie vanuit dat oogpunt in principe deelnemen, tenzij nieuwe ontwikkelingen tot andere keuzes leiden.

De deelnemingen met een beleggingskarakter in de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank dienen geen direct provinciaal belang, maar worden aangehouden vanwege het geringe risico en het hoge rendement.

Recreatie Noord-Holland is een uitvoeringsorganisatie waarin de provincie deelneemt en die als doel heeft het beheren en onderhouden van gebieden van een aantal recreatieschappen. Deze taak werd voorheen uitgevoerd door de provinciale afdeling Groenbeheer. Alle aandelen zijn bij de provincie geplaatst.

B. Gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol dient ter afstemming van belangen tussen de diverse overheden in de regio.

De provincie is actief in een aantal recreatieschappen in het kader van landschapsbeheer en het creëren van recreatievoorzieningen.

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en oefent voor de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland de wettelijk verplichte rekenkamerfunctie uit.

Het Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

De provincie neemt deel aan een viertal omgevingsdiensten. Dat betreft gemeenschappelijke regelingen tussen de provincie en een aantal gemeenten in de provincie Noord-Holland. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en een aantal gemeenten in beide provincies.

C. Overige verbonden partijen

De provincie is lid van de vereniging Interprovinciaal Overleg, het IPO. Met deze samenwerking wordt beoogd de condities waaronder provincies werken te optimaliseren en provinciale vernieuwingsprocessen te stimuleren.

De provincie is betrokken bij een aantal stichtingen. Stichtingen worden als verbonden partij opgenomen als door de provincie een bestuurder wordt benoemd en er sprake is van jaarlijkse

financiële bijdragen aan die stichting. Daarmee wordt een ruime invulling gegeven aan de definitie van verbonden partijen.

De stichtingen die het betreft zijn:

- Stichting Gooisch Natuurreservaat
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
- Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden
- Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is op grond van de Wet milieubeheer tot stand gekomen als publiekrechtelijk rechtspersoon. Doel is het beheren van de gelden in het fonds, opdat deze gelden worden gebruikt ter dekking van de kosten van de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Sturen op bijdrage aan provinciale doelen

De provincie stuurt actief op de bijdrage van een verbonden partij aan de provinciale doelen. De beleidsmatige afweging of continuering van participatie in bestaande verbonden partijen wenselijk is, komt aan de orde bij de vierjaarlijkse evaluatie van de verbonden partij. Naast (her)definiëring van het publieke belang zal voor elke verbonden partij, zowel bij het aangaan van de verbintenis als bij de periodieke evaluatie, worden getoetst of deze bijdraagt aan realisatie van beleidsdoelstellingen. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief zal beoordeeld worden of de bedrijfsvoering van de verbonden partij voldoende zakelijk is. In alle gevallen wordt periodiek de beleidsmatige afweging gemaakt om betrokken te blijven of te zijn bij activiteiten die de verbonden partij verricht.

Bij het aangaan van een verbinding met en bij het aansturen van een verbonden partij streven wij ernaar:

- Afspraken met de verbonden partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in overeenkomsten, statuten of indien van toepassing in een gemeenschappelijke regeling) en te monitoren;
- Afspraken met de verbonden partijen te maken over de frequentie en inhoud van de verantwoordingsinformatie en deze te monitoren;
- Te beoordelen of andere partijen die betrokken zijn bij de verbonden partijen andere belangen kunnen hebben naast het gezamenlijk belang.

Invulling aandeelhouders- en commissarisrol

Er is voor gekozen de belangen van de provincie bij de deelnemingen primair via de aandeelhoudersrol te behartigen. Dat betekent dat in de Raden van Commissarissen van de provinciale deelnemingen geen leden van Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten worden benoemd. De aandeelhoudersrol is geplaatst in de portefeuille van de gedeputeerde die ook belast is met het beleidsveld. Om het benodigde contact met de belangrijkste deelnemingen te hebben,

worden door het jaar heen verschillende afstemmingsoverleggen gehouden tussen de portefeuillehouder en bestuurders van de onderneming.

De jaarstukken van verbonden partijen worden beoordeeld op een aantal financiële criteria: positief resultaat, solide financiële verhoudingen (eigen vermogen versus vreemd vermogen), dividendverwachtingen etc.

Ook wordt gekeken naar de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren en de verwachtingen voor de komende jaren. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken beleidssectoren.

De bepalingen uit de Nederlandse corporate governance code ("Code"), die van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen met haar statutaire zetel in Nederland, worden zoveel mogelijk toegepast op de deelnemingen van de provincie Noord-Holland. De Code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen.

Wij informeren Provinciale Staten over de ontwikkelingen bij de deelnemingen in onze jaarstukken en de begroting. Daarbuiten worden Provinciale Staten actief geïnformeerd als daar aanleiding toe is.

Relevante ontwikkelingen verbonden partijen

De volgende wijzigingen hebben in 2018 plaatsgevonden op het gebied van de verbonden partijen:

- Innovatiefonds Noord-Holland B.V. is in april 2018 opgericht. De provincie Noord-Holland is 50% aandeelhouder;
- Op 8 oktober 2018 hebben Provinciale Staten besloten om het fondsvermogen van PDENH op te hogen met de tweede tranche (€25 miljoen) tot een totaal van €55 miljoen;
- In 2016 is er een agiostorting geweest van € 2 miljoen op de door de provincie gehouden aandelen in het kapitaal van de RON. In april 2018 is er van deze agiostorting € 1 miljoen teruggestort naar de provincie;
- De vier aandeelhouders in SADC hebben in maart 2018 een leenfaciliteit aan SADC ter beschikking gesteld van € 3,375 miljoen per aandeelhouder. In 2018 heeft SADC geen gebruik gemaakt van deze faciliteit.

Wat heeft het gekost?

De belangen van de provincie Noord-Holland in de verbonden partijen brengen lasten en baten (dividenden) met zich mee.

Uitgaven

De lasten voor de verbonden partijen zijn terug te vinden in verschillende programma's. De lasten (rentelasten) voor de deelnemingen in SADC en Zeehaven IJmuiden staan in programma 5 "Ruimte" onder operationeel doel 5.3.1.

De bijdragen aan de recreatieschappen zijn opgenomen in programma 5 onder operationeel doel 5.2.3. De bijdragen aan de omgevingsdiensten zijn opgenomen onder operationeel doel 4.1.2. De bijdragen van de provincie aan het Interprovinciaal Overleg zijn opgenomen in programma 1 “Openbaar bestuur”.

Inkomsten

In 2018 ontvingen wij ca. € 11,7 miljoen aan dividend. Voor 2019 en volgende jaren is een opbrengst begroot van ca. € 7 miljoen per jaar. Zie hiervoor het overzicht van de ontvangen bedragen per deelneming. Een aanzienlijk deel van de ontvangen dividenden wordt gebruikt als algemeen dekkingsmiddel

Leningen en garantstellingen verstrekt aan verbonden partijen

Aan een aantal provinciale deelnemingen zijn bij oprichting of bij een latere financieringsbehoefte, leningen dan wel garanties verstrekt, namelijk:

- Aan Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN) is een leningfaciliteit verstrekt van € 750.000, bedoeld voor participatie in een Startersfonds.
- De in het verleden met Polanenpark afgesloten leningovereenkomst voor een maximum bedrag van € 23 miljoen is medio 2016 afgelost. De aandeelhouders in PolanenPark staan sindsdien naar rato garant voor een bancaire lening van PolanenPark. Voor de provincie betekent dit een garantstelling van maximaal € 8.000.000.
- Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een lening verstrekt van € 635.000.
- Aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. is een renteloze lening verstrekt ten behoeve van investeringen in bedrijventerreinen. Eind 2016 bedroeg de totale schuld € 11.086.095. Ten behoeve van het project Hoogtij is een borgtocht verstrekt aan de BNG Bank N.V. voor € 35 miljoen, waarvoor het Havenbedrijf Amsterdam N.V. voor 1/3 een contragarantie heeft gesteld aan de Provincie Noord-Holland.
- Aan de stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor

Risico’s verbonden aan verbonden partijen

De financiele risico’s gerelateerd aan verbonden partijen zijn als volgt weer te geven (zie tevens de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing):

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Voor een aantal deelnemingen is vanwege dit risico een bedrag in het provinciale weerstandsvermogen opgenomen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke dividenden zijn onzeker doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

De provincie dekt in het weerstandvermogen het risico af dat 25% van het verwachte dividend niet wordt uitgekeerd.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen verstrekt. Voor een deel van de verstrekte leningen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden in verband met het risico van niet-terugbetaling.

Verstrekte garanties aan verbonden partijen

Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven. Voor een deel van de verstrekte bedragen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden, voor het geval een beroep wordt gedaan op deze garanties/borgstellingen.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR. In het provinciale weerstandsvermogen is hiervoor een aantal posten opgenomen.

Bovenstaande risico's zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen als Financieringsrisico's, Beleidsrisico's of als Risico's Verbonden Partijen.

Overzicht verbonden partijen

Deelneming

1	**Alliander N.V.**		
OD	4.2.1		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Nominale waarde aandelen	62654400		
% belang	9,16		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Energievoorziening.		
Bijdrage provinciale doelen	Investeringen in energie-infrastructuur Bijdragen aan duurzaamheidsinitiatieven		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		3.942.000.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		4.127.000.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		203.000.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		9.506.000	

2	**N.V. Afvalzorg Holding**		
OD	4.1.2		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Nominale waarde aandelen	12600000		
% belang	90		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Efficiënt gebruik stortplaatsen.		
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en exploitatie afval-stortlocaties		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		56.653.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		129.447.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		5.420.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		1.125.000	

3	**N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)**		
OD	3.2.2		
Vestigingsplaats	Velserbroek		
Nominale waarde aandelen	6806703		
% belang	100		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer		
Bijdrage provinciale doelen	Levering drinkwater Beheer natuurgebieden		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		221.449.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		561.419.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		9.392.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		652.337	

4	**Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)**		
OD	6.2.3		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Nominale waarde aandelen	370000		
% belang	100		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Beheer en onderhoud recreatiegebieden		
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en onderhoud recreatiegebieden		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		3.076.717	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		1.788.973	
Resultaat	**2017**		**2018**
		13.5542	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	

5	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	Schiphol		
Nominale waarde aandelen	3424680		
% belang	25		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht lid RvC		
Publiek doel	Ruimtelijke inrichting Schipholgebied.		
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden Werving en acquisitie		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		105.705.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		24.703.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		3.242.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	0

6	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied (RON)		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	Zaanstad		
Nominale waarde aandelen	787500		
% belang	33,30		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied.		
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		4.792.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		75.098.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		-1.042.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	

7	**Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)**		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Nominale waarde aandelen	26460		
% belang	49		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht voorzitter RvC		
Publiek doel	Ontwikkeling Economie.		
Bijdrage provinciale doelen	Marketing en acquisitie Versterking economie		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		805.677	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		1.962.178	
Resultaat	**2017**		**2018**
		-83.942	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	

8	**PolanenPark B.V.**		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Nominale waarde aandelen	7200		
% belang	40		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein.		
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		450.318	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		1.337.633	
Resultaat	**2017**		**2018**
		62.250	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	0

9	**PolanenPark C.V.**		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	Schiphol		
Nominale waarde aandelen	7200		
% belang	40		
Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV		
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein.		
Bijdrage provinciale doelen	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		1.575.679	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		18.972.584	
Resultaat	**2017**		**2018**
		0	
Dividend	**2017**		**2018**
		0	0

10	**Zeehaven IJmuiden N.V.**		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	IJmuiden		
Nominale waarde aandelen	408402		
% belang	8,40		
Bestuurlijk belang	Benoeming bestuurslid beherende stichting		
Publiek doel	Visserijbelangen.		
Bijdrage provinciale doelen	Beheer en exploitatie van visafslag en havenfaciliteiten		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		22.030.000	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		36.704.000	
Resultaat	**2017**		**2018**
		2.813.000	
Dividend	**2017**		**2018**
		24.504	

11	**Zeestad Beheer B.V.**		
OD	5.1.1		
Vestigingsplaats	Den Helder		
Nominale waarde aandelen	9000		
% belang	50		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder.		
Bijdrage provinciale doelen	Stedelijke vernieuwing		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
	18.000		
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
	0		
Resultaat	**2017**	**2018**	
	0		
Dividend	**2017**	**2018**	
	0		0

12	**Zeestad C.V.**		
OD	5.1.2		
Vestigingsplaats	Den Helder		
Nominale waarde aandelen	6900000		
% belang	49		
Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV		
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder.		
Bijdrage provinciale doelen	Stedelijke vernieuwing		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
	35.341.568		
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
	1.465.110		
Resultaat	**2017**	**2018**	
	0		
Dividend	**2017**	**2018**	
	0		0

13	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie Provincie Noord-Holland B.V. (ODENH)	
OD	4.2.1	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Nominale waarde aandelen	18000	
% belang	100	
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA	
Publiek doel	Stimulering duurzame energie en ontwikkeling economie.	
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in duurzame energie bedrijven	
Wijzigingen (betreffend jaar)		
Algemene toelichting		
Eigen vermogen	**2017**	**2018**
	610.855	
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**
	4.457	
Resultaat	**2017**	**2018**
	-486.347	
Dividend	**2017**	**2018**
	0	0

14	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
OD	8.1.1	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Nominale waarde aandelen	1525875	
% belang	1,10	
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA	
Publiek doel	Belegging	
Bijdrage provinciale doelen	n.v.t.	
Wijzigingen (betreffend jaar)		
Algemene toelichting		
Eigen vermogen	**2017**	**2018**
	4.953.000.000	
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**
	123.298.000.000	
Resultaat	**2017**	**2018**
	393.000.000	
Dividend	**2017**	**2018**
	1.000.974	

15	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)		
OD	8.1.1		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Nominale waarde aandelen	11845		
% belang	0,20		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Belegging		
Bijdrage provinciale doelen	n.v.t.		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting			
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
	1.628.000.000		
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
	85.495.000.000		
Resultaat	**2017**	**2018**	
	123.000.000		
Dividend	**2017**	**2018**	
	0		0

16	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.		
OD	5.3.2		
Vestigingsplaats	Amsterdam		
Nominale waarde aandelen	36038		
% belang	16,90		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Ontwikkeling economie.		
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in medische en life science bedrijven		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting	Aandeel PNH in fondsvermogen: € 1.991.606 Mate van revolverendheid: 100%		
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
	11.881.174		
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
	14.278		
Resultaat	**2017**	**2018**	
	-300.046		
Dividend	**2017**	**2018**	
	0		0

17	**Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V.**		
OD	4.2.1		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Nominale waarde aandelen	1		
% belang	100		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA		
Publiek doel	Stimuleren duurzame economie.		
Bijdrage provinciale doelen	Participaties in duurzame economie bedrijven		
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting	Aandeel PNH in fondsvermogen: € 19.010.000 Mate van revolverendheid: 100%		
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
	4.686.878		
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
	658.769		
Resultaat	**2017**	**2018**	
	-469.696		
Dividend	**2017**	**2018**	
	0		0

18	**Innovatiefonds Noord-Holland B.V.**		
OD	5.3.2		
Vestigingsplaats			
Nominale waarde aandelen			
% belang			
Bestuurlijk belang			
Publiek doel	Stimuleren duurzame economie.		
Bijdrage provinciale doelen			
Wijzigingen (betreffend jaar)			
Algemene toelichting	· Looptijd; fondsdeel 1 2023 · Omvang; fondsdeel 1: 12,5 miljoen. Fondsdeel 2; 8,5 miljoen · Aandeel PNH; 50% · Mate van revolverendheid; 100% vestigingsplaats; Amsterdam nominale waarden aandelen PNH; 8000 rechtsvorm: BV		
Eigen vermogen	**2017**	**2018**	
			1.702.762
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**	
			1.176.544
Resultaat	**2017**	**2018**	
			-184.238
Dividend	**2017**	**2018**	

Gemeenschappelijke regelingen

1	Schadeschap Luchthaven Schiphol		
OD	5.1.2		
Vestigingsplaats	Hoofddorp		
Bestuurlijk belang	Zorgvuldige en tijdige afwikkeling van de schadevergoedingen		
Visie en beleidsvoornemens	Met het oprichten van het Schadeschap in 1998 hebben overheden één loket willen instellen voor burgers en bedrijven voor schadeveroorzakende besluiten van overheden over Schiphol.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doel	Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol.		
Activiteiten	Het Schadeschap behandelt verzoeken om schadevergoeding van omwonenden/bedrijven rond Schiphol die schade lijden ten gevolge van overheidsbesluiten op grond van de Wet Luchtvaart over Schiphol.		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De activiteiten van het Schadeschap Schiphol hebben bijgedragen aan effectieve regionale samenwerking om schadegevallen formeel en zorgvuldig af te handelen.		
Bevoegdheden	Via gemeenschappelijke regeling		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland (1 stem)		
Algemeen bestuur	A. Tekin, 8 leden, 22 stemmen		
Dagelijks bestuur	A. Tekin		
Andere deelnemers en stemaandeel	· Aalsmeer (2 stemmen), · Amstelveen (2 stemmen), · Haarlemmermeer (2 stemmen), · Nieuwkoop (1 stem), · Uitgeest (1 stem), · Zaanstad (2 stemmen) · Ministerie van Infrastructuur en Milieu (11 stemmen).		
Financieel belang	Baten begroting 2019	473.3750	
	Deelnemersbijdragen	0	
	Provinciale bijdrage	0	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		233.021	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		85.085	
Resultaat	**2017**		**2018**
		553	
Algemene toelichting	Het Schadeschap Luchthaven Schiphol is opgericht door de Provincie Noord-Holland, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Verkeer en Waterstaat), het Hoogheemraadschap van Rijnland en 21 (deel)gemeenten rondom de luchthaven. Het Schadeschap is belast met de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de Planologische Kernbeslissing Schiphol van 1995, en de daarop volgende Luchthavenindelingsbesluiten en de Luchthavenverkeersbesluiten. Dit is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol.		

2	Recreatieschap Spaarnwoude
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor

	het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied.
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem M. van Doorninck (Amsterdam) 1 stem B. Diepstraten (Velsen) 1 stem J.C.W. Nederstigt (Haarlemmermeer) 1 stem C.Y. Sikkema (Haarlem) 1 stem B. Graal (Haarlemmerliede en Spaarnwoude)
Financieel belang	Baten begroting 2019 6.305.231
	Deelnemersbijdragen 2.955.084
	Provinciale bijdrage 1.525.046
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	17.947.422
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	1.605.729
Resultaat	**2017** **2018**
	0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

3	**Recreatieschap Groengebied Amstelland**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Amstelveen
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem

Dagelijks bestuur			
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem J. Langenacker (Ouder-Amstel) 1 stem J.W. Nuijens (Diemen) 1 stem F.Gordon (Amstelveen) 3 stemmen M.van Doorninck/L.Ivens/ S.Kukenheim (Amsterdam)		
Financieel belang	Baten begroting 2019	4.402.945	
	Deelnemersbijdragen	3.223.967	
	Provinciale bijdrage	902.277	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		2.894.971	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		2.948.985	
Resultaat	**2017**		**2018**
		0	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijke regeling recreatieschap Geesterambacht getreden.		

4	**Recreatieschap het Twiske (gefuseerd met Landschap Waterland in 2013, maar met gescheiden boekhoudingen)**		
OD	6.2.3		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage.		
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doel	Beheer recreatiegebied		
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen		
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	A. Tekin 6 stemmen		
Dagelijks bestuur			
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem R.J. Monen (Oostzaan) 1 stem J. Schalkwijk (Wormerland) 2 stemmen R. Quakernaat (Landsmeer) 3 stemmen M.T.A. Hegger (Purmerend)		
Financieel belang	Baten begroting 2019	2.312.741	
	Deelnemersbijdragen	1.762.700	
	Provinciale bijdrage	1.017.078	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		2.896.926	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		519.140	

Resultaat	**2017**	**2018**
	0	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.	

5	**Recreatieschap Landschap Waterland**	
OD	6.2.3	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage	
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen	
Doel	Beheer recreatiegebied	
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.	
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.	
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem	
Dagelijks bestuur		
Andere deelnemers en stemaandeel	5 stemmen M. van Doorninck(Amsterdam) 1 stem A.J.M. van Beek (Beemster) 1 stem B. ten Have (Waterland) 4 stemmen S. Munnikendam (Zaanstad) 2 stemmen H. Schutt (Edam-Volendam) 1 stem R. Quakernaat (Landsmeer)	
Financieel belang	Baten begroting 2019	700.102
	Deelnemersbijdragen	6.67.960
	Provinciale bijdrage	345.068
Eigen vermogen	**2017**	**2018**
	1.929.435	
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**
	37.648	
Resultaat	**2017**	**2018**
	0	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.	

6	**Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Haarlem
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage.
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin 1 stem
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem A.W.M. Schoorl (Heemskerk) 1 stem P.F. Dijkman (Alkmaar) 1 stem S. Munnikendam (Zaanstad) 1 stem A.N. Dellemijn (Heiloo) 1 stem H.J. Niele-Goos(Beverwijk) 1 stem J.M. Kloosterman (Uitgeest) 1 stem R. de Haan (Castricum)
Financieel belang	Baten begroting 2019 1.670.386
	Deelnemersbijdragen 1.458.720
	Provinciale bijdrage 802.635
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	2.095.611
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	98.827
Resultaat	**2017** **2018**
	0
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

7	**Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.**
OD	6.2.3
Vestigingsplaats	Utrecht
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer recreatiegebied

Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen.
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin en P.E. Kirch-Voors
Dagelijks bestuur	A. Tekin
Andere deelnemers en stemaandeel	6 stemmen Wijdemeren F. Ossel D. van Enk J.J. de Kloet 6 stemmen Stichtse Vecht F. van Liempt J. Helling P. van Rosssum 2 stemmen Provincie Utrecht M. Pennarts W. Ubaghs 2 stemmen Gemeente Utrecht K. Diepeveen L. van Hooijdonk

Financieel belang	Baten begroting 2019	2.333.300	
	Deelnemersbijdragen	1.385.500	
	Provinciale bijdrage	406.300	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		1.794.700	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		2.195.300	
Resultaat	**2017**		**2018**
		283.400	

Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden. Hieronder volgen de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen. Per 1 januari 2017 is de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht getreden.

8	**Beheersregeling Amstel**
OD	2.1.4
Vestigingsplaats	n.v.t.
Bestuurlijk belang	Er kan gesteld worden dat de Amstel doelmatig wordt beheerd. Dit is mogelijk omdat door de beheerregeling het beheer bij één provincie, de provincie Noord-Holland is belegd. De bestuurlijke verantwoordelijkheid is daarmee eenduidig geregeld.
Visie en beleidsvoornemens	De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht wensen een doelmatig beheer van de Amstel als vaarweg. Het gaat dan om een vlotte en veilige scheepvaart op de Amstel.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheer van de Amstel (het beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek).
Activiteiten	De provincie Noord-Holland beheert en onderhoudt de Amstel vanaf de Tolhuissluis tot de provinciale beheergrens nabij de Omval in Amsterdam. Noord-Holland doet dit ook op de binnen de provincies Utrecht en Zuid-Holland gelegen delen van de Amstel.
Realisatie provinciale	D.m.v. de Beheersregeling Amstel is ook in 2017 een doelmatig vaarweg- en nautisch

doelen / geleverde prestaties	beheer van de Amstel tussen Tolhuissluis en Omval Amsterdam uitgevoerd. Daarmee is een bijdrage geleverd aan de hierboven vermelde doelen.
Bevoegdheden	De provincie Noord-Holland treedt op als technisch en nautisch beheerder van de Amstel, gedeelte Omval-Amsterdam-Tolhuissluis.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	n.v.t
Dagelijks bestuur	n.v.t
Andere deelnemers en stemaandeel	
Financieel belang	Baten begroting 2019 0
	Deelnemersbijdragen 0
	Provinciale bijdrage 0
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	0
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	0
Resultaat	**2017** **2018**
	0
Algemene toelichting	De Beheersregeling Amstel is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht ter behartiging van een doelmatig beheer van de Amstel.

9	**Randstedelijke Rekenkamer**
OD	1.1.1
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling is aangegaan om gezamenlijk op een effectieve en efficiënte wijze de wettelijke opdracht voor het instellen van een rekenkamer vorm en inhoud te kunnen geven.
Visie en beleidsvoornemens	De Randstedelijke Rekenkamer ziet het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies en eventueel andere publieke organen te bevorderen. Kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid ziet de Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Rekenkamerfunctie
Activiteiten	De Randstedelijke Rekenkamer verricht onafhankelijk onderzoek naar de provincies en de daarmee verbonden organen. De Rekenkamer informeert primair de Provinciale Staten over haar onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Met haar onderzoeken beoogt de rekenkamer bij te dragen aan het verbeteren van het functioneren van het provinciaal bestuur en de daarmee verbonden organen en het versterken van de publieke verantwoording. In 2017 heeft de rekenkamer (vervolg-) onderzoek gedaan naar: · De regierol van de provincie op het gebied van natuurcompensatie. · Het beheer en onderhoud van wegen en civiele · Het functioneren van het recreatieschap Spaarnwoude en de ingezette maatregelen om de belangrijkste (financiële) problemen en risico's op te lossen respectievelijk te beheersen. · De doorvoering van de verbetervoorstellen voor de uitvoeringspraktijk van het Waddenfonds sinds de decentralisatie in 2012 en de betekenis daarvan voor de beslissing over en de uitvoering en monitoring van projecten en de informatievoorziening aan PS · De mate waarin de provincie erin slaagt om via de subsidieregeling de bouwkundige staat verbeteren en de monumentale waarden te behouden van rijksmonumenten die gerestaureerd moeten worden.
Bevoegdheden	De taken en bevoegdheden van de Randstedelijke Rekenkamer zijn in de Provinciewet vastgelegd. De onafhankelijke positie wordt gewaarborgd door onder meer de vrijheid

	van onderzoek, de toegang tot personen en gegevens en openbaarheid van rapportage. De Rekenkamer doet onderzoek op basis van een eigen onderzoeksprogramma, dat wordt vastgesteld na overleg met de programmaraad. Deze programmaraad bestaat uit leden van de Provinciale Staten van de vier provincies.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	Er is één lid van de Randstedelijke Rekenkamer. Per ultimo 2018 is dat dr. ir. A.W.C. Hoenderdos-Metselaar MBA.
Dagelijks bestuur	Het lid van de rekenkamer vervult tevens de functie van directeur.
Andere deelnemers en stemaandeel	Andere deelnemers zijn de provincies Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht. Iedere deelnemer heeft hetzelfde stemaandeel.
Financieel belang	Baten begroting 2019 1.617.600
	Deelnemersbijdragen 1.610.600
	Provinciale bijdrage 434.875
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	321.327
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	688.215
Resultaat	**2017** **2018**
	0
Algemene toelichting	De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht.

10	**Openbaar lichaam Waddenfonds**
OD	6.
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Bestuurlijk belang	Gezamenlijk beheren en programmatisch besteden van de gelden van het Waddenfonds.
Visie en beleidsvoornemens	Het Waddenfonds is na het rapport van Adviesgroep Waddenzeebeleid (commissie Meijer) oorspronkelijk opgericht in 2007 om de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap te stimuleren. Er is toen €800 miljoen ter beschikking gesteld voor aanvullende investeringen in het Waddengebied. Hiertoe is in 2007 het Waddenfonds opgericht. Het Waddenfonds loopt tot en met 2026. Later is daar door de Tweede Kamer een economische doelstelling aan toegevoegd. Het Rijk heeft het Waddenfonds per 1 januari 2012 overgedragen aan de drie Waddenprovincies, Noord-Holland, Groningen en Fryslân. In totaal is er met de decentralisatie van het Waddenfonds een bedrag gemoeid van ruim € 562 miljoen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Beheren en besteden Waddenfonds
Activiteiten	Het beheer van het Waddenfonds, opstellen en vaststellen subsidieverordening en jaarprogramma, verstrekken van subsidies ten laste van het Waddenfonds; het op privaatrechtelijke titel besteden van middelen ten laste van het Waddenfonds; de voorbereiding van het door provinciale staten vast te stellen Uitvoeringsplan Waddenfonds. Deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van het bestuursakkoord en de door provinciale staten vastgestelde beleidskaders met betrekking tot het werkingsgebied van het Waddenfonds. (zie artikel 4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds). Voorts worden er een Jaarprogramma (art.8), Jaarverslag (art. 9), Begroting (art. 27) en Jaarrekening (art. 28) opgesteld).
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	In 2017 hebben diverse projecten subsidie ontvangen van het Waddenfonds. Drie van deze projecten hebben een bijdrage voor provinciale cofinanciering ontvangen. Dit betreft de projecten: 1. de bouw van een uitzichtpunt/steiger in de Waddenzee (van circa 150 meter lang) bij de Cocksdorp op Texel; 2. verlenging van het verblijf in de Museumhaven door toeristische arrangementen mogelijk te maken bij Willemsoord in Den Helder;

	3. filmproductie Silence of the Tides over de Wadden.
Bevoegdheden	Aan het openbaar lichaam Waddenfonds zijn de volgende publiekrechtelijke bevoegdheden overgedragen: De verordenende bevoegdheid, voor zover het vaststellen van een wettelijk voorschrift als bedoeld in artikel 4.23, eerste lid, Awb, noodzakelijk is ten behoeve van het verstrekken van subsidies ten laste van de begroting van het Waddenfonds; het nemen van besluiten inzake het verstrekken van subsidie ten laste van de begroting van het Waddenfonds, overeenkomstig titel 4.2 Awb. (Zie artikel 5 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds)
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	Naam AB-leden vanuit Noord-Holland: W. Bakker, E.A.S. Rommel, gedeputeerde C.J. Loggen. 3 stemmen
Dagelijks bestuur	C.J. Loggen
Andere deelnemers en stemaandeel	Provincie Fryslân en Provincie Groningen 1 stem Deelnemers Provincie Groningen: H. Staghouwer (DB) 1 stem Deelnemers Provincie Fryslân: K. Kielstra (DB)
Financieel belang	Baten begroting 2019 29.308.000
	Deelnemersbijdragen
	Provinciale bijdrage
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	101.936.372
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	82.129.983
Resultaat	**2017** **2018**
	14.290.922
Algemene toelichting	Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

11	**Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek**
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Lelystad
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin stem 6%
Dagelijks bestuur	Geen DB-lid
Andere deelnemers en stemaandeel	Flevoland 29,74 % Wijdemeren 3,56 % Lelystad 13,20 % Gooise Meren 6,40 % Almere 7,84 %

	Urk 2,32 % Zeewolde 6,15 % Dronten 7,27 % Huizen 1,83% Noordoostpolder 8,53% Hilversum 2,10 % Weesp 3,20 % Blaricum 0,88 % Laren 0,97%		
Financieel belang	Baten begroting 2019	12.123.093	
	Deelnemersbijdragen	11.615.588	
	Provinciale bijdrage	845.003	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		1.855.199	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		4.405.841	
Resultaat	**2017**		**2018**
		729.145	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.		

12	**Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied**		
OD	4.1.2		
Vestigingsplaats	Zaandam		
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD		
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.		
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.		
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	A. Tekin en J.H.M. Bond stem 20%		
Dagelijks bestuur	A. Tekin		
Andere deelnemers en stemaandeel	Amsterdam 30 % Haarlemmermeer 16 % Zaanstad 9 % Aalsmeer 5 % Amstelveen 5 % Diemen 5 % Ouder-Amstel 5% Uithoorn 5 %		
Financieel belang	Baten begroting 2019	45.410.000	
	Deelnemersbijdragen	44.032.000	
	Provinciale bijdrage	11.822.000	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		5371000	

Vreemd vermogen	**2017**	**2018**
	17.691.000	
Resultaat	**2017**	**2018**
	1.659.000	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.	

13	**RUD Noord-Holland Noord**	
OD	4.1.2	
Vestigingsplaats	Hoorn	
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD.	
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen	
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken	
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.	
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.	
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers.	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen bestuur	A. Tekin stem 25%	
Dagelijks bestuur	A. Tekin	
Andere deelnemers en stemaandeel	Den Helder 6 % Hollands Kroon 7 % Schagen 7 % Texel 3 % Drechterland 3 % Enkhuizen 2 % Hoorn 8 % Koggenland 2 % Medemblik 6 % Opmeer 2 % Stedebroec 2 % Alkmaar 9 % Bergen 4 % Castricum 4 % Heiloo 2 % Heerhugowaard 5 % Langedijk 3 %	
Financieel belang	Baten begroting 2019	18.744.956
	Deelnemersbijdragen	18744956
	Provinciale bijdrage	6833235
Eigen vermogen	**2017**	**2018**
	2.113.536	
Vreemd vermogen	**2017**	**2018**
	4.993.376	
Resultaat	**2017**	**2018**
	1.233.364	
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.	

14	Omgevingsdienst IJmond
OD	4.1.2
Vestigingsplaats	Beverwijk
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van gelijk speelveld voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin stemmen 13 (van 100)
Dagelijks bestuur	Geen DB-lid
Andere deelnemers en stemaandeel	Beemster 2 Beverwijk 15 Bloemendaal 1 Edam-Volendam 2 Haarlem 20 Heemstede 1 Heemskerk 8 Landsmeer 1 Oostzaan 1 Purmerend 2 Uitgeest 3 Velsen 27 Wormerland 2 Zandvoort 2 Waterland 0
Financieel belang	Baten begroting 2019 10.289.359
	Deelnemersbijdragen 6.319.403
	Provinciale bijdrage 815.879
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	558.225
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	8.546.628
Resultaat	**2017** **2018**
	13.416
Algemene toelichting	Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

Privaatrechtelijke rechtspersonen

15	**Interprovinciaal Overleg**		
OD	1.4.2		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Bestuurlijk belang	Afstemming en belangenbehartiging		
Visie en beleidsvoornemens	Interprovinciale afstemming en belangenbehartiging		
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen		
Doel	Belangenbehartiging provincies		
Activiteiten	Afstemming en belangenbehartiging		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Belangenbehartiging in Den Haag en in Brussel op verschillende relevante provinciale dossiers.		
Bevoegdheden	Het IPO treedt op als vertegenwoordiger van de twaalf provincies richting het Rijk, op die dossiers die voor de provincies van belang zijn.		
Bestuurders en stemaandeel			
Algemeen bestuur			
Dagelijks bestuur			
Andere deelnemers en stemaandeel			
Financieel belang	Baten begroting 2019	16.247.755	
	Deelnemersbijdragen	16.247.755	
	Provinciale bijdrage	157.3185	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
Resultaat	**2017**		**2018**
		138.257	
Algemene toelichting	De provincie Noord-Holland neemt deel in een interprovinciaal samenwerkingsverband. Het voornaamste doel van de vereniging is gezamenlijke belangenbehartiging op nationaal en Europees niveau.		

16	**Stichting Goois Natuurreservaat**
OD	6.2.1
Vestigingsplaats	Hilversum
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit leden van de verschillende colleges van Burgemeester en Wethouders, en van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. De stemverhouding in het bestuur is als volgt: provincie Noord-Holland 4 stemmen; gemeente Amsterdam 2 stemmen; gemeente Gooise Meren 3 stemmen, gemeente Blaricum 1 stem; gemeente Hilversum 4 stemmen; gemeente Huizen 2 stemmen; gemeente Laren 1 stem De voorzitter en twee externe deskundigen- bestuursleden hebben elk 1 stem.
Visie en beleidsvoornemens	In de visie van de stichting leveren de waardevolle kenmerken van landschap, natuur en cultureel erfgoed (samen het "natuurschoon") een belangrijke bijdrage aan het welzijn van de mens. Het behoud van deze waarden in het Gooi vindt het Gooisch Natuurreservaat daarom van groot belang voor de bewoners en bezoekers van de regio, voor nu en later. Iedereen dient de natuur en het landschap te kunnen ervaren en dient er kennis over te kunnen vergaren. De verkregen ervaringen en inzichten zullen leiden tot sympathie voor natuurbescherming, een voorwaarde voor duurzaam behoud van de terreinen. De stichting is bovendien van mening dat de voor het Gooi kenmerkende flora en fauna, los van de betekenis voor het welzijn van de mens, recht hebben op voldoende

	leefruimte van goede kwaliteit. Om het ecologisch functioneren van de natuurterreinen of – op grotere schaal – de Gooise stuwwallen te kunnen waarborgen, moet over eigendoms- en bestuursgrenzen heen worden gekeken. Uiteindelijk gaat het om het Gooi als deel van de Heuvelrug en als schakel in het Natuurnetwerk Nederland. Het Gooisch Natuurreservaat beheert circa 2800 hectare natuurgebied.
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen
Doel	Beheer Natuurgebied
Activiteiten	Het aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden, het bevorderen en reguleren van het recreatieve gebruik van de gebieden, handhaving en toezicht in natuurgebieden, belangenbehartiging van natuur in multidisciplinaire projecten, het verzorgen van natuur- en milieueducatie.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Met de provinciale participantenbijdrage heeft GNR voornoemde activiteiten kunnen uitvoeren, in aanvulling op de provinciale subsidies voor natuur-en recreatiebeheer. Hiermee hebben deze middelen bijgedragen aan de realisatie van onze doelstelling om het groen te beschermen en tevens recreatief te benutten.
Bevoegdheden	Aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden, voor zover binnen het statuut is toegestaan. De stichting heeft geen publiekrechtelijke bevoegdheden.
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen bestuur	A. Tekin
Dagelijks bestuur	
Andere deelnemers en stemaandeel	
Financieel belang	Baten begroting 2019 5.969.430
	Deelnemersbijdragen 2.969.700
	Provinciale bijdrage 742.430
Eigen vermogen	**2017** **2018**
	1.553.529
Vreemd vermogen	**2017** **2018**
	896.571
Resultaat	**2017** **2018**
	159.261
Algemene toelichting	De provincie Noord-Holland vormt, samen met vijf Gooise gemeenten (Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren) en de gemeente Amsterdam, de Stichting Gooisch Natuurreservaat. De stichting heeft als doel de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze te eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en aan het publiek het genot van dat natuurschoon te verzekeren door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen.

17	**Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio**
OD	5.1.2
Vestigingsplaats	Haarlemmermeer
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Schiphol: Voorzitter Raad van Toezicht
Visie en beleidsvoornemens	Realiseren van gebiedsgerichte projecten en individuele maatregelen conform het convenant Leefbaarheid 2007 (onderdeel van de Aldersafspraken 2007)
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen
Doel	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.
Activiteiten	Uitvoering en monitoring bestuurlijk overleg en coordinatie van de plannen, voorvloeiende uit het convenant.
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	De stichting draagt zorg voor een betere balans tussen lusten en lasten van Schiphol. Door investeringen in de omgeving die belast wordt door vliegtuiggeluid, waar ruimtelijke beperkingen zijn door de nabijheid van Schiphol en hinder beperkende maatregelen niet mogelijk zijn, wordt de leefbaarheid verbeterd.

Bevoegdheden	Beheren van gelden, beoordelen van aanvragen voor uitkeringen, verstrekken van uitkeringen.		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	geen deelneming aan AB vanuit PNH		
Dagelijks bestuur	geen deelname PNH		
Andere deelnemers en stemaandeel	J. Bolhoeve B. Schneiders A. Rutten		
Financieel belang	Baten begroting 2019		
	Deelnemersbijdragen	0	
	Provinciale bijdrage	0	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		48.399.433	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		288.483	
Resultaat	**2017**		**2018**
		-432.259	
Algemene toelichting	De Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio is opgericht teneinde de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in de Schipholregio, in de ruimste zin van het woord te bevorderen.		

18	**Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied**		
OD	5.2.3		
Vestigingsplaats	IJmuiden		
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Havens: Voorzitter Bestuursplatform NZKG		
Visie en beleidsvoornemens	De ambitie is om met het NZKG een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het verbeteren van de internationale concurrentiepositie van de metropoolregio Amsterdam		
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen		
Doel	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.		
Activiteiten	Minimaal 4 keer per jaar komt het bestuursplatform bijeen		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Ruimte-intensiveringsmonitor, inventarisatie leefbaarheidsdoelstellingen en uitvoering, werkateliers duurzaamheid en leefbaarheid, Synopsis SHIP.		
Bevoegdheden	Benoemen programmamanager, opdrachtgever regionale projecten uit het uitvoeringsprogramma en verantwoordelijk voor de jaarrekening van de stichting.		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	Gedeputeerde mw. E. Post (voorzitter) 4 leden in AB, provincie Noord-Holland heeft 1 stem		
Dagelijks bestuur	Gedeputeerde mw. E. Post		
Andere deelnemers en stemaandeel	1 stem Wethouder H. Krieger namens gemeente Zaanstad 1 stem Wethouder S. Ferraro namens gemeente Beverwijk 1 stem Wethouder J. Verwoort namens gemeente Velsen 1 stem Wethouder J. Nobel namens gemeente Haarlemmermeer		
Financieel belang	Baten begroting 2019	192.831	
	Deelnemersbijdragen	192.831	
	Provinciale bijdrage	58.657	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		261.134	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**

	392.521	
Resultaat	**2017**	**2018**
	-6583	
Algemene toelichting		

19	**Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.**		
OD	5.3.1		
Vestigingsplaats	IJmuiden		
Bestuurlijk belang	8,4%		
Visie en beleidsvoornemens	Beheer en ontwikkeling van haven- en visveilinginfrastructuur t.b.v. economische ontwikkeling		
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen		
Doel	Ontwikkeling haven.		
Activiteiten			
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Beheren aandelenpakket en ontvangst dividenden		
Bevoegdheden	De provincie benoemt één lid van het Bestuur van de Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	E. Post (lid) 5 stemmen		
Dagelijks bestuur	n.v.t.		
Andere deelnemers en stemaandeel			
Financieel belang	Baten begroting 2019		
	Deelnemersbijdragen	0	
	Provinciale bijdrage	0	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		0	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		0	
Resultaat	**2017**		**2018**
		0	
Algemene toelichting			

20	**Stichting Voorbereiding Pallas-reactor**
OD	5.3.1
Vestigingsplaats	Schagen
Bestuurlijk belang	Bijdrage aan de kwaliteit van de gezondheidszorg in Nederland en aan het kenniseconomie-cluster in Petten.
Visie en beleidsvoornemens	Voorbereiding van de bouw van een nieuwe hoge flux reactor ter vervanging van de bestaande 50 jaar oude reactor. Ministerie van EZ en de Provincie Noord-Holland hebben elk € 40 mln gereserveerd voor deze voorbereiding. Het verstrekte krediet dient terugbetaald te worden. Het is de bedoeling dat de private sector de bouw en exploitatie op zich gaat nemen.
Rechtsvorm	Privaatrechtelijke rechtspersonen
Doel	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.
Activiteiten	Het doen ontwerpen van een nieuwe reactor en het regelen van de benodigde vergunningen. Interesseren van de private sector.

Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Het project betreft de voorbereidingsfase voor de bouw van een nieuwe reactor die moet leiden tot continuering van het aanbod aan medische en industriële isotopen, en behoud en zo mogelijk de versterking van de researchlocatie Petten.		
Bevoegdheden	De Stichting heeft een Raad van Toezicht en een directeur die gebonden is aan de toestemming van het Ministerie EZ en de Provincie Noord-Holland voor wat betreft belangrijke activiteiten en opnemen van krediet.		
Bestuurders en stemaandeel	H.J. van der Lugt		
Algemeen bestuur			
Dagelijks bestuur			
Andere deelnemers en stemaandeel			
Financieel belang	Baten begroting 2019	17.500.000	
	Deelnemersbijdragen	17.500.000	
	Provinciale bijdrage	17.500.000	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		-2.885.4075	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		38.175.397	
Resultaat	**2017**		**2018**
		-11.265.756	
Algemene toelichting			

Publiekrechtelijk rechtspersoon

21	**Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland**		
OD	4.1.2		
Vestigingsplaats	Haarlem		
Bestuurlijk belang	Wettelijke taak		
Visie en beleidsvoornemens	Het zorgdragen dat de omgeving van een na 1996 gesloten stortplaats Wet Milieubeheer geen nadelige gevolgen ondervindt van de gesloten stortplaats.		
Rechtsvorm	Publiekrechtelijke rechtspersonen		
Doel	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.		
Activiteiten	Beheren van de financiële middelen en het bekostigen van de nazorg van na 1996 gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer		
Realisatie provinciale doelen / geleverde prestaties	Beschermen van omgeving van gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer. Uitvoering van nazorg van gesloten stortplaats De Poel. Goedkeuring verleend aan het aangepaste nazorgplan van de geopende stortplaats Sortiva en eindinspectie uitgevoerd voor de te sluiten stortplaats Hollandse Brug. Beheer van de middelen in het Nazorgfonds. Bepaling van de doelvermogens voor de geopende stortplaatsen alsmede de nazorgheffing 2016.		
Bevoegdheden			
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland		
Algemeen bestuur	College van Gedeputeerde Staten		
Dagelijks bestuur	Gedeputeerden Post en Tekin		
Andere deelnemers en stemaandeel	Geen		
Financieel belang	Baten begroting 2019	1.263.533	
	Deelnemersbijdragen	0	
	Provinciale bijdrage	0	
Eigen vermogen	**2017**		**2018**
		48.534.552	
Vreemd vermogen	**2017**		**2018**
		9.277	
Resultaat	**2017**		**2018**
		796.684	
Algemene toelichting	Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland is opgericht teneinde de kosten te kunnen bestrijden van de nazorg van een na 1-9-1996 gesloten stortplaats Wet milieubeheer binnen de provincie Noord-Holland.		

4.6 Grondbeleid

Algemeen

Voor veel van de provinciale doelstellingen is het provinciale grondbeleid een onmisbaar instrument. Wij willen het Natuurnetwerk Nederland afronden, wegen en hoogwaardige openbaar vervoersverbindingen realiseren en werken aan duurzame landbouw en agrarische structuurversterking. Dat alles kan niet gerealiseerd worden zonder grond.

Met de inzet van provinciale grondinstrumenten (zoals aankoop, verkoop, beheer en ruil) beoogt de provincie om effectief bij te dragen aan het realiseren van de provinciale doelen op het gebied van bijvoorbeeld natuur, water, mobiliteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid. Grond(bezit) is een middel en nadrukkelijk geen doel op zich. De activiteiten worden uitgevoerd binnen de kaders van de 5e Nota Grondbeleid die in november 2018 door PS is vastgesteld. De vijfde Nota geeft invulling aan de wens van de Staten om gronden primair aan te wenden voor het realiseren van provinciale doelstellingen (in tegenstelling tot aanwending met oog op rendement en financiële doelstellingen).

De belangrijkste uitgangspunten van het grondbeleid zijn verwoord in de vier kernwaarden 'marktconformiteit, 'transparantie', 'rechtmatigheid' en 'duurzaamheid'. De uitwerking van deze kernwaarden in concreet beleid vindt plaats in het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI), Programma Natuurontwikkeling (PNO), Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) of andere gebiedsgerichte en/of thematische programma's, gelegitimeerd door de Omgevingsvisie. In deze structuur wordt dus gewerkt met een compacte kadernota en jaarlijks te actualiseren onderwerpen in uitvoeringsprogramma's. Geheel conform de filosofie van de Omgevingsvisie is het grondbeleid daarmee flexibel en gericht op maatwerk om effectief in te spelen op actuele ontwikkelingen.

Daarnaast draagt de provincie zorg voor het efficiënt en duurzaam (waardevast) beheren, verhuren en verpachten van gronden in eigendom van de provincie.

Strategische grondaankopen

Met het krediet "Strategische grondaankopen" hebben PS het mogelijk gemaakt om, anticiperend op mogelijke ontwikkelingen t.b.v. provinciale doelen, gronden aan te kopen. In 2016 hebben PS besloten om het krediet de komende 10 tot 15 jaar af te bouwen van € 97 miljoen naar € 20 miljoen, door een jaarlijkse bijstelling bij de jaarrekening. Met de bijstelling in de jaarrekening 2018 resteert per 31 december 2018 een krediet van ca. € 40 miljoen. Hiervan zit ca. € 29 miljoen 'vast' in de (grond)eigendommen vermeld in onderstaande tabel 'materiële vaste activa (strategische grondaankopen)'. De belangrijkste strategische grondeigendommen in 2018 zijn:

- Bloemendalerpolder
- Zonneweide Jaagweg, voorheen als (voormalig beoogd) bedrijventerrein Distriport
- Percelen aangekocht in de kavelruilen n.a.v. het voormalig gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer
- het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein in Anna Paulowna (RHB)

- SLP-zuid, voorheen bekend als het kassengebied Rozenburg.

Verantwoording GS aan PS

Te allen tijde wordt gestreefd naar maximale transparantie ten aanzien van grondtransacties. In de begroting wordt zo goed mogelijk geraamd welke kosten en opbrengsten in enig jaar gerealiseerd worden. Hierbij gelden wel enkele kanttekeningen:

- Aan- en verkoop van grond is vaak een grillig proces dat sterk gekoppeld is aan de actuele economische situatie en is niet altijd goed te plannen of te voorspellen. Daardoor kan de realisatie afwijken van de raming.
- Zolang er onderhandeld wordt over aan- en verkoop van gronden kan vrijgeven van informatie (bijvoorbeeld ten aanzien van taxaties) de onderhandelingspositie van de Provincie of derde partijen schaden. Er zal daarom altijd een beroep op geheimhouding worden gedaan.
- Gedeputeerde Staten leggen aan Provinciale Staten verantwoording af over alle aan- en verkopen van grond. Vanwege de bovengenoemde kanttekeningen zal het daarbij in de praktijk ook kunnen gaan over verantwoording achteraf), waarbij GS toelichten welke van de geraamde doelstellingen wel en niet zijn gehaald en waarom.

Beheer en verkoop

De provincie bezit een oppervlakte van ca. 20.000 hectare grond. Een groot deel van deze grond valt binnen de beheergrenzen van de provinciale (vaar)wegen. Daarnaast is ca. 7.200 hectare grond en zijn 67 objecten in beheer gegeven aan PWN en Staatsbosbeheer via een beheerovereenkomst. Het resterend vastgoed, ca. 2.700 hectare grond, ca. 810 ligplaatsen, 23 benzinestations en ca. 132 gebouwen (woningen schuren etc.), wordt beheerd via pacht, verhuur, erfpacht en bruikleen. Jaarlijks ontvangt de provincie hiervoor ongeveer € 2,9 miljoen (hierbij is de pachterkorting van ca. € 0,3 miljoen meegenomen) aan inkomsten. Dit beheer omvat ca. 1650 contracten. Ligplaatsen en tankstations zijn in permanent beheer uitgegeven. Het overige vastgoed wordt tijdelijk beheerd in afwachting van een definitieve bestemming, ontwikkeling of sloop. Sinds 2017 worden percelen binnen de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en/of met een weidevogeldoelstelling verpacht met gebruiksbeperkingen. Deze beperkingen dragen bij aan doelstellingen ten aanzien van natuur, duurzame landbouw en biodiversiteit. Daardoor verminderen de pachtinkomsten. Deze inkomstenderving wordt met een bedrag van ca. € 0,3 miljoen vanuit de programmabegroting Groen gecompenseerd.

Overtollig vastgoed wordt verkocht. Het gaat hier bijvoorbeeld om vastgoed dat eerder verworven is om een provinciaal doel te realiseren, bijvoorbeeld de aanleg van een weg. Zodra dit doel gerealiseerd is kan het overtollige vastgoed verkocht worden. Indien een provinciaal project vervalt, zoals bijvoorbeeld het voormalige Wieringerrandmeer, dan wordt het betreffende vastgoed ingezet of voor het realiseren van andere provinciale doelen en/of het wordt verkocht. Uitgangspunt voor verkoop is transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid en/of met verkoop wordt een provinciaal doel gerealiseerd. Verkoop van vastgoed gebeurt in principe op basis van een onafhankelijke taxatie. Hiervan kan worden afgeweken als het object een zodanig lage waarde heeft dat een dergelijke taxatie qua kosten de waarde overstijgt.

Materiële vaste activa (strategische grondaankopen)

Materiële vaste activa (strategische grondaankopen)

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2017	Mutaties 2018	Boekwaarde per 31-12-2018	Saldo oppervlakte ha	Laatste taxatiewaarden	Bedrag	Aantal ha
Materiële vaste activa (strategische grondaankopen)							
1. Bloemendalerpolder	€ 4.963.262	€ 0	€ 4.963.262	77,7146	1 januari 2015	-	
2. Zonneweide Jaagweg (voorheen Distriport)	€ 7.300.000	€ 0	€ 7.300.000	112,2735	9 maart 2018	€ 7.300.000	
3. Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein Anna Paulowna	€ 2.011.000	€ 0	€ 2.011.000	16,5988	28 februari 2017	€ 2.011.000	
4. Perceel Groetweg/Alkmaarseweg, Middenmeer (beoogd motorcrossterrein)	€ 650.000	€ 0	€ 650.000	14,5865	14 februari 2017	€ 1.015.000	
5. Bergweg 30, Bloemendaal	€ 225.807	€ 0	€ 225.807	0,0000	Betreft bloot eigendom, geen taxatie vereist	-	
6. Hoofdweg 511 te Haarlemmermeer	€ 380.000	€ 0	€ 380.000	4,8000	13 februari 2017	€ 380.000	
7. Wieringen (aankoop en verkoop t.b.v. kavelruil)	€ 1.905.265	€ 2.427.953	€ 4.333.218	-	-	-	
8. SLP-zuid (voorheen percelen Kassengebied Rozenburg)	€ 9.362.512	€ 0	€ 9.362.512	13,4789	17 februari 2017	€ 13.670.000	
Totalen	€ 26.797.846	€ 2.427.953	€ 29.225.799	239,4523	-	-	
Overige materiële vaste activa							
9. Percelen voormalig Wieringerrandmeer	€ 14.677.365	-€ 8.739.642	€ 5.937.723	241,6467	19 februari 2018	€ 17.376.550	387
10. Percelen PASO	€ 17.849.317	-€ 110.491	€ 17.738.826	356,6203	19 februari 2018	€ 20.620.555	359
11. Percelen BBL	€ 10.638.789	-€ 1.914.629	€ 8.724.160	1073,6344	8 maart 2018	€ 63.011.124	1310
12. Percelen Beheergrondbank Laagholland	€ 1.341.061	€ 0	€ 1.341.061	129,826	19 februari 2018	€ 4.916.244	130
Totalen	€ 44.506.532	-€ 10.764.762	€ 33.741.770	1801,7274	-	-	-

4.7 Provinciale heffingen

Algemeen

Uit provinciale heffingen ontstaan inkomsten, betaald door de burgers en het bedrijfsleven. Met lokale heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend (op onder meer de uitkering uit het provinciefonds) collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij zoveel mogelijk uit van het profijtbeginsel, waarbij het uitgangspunt is dat degene die profiteert van een voorziening, voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen dan bij belastingen. Deze paragraaf geeft de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en de gerealiseerde belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet. Daaruit komt het volgende naar voren:

Lastendruk

De provinciale heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van een provinciale belasting niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting tot een bepaalde limiet geheven mogen worden. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) staat dat de provinciale heffingen maximaal kostendekkend mogen zijn. Bij overtreding van deze regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Realiseren sluitende begroting door minder uitgaven en niet door meer heffen

In het coalitieakkoord 2015-2019 is aangegeven dat structurele uitgaven structureel gedekt worden. Ruimte voor nieuw beleid is er uitsluitend als er wordt bezuinigd of sprake is van structureel hogere inkomsten. De opcenten motorrijtuigenbelasting zijn in 2009 voor het laatst verhoogd. Noord-Holland is de provincie met het laagste opcenten-tarief motorrijtuigenbelasting.

Provinciale opcenten 2014-2019

Provincie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Drenthe	88,3	90,3	92,0	92,0	92,0	92,0
Flevoland	76,6	76,6	77,4	78,2	79,0	79,8
Friesland	90,3	94,1	68,8	69,4	70,0	71,1
Gelderland	87,1	89,3	88,7	89,2	89,2	89,2
Groningen	87,1	88,4	88,9	88,6	89,3	90,4
Limburg	76,6	77,9	77,9	77,9	77,9	77,9
Noord-Brabant	75,8	76,1	76,1	76,1	76,1	76,1
Noord-Holland	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
Overijssel	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9
Utrecht	72,6	72,6	72,6	72,6	72,6	72,6
Zeeland	78,3	78,3	82,3	82,3	82,3	89,1
Zuid-Holland	95,0	95,0	92,0	91,4	90,4	90,4
Gemiddeld	**81,3**	**82,2**	**80,4**	**80,5**	**80,6**	**81,4**
Maximum tarief	**109,1**	**110,1**	**110,6**	**111,0**	**111,8**	**113,2 *)**

*) septembercirculaire 2018 provinciefonds

Kwijtscheldingsbeleid (art. 10 BBV)

Gelet op het karakter van de heffingen van de provincie Noord-Holland voert de provincie het beleid om geen kwijtschelding toe te passen.

Onderbouwing per heffing

Wij heffen jaarlijks de volgende provinciale heffingen:

- Belastingen: betalingen voor uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening met een algemeen belang. De provincie kent *provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting* op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. De opbrengst van deze belasting is een algemeen dekkingsmiddel.
- Heffingen: betalingen voor uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. De provincie Noord-Holland kent de *nazorgheffing gesloten stortplaatsen* en de *grondwaterheffing*.
- Rechten: betalingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. De provincie Noord-Holland kent *leges en overige rechten*.

Belastingen: opcenten motorrijtuigenbelasting

Motorrijtuigenbelasting (MRB) wordt geheven over het bezit van een motorvoertuig. De heffing en inning van de MRB, waarop de provinciale opcenten meeliften, wordt verzorgd door de Belastingdienst. Bovenop de MRB betalen houders van personenauto's en motoren 'provinciale opcenten'. De provincies stellen zelf hun opcenten-tarief motorrijtuigenbelasting vast. Het maximum tarief is voor 2018 bepaald op 111,8 opcenten. Het huidig tarief in de provincie Noord-Holland bedraagt 67,9 opcenten. Sinds 2016 werkt een verandering in de provinciale

belastinggrondslag (bijvoorbeeld de verhuizing van een Groot Wagenparkhouders (GWH)/leasebedrijf naar een andere provincie) direct door in de verdeling van het provinciefonds. Een verandering in de grondslag heeft een egaliserende werking in de uitkering provinciefonds.

Aandeel voertuigen grootwagenparkhouder/leasebedrijf 2017-2018

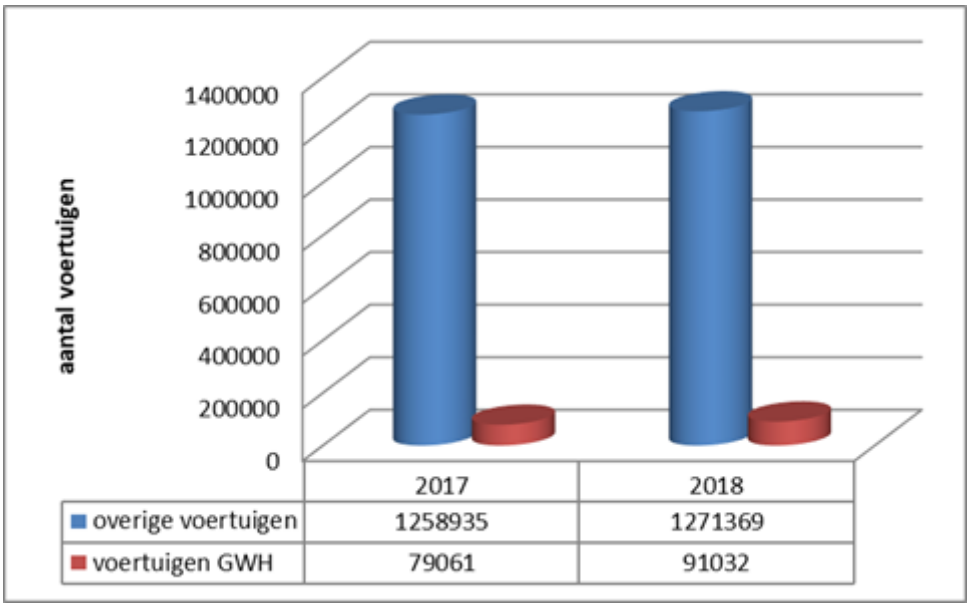

Heffingen

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

In de zogenaamde Leemtewet is op 1 april 1998 een regeling in de Wet Milieubeheer opgenomen over de nazorg van operationele stortplaatsen. Dit zijn stortplaatsen waar het storten van afvalstoffen niet vóór 1 september 1996 is beëindigd. In deze wet is bepaald dat de provincies bestuurlijk en financieel ervoor verantwoordelijk zijn dat deze stortplaatsen na sluiting geen nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaken. Daartoe dient eeuwigdurende nazorg plaats te vinden. Dit houdt in dat maatregelen genomen dienen te worden om bodembeschermende voorzieningen op gesloten stortplaatsen in stand te houden, te onderhouden, te herstellen en eventueel te vervangen. Voorts dienen de bodem beschermende voorzieningen regelmatig geïnspecteerd en de bodem onder de stortplaats onderzocht te worden. Ter bestrijding van deze kosten is een nazorgheffing ingesteld die wordt geheven bij de exploitanten van de operationele stortplaatsen. De provincie Noord-Holland heeft acht stortplaatsen die onder deze regeling vallen. In 2018 is er geen opbrengst nazorgheffing geraamd. Het Nazorgfonds, waar de heffingsopbrengsten in worden gestort, is een bij wet vastgestelde rechtspersoon. In het Nazorgfonds wordt een zodanig kapitaal opgebouwd, dat uit het rendement daarvan de eeuwigdurende nazorg gefinancierd kan worden. Het Nazorgfonds gesloten stortplaatsen bevatte per 1 januari 2018 afgerond € 49,1 miljoen en per 1 januari 2019 € 48,46 (inclusief rendement minus gemaakte nazorgkosten).

Grondwaterheffing

In december 2009 is de Waterwet in werking getreden. De heffing is bestemd ter bestrijding van een groot deel van de ten laste van de provincie komende kosten die zijn verbonden aan het

grondwaterbeheer. Er is een voorziening grondwaterheffing ingesteld. Deze voorziening dient om fluctuatie in het heffingstarief te voorkomen. Heffingsplichtig zijn de onttrekkers van 12.000 m³ of meer grondwater per heffingsjaar. Het tarief is in 2010 vastgesteld op € 0,0085 per m³ onttrokken grondwater. De aanslagen worden achteraf opgelegd. Voor 2018 werd een opbrengst geraamd van € 0,73 miljoen. Het totaal van de opgelegde aanslagen over 2018 bedraagt € 873.921. In 2018 is een bedrag van € 689.853 opgenomen voor apparaatskosten, kosten van beheer en onderhoud van het grondwatermeetnet en onderzoek De voorziening grondwaterheffing was op 1 januari 2019 € 1,79 miljoen.

Saldi voorziening grondwaterheffing

Periode	Voorziening grondwaterheffing
1 januari 2018	€ 1.601.094
31 december 2018	€ 1.785.162

Rechten

Leges ofwel rechten zijn betalingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. Er is sprake van een dienst indien degene, voor wie de handeling wordt verricht, rechtstreeks en in overheersende mate een individueel belang heeft bij deze handeling. Daarmee onderscheiden de rechten zich van belastingen. Zuiver publiekrechtelijke handelingen van de overheid, zoals het verlenen van vergunningen of ontheffingen zijn diensten in deze zin. Uitgangspunt van Provinciale Staten is dat leges kostendekkend zijn. Provinciale Staten voeren als beleid dat kostendekkendheid in eerste instantie bereikt wordt door het optimaliseren van efficiency en in tweede instantie door het verhogen van de tarieven. Dit beleid vereist meer inzicht in de kostenstructuur, kostenbeheersing en kostentoerekening. Voor 2018 werd een totaalopbrengst leges geraamd van € 1,8 miljoen. In totaal werd over 2018 € 3.003.230 aan leges ontvangen. De hoger uitvallende opbrengst vloeit in hoofdzaak voort uit een hoger dan geraamde opbrengst leges Wabo door meer ingediende aanvragen voor bouwvergunningen vanwege de aantrekkende economie. Daarnaast worden de ontvangen leges voor vergoeding van schade veroorzaakt door in het wild levende beschermende dieren nu inzichtelijk gemaakt (circa € 280.000). In het verleden werden deze legesopbrengsten gesaldeerd met de uit te betalen schadevergoedingen.

Gerealiseerde opbrengsten

In totaal werd het volgende aan belasting/heffingen/rechten geraamd en gerealiseerd:

Raming/opbrengsten belastingen en heffingen (x € 1.000.000)

Belasting / Heffing	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Opcenten motorrijtuigenbelasting	201,9	199,4	208,0
Grondwaterheffing	0,8	0,7	0,9
Nazorgfonds	0,5	0,0	0,0
Leges	0,0	1,8	0,0

* WABO	2,1	0,0	2,3
* niet-WABO	0,5	0,0	0,7
Totaal	**205,8**	**201,9**	**211,9**

Opcenten motorrijtuigenbelasting , raming en resultaat 2018
In de begroting 2018 werd € 199,4 miljoen aan opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting geraamd.

Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting 2017-2023 (x € 1.000.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2017	195,4	195,4	195,4	-	-	-	-
Jaarrekening 2017	201,9	-	-	-	-	-	-
Begroting 2018	-	199,4	199,4	199,4	199,4	-	-
Jaarrekening 2018	-	208,0	-	-	-	-	-
Begroting 2018	-	-	204,1	204,1	204,1	204,1	-
Verwachte opbrengsten	-	-	€ 208,7 *)	208,7	208,7	208,7	208,7

*) Verwachte opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting uitgaande van de realisatie 2018. Opgave belastingdienst 12 januari 2019.

Uit de halfjaarlijkse gewichtsuitdraai opcenten-plichtige voertuigen per 18 januari 2019 blijkt dat Noord-Holland over 2018 in totaal € 208.026.000 (afgerond) aan provinciale opcenten heeft ontvangen. Over de jaren 2016 en 2017 bedroegen de totaal bedragen van de provinciale opcenten respectievelijk € 194.262.700 en € 201.875.700 (afgerond). Dit komt neer op een autonome groei in 2018 ten opzichte van de opbrengst 2017 van 3,05 %, wat neerkomt op een meeropbrengst ten opzichte van de begroting 2018 van circa € 6,15 miljoen. Deze ontwikkeling houdt verband met een toename van het aantal voertuigen. Bij de personenauto's en motoren zien we een stijging van het aantal voertuigen ten opzichte van 2017 met 24.400, waarvan bijna 12.000 voertuigen bij de GWH.

In de begroting 2018 was rekening gehouden met een opbrengst provinciale opcenten van € 199,4 miljoen. Provinciale Staten hebben laatstelijk op 10 november 2008 besloten het opcenten-tarief van 63,9 per 1 april 2009 met vier opcenten te verhogen naar 67,9. Dit tarief gold ook in 2018.

De registratie van gegevens voor de motorrijtuigenbelasting wordt uitgevoerd door het CBM (Centraal Bureau Motorrijtuigenbelasting) en is daarmee een verantwoordelijkheid van het Rijk. Het CBM int de provinciale opcenten en draagt deze aan de provincies af. De provincies hebben geen controlemogelijkheden op deze afdrachten en zijn daarmee informatieafhankelijk van het CBM. De kwaliteit van de informatie over de ontvangen opcenten per provincie is derhalve niet geheel gewaarborgd en aldus blijft enige onzekerheid bestaan over de juistheid en volledigheid van de ontvangen opcenten.

Onbenutte belastingcapaciteit
Het maximum aantal opcenten dat provincies in 2018 mochten heffen was 111,8 opcenten. Eén opcent genereerde in 2018 afgerond € 3,064 miljoen aan opbrengst. De theoretische opbrengst

vanwege onbenutte belastingcapaciteit, mede bepalend voor de provinciale weerstandscapaciteit, kwam in 2018 uit op afgerond € 134,5 miljoen.

Berekening onbenutte belastingcapaciteit

Opbrengst opcenten 2018 (x € 1.000.000)	Opcenten tarief 2018	Opbrengst per opcent (x € 1.000.000)	Maximum opcenten tarief 2018	Maximale opbrengst 2018 (x € 1.000.000)	Onbenutte belastingcapaciteit 2018 (x € 1.000.000)
208,00	67,90	3,06	111,80	342,50	134,50

Kostendekkendheid leges
In de begroting 2019 is door ons aangegeven dat wij u in het 4de kwartaal 2018 meer inzicht zouden geven in de kostendekkendheid van de legestarieven. In het najaar van 2018 zijn wij gestart met een onderzoek naar de kostendekkendheid. In de jaarrekening 2018 kunnen wij de eerste resultaten van dit onderzoek presenteren. Het zijn de eerste resultaten van het onderzoek die wij de komende tijd verder gaan vervolmaken. Wij zijn hierbij ook afhankelijk van gegevens van derden zoals de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG) en de Omgevingsdienst Noord-HollandNoord (OD-NHN). Beide omgevingsdiensten verzorgen namelijk de vergunningsaanvragen van o.a. de WABO, Waterwet, Wet Natuurbescherming. De komende tijd wordt de kostentoerekening verder vervolmaakt. Bij de vaststelling van de legestarieven willen wij u (meer) inzicht geven in de kostendekkendheid van de verschillende tarieven zoals opgenomen in de tarieventabel horende bij legesverordening.

Dekkingspercentages leges

Tarieventabel leges	Uitvoerende organisatie	Baten 2018	Lasten 2018	Kostendekkend 2018
WABO	OD NZKG	€ 2.322.963	€ 1.329.518	174,72%
Wegen/waterwegen	provincie Noord-Holland	€ 241.429	€ 339.412	71,13%
Waterwet	OD NZKG	€ 83.758	€ 961.544	8,71%
Wet hygiëne zwembaden	OD NHN	€ 2.584	€ 72.395	3,57%
Ontgrondingenwet	OD NZKG	€ 72.031	€ 32.207	223,65%
Wadloop	provincie Fryslân	€ 565	€ 28.500	1,98%
Wet Natuurbescherming	Bij12/faunafonds	€ 279.900	€ 287.364	97,40%
Wet Natuurbescherming	OD NHN	€ 0	€ 2.337.817	0,00%
Wet Luchtvaart	OD NZKG	€ 0	€ 116.450	0,00%
Overige	provincie Noord-Holland	€ 0	€ 0	-
Totaal provinciale heffingen		**€ 3.003.230**	**€ 5.505.207**	**54,55%**

Bij de vergunningsaanvragen Luchtvaartwet en de Wet Natuurbescherming zijn geen opbrengsten opgenomen aangezien er voor deze aanvragen geen afzonderlijke tarieven in de thans geldende legesverordening 2017 zijn opgenomen.

Heffing van opcenten interprovinciaal vergeleken
Provincies mochten met ingang van 1 januari 2018 maximaal 111,8 opcenten heffen. Dit maximum wordt jaarlijks geïndexeerd met de tabelcorrectiefactor (een aanpassing aan de ontwikkeling van gemiddelde prijsindexcijfers).

Benutte percentages opcenten motorrijtuigenbelasting per provincie 2017-2018

Provincie	Tarief opcenten		Maximum tarief		Benut %	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Drenthe	92,0	92,0	111,0	111,8	82,9%	82,3%
Flevoland	78,2	79,0	111,0	111,8	70,5%	70,7%
Friesland	69,4	70,0	111,0	111,8	62,5%	62,6%
Gelderland	89,2	89,2	111,0	111,8	80,4%	79,8%
Groningen	88,6	89,3	111,0	111,8	79,8%	79,9%
Limburg	77,9	77,9	111,0	111,8	70,2%	69,7%
Noord-Brabant	76,1	76,1	111,0	111,8	68,6%	68,1%
Noord-Holland	67,9	67,9	111,0	111,8	61,2%	60,7%
Overijssel	79,9	79,9	111,0	111,8	72,0%	71,5%
Utrecht	72,6	72,6	111,0	111,8	65,4%	64,9%
Zeeland	82,3	82,3	111,0	111,8	74,1%	73,6%
Zuid-Holland	91,4	90,4	111,0	111,8	82,3%	80,9%
Gemiddeld	**80,5**	**80,6**	**111,0**	**111,8**	**72,5%**	**72,0%**

Financiële kengetallen in relatie met het BBV

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
A) Opcenten motorrijtuigenbelasting	67,9	67,9	67,9
B) Landelijke gemiddelde opcenten in het jaar ervoor	80,5	80,6	80,6
C) Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde (A / B) x 100%	84,3%	84,2%	84,2%

5 Jaarrekening

5.1 Overzicht van baten en lasten en toelichting

5.1.1 Toelichting per programma

Programma 1 Openbaar Bestuur

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 1 — Openbaar bestuur

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	23.184	23.859	26.101	22.154	3.947	27.519
Baten	-120	-93	-196	-97	-99	-105
Saldo van baten en lasten	23.064	23.766	25.905	22.057	3.848	27.414
Stortingen reserves	0	3.000	3.000	3.000	0	0
Onttrekking reserves	-2.681	-183	-1.181	1.382	-2.563	-183
Resultaat	**20.384**	**26.583**	**27.724**	**26.439**	**1.285**	**27.231**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)	V= voordeel / N = nadeel	Neutraal / Uitgestelde Intentie
	Lasten	**3.947**	**V**	
1	Cofinanciering Europese projecten	2.600	V	Onttrekking (9)
2	Project versterking kwaliteit en integriteit lokaal bestuur	363	V	UI
3	Beleidsevaluaties en Monitoring	266	V	
4	Beheer Noord-Hollands Archief	145	V	
5	Subsidies bestuurlijke organisatiezaken	78	V	UI
6	Bestuurskracht	64	V	UI
7	Afrekeningsverschillen	368	V	Stelpost prog. 8
8	Apparaatskosten	-137	N	Stelpost prog. 8
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	200	V	
	Baten	**-99**	**N**	
	Diverse verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	-99	N	
	Stortingen reserves	**0**		
	Geen verschillen			
	Onttrekking reserves	**-2.563**	**N**	
9	Lagere onttrekking reserve Cofinanciering Eur. projecten	-2.563	N	Lasten (1)

Lasten

1. Doordat aanvragers meer tijd nodig hebben dan gedacht om met een goed project te komen of omdat een project afgekeurd wordt, zijn er minder subsidies verleend dan verwacht. De onttrekking aan de reserve is ook lager (zie ook bij onttrekkingen reserves, nr. 9). Daarnaast is de reservering voor overprogrammering van Kansen voor West 1 vrijgevallen.
2. Medio 2018 zijn middelen (in totaal € 800.000 voor 2018 en 2019) beschikbaar gesteld voor het project versterking kwaliteit en integriteit lokaal bestuur. De uitvoering van dit project is later gestart dan gepland, omdat het meer tijd kostte dan verwacht om hiervoor een projectleider aan te stellen. Daarom is er € 363.000 als uitgestelde intentie meegenomen van 2018 naar 2019.
3. Doordat meer onderzoeken, evaluaties en monitors door de provincie zelf zijn uitgevoerd en uitbesteding niet nodig was, is het geraamde budget niet volledig (namelijk € 266.000 minder) besteed.
4. In 2018 heeft de provincie het eerste deel van het digitale archief overgebracht naar het E-depot van het Noord-Hollands Archief(NHA) . Dit had een experimenteel karakter: onze provincie was de eerste zorgdrager die een deel van haar digitale collectie heeft overgedragen. Omdat het bovendien slechts een betrekkelijk klein deel was, heeft het NHA besloten hiervoor geen kosten in rekening te brengen en is een onderschrijding ontstaan van € 145.000.
5. Het aantal gemeenten dat besluit tot een bestuurskrachtonderzoek wisselt per jaar. In 2018 hebben gemeenten minder beroep gedaan op de uitvoeringsregeling voor het doen van onderzoeken naar hun bestuurskrachten, naar mogelijkheden om die bestuurskracht te versterken en om regionale bestuurlijke samenwerking te verstevigen.
6. Er is minder ondersteuning nodig geweest voor burgerparticipatie met name door het zelf organiserend vermogen van inwoners. In 2019 zullen deze middelen worden ingezet voor een pilot burgerparticipatie en de monitoring en evaluatie daarvan
7. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. In programma 1 is bij voorbeeld van het IPO € 100.000 ontvangen i.v.m. de afrekening over 2017. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.
8. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma’s via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als “nog te verdelen apparaatskosten”). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma’s. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma’s. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Onttrekkingen reserves

9. De onttrekking aan de reserve Cofinanciering Europese projecten is lager, omdat er minder subsidies zijn verleend (zie ook bij lasten, nr. 1).

Programma 2 Bereikbaarheid

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 2 — Bereikbaarheid

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	158.218	195.377	237.753	190.244	47.509	181.830
Baten	-77.115	-10.640	-20.622	-17.320	-3.302	-9.735
Saldo van baten en lasten	81.104	184.737	217.131	172.924	44.207	172.095
Stortingen reserves	252.668	100.954	180.337	173.813	6.524	101.313
Onttrekking reserves	-82.404	-81.342	-144.518	-108.795	-35.722	-294.008
Resultaat	**251.368**	**204.349**	**252.951**	**237.941**	**15.009**	**-20.601**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	V= voordeel/ N=nadeel	Dekking/UI
	Lasten	**47.509**	**V**	
1	Subsidies infrastructuur	12.398	V	Onttrekking (48)
2	Subsidies OV-Projecten	8.718	V	Resv. EXIN-H
3	Wijziging afschrijvingstermijn kapitaalgoederen	8.489	V	1,4 mln.: onttrekking (52)
4	Groot onderhoud wegen	8.400	V	Onttrekking (47)
5	OV concessies	5.929	V	Onttrekking (49)
6	Groot onderhoud vaarwegen	2.300	V	Onttrekking (50)
7	Projecten voor derden	2.039	V	Baten (34)
8	Boerenverdrietsluis	2.000	V	1 mln.: Baten (35) 1mln.: UI
9	Afrekeningsverschil subsidie HOV Haarlem - IJmuiden	-1.714	N	Resv. TWIN-H
10	Smart mobility	1.509	V	Onttrekking (48)
11	Elektrisch vervoer MRA	786	V	Baten (36)
12	HOV Schiphol	-893	N	Resv. EXIN-H
13	Uitvoeringsregeling oplossen Fietsknelpunten	693	V	Onttrekking (51)
14	Gladheidsbestrijding wegen	-554	N	
15	Subsidies Investeringspakket Bereikbaarheid (IPB) Alkmaar	550	V	Resv. TWIN-H
16	Voorbereidingskosten Verbinding A8-A9	523	V	Resv. TWIN-H

17	Programma Geïntegreerde Verkeerscentrale	-489	N	Onttrekking (48)
18	Schade Wegen en Vaarwegen	-445	N	
19	Extra vast onderhoud t.b.v. de overgang naar integrale gebiedscontracten	-368	N	
20	Gebiedscontract 7 – Gooi en Vechtstreek	-363	N	
21	Verkeersmanagement	-256	N	
22	Bijdrage HOV A9	190	V	Resv. EXIN-H
23	Onderhoud vaarwegen	-202	N	
24	Afrekeningsverschillen t.b.v. reserve infrastructuur	201	V	Onttrekking (48)
25	Kleine Wegenwerken	198	V	
26	Levensduur verlengende innovaties	183	V	110.000: UI
27	SolaRoad	182	V	Onttrekking (54)
28	Intelligente transport systemen (ITS)	-176	N	
29	Administratieve correctie Fietskluizen	164	V	
30	Studiekosten PMI	-141	N	
31	Tunnelveiligheid	-136	N	
32	Grenzeloos Openbaar Vervoer Informatie (GOVI)	119	V	Onttrekking (49)
33	Apparaatskosten	-1.785	N	
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	-540	N	
	Baten	**-3.302**	**N**	
34	Projecten van derden wegen	-2.039	N	Lasten (7)
35	Boerenverdrietsluit	-1.000	N	Lasten (8)
36	Elektrisch vervoer MRA	-786	N	Lasten (11)
37	Administratieve verwerking bijdrage busdoorsteek Eemnes	300	V	
38	Veerpont Westeinde	122	V	
39	V-Log centrale	103	V	Stortingen (46)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	-2	N	
	Stortingen	**6.524**	**V**	
40	Lagere storting in de reserve kapitaallasten OV vanuit de reserve EXIN-H	5.534	V	EXIN-H
41	Lagere storting in de reserve kapitaallasten kunstwerken vanuit de reserve groot onderhoud wegen.	4.300	V	Onttrekking (47)
42	Hogere storting in de reserve infrastructuur – Uitkering rijk t.b.v. Beter Benutten.	-4.000	N	
43	Lagere storting in de reserve kapitaallasten OV vanuit de reserve TWIN-H	905	V	TWIN-H
44	Hogere storting in de reserve kapitaallasten vaarwegen	-240	N	TWIN-H
45	Lagere storting in de reserve kapitaallasten wegen vanuit diverse reserves	136	V	EXINH/TWINH/ onttrekking (48, 51 & 53)
46	Hogere storting in de reserve Groot onderhoud wegen	-113	N	Baten (39)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	2	V	
	Onttrekking	**-35.722**	**N**	
47	Lagere onttrekking vanuit de reserve Groot onderhoud wegen	-12.700	N	Lasten (4) & Stortingen (41)

48	Lagere onttrekking vanuit de reserve Infrastructuur	-11.348	N	Lasten(1, 10, 17, 24) & stortingen (45)
49	Lagere onttrekking vanuit de reserve OV projecten	-5.994	N	Lasten (5 & 32)
50	Lagere onttrekking vanuit de reserve Groot onderhoud vaarwegen	-2.300	N	Lasten (6)
51	Lagere onttrekking vanuit de reserve fietsinfrastructuur	-2.224	N	Lasten (13) & Stortingen (45)
52	Lager onttrekking vanuit diverse kapitaallasten reserves door wijzigen afschrijvingstermijn kapitaalgoederen	-1.373	N	Lasten(3)
53	Hogere onttrekking vanuit de reserve kapitaallasten wegen	208	V	
54	Lagere onttrekking vanuit de reserve innovatieprojecten SolaRoad.	-182	N	Lasten(26)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	191	V	

Lasten

1. De subsidie Zaanbrug van € 11,6 miljoen is niet verleend door problemen met de aanbesteding. Deze is in het vierde kwartaal van 2018 stil gelegd voor maximaal 12 weken vanwege de discussie rondom de hoogte van het aanbestedingsplafond. Dit wordt te laag geacht waardoor er een reëel aanbestedingsrisico is: geen/te weinig inschrijvers. Ten laste van de reserve Infrastructuur is daarnaast voor € 836.000 minder aan lasten gerealiseerd doordat subsidies uit voorgaande jaren lager zijn vastgesteld (afrekeningsverschillen ten gunste van de reserve Infrastructuur).
2. Er is over 2018 in totaal € 8,7 miljoen minder aan subsidies voor OV-projecten verleend dan begroot.
    a. De subsidies Uithoornlijn (€ 1,9 miljoen) is uitgesteld naar 2019 door het later vaststellen van de overeenkomsten voor grond- en areaaloverdracht en beheer. Dit is veroorzaakt doordat er meer tijd nodig was om tot overeenstemming te komen dan ingeschat. De Vervoerregio Amsterdam dient pas na het vaststellen hiervan de subsidie aanvraag in.
    b. De bijdrage busvoorzieningen A1 (€ 1,5 miljoen) is nog niet verleend door nog niet afgerond overleg tussen de provincie en Rijkswaterstaat (RWS) over de gronden van toekenning van de subsidie.
    c. In het kader van de Investeringsagenda doorstroming OV is € 5,3 miljoen minder aan subsidies verleend. Dit is het gevolg van noodzakelijk aanvullend onderzoek ten behoeve van het realiseren van de doelstelling van projecten in Alkmaar, Beverwijk, de Velsertunnel en Heerhugowaard; €3,8 miljoen. In Haarlem en Hilversum maken projecten onderdeel uit van een gebiedsstudie/ -visie of van (regulier) groot onderhoud, hierdoor zijn andere inzichten ontstaan mede in relatie tot de instandhoudingsverplichting. Daarnaast worden projecten efficiënter uitgevoerd, bijvoorbeeld door werk-met werk te maken. Tevens duurt het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten langer. Uitgestelde realisatie € 1,5 miljoen
3. Door de accountant is aangegeven dat de huidige afschrijvingstermijnen niet in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving. In de jaarrekening zijn de kapitaallasten van grond- weg- en waterbouwkundige werken berekend op basis van aangepaste (langere) afschrijvingstermijnen. Dit leidt tot lagere kapitaallasten ad € 8,5 miljoen.

4. In 2018 is € 8,4 miljoen minder besteed aan het groot onderhoud van wegen dan begroot.
    a. Beheer wegen: in 2018 zijn een aantal projecten vertraagd, onder andere de uitrol van slimme energiemeters ten gevolge van scope uitbreiding. Bij het project integrale veiligheid en ERA (ERA staat voor eisen en richtlijnen van de assets van de provincie) was er sprake van een capaciteitsprobleem, waardoor er vertraging is ontstaan. Bij de Praktijkproef Multi-Domein Centrale (integratiedesk tussen wegverkeersleiding, brugbediening en tunnelbewaking) is prioriteit gegeven aan cybersecurity, waardoor vertraging is ontstaan in de gereserveerde uitgaven. De reservering voor een deel van de kosten van het project Bouw Informatie Management (BIM) was niet meer nodig omdat bij de Kaderbrief 2019 een andere dekkingsbron is geregeld. De kosten baggerbermsloten zijn via de gebiedscontracten verrekend. Minder besteed, totaal € 1,0 miljoen.
    b. Groot onderhoud wegen: er is € 2,6 miljoen minder besteed, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderstaande acht projecten:
        - N232d, N515b03 en N520b-01 zijn wel in 2018 geprogrammeerd voor € 1,0 miljoen, maar i.v.m. onduidelijkheden rondom de scope nog in uitvoering genomen.
        i. Door de toevoeging van innovatie m.b.t. Bio-Based beton in het project N231B-04 is vertraging ontstaan. Hierdoor minder besteed € 600.000.
        ii. In verband met machinerichtlijn en bediening op afstand zijn de projecten ophaalbrug Purmerend en hefbrug Oterleek vertraagd. Hierdoor is € 1,0 miljoen minder gerealiseerd.
    c. Gebiedscontracten wegen / variabel onderhoud: door vertraging van het vaststellen van het transitieresultaat is bij de gebiedscontracten in totaal € 4,8 miljoen minder besteed.
5. Een deel van de kosten voor concessies is gedekt met het restant BDU middelen dat op de balans stond. Hierdoor is € 6,6 miljoen budget overgebleven binnen de reserve OV projecten. Deze middelen zijn deels ingezet voor hogere lasten voor de definitieve eindafrekening 2017 (€ 1,4 miljoen) en extra lasten voor de voorlopige eindafrekening 2018 (€ 516.000). Deze hogere lasten worden voornamelijk veroorzaakt doordat meer bonussen zijn gegeven en minder boetes zijn opgelegd dan van tevoren was ingeschat op basis van voorgaande jaren. Ook heeft de provincie Friesland de kosten voor busvervoer over de Afsluitdijk zoals vastgelegd in rekening gebracht (€ 934.000). Tevens zijn de proceskosten voor de aanbesteding hoger uitgevallen (€ 136.000). Daarnaast heeft de provincie Connexxion een boete opgelegd van € 1,5 miljoen, omdat Connexxion niet rijdt met het afgesproken aantal zero emissie bussen tijdens de implementatieperiode van de nieuwe concessie Haarlem – IJmond. Ook heeft Connexxion in 2018 niet alle punctualiteitsafspraken nageleefd, wat leidt tot een boete van € 789.000.
6. Voor het groot onderhoud van Vaarwegen is in 2018 € 2,3 miljoen minder besteed. Dit betreft:
    a. Beheer: doordat over circa vier jaar minder oevers en bruggen staan ingepland voor vervanging is in 2018 minder dan gemiddeld geïnspecteerd. Daarnaast is het sleutelplan voor de beweegbare bruggen en Verkeerregelinstallaties uitgebreid met alarminstallaties, videocamera's en steunpunten. Doordat dit meer voorbereidingstijd kost is uitvoering is vertraagd. Daarnaast bleek de reservering voor het zekerstellen van oevers ten gevolge

van calamiteiten in 2018 niet nodig te zijn. In totaal is hierdoor € 929.000 minder besteed

b. Projecten: de projecten onderhoud sluis Purmerend en uniformering brugbediening zijn vanwege extra maatregelen ten goede van de machinerichtlijn vertraagd. Minder besteed: € 1 miljoen;

c. Gebiedscontracten/ variabel onderhoud: In de gebiedscontracten 2 en 3 zijn minder kosten gemaakt ten aanzien van het onderhoud van de vaarwegen ad € 200.000. In het gebiedscontract 1 zijn minder verzoeken tot wijzigingen uitgevoerd dan voorzien ad € 300.000. In de overige gebiedscontracten kleine verschillen ad € 100.000.

7. Lagere uitgaven projecten voor derden. Dit betreft de volgende projecten:

   a. Project A9 aansluiting Heiloo is getemporiseerd in afwachting van de uitspraak van de Raad van State inzake het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Hierdoor is € 2,4 miljoen minder besteed in 2018, dan was voorzien.

   b. Busbaan Wijckermolen. Dit project was niet voorzien in 2018, maar is wel in voorbereiding gegaan waardoor € 200.000 meer is besteed.

   c. Zaanbrug. De uitgaven voor project management en externe adviseurs inzake de Zaanburg zijn € 200.000 hoger dan was voorzien als gevolg van de uitgestelde uitbesteding

8. Boerenverdrietsluis: de onderhandelingen met de gemeente Den Helder verliepen stroever dan vooraf werd verwacht door gebrek aan capaciteit en medewerking vanuit de gemeente Den Helder. De eerste overeenkomst op basis waarvan de gemeente Den Helder subsidie kan aanvragen wordt in het eerste kwartaal 2019 behandeld in het college van Burgemeester & Wethouders. Daarna kan de subsidieaanvraag worden opgestart. De uitvoering van de werkzaamheden hebben niet in 2018 plaatsgevonden. In totaal is hierdoor € 2 miljoen (€ 1 miljoen subsidie & € 1 miljoen realisatiekosten) minder besteed in 2018. Hiertegenover staat € 1 miljoen aan lagere baten

9. In kader van de jaarrekening 2017 is het vrijkomend bedrag door verwachtte lagere subsidievaststelling HOV Haarlem - IJmuiden van € 8 miljoen terugstort in de reserve TWIN-H. Op basis van de (definitieve) vaststelling blijkt dat het vrijkomend bedrag € 1,7 miljoen lager is.

10. Dat in 2018 € 1,5 miljoen minder is uitgegeven voor Smart Mobility heeft verschillende oorzaken:

    a. Voor de Coöperatieve Adaptive Cruise Control (C-ACC) proef, waarbij auto's op basis van berichtenuitwisseling automatisch een veilige afstand houden is in september goedkeuring ontvangen door de Rijksdienst voor het Wegverkeer. Alvorens ontheffing te verlenen, is door RDW advies ingewonnen bij de SWOV (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid). Het uitbrengen van dit advies heeft enkele maanden geduurd, waardoor de studie niet in november 2018 kon worden afgerond, maar pas in 2019.

    b. De leveringen van de innovatieve intelligente verkeersregelinstallaties (iVRI's) blijven flink achter door landelijke ontwikkel- en leveringsproblemen bij meerdere leveranciers.

c. De praktijkproef met gecombineerde bediencentrales is complexer dan vooraf verwacht. Oplevering verschuift voor een deel door naar 2019. Hierdoor is in 2018 €1,5 miljoen minder besteed.

11. Elektrisch vervoer Metropoolregio Amsterdam (MRA): aan het programma Elektrisch vervoer is € 786.000 minder besteed. Gepland was 450 palen te plaatsen, gerealiseerd zijn 310 palen. Door capaciteitsproblemen bij met name de netwerkbeheerder kon het aantal aangevraagde laadpalen niet tijdig geplaatst worden. De capaciteitsproblemen zijn inmiddels voor een belangrijk deel opgelost en de achterstand zal in 2019 ingelopen worden. Hierdoor is in 2018 voor € 459.000 minder aan plaatsingskosten besteed. Daarnaast is de LIFE subsidie (€ 327.000) nog niet uitgekeerd aan de betrokken instanties omdat nog op de juiste transactie gegevens van deze partijen wordt gewacht .
12. De kosten inzake de PFOS problematiek (verontreiniging) rondom het project Hoogwaardige Openbaar Vervoerverbinding (HOV) Schiphol Oost mogen volgens het BBV niet worden geactiveerd, maar worden rechtstreeks ten laste de reserve EXIN-H verantwoord. Hierdoor is in 2018 € 893.000 meer aan lasten gerealiseerd.
13. Ten laste van de reserve Fietsinfrastructuur zijn minder subsidies verleend. Door latere openstelling van de Uitvoeringsregeling Oplossen fietsknelpunten, is pas vanaf het derde kwartaal van 2018 ingeschreven waardoor minder subsidies verleend zijn omdat niet alle aanvragen in 2018 beoordeeld konden worden. Hierdoor is € 693.000 minder aan subsidies verleend dan begroot. Het restant zal in 2019 worden ingezet.
14. Als gevolg van de lang aanhoudende winterperiode gedurende het gladheidsseizoen 2017-2018 hebben er in de periode april – mei 2018 extra strooiacties plaatsgevonden. Hiervoor is € 554.000 meer aan lasten gerealiseerd.
15. De subsidie voor Bergerweg, deelproject Investeringspakket Bereikbaarheid (IPB) Alkmaar van € 550.000 is niet verleend en uitgesteld naar 2019 omdat de subsidie aanvrager meer doorlooptijd nodig heeft gehad om het plan uit te werken dan gedacht.
16. De voorbereidingskosten Verbinding A8-A9 zijn € 523.000 lager, doordat het opstellen van het plan van aanpak en de afstemming daarover met diverse partijen meer tijd heeft gekost.
17. Het landelijk programma Geïntegreerde Verkeerscentrale ontwikkelt in publiek-private samenwerking slimme oplossingen voor inrichting en benutting van bediencentrales. Deze oplossingen kunnen de Decentrale Overheden als iDiensten gaan afnemen. In 2018 is de ontwikkeling van de geplande resultaten voorspoediger verlopen dan begin 2018 konden worden voorzien. Hierdoor is € 489.000 meer besteed in 2018.
18. Als gevolg van een aantal grote schades door aanvaringen van beweegbare kunstwerken, waaronder de Burgervlotbrug en schaderijdingen op het tracé N307/N194 (voorheen N23 Westfrisiaweg) is er in totaal € 445.000 aan extra kosten gemaakt.
19. In 2018 heeft de overgang van separate vaste onderhoudscontracten naar integrale gebiedscontracten plaatsgevonden voor de gebieden IJmond/Zuid- Kennemerland, Zaanstreek/Waterland en Noord-Holland Zuid. Om deze overgangsperiode soepel te laten verlopen zijn extra vaste onderhoudswerkzaamheden voor de steunpunten uitgevoerd, zoals het herstellen van de verharding en de klimaatinstallatie op het steunpunt Hoofddorp. Ook zijn extra vaste onderhoudswerkzaamheden voor het onderdeel wegen uitgevoerd, zoals een extra veeg- en reinigingsronde en een extra snoeironde. Hiervoor is gekozen om de

verkeersveiligheid op en langs de provinciale wegen en de operationele activiteiten ten behoeve van de provinciale wegen te kunnen blijven borgen tijdens deze overgangsperiode. De extra lasten bedragen € 368.000.

20. Bij het gebiedscontract 7 - Gooi & Vechtstreek is er sprake van extra € 363.000 aan extra voorbereidingskosten van de gebiedsaannemer welke niet voorzien waren. Deze extra kosten worden vanaf 2019 in mindering gebracht op de toekomstige termijnstaten.
21. Extra lasten betreffende het herstellen van schades aan Dynamische Reizigers Informatie Systeem (DRIS) en kleine Halte Displays (KHD) € 120.000. Deze lasten zijn verhaald bij de desbetreffende gemeentes. Daarnaast zijn extra instandhoudingsmaatregelen uitgevoerd aan diverse systemen om de doorstroming ten behoeve van provinciale wegen te bevorderen ad € 136.000
22. De bijdrage Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) A9 aan het Rijk is doorgeschoven naar 2019 vanwege noodzakelijke nadere afstemming met het Ministerie I&W welke nog dient plaats te vinden. Hierdoor is in 2018 € 190.000 minder besteed.
23. In 2018 heeft de overgang van separate vaste onderhoudscontracten naar integrale gebiedscontracten plaatsgevonden voor de gebieden, Zaanstreek/Waterland en Noord-Holland Zuid. Om deze overgangsperiode soepel te laten verlopen zijn extra vaste onderhoudswerkzaamheden voor het onderdeel vaarwegen uitgevoerd, zoals een extra inspectieronde beweegbare kunstwerken en een extra maaironde riet. Hierdoor is € 202.000 meer besteed in 2018. Hiervoor is gekozen om de verkeersveiligheid op en langs de provinciale vaarwegen te kunnen blijven borgen tijdens deze overgangsperiode.
24. Ten laste van de reserve Infrastructuur is door de lagere vaststellingen van subsidies voor gedragsbeïnvloeding uit voorgaande jaren € 201.000 minder aan lasten gerealiseerd. Dit betreffen dus afrekeningsverschillen ten gunste van de reserve Infrastructuur.
25. De uitgaven aan kleine wegenwerken zijn € 198.000 lager. Veel kleine infrastructurele maatregelen blijken uiteindelijk goed te kunnen worden ondergebracht in een lopend project of gebiedscontract.
26. Het project levensduur verlengende innovaties valt binnen het programma verduurzaming infrastructuur. Een onderdeel daarbinnen is biobased materials. Bij één van de partners is als gevolg van capaciteitstekort vertraging ontstaan bij de oplevering van de eind rapportages. Tevens is door de provincie geconstateerd dat de kwaliteit van de opgeleverde rapportages onvoldoende was. Hierdoor is vertraging opgelopen in de uitvoering en is in 2018 € 183.000 minder besteed.
27. In 2018 is er een bedrag begroot van € 750.000 voor SolaRoad, de uitvoering van het project SolaRoad heeft vertraging opgelopen. Dit betreft onder andere de productie van zonnepanelen, en het aanbrengen en installatie van de panelen in het asfalt waardoor € 182.000 minder tot besteding is gekomen vanuit de reserve innovatieprojecten SolaRoad in 2018.
28. Ten laste van de reserve Infrastructuur is meer aan Mobiliteitsmanagement besteed. Dit betreft € 176.000 voor Intelligente Transport Systemen (ITS) besteed aan de financiële afhandeling van Beter Benutten ITS waar onder andere de intelligente verkeerslichten (iVRI's) deel van uitmaken, welke niet begroot waren.

29. In 2014 is een bedrag van € 164.000 uitgegeven aan HOV-1R fietskluizen. Dit bedrag is ten laste van de reserve EXIN-H verantwoord, terwijl hiervoor een bijdrage was ontvangen van Vervoerregio Amsterdam. Deze bijdrage op de balans wordt in 2018 teruggeboekt in de reserve EXIN-H via een correctie op de afschrijving.
30. Studiekosten PMI-projecten: enerzijds zijn de uitgaven studiekosten PMI € 296.000 hoger uitgevallen doordat meer projecten in studie zijn genomen, respectievelijk dat de kosten per project hoger liggen dan ingeschat door vervolgonderzoek op lopende projecten. Anderzijds zijn de studiekosten Bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek (Duinpolderweg) € 155.000 lager uitgevallen door lagere inhuurkosten.
31. Door het verloop en doorstroom van wegenverkeersleiders zijn in 2018 extra kosten gemaakt ten behoeve van de opleiding wegenverkeersleiders. Daarnaast heeft er een onderzoek naar klimaatadaptie en een onderzoek naar de brandwerendheid van de tunnels in het kader van de tunnel veiligheid plaatsgevonden, die tot extra lasten hebben geleid. In totaal is hierdoor € 136.000 meer besteed.
32. In de begroting 2018 is € 119.000 meer geraamd voor Grenzeloos Openbaar Vervoer Informatie (GOVI) dan nodig.
33. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma's via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als "nog te verdelen apparaatskosten"). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma's. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma's. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Baten

34. De ontvangen baten voor projecten van derden lopen gelijk aan de uitgaven. Omdat in 2018 minder is uitgegeven voor deze projecten dan begroot, is ook € 2 miljoen minder aan baten gerealiseerd. Zie ook lasten nummer 7.
35. Doordat de geplande werkzaamheden aan de Boerenverdrietsluis niet hebben plaatsgevonden in 2018 zijn de baten hiervoor ook niet in 2018 gerealiseerd. Zie ook de toelichting bij lasten nummer 8.
36. Elektrisch vervoer MRA: voor het programma Elektrisch vervoer is €786.000 minder aan bijdragen van derden ter dekking ingezet dan begroot omdat ook minder is uitgeven. Zie voor een inhoudelijk toelichting nummer 11 bij de lasten.
37. De provincie heeft de bijdrage van provincie Utrecht (naast haar eigen bijdrage) aan het rijksproject Busdoorsteek Eemnes voorgefinancierd. Deze voorfinanciering van € 300.000 ten gunste van de reserve EXIN-H wordt nu verrekend. Dit betreft een administratieve verwerking.
38. Er is € 122.000 aan opbrengen van de veerpont Westeinde gerealiseerd, die niet waren geraamd in 2018. De pontdienst werd tot voor kort uitgevoerd door een particulier. In 2018 zijn de pontdiensten door de provincie uitgevoerd.

39. De gemeente Zaanstad wordt aangesloten op de nieuwe V-log Centrale van de provincie Noord-Holland. Conform de overeenkomst aanbesteding van de V-log centrale levert de gemeente Zaanstad een bijdrage van € 103.000. Hier staat een hogere storting in de reserve Groot onderhoud wegen tegenover

Stortingen Reserves

40. De stortingen in de reserve Kapitaallasten OV vanuit de reserve EXIN-H zijn € 5,5 miljoen lager dan begroot. Op basis van werkelijke kosten (nacalculatie) worden de investeringsuitgaven ten laste van de reserves naar de reserve Kapitaallasten OV overgeheveld. Voor de volgende projecten wijken deze af van de raming (voorcalculatie):
    a. HOV Schiphol Oost: de uitgaven zijn € 2.972.000 lager: deels door uitputting van de beschikbare middelen (€ 2.079.000) en deels doordat de bodemsaneringskosten niet geactiveerd mogen worden (€ 893.000) en nu ten laste van de exploitatie worden gebracht.
    b. HOV in 't 'Gooi: de uitgaven zijn € 3,5 miljoen lager. Door bezwaar tegen gunning en daaropvolgend kort geding is de start uitvoering uitgesteld tot in 2019.
    c. Brug Ouderkerk aan de Amstel: de uitgaven zijn € 776.000 hoger;
    d. Regionet Productformules OV: de uitgaven zijn € 238.000 hoger;
    e. Overige projecten: uitgaven zijn € 75.000 lager.
41. Er is € 4,3 miljoen minder gestort in de reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken vanuit de reserve Groot onderhoud wegen door lagere investeringen voor de centrale afstandsbediening, machinerichtlijn en de vervanging van kunstwerken (beweegbare bruggen).
42. Reserve Infrastructuur: bij de decembercirculaire Provinciefonds 2018 heeft het Rijk aangegeven om voor het Programma Beter Benutten € 4 miljoen beschikbaar te stellen. Deze middelen zijn gestort in de reserve Infrastructuur.
43. De stortingen in de reserve Kapitaallasten OV vanuit de reserve TWIN-H zijn € 905.000 lager dan begroot. Op basis van werkelijke kosten (nacalculatie) worden de investeringsuitgaven ten laste van de reserves naar de reserve Kapitaallasten OV overgeheveld. Voor de volgende projecten wijken deze af van de raming (voorcalculatie).
    a. HOV in 't Gooi: de uitgaven zijn € 2 miljoen lager.
    b. HOV Haarlem-IJmuiden: de uitgaven zijn € 1,1 miljoen hoger. Doordat bij de jaarrekening 2017 € 7,7 miljoen door verwachte lagere subsidievaststelling in de reserve TWIN-H is teruggestort, kan € 600.000 aan gemaakte kosten in 2017 als extra uitgaven geboekt worden. Tevens kan door deze extra middelen in 2018 € 546.000 aan kosten worden geboekt (en overgeheveld naar de reserve Kapitaallasten OV).
44. Dit betreft een storting van € 240.000 in de reserve Kapitaallasten vaarwegen ter dekking van de kapitaallasten van de investering in de milieuvriendelijke oevers voor vaarwegvlak 19 vanuit de reserve TWIN-H, die niet geraamd was.
45. De storting in de reserve Kapitaallasten wegen vanuit diverse andere reserves is € 136.000 lager dan begroot. Op basis van werkelijke kosten (nacalculatie) worden de investeringsuitgaven ten laste van de reserves naar de reserve Kapitaallasten wegen overgeheveld. Voor de volgende projecten wijken deze af van de raming (voorcalculatie):

a. Vanuit de Reserve EXIN-H: HOV Aalsmeer (weginfrastructuur). De uitgaven zijn € 131.000 lager. De lagere uitgaven zijn voornamelijk veroorzaakt door vertraagde aanbesteding van het project. De aangetroffen PFOS verontreiniging in de ondergrond van het tracé vergde extra projectvoorbereiding voor het bereiken van overeenstemming met partijen omtrent de afvoer en verwerking van de vervuilde grond en tevens de hiervoor noodzakelijke herschikking van de financiële bijdragen.

b. Vanuit de Reserve TWIN-H:

   i. N243 Noordervaart: de uitgaven zijn € 262.000 lager. Beroep van gemeenten op bestemmingsplan en grondstabiliteitsproblemen hebben geleid tot vertraging.

   ii. Westfrisiaweg, onderdeel vaarduikers: de geraamde uitgaven van € 312.000 zijn besteed, maar omdat dit recreatief onderdeel geen deel uitmaakt van het krediet zijn de uitgaven ten laste van de exploitatie (programma Groen) gebracht.

c. Vanuit de Reserve Infrastructuur:

   i. Westfrisiaweg: de uitgaven zijn € 8,9 miljoen lager. De lagere uitgaven in 2018 worden veroorzaakt door het, wegens externe factoren, niet tijdig kunnen afronden in 2018 van een aantal dossiers, waaronder restpunten Uitvoering, Kabels en Leidingen en Grondzaken.

   ii. Mediapark Hilversum: 2e fase La Place: de uitgaven zijn € 86.000 hoger.

   iii. N235 - gedeelte Ilpendam: de uitgaven zijn € 10,4 miljoen hoger. Het project is bijna afgerond. Ten onrechte zijn de uitgaven in 2017 niet opgenomen in de lijst projecten over te hevelen naar de reserve Kapitaallasten wegen.

   iv. N247 + N235 Bereikbaarheid Waterland: de uitgaven zijn € 500.000 hoger. Het project is in uitvoering. Per abuis is vergeten de uitgaven in 2018 op te nemen in de lijst projecten over te hevelen naar de reserve Kapitaallasten wegen.

d. Reserve Fietsinfrastructuur:
   De uitgaven voor het project N302 Zevenhuis zijn € 1,5 miljoen lager. De financiële afwikkeling van de overeenkomst met de gemeente vindt na overdracht N23 Westfrisiaweg (20 december 2018) plaats. De uitwerking hiervan vindt in 2019 plaats.

46. Dit betreft een hogere storting van € 113.000 in de reserve groot onderhoud wegen als gevolg van de bijdrage van de gemeente Zaanstad voor de aansluiting op de V-log centrale van de provincie.

Onttrekkingen reserves

47. Bij de jaarrekening 2017 is de voorziening Groot onderhoud wegen opgeheven. De uitgaven betreffende het groot onderhoud wegen worden nu verantwoord in de exploitatie, waartegen over een onttrekking staat vanuit de reserve Groot onderhoud wegen. De uitgaven voor 2018 waren begroot op € 27,7 miljoen. De werkelijke uitgaven bedragen € 19,3 miljoen. Dit resulteert in een lagere onttrekking van € 8,4 miljoen (minder onttrokken aan reserve Groot onderhoud wegen, € 8,4 miljoen, neutraal). Daarnaast is er €4,3 miljoen minder onttrokken aan de reserve Groot onderhoud wegen door lagere investeringen voor de centrale afstandsbediening, machine richtlijn en de vervanging van kunstwerken.

48. Reserve Infrastructuur. Er is € 2,1 miljoen meer overgeheveld vanuit de reserve Infrastructuur naar de reserve Kapitaallasten wegen Zie voor een inhoudelijke toelichting nummer 45 onder de stortingen. Daartegenover is € 13,6 miljoen minder onttrokken uit de reserve infrastructuur ten behoeve van de uitgaven in 2018. Zie voor de inhoudelijke toelichting hierop nummer 1, 10, 17 en 24 onder de lasten.
49. Er is € 6 miljoen minder onttrokken vanuit de reserve OV projecten ten behoeve van de uitgaven in 2018. Zie voor een inhoudelijke toelichting onder de lasten nummer 5 en 32.
50. Lagere onttrekking vanuit de reserve Groot onderhoud vaarwegen ter dekking van uitgaven in 2018. Zie voor een inhoudelijke toelichting onder de lasten nummer 6.
51. Er is € 2,2 miljoen minder onttrokken aan de reserve Fietsinfrastructuur. Zie ook lasten nummer 13 en toelichting nummer 45d bij de stortingen.
52. Door de accountant is aangegeven dat de huidige afschrijvingstermijnen niet in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving. In de jaarrekening zijn de kapitaallasten van grond- weg- en waterbouwkundige werken berekend op basis van aangepaste (langere) afschrijvingstermijnen. Van een aantal investeringen worden de kapitaallasten gedekt door een onttrekking uit de reserve kapitaallasten. Deze wijziging leidt tot een lagere onttrekking van € 1,4 miljoen uit verschillende kapitaallasten reserves.
53. Er is €208.000 meer onttrokken vanuit de reserve Kapitaallasten wegen voor de dekking van kapitaallasten volgende uit de investeringsbijdrage N235 - gedeelte Ilpendam. Voor deze kapitaallasten was geen onttrekking uit de reserve opgenomen in de begroting.
54. Er is € 182.000 minder onttrokken aan de reserve Innovatieprojecten Solaroad. Zie voor een inhoudelijk toelichting nummer 27 bij de lasten.

Programma 3 Water

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 3 — Water

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	11.133	5.497	8.866	7.193	1.673	7.772
Baten	-1.028	-835	-3.630	-2.121	-1.509	-1.835
Saldo van baten en lasten	10.105	4.662	5.236	5.072	164	5.937
Stortingen reserves	5.431	4.722	4.722	4.722	0	13.256
Onttrekking reserves	-1.421	-197	-3.826	-2.598	-1.228	-510
Resultaat	**14.114**	**9.187**	**6.132**	**7.196**	**-1.064**	**18.683**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)	V= voordeel / N= nadeel	Neutraal / Uitgestelde Intentie
	Lasten	**1.673**	**V**	
1	Uitvoeringsregeling Recreatief personenvervoer over water	1.439	V	Onttrekking (8)
2	Uitvoeringsregeling Kennisontwikkeling bodem en water Noord-Holland	187	V	Baten (6)
3	a) Hogere bijdrage aan de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	-97	N	
	b) Grondwateranalyses	-49	N	Voorziening
4	Deelname agenda Klimaatadaptatie MRW	286	V	Waarvan 100 UI
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	-93	N	
	Baten	**-1.509**	**N**	
5	Bijdrage Rijkswaterstaat voor ecologische maatregelen Markermeer	-1.500	N	
6	Uitvoeringsregeling Kennisontwikkeling bodem en water Noord-Holland	-187	N	Lasten (2)
7	Opbrengst Grondwaterheffing	178	V	Voorziening
	Stortingen reserves	**0**		
	Geen verschillen			
	Onttrekking reserves	**-1.228**	**N**	
8	Lagere onttrekking reserve Waterrecreatie	-1.439	N	Lasten (1)
9	Hogere onttrekking reserve Meekoppelkansen	211	V	Resv. TWIN-H

Lasten

1. De Uitvoeringsregeling Recreatief personenvervoer over water is in 2018 vastgesteld voor 2018 en 2019, met een totaal subsidiebudget van € 3 miljoen. Dit budget is grotendeels in 2018 begroot, maar had over beide jaren verspreid moeten worden. Bovendien kost het tijd om de regeling bekend te laten worden en hebben aanvragers tijd nodig om met een aanvraag te komen. Daardoor vallen in 2018 de lasten en daarmee de onttrekking uit de reserve Waterrecreatie € 1,4 miljoen lager uit (zie ook bij onttrekking reserves). In 2019 zal extra aandacht worden besteed aan de communicatie over deze uitvoeringsregeling
2. Er zijn minder subsidies verleend op grond van de Uitvoeringsregeling Kennisontwikkeling bodem en water Noord-Holland. Hierdoor vallen de baten ook lager uit (zie bij baten, nr. 6).
3. In 2018 zijn grondwateranalyses uitgevoerd. Daarnaast is de bijdrage aan de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) voor grondwatertaken hoger doordat er een aanvulling is geweest op de uitvoeringsovereenkomst. In totaal vallen de lasten daardoor € 146.000 hoger uit, waarvan
    a. een deel (€ 97.000) nadelig
    b. een deel (€ 49.000) neutraal omdat dit ten laste komt van de voorziening Grondwaterheffing
4. In 2018 zijn werkzaamheden verricht die niet in de watervisie zijn opgenomen zoals deelname aan de agenda Klimaatadaptatie MRW, waarbinnen Noord-Holland trekker is van Vitaal en Kwetsbaar en aansluiten bij pilots OV knooppunten. Deze werkzaamheden zijn gefinancierd met middelen uit programma 2 en 4. Hierdoor zijn de middelen zoals gereserveerd voor de watervisie in programma 3 niet tot besteding gekomen.

Baten

5. Van Rijkswaterstaat zou in 2018 een bijdrage van € 1,5 miljoen ontvangen worden voor ecologische maatregelen Markermeer. Aan het eind van 2018 heeft RWS de voorwaarde gesteld dat de bijdrage pas beschikbaar wordt gesteld als de provincie voorbereidingswerkzaamheden heeft uitgevoerd. De bijdrage wordt nu alsnog in 2019 verwacht. De baten in programma 3 vallen lager uit. Daar tegenover staat een lagere storting in de reserve TWIN-H (programma 8).
6. Er zijn minder subsidies verleend op grond van de Uitvoeringsregeling Kennisontwikkeling bodem en water Noord-Holland. Hierdoor vallen de bijdragen van de waterschappen ook lager uit (zie bij lasten, nr. 2).
7. De opbrengst van de Grondwaterheffing is € 178.000 hoger dan geraamd met name omdat door de drinkwaterbedrijven meer grondwater is onttrokken.

Stortingen Reserves

Geen verschillen

Onttrekking Reserves

8. Er is €1,4 miljoen minder onttrokken uit de reserve waterrecreatie omdat de bestedingen vanuit de Uitvoeringsregeling Recreatief personenvervoer over water lager zijn. Zie voor de inhoudelijke toelichting hierop nummer 1 onder de lasten.
9. Om de besluiten over dijkversterkingsplannen van (juridische) kwaliteit en “Raad van State-proof” te maken, is juridische expertise ingehuurd. Ook is onderzoek verricht, waaronder ecologisch onderzoek en onderzoek door landschapsarchitecten voor ruimtelijke inpassing van dijken. Er is € 211.000 meer onttrokken dan begroot uit de reserve Meekoppelkansen, hiertegenover staat een lagere onttrekking van €178.000 uit de reserve TWIN-H in programma 8 voor Meekoppelkansen.

Programma 4 Milieu

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 4 — Milieu

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	28.014	24.647	53.818	43.846	9.972	36.133
Baten	-7.894	-2.980	-6.586	-5.631	-955	-2.980
Saldo van baten en lasten	20.120	21.667	47.232	38.215	9.017	33.153
Stortingen reserves	18.044	0	5.752	5.804	-52	4.733
Onttrekking reserves	-1.008	0	-5.268	-4.892	-377	-1.411
Resultaat	**37.156**	**21.667**	**47.716**	**39.127**	**8.588**	**36.475**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)	V= voordeel / N= nadeel	Neutraal / Uitgestelde Intentie
	Lasten	**9.972**	**V**	
1	Subsidie CO2/glastuinbouwprojecten	4.500	V	Resv. W&E
2	Geothermie	1.500	V	Resv. W&E
3	Omgevingsdiensten	1.132	V	UI
4	Terugontvangen bijdragen Omgevingsdiensten	767	V	
5	Participatiefonds Duurzame Economie	-658	N	
6	Monitoring luchtkwaliteit	577	V	UI
7	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen	414	V	Baten (18)
8	Bodemsanering locaties	377	V	Onttrekking (24)
9	Subsidies energiebesparing bestaande woningbouw	-235	N	Resv. AP 2010
10	Circulaire economie	287	V	Resv. W&E
11	Beleidsontwikkeling Milieu	174	V	
12	Projecten duurzame energie	156	V	Resv. EXIN-H
13	Investeringsprogramma Duurzame Energie	148	V	UI
14	Lagere storting voorziening Bodemsanering	140	V	
15	Nazorg stortplaatsen	114	V	

16	Afrekeningsverschillen	447	V	Stelpost prog. 8
17	Apparaatskosten	-147	N	Stelpost progr. 8
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	279		
	Baten	**-955**	**N**	
18	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland	-414	N	Lasten (7)
19	Bodembeheertaken	-389	N	
20	Dwangsommen t.a.v. handhaving milieuwetgeving	273	V	
21	Legesopbrengsten uitvoering Wabo	-101	N	
22	Legesopbrengsten ontgrondingen	-97	N	
23	Afrekeningsverschillen	-56	N	Stelpost prog. 8
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	-171	N	
	Stortingen reserves	**-52**	**N**	
	Diverse verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	-52	N	
	Onttrekking reserves	**-377**	**N**	
24	Lagere onttrekking reserve bodemsanering	-377	N	Lasten (8)

Lasten

1. PS hebben in 2018 € 24,4 miljoen beschikbaar gesteld vanuit motie 110 voor energietransitie. Hiervan is in 2018 € 20 miljoen geraamd en ruim € 14 miljoen tot besteding gekomen. De onderbesteding van € 6 miljoen bestaat € 4,5 miljoen CO2/glastuinbouwprojecten en € 1,5 miljoen geothermie. De provincie was in 2018 voornemens om CO2/glastuinbouwprojecten te subsidiëren. Het betreffen staatssteunprojecten waarvan het goedkeuringstraject (notificatietraject) langer duurt dan verwacht doordat de EU aanvullende vragen heeft gesteld. De verwachting is dat er in maart 2019 wel duidelijkheid is rondom de goedkeuring. Besteding van de € 4,5 miljoen is nu voorzien in 2019. In 2018 zijn zowel de lasten in programma 4 als de onttrekking uit de reserve Werkgelegenheid en Economie in programma 5 € 4,5 miljoen lager uitgevallen.

2. De provincie had verwacht het convenant en de samenwerkingsovereenkomst rondom geothermie in 2018 te tekenen, waarna gestart had kunnen worden met de activiteiten welke in 2018 en 2019 stonden gepland. Dit is niet meer in 2018 gelukt vanwege de vertraging in de onderhandelingen tussen Energie Beheer Nederland en het Rijk. Naar verwachting zal het wel in 2019 gaan lukken. In 2018 zijn zowel de lasten in programma 4 als de onttrekking uit de reserve Werkgelegenheid en Economie in programma 5 € 1,5 miljoen lager uitgevallen.

3. Voor vergunningverlening door de Omgevingsdiensten voor bijzondere eenmalige projecten is incidenteel budget beschikbaar gesteld. Deze projecten maken geen deel uit van de jaarlijks met de OD's te sluiten overeenkomsten. Doordat de projecten vertraging oplopen, door verschuivingen in de planning van het totale project, vindt een deel van de vergunningverlening in 2019 plaats. De lagere lasten in 2018 van € 1,1 miljoen worden als uitgestelde intentie meegenomen naar 2019.

4. Van de omgevingsdiensten zijn delen van in voorgaande jaren verstrekte bijdragen terugontvangen. Het betreft hier onder meer het restant van de bijdrage in de oprichtings- en inrichtingskosten van de OD Noordzeekanaalgebied (€ 410.000) en het positieve resultaat (in totaal € 357.000) van de jaarrekeningen van de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland-Noord, de OD Flevoland, Gooi en Vechtstreek en de OD IJmond.
5. Participatiefonds Deelname Duurzame Economie. In 2018 zijn bijdragen aan de beheerlasten over het 3e en 4e kwartaal 2017 door het fonds aan de provincie gefactureerd, meer lasten, € 423.000, nadelig. Verder is in de begroting 2018 geen rekening gehouden met de BTW component over de beheerlasten 2018, waardoor de lasten € 235.000 hoger zijn uitgevallen.
6. De uitwerking van Motie 110, onderdeel Monitoring luchtkwaliteit heeft meer tijd gekost dan verwacht waardoor de uitvoering grotendeels in 2019 in plaats van in 2018 zal plaatsvinden. Het budget van € 386.000 wordt als uitgestelde intentie meegenomen van 2018 naar 2019. Daarnaast heeft, doordat extra onderzoek is gedaan voor het bepalen van de plandrempel in het Actieplan geluid, de vaststelling van het plan vertraging opgelopen. Het hiervoor beschikbaar gestelde budget zal in 2019 worden ingezet voor de uitvoering van het Actieplan geluid. Het in 2018 niet bestede budget (€ 191.000) wordt als uitgestelde intentie meegenomen naar 2019.
7. De opbrengst van de nazorgheffing wordt jaarlijks doorbetaald aan het Nazorgfonds. Omdat de begroting 2018 van het Nazorgfonds toereikend was, is er geen nazorgheffing t.b.v. de stortplaatsen opgelegd. Tegenover deze lagere lasten van € 414.000 staan ook lagere baten (zie nr. 18 onder baten).
8. De sanering voor de locatie 't Horntje heeft door gebrek aan draagvlak van de omwonenden niet plaatsgevonden en is voorzien in 2019. Hiervoor was een bedrag geraamd van € 125.000. Daarnaast is voor de locatie Broekhavenweg de aanbesteding t.o.v. de raming € 142.000 lager uitgevallen. Voor de locatie Koningsplein bleek het statusrapport verouderd en moet er een nieuw saneringsplan worden opgesteld, waardoor het budget € 30.000 niet is gebruikt. Tenslotte bleek voor het team Aanpak spoedlocaties minder inhuur (ad € 80.000) nodig te zijn dan was voorzien. Hier tegenover staat een lagere onttrekking aan de reserve Bodemsanering (zie nr. 24).
9. Voor Energiebesparing bestaande woningbouw zijn meer subsidies in 2018 verleend dan verwacht. Voor deze verleningen waren subsidieplafonds opengesteld voor meerdere jaren. De hogere lasten van € 235.000 in programma 4 worden gedekt door een hogere onttrekking uit de reserve Actieprogramma 2010 in programma 8.
10. Voor het onderwerp circulaire economie is minder uitgegeven aan de sporen CIRCO-tracks, ketenvorming en de West-as. Een CIRCO track is een meerdaagse programma waarin verschillende belangstellende kennis maken en aan de slag gaan met circulair economie. Er is in 2018 één track geweest die, als pilot, door het Rijk is betaald in plaats vanuit het provinciaal budget. Het bleek vervolgens zeer moeizaam om bedrijven en belangstellenden te betrekken. Hierop is actie ondernomen (gebruik nieuw netwerk: Impact Hub, gebruik branche organisaties), maar dit heeft pas in 2019 tot een track geleid. Verder is ketenvorming nog niet geoperationaliseerd doordat de onderzoeken naar kansen meer tijd hebben gekost. Daarnaast is het onderzoek naar de West-As in 2018 afgerond. Besloten is om het initiatief voor de uitvoering in de regio te leggen (bij het MRA). Hierdoor zijn in 2018 zowel de lasten in programma 4 als de onttrekking uit de reserve Werkgelegenheid en Economie in programma 5 € 278.000 lager uitgevallen.

11. Omdat de verwachting was dat de Omgevingswet zou ingaan per 2018, is dat als einddatum voor het milieubeleid aangehouden. Nu de Omgevingswet is uitgesteld (tot 2021) is het huidige beleid in stand gehouden en zijn er in 2018 geen uitgaven gedaan voor het Milieubeleidsplan. De lasten zijn daardoor € 174.000 lager uitgevallen.
12. Vanwege de verschuiving naar een landelijke datawerkgroep in het kader van de Regionale Energiestrategieën, zijn de activiteiten in dit kader voor de provincie Noord-Holland afgerond. Hierdoor is in programma 4 € 156.000 minder uitgegeven dan verwacht en wordt er in programma 8 minder onttrokken uit de reserve EXIN-H.
13. De ondertekening van het landelijk klimaatakkoord is een aantal maanden vertraagd. Hierdoor zijn niet alle beschikbaar gestelde middelen van het Coalitieakkoord in 2018 tot besteding gekomen. Deze middelen worden meegenomen als uitgestelde intentie en in 2019 ingezet voor de ondersteuning van de uitvoering van het klimaatakkoord.
14. Dit betreft een lagere storting in de voorziening Bodemsanering van een drietal projecten waarbij vertraging is opgetreden. Hierdoor zijn de begrote afkoopsommen in 2018 niet tot betaling gekomen.
15. De sluitingsprocedure van de stortplaats Hollands Brug en Schoteroog heeft vertraging opgelopen in verband met het verzoek van de exploitant (Afvalzorg) om een uitspraak te doen naar de verlengde levensduur van de door hun aangebrachte alternatieve bovenafdichting (lekdetectie met HDPE folie) op Hollandse Brug en Schoteroog. De exploitant heeft een onderzoek naar de levensduur van lekdetectie ingediend. Echter om een uitspraak te kunnen doen dient de exploitant ook onderzoek naar de levensduur van de folie uit te voeren. Dit onderzoek naar folie vergde veel meer tijd dan was voorzien. Hierdoor is er vertraging ontstaan in het “levensduuronderzoek” van de Advieskamer Stortbesluit (AKS) en heeft de sluiting van stortplaats Hollands Brug en Schoteroog niet plaatsgevonden in 2018. De lasten in 2018 zijn hierdoor € 114.000 lager uitgevallen.
16. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.
17. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma’s via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als “nog te verdelen apparaatskosten”). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma’s. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma’s. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering

Baten

18. PS hebben geen nazorgheffing opgelegd in 2018. Met deze nazorgheffing is wel rekening gehouden in de begroting. Tegenover deze lagere baten staan ook lagere lasten (zie onder lasten, nr. 7).
19. De provincie heeft voor 4 projecten budget aangevraagd. Het Rijk heeft bij haar budgettoekenning rekening gehouden met het thema (spoedsanering, gebiedsgerichte aanpak of overig) waarin een project valt en daarbij onderscheid gemaakt tussen onderzoek en uitvoering (sanering). Het toegekende budget is € 389.000 lager uitgevallen dan was aangevraagd.
20. Het opleggen en verbeuren van dwangsommen is voorafgaand aan het begrotingsjaar lastig te voorspellen. Het is geheel afhankelijk van de mate waarin de bedrijven zich aan de wet-en regelgeving houden en in welke mate ze zich houden aan waarschuwingen/voorschriften van de omgevingsdiensten. In 2018 zijn er € 273.000 meer baten gerealiseerd.
21. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) regelt de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. Voor de uitvoering van de Wabo bedroeg de totale legesraming in 2018 voor de provincie Noord-Holland € 2,3 miljoen. Uiteindelijk is er € 101.000 minder gerealiseerd.
22. Bij graafwerkzaamheden om zand, klei of grind te winnen of om bijvoorbeeld een recreatieplas, natuurgebied of haven te realiseren, is er sprake van ontgronding. Voor een deel van deze werkzaamheden is een vergunning op basis van de Ontgrondingenwet en de Ontgrondingenverordening nodig. Doordat er in 2018 minder vergunningaanvragen zijn gedaan voor ontgrondingen is de legesopbrengst € 97.000 lager dan verwacht.
23. Afrekeningsverschillen: zie ook bij lasten (nr. 16).

Onttrekkingen reserves

24. Dit betreft een lagere onttrekking aan de reserve Bodemsanering. Zie onder lasten, nr. 8.

Programma 5 Ruimte

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 5						Ruimte
	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	56.867	52.444	84.029	81.451	2.578	27.769
Baten	-26.947	-13.414	-20.041	-34.259	14.218	-17.153
Saldo van baten en lasten	29.921	39.030	63.988	47.193	16.795	10.616
Stortingen reserves	13.708	6.715	32.391	34.244	-1.854	5.302
Onttrekking reserves	-3.493	-16.626	-58.662	-36.768	-21.894	-17.008
Resultaat	**40.136**	**29.119**	**37.717**	**44.669**	**-6.952**	**-1.091**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Toelichting	Bedrag (x€1.000)	V=voordeel /N = nadeel	Dekking/UI
	Lasten	**2.578**	**V**	
1	Administratieve verwerking grondtransacties	-13.239	N	Baten (28)
2	Bijdrage Stichting Leefomgeving Schiphol	10.000	V	Onttrekking (36)
3	POP3 landbouwsubsidies ontwikkeling, innovatie en EIP	-5.255	N	Onttrekking (38)
4	Onjuiste opname begroting PIM/GO-NH	4.200	V	Onttrekking (37)
5	Subsidies structuurvisie ILG rijk	-4.199	N	Baten (29)
6	Innovatiestimulering topsectoren (MIT)	3.000	V	Onttrekking (37)
7	Geothermie en warmtenetten	2.350	V	UI
8	OV knooppunten - subsidies	2.300	V	Onttrekking (37) en Resv. TWIN-H
9	POP3 Verplaatsingsregeling glastuinbouwbedrijven	-2.200	N	Resv. TWIN-H
10	Duurzame zeehavens	1.493	V	Onttrekking (39)
11	Uitvoeringsprojecten structuurvisie 2040	1.111	V	
12	Provinciale woonvisie en versnellen woningbouw	875	V	Resv. AP 2010
13	Subsidie ontsluitingsweg PrimA4a	-700	N	Resv. TWIN-H
14	OV knooppunten - instrumenten	529	V	
15	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied	506	V	
16	Herstructurering bedrijventerreinen	271	V	Resv. AP 2010

17	Regionale Economie	275	V	€117.000: UI
18	Stedelijke vernieuwing	-239	N	Baten(32)
19	Ondersteuning toekomstige werkterreinen	225	V	Onttrekking (40)
20	Locatiesubsidies kleine stadsgewesten	-186	N	Baten (31)
21	Omgevingswet en visie	156	V	
22	lagere vaststelling van subsidies riviercruisevaart en sloepennetwerk	140	V	Onttrekking (37)
23	Noordzeehavens	130	V	
24	Arbeidsmarkt	122	V	
25	Advisering over de toekomstige ontwikkeling van Schiphol	109	V	
26	Afrekeningsverschillen voorgaande jaren	392	V	Stelpost prog. 8
27	Apparaatskosten	-312	N	Stelpost prog. 8
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	724	V	
	Baten	14.218	V	
28	Administratieve verwerking grondtransacties	11.239	V	Lasten(1)
29	Subsidies structuurvisie ILG rijk	4.199	V	Lasten (5)
30	Uitstel grondtransacties	-1.815	N	
31	Rijksbijdrage voor locatiesubsidies kleine stadsgewesten	317	V	€186.000: lasten (20)
32	Rijksbijdrage voor Stedelijke vernieuwing	239	V	Lasten (18)
33	Europese projecten landbouwsubsidies	154	V	Stortingen (35)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	-115	V	
	Stortingen Reserves	-1.854	N	
34	Hogere storting reserve Werkgelegenheid en Economie	-1.700	N	
35	Hogere storting reserve Europese Projecten Landbouwsubsidies	-154	N	Baten (33)
	Onttrekking Reserves	-21.894	N	
36	Lagere onttrekking reserve Leefbaarheidsfonds Schiphol	-10.000	N	Lasten (2)
37	Lagere onttrekking reserve werkgelegenheid en economie	-15.281	N	Lasten (4, 6, 8, 22 en programma 4)
38	Hogere onttrekking reserve Europese Projecten Landbouwsubsidies	5.255	V	Lasten (3)
39	Lagere onttrekking reserve Duurzame Zeehavens	-1.493	N	Lasten (10)
40	Lagere onttrekking reserve herstructurering bedrijventerreinen	-290	N	Lasten (16)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	-85	N	

Lasten

1. Conform de uitspraak van de commissie BBV zijn de bruto verkoopopbrengsten onder de “Baten” verantwoord en de afwaardering van de gronden onder de “Lasten”. In de begroting

2018 was bij de “Lasten” nog ten onrechte de netto last voor de afwaardering van grond begroot. Hierdoor is € 11,2 miljoen meer aan lasten in de administratie verwerkt dan begroot. Deze extra lasten worden gecompenseerd door de gerealiseerde baten. Daarnaast zijn extra lasten gerealiseerd door de terugbetaling van een voorschot als gevolg van een rechterlijke uitspraak.

2. De bijdrage van € 10 miljoen aan de Stichting Leefomgeving Schiphol is uitgesteld naar 2019 vanwege vertraging in de administratieve afwikkeling hiervan.
3. De POP3 regelingen Leader, Ontwikkeling Innovaties en EIP worden uitgevoerd door het RVO, de subsidieverplichtingen zijn in voorgaande jaren niet ten laste van de boekhouding van de provincie gebracht. In 2018 is dat, met terugwerkende kracht, alsnog gebeurd op basis van overzichten die zijn opgeleverd door RVO, peildatum 31 dec 2018
4. Het investeringsgereedprogramma (PIM) en het versnellingsprogramma (GO-NH) zijn conform de planning uitgevoerd. In de begroting is ten onrechte het meerjarenbudget geheel opgenomen in plaats van de jaarschijf 2018. Er is hierdoor € 4,2 miljoen teveel aan uitgaven geraamd voor 2018 in de begroting.
5. Dit betreft twee subsidies aan de Gemeente Haarlemmermeer, te weten ‘Invoering Verbeterd Droogmakerij Systeem PARK21’ en ‘Groen en recreatieve Verbindingen in de Haarlemmermeer’. Beide Subsidies zijn in 2017 verleend en toen zijn tevens de eerste voorschotten betaald. In 2018 zijn nog een aantal voorschoten betaald. Deze zijn, samen met de laatste nog uit te betalen termijnen, in overleg met de accountant in 2018 in één keer als last genomen en opgenomen in de Balanspost Vooruit ontvangen Rijksbijdragen ILG-gelden. Na definitieve vaststelling van de subsidies zullen deze laatste termijnen worden overgemaakt aan de ontvangers.
6. Van de MIT regeling 2018 zijn enerzijds de beoordelingen van subsidieaanvragen niet afgerond voor het eind van het jaar, waardoor de beschikkingen niet zijn uitgegaan. Daarnaast zijn er aanvragen afgewezen omdat de kwaliteit onvoldoende was of niet passend binnen de voorwaarden. Hierdoor is € 3 miljoen minder aan subsidies verleend dan begroot.
7. Duurzame landbouw: De overeenkomst met het Rijk voor een seismisch exploratieprogramma is nog niet gereed waardoor de uitvoering is doorgeschoven naar 2019 en € 2,4 miljoen minder is uitgegeven. Deze middelen die zijn bestemd voor Geo-thermie en warmtenetten worden daarom met de UI doorgeschoven naar 2019.
8. OV-knooppunten: De provincie heeft voor Kan Palen Zaanstad € 2,3 miljoen beschikbaar gesteld voor de sanering van het industriegebied. Het project wordt nu op een meer integrale manier benaderd en is onderdeel van een groter project geworden dat nog in voorbereiding is, waardoor de subsidie niet in 2018 verleend is. Dekking voor deze uitgave verloopt voor een deel via de reserve ‘TWIN-H’ en voor een deel via de reserve ‘Werkgelegenheid en Economie’
9. De POP3 verplaatsingsregeling glastuinbouwbedrijven wordt uitgevoerd door het RVO en verloopt volgens planning. De stand van de verplichtingen bij het RVO inzake deze regeling, peildatum 31 dec 2018, is dit jaar voor het eerst opgenomen in de boekhouding van de provincie. Daar was geen kasraming voor opgenomen.
10. De Uitvoeringsregeling is verschoven naar 2019, waardoor € 1,5 miljoen minder is uitgegeven.

11. Vanuit het structuurvisiebudget worden verschillende projecten ondersteund. Een aantal van deze projecten is later gestart dan verwacht waardoor € 1.1 miljoen minder aan lasten is gerealiseerd:

- Het opstarten van het Building with Nature is in 2018 een paar keer uitgesteld vanwege nieuwe ontwikkelingen in de haven Den Helder. Vanaf 1 september is daadwerkelijk gestart (minder lasten, € 150.000);
- Besluitvorming over het traject Netverzwaring en Tennet/Liander heeft meer tijd gekost (minder lasten, € 198.000);
- Er werden meer vrijwillige kavelruilen in de Wieringen verwacht. In een aantal gevallen zijn partijen vroegtijdig uitgestapt waardoor de provincie het proces niet heeft kunnen afronden. Het betreffen complexe kavelruilen (minder lasten, € 53.000);
- De uitvraag en opdracht ontwikkelstrategie met betrekking tot de Energietransitie NZKG is gedaan door het Projectbureau, die ook de kosten op zich heeft genomen (minder lasten, € 220.000);
- Voor het programma Transitie energie en grondstoffen (TEG) is in 2018 minder besteed doordat de ondertekening van het landelijk klimaatakkoord een aantal maanden is vertraagd, de aanpak rondom Zon anders is geworden dan vooraf bedacht en doordat er niet voldoende capaciteit was om aan de slag te gaan met alle trajecten tegelijkertijd (minder lasten, € 370.000).

- De PARK is later ingehuurd doordat het vinden van een geschikte kandidaat langer duurder (minder lasten, € 70.000);

- In 2018 is een integrale strategie voor het landschap in de MRA opgesteld en heeft hierover besluitvorming plaats gevonden. Hierdoor loopt de uitvoering (en daarmee de kosten) uit tot het 2e kwartaal 2019. Tevens is, voor de uitvoering, budget beschikbaar gesteld door de MRA vanuit restantmiddelen van de MRA-begroting 2017 en er is vanuit provinciale middelen ook budget beschikbaar gesteld op basis van motie 110 (minder lasten, € 50.000)

12. Voor het versnellen van de woningbouw (motie 110) is een subsidie van € 2,7 miljoen verleend terwijl € 3 miljoen geraamd was. Daarnaast is het aantal subsidieaanvragen op grond van de uitvoeringsregeling Woonvisie achtergebleven bij de raming en is een aantal in voorgaande jaren verleende subsidies lager vastgesteld waardoor in totaal € 875.000 minder is uitgegeven.

13. De subsidie verlening voor de Ontsluitingsweg PrimA4a is volgens de planning en het vastgestelde bestedingsplan TWIN-H uitgevoerd, hiervoor was echter geen kasraming opgenomen in de begroting waardoor een afwijking van € 700.000 aan extra lasten ontstaat.

14. In 2018 waren de instrumenten van de provincie om bij te dragen aan het verbeteren van OV-knooppunten minder vaak nodig waardoor € 529.000 minder is besteed. De inzet van deze middelen betreft maatwerk en is afhankelijk van gemeenten en andere partners. In 2019 verwacht de provincie weer een aantal knooppunten te ondersteunen. De resterende middelen zijn daarom meegenomen in een uitgestelde intentie naar 2019

15. Op basis van de jaarrekening 2018 van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON) komt het geconsolideerde resultaat uit op €1.518.000 en bedraagt het eigen vermogen van de RON €3.310.000 . Het provinciale aandeel in het eigen vermogen is 1/3 deel en komt neer € 1.103.333. Doordat er € 1 miljoen agio is teruggestort in 2018 komt de kostprijs van de aandelen RON neer op € 317.646 (oorspronkelijke

verkrijgingsprijs) plus € 1 miljoen agio= €1.317.646. Van de gevormde verliesvoorziening valt hierdoor €506.000 vrij (restant van de voorziening bedraagt €214.313).

16. Door het intrekken van een verleende subsidie uit 2013 voor Fysieke verbeteringen HIRB is € 271.000 minder aan lasten gerealiseerd. Dit betreft dus een afrekeningsverschil ten gunste van de reserve HIRB.

17. Regionale Economie: de € 275.000 aan lagere lasten wordt veroorzaakt door afwijkingen op verschillende projecten:

    a. Aan de getroffen voorziening voor Pallas is de rentecomponent van € 230.000 toegevoegd, dit heeft geleid tot hogere lasten;

    b. Een aantal geraamde activiteiten is niet doorgegaan waaronder Smart Industrie en er zijn minder juridische kosten gemaakt wegens vertraging in het juridisch proces. Het onderzoek naar koopstromen is niet volledig in 2018 afgerond. De incidentele extra bijdrage aan PDENH is geraamd onder regionale economie maar verantwoord onder Milieu.

    Hierdoor is in totaal € 388.000 minder aan lasten gerealiseerd.

    c. Van de incidenteel beschikbaar gestelde midden voor Breedband wordt een deel in 2019 aangewend voor de afronding van de advieswerkzaamheden. Hierdoor wordt € 117.000 met de UI meegenomen naar 2019.

18. Stedelijke vernieuwing: Door een wijziging in de administratieve verwerking van in het verleden beschikte subsidies zijn de lasten die voorheen pas bij uitbetaling werden gerealiseerd nu naar voren geschoven. Hierdoor is in 2018 € 239.000 meer aan lasten gerealiseerd. Hier staat eenzelfde bedrag aan gerealiseerde baten tegenover, zie baten 32.

19. Reserve Herstructurering bedrijventerreinen subsidies. Het aantal aanvragen voor de UVR Ondersteuning Toekomstige Werkterreinen is achter gebleven op de planning, er is € 225.000 minder aan subsidies verleend. De aanstelling van een ambassadeur in het begin van het jaar heeft onvoldoende geleid tot concrete projecten. In september is een nieuwe ambassadeur aangesteld en is de looptijd van de regeling verlengt tot eind 2019.

20. Locatiesubsidies kleine stadsgewesten: Door een wijziging in de administratieve verwerking van in het verleden beschikte subsidies zijn de lasten die voorheen pas bij uitbetaling werden gerealiseerd nu naar voren geschoven. Hierdoor is in 2018 € 186.000 meer aan lasten gerealiseerd. Hier staat eenzelfde bedrag aan gerealiseerde baten tegenover, zie baten 31

21. Als gevolg van de gemeentelijke verkiezingen zijn er minder bijeenkomsten georganiseerd en minder pilots gestart voor de omgevingswet en visie dan vooraf gepland waardoor € 96.000 minder is uitgegeven. Daarnaast in de begroting € 60.000 meer geraamd voor de bijdrage aan het IPO ten behoeve van de omgevingswet- en visie dan nodig.

22. Als gevolg van lagere vaststelling van twee subsidies (Riviercruisevaart en Sloepennetwerk) heeft de provincie € 140.000 aan reeds gerealiseerde lasten terugontvangen. Dit betreft dus een afrekeningsverschil ten gunste van de reserve werkgelegenheid en economie.

23. Noordzeehavens: Met betrekking tot het haalbaarheidsonderzoek van de energiehaven is meerwerk verricht. Dit meerwerk is opgenomen in de begroting maar viel uiteindelijk lager uit dan verwacht. Hierdoor is € 130.000 minder uitgegeven dan begroot.

24. Voor het uitvoeren van het arbeidsmarktbeleid zijn we afhankelijk van de samenwerkingspartner, de Triple-helix partijen. Een aantal projecten komt pas tot het leveren

van een prestatie in het jaar 2019 waardoor in 2018 € 122.000 minder aan lasten is gerealiseerd.

25. Er is € 109.000 minder aan kosten gemaakt voor het adviestraject over de toekomstige ontwikkeling van Schiphol dan verwacht door vertraging in de publicatie van de Milieueffectenrapportage(MER) van Schiphol.

26. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.

27. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma's via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als "nog te verdelen apparaatskosten"). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma's. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma's. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Baten

28. Conform de uitspraak van de commissie BBV zijn de bruto verkoopopbrengsten onder de "Baten" verantwoord en de afwaardering van de gronden onder de "Lasten". In de begroting 2018 was bij de "Baten" nog ten onrechte de netto opbrengst (saldo opbrengst min afwaardering) begroot. Tegenover de € 11,2 miljoen aan meer gerealiseerde baten, staat eenzelfde bedrag aan lasten voor de afwaardering van in 2018 verkochte gronden.

29. Zie bij de lasten nummer 5.

30. Bij een aantal grond transacties is de in 2018 geplande aktepassering verschoven naar 2019. Zo is bijvoorbeeld bij Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) de transactie Rijnlanderweg aan de gemeente Haarlemmermeer vertraagd. Dit komt door de vorming van een nieuw College van B&W in de Haarlemmermeer. Bij de voormalige Wierringenrandmeer is bij de Kavelruil Hoeverkoog nog onduidelijkheid op welke wijze deze kavelruil vorm zal krijgen. Er is dus sprake van uitstel. Doordat het geraamde effect van de uitgestelde transacties per saldo gunstig was (meer opbrengsten dan kosten voor afwaardering), is er per saldo € 1.8 miljoen minder aan baten gerealiseerd.

31. Doordat de lasten hoger uitvallen dan begroot (zie lasten 20) is € 186.000 meer onttrokken aan de balanspost vooruit ontvangen rijksbijdrage BLS. Daarnaast zijn de overige BLS-middelen (€131.000) vrijgevallen.

32. Doordat de lasten hoger uitvallen dan begroot (zie lasten 18) is € 239.000 meer onttrokken aan de balanspost vooruit ontvangen rijksbijdrage ISV

33. RVO heeft in de loop van 2018 de provinciale bijdrage aan de uitvoeringskosten over 2016 en 2017 her berekend. Dit heeft geleid tot extra teruggaven waardoor € 154.000 meer aan baten is gerealiseerd. Hier staat evenredig een hogere storting in de reserve Europese projecten landbouwsubsidies tegenover.

Stortingen Reserves

34. Reserve Werkgelegenheid en Economie: De gedecentraliseerde bijdrage vanuit het Rijk via het Provinciefonds voor MKB Topsectoren en voor de Uitvoeringsregeling MIT is pas met de decembercirculaire bekend gemaakt, Hierdoor was in de begroting geen rekening gehouden met een hogere storting in de reserve van € 1,7 miljoen.

35. Reserve Projecten Europese Landbouwsubsidies. RVO heeft in de loop van 2018 de provinciale bijdrage aan de uitvoeringskosten over 2016 en 2017 her berekend. Dat heeft geleid tot € 154.000 aan hogere baten. Hier staat evenredig een hogere storting in de reserve tegenover.

Onttrekking Reserves

36. Reserve Leefbaarheidsfonds Schiphol, zie voor de inhoudelijke toelichting lasten nr. 2

37. Reserve Werkgelegenheid & economie: €4,2 miljoen lagere lasten voor PIM en GO-NH (nr. 4) en € 3 miljoen lagere lasten voor innovatiestimulering topsectoren (nr. 6), € 1,5 miljoen minder onttrokken voor OV knooppunten (nr. 8) en € 140.000 minder onttrokken in verband met de lager vastgestelde subsidies riviercruisevaart en sloepennetwerk (nr. 22). Daarnaast is € 6,3 miljoen minder onttrokken aan de reserve werkgelegenheid en economie ten behoeve van uitgaven in programma 4 – milieu. Zie voor de inhoudelijke toelichting op dit verschil de nummers 1, 2 en 10 onder de lasten in programma 4 - milieu.

38. Vanuit de reserve Europese Projecten Landbouwsubsidies is € 5,2 miljoen meer onttrokken. Zie bij de lasten nr. 3 voor de inhoudelijke toelichting.

39. Vanuit de reserve Duurzame Zeehavens is circa € 1,5 miljoen minder onttrokken. Zie voor een inhoudelijke toelichting nr. 10 bij de lasten.

40. Vanuit de reserve herstructurering bedrijventerreinen is € 290.000 minder onttrokken. Zie voor de inhoudelijke toelichting nummer 16 bij de lasten.

Programma 6 Groen

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 6						Groen
	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	65.901	73.415	79.941	80.795	-855	110.291
Baten	-5.837	-1.658	-1.406	-41.511	40.104	-7.343
Saldo van baten en lasten	60.064	71.757	78.534	39.285	39.250	102.948
Stortingen reserves	65.797	18.963	10.036	8.438	1.598	34.147
Onttrekking reserves	-24.361	-28.908	-25.341	-19.034	-6.307	-77.167
Resultaat	**101.500**	**61.812**	**63.229**	**28.689**	**34.540**	**59.929**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Toelichting	Bedrag (x1.000 euro)	V=voordeel /N=Nadeel	Dekking/UI
	Lasten	**-855**	**N**	
1	Projecten gedekt uit reserve Groen	6.700	V	Onttrekking (26)
2	Uittreden Goois Natuurreservaat	-6.500	N	
3	Projecten Groene Uitweg	-3.774	N	Onttrekking (27)
4	Groenfonds ILG Rijk	-1.600	N	Baten (18)
5	Cofinanciering Waddenzee	1.300	V	Onttrekking (28)
6	Faunafonds	1.227	V	
7	Natuurinclusieve landbouw	665	V	UI
8	Natuur en landschapsbeheer	391	V	
9	Oostelijke vechtplassen	-399	N	Resv. OVP
10	Regionale Samenwerking	298	V	Baten (20)
11	Onderzoek en advies groen	150	V	UI
12	Groen Kapitaal: Biodiversiteit	125	V	
13	Wet natuurbescherming	124	V	
14	Ecoduct N417	122	V	Resv. UNA
15	Apparaatskosten	-381	N	
16	Afrekeningsverschillen voorgaande jaren	498	V	

	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	199	V	
	Baten	**40.104**	**V**	
17	Vrijval balanspost FES-middelen	37.455		
18	Groenfonds ILG Rijk	1.600	V	Lasten (4)
19	Verkoop gronden	988	V	Storting (25)
20	Regionale samenwerking	-298	N	Lasten (10)
21	Fietsbrug Nigtevecht	264	V	Storting (22)
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	95	V	
	Stortingen Reserves	**1.598**	**V**	
22	Lagere Storting reserve Kapitaallasten Groen: Correctie activering Binnendoorvaarverbinding Naarden	772	V	Onttrekking (27)
23	Hogere storting reserve Groene Uitweg: baten fietsbrug Nigtevecht	-264	N	Baten (21)
24	Lagere storting reserve Kapitaallasten Groen: Minder besteed binnen geactiveerde projecten	188	V	
25	Lagere storting reserve Groen	902	V	Baten (19) & Baten programma 5
	Onttrekking Reserves	**-6.307**	**N**	
26	Lagere onttrekking reserve Groen	-7.439	N	Lasten (1) & onttrekking (29)
27	Hogere onttrekking reserve Groene uitweg	3.003	V	Lasten (3) & Stortingen (22)
28	Lagere onttrekking reserve cofinanciering Waddenzee	-1.294	N	Lasten (5)
29	Lagere onttrekking reserve kapitaallasten Groen	-577	N	

Lasten

1. Bij de verschillende projecten waarvoor dekking plaatsvindt vanuit de reserve Groen zijn er zowel projecten met een onderbesteding als met een overbesteding. Per saldo is € 6,7 miljoen minder besteed in 2018. Onderstaand zijn de grootste afwijkingen toegelicht.

   a. PAS Uitvoeringsmaatregelen: jaarlijks maakt de provincie in samenwerking met de terreinbeherende organisaties een zo realistisch mogelijke planning t.a.v. de uit te voeren PAS-maatregelen in de komende beheerperiode. In de praktijk bleek een aantal projecten toch langere voorbereiding te vragen dan gedacht. Het betreft onder andere het baggeren van een deel van het Naardermeer en het aanbrengen van hydrologische isolatie in Polder Westzaan. Als gevolg hiervan is in 2018 € 4,7 miljoen minder aan lasten gerealiseerd.

   b. Uitvoeringsproject Waal en Burg: De hogere uitgaven worden veroorzaakt doordat het project sneller kon worden uitgevoerd dan verwacht. Daarnaast is er voor € 500.000 aan meerwerk (voor o.a. extra transportkosten grond, het verleggen van kabels en leidingen en niet gesprongen explosieven) goedgekeurd en uitbetaald, meer lasten € 1,9 miljoen, neutraal.

   c. Functiewijziging en inrichting. Voor functiewijziging wordt de hoogte van de subsidie o.a. bepaald door de taxatie van gronden, dit maakt een inschatting van de kosten erg moeilijk. Daarnaast zijn er op dit moment nog aanvragen uit 2018 in behandeling. Hierdoor is € 1,7 miljoen minder aan lasten gerealiseerd.

d. NVO Ilperveld POP3, dit betreft een subsidie voor het aanleggen van ruim acht km natuurvriendelijke oevers die de natuurwaarden in en langs het water vergroten in het Ilperveld (gemeente Landsmeer). Hiervoor is € 1 miljoen meer aan lasten gerealiseerd. Deze overbesteding is het gevolg van een financieel-technische correctie. In overleg met de accountant zijn de nog uit te betalen termijnen van de subsidie in 2018 in één keer als last genomen. Het effect van deze correctie over de jaren is per saldo gelijk aan nul.

e. Polder Waard Nieuwland, voor dit project is besloten de subsidie die in eerste instantie in twee tranches zou worden beschikt, in 2018 in één keer te beschikken. €111.000 aan lasten die oorspronkelijk ten laste van Begrotingsjaar 2019 zouden komen, zijn nu ten laste van 2018 gebracht.

f. Het studiefasebudget is bedoeld als onderzoeksbudget voor natuurontwikkelingsprojecten die zich in het kader van het Programma Natuurontwikkeling (PNO) nog in een onderzoeksfase bevinden. Het is aan het begin van een jaar niet duidelijk hoeveel projecten zich lopende het jaar aan zullen dienen, maar het is wél van belang dat het budget ruim genoeg is om onderzoek naar alle mogelijk in de toekomst kansrijke projecten te kunnen bekostigen. In 2018 bleek € 155.000 minder nodig te zijn voor onderzoek in het kader van studiefaseprojecten dan geraamd.

g. Vanwege de geringe invloed die de provincie op de grondmarkt heeft blijft het lastig om vooraf het benodigde budget voor grondaankopen te ramen, daarom wordt altijd ruim voldoende geraamd zodat er voldoende budget is mochten aankoopkansen zich voordoen. Voor het gebied Oostelijke Vechtplassen is de provincie bijvoorbeeld in afwachting van de vaststelling van de grondstrategie. Omdat die in 2018 nog niet was vastgesteld zijn er nog geen aankopen gedaan. In totaal is hierdoor € 2,7 miljoen minder aan lasten gerealiseerd.

2. Voor de afkoopsom met betrekking tot het uittreden uit het Goois Natuurreservaat per 1 januari 2019 wordt in de jaarrekening 2018 een voorziening van € 6,5 mln. opgenomen, conform het besluit tot uittreding.

3. De hogere lasten worden voor € 1,4 miljoen veroorzaakt doordat meer is uitgegeven aan subsidies dan begroot. Bij de Zomernota 2018 is de kasraming niet aangepast. Daarnaast is op projecten € 2,4 miljoen aan hogere lasten gerealiseerd. Het gaat hierbij om de volgende projecten:

   a. Rondje Naardermeer: hogere uitgaven € 1,8 miljoen. Rondje Naardermeer bestaat uit twee deelprojecten; het project Voormeerpassage en het project Faunapassages. Aangezien de werkzaamheden van deze projecten plaatsvinden langs het spoor is Prorail verantwoordelijk voor de uitvoering. Het eerste deelproject Faunapassages is op 31 augustus 2018 definitief gegund. Op basis van de planning van de aannemers heeft ProRail een kasstroomoverzicht opgesteld, dit kasstroomoverzicht is in november 2018 ontvangen. De provincie heeft een inschatting gemaakt van de kosten voor het project Voormeerpassage en het project Faunapassage, de werkelijke kosten blijken achteraf hoger te zijn dan de provincie heeft ingeschat. In 2018 hebben de aannemer en Prorail veel meer werkzaamheden verricht dan was voorzien, onder andere omdat alles prefab wordt gebouwd, hierdoor zijn er meer kosten gemaakt dan was voorzien in 2018.

   b. Binnendoorvaarbindingen hogere uitgaven € 772.000. De uitgaven van dit project waren in 2017 ten onrechte geactiveerd en zijn in 2018 ten laste van de reserve Groene Uitweg verantwoord

c. Stelling van Amsterdam / Nieuwe Hollandse Waterlinie € 150.000. Voor deze uitgave was geen raming opgenomen.

d. Fietsbrug Nigtevecht lagere uitgaven € 445.000. Als gevolg van een discussie tussen de provincie en RWS/provincie Utrecht over de vaarbeveiliging heeft dit project vertraging opgelopen.

4. Groenfonds ILG Rijk: Als gevolg van een financieel-technische correctie is er een overbesteding. In overleg met de accountant zijn de laatste termijnen van enkele lopende subsidies voor projecten die in de komende jaren zullen worden afgerond, in 2018 in één keer als last genomen waardoor in € 1,6 miljoen meer aan lasten is gerealiseerd. Hier staat een even groot bedrag aan baten vanuit het Groenfonds tegenover.

5. Cofinanciering Waddenzee: de provincie is volgend bij het verlenen van subsidies uit de cofinancieringsregeling op het afgeven van subsidies door het Waddenfonds. Door vertraging bij het Waddenfonds is er bij de provincie ook vertraging ontstaan in het verlenen van subsidies waardoor € 1,3 miljoen minder aan lasten is gerealiseerd.

6. De Faunaschade viel € 1,2 miljoen lager uit dan oorspronkelijk werd geraamd. De belangrijkste oorzaak is dat de door ganzen aangerichte schade aan grasland lager was.

7. Natuurinclusieve landbouw: Bij de uitwerking van Motie 110 was het nodig om voor de uitvoering van het programma Natuurinclusieve Landbouw extra capaciteit vrij te maken. Dit heeft enige tijd gevraagd waardoor het programma iets later op gang is gekomen en € 665.000 minder is besteed. Deze middelen zijn bij de eerste begrotingswijziging 2019 beschikbaar gesteld voor 2019.

8. De ramingen voor de kosten van het natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer waren gebaseerd op ramingen t.a.v. het aantal hectares uit 2017. Deze ramingen bleken achteraf te hoog; het werkelijk aantal hectares lag lager. Een toelichting daarop valt terug te lezen onder beleidsdoel 6.2 in de Jaarstukken 2017. Omdat voor minder hectares beheer subsidie is verleend dan waarmee op basis van de ramingen uit 2017 rekening was gehouden, zijn de kosten lager.

9. Oostelijke Vechtplassen: Er zijn meer inhuurkosten gemaakt omdat er specifieke deskundigheid nodig was en de onderzoekskosten zijn hoger uitgevallen doordat deelprojecten complexer zijn dan verwacht. Hierdoor is € 399.000 meer uitgegeven.

10. Regionale samenwerking: De gemeenten financieren mee aan projecten in het groenblauwe domein van Laag Holland. Bodemdaling is binnen dit domein een toenemend, maar complex, probleemveld. Gemeenten willen hun geld meer op dit probleemveld gaan inzetten. Daar is in 2018 op ingezet, maar dit heeft meer tijd gevergd. De verwachting is overigens dat dit in 2019 alsnog gebeurt. In totaal is € 298.000 minder aan lasten gerealiseerd in 2018. Hiertegenover staat dat eenzelfde bedrag minder aan baten is ontvangen van derden.

11. Onderzoek en advies groen: Bij de uitwerking van Motie 110 zijn de € 150.000 aan middelen voor het MRA Landschapsfonds nog niet besteed. 2018 Heeft in het teken gestaan van het opstellen van een plan van aanpak en bestuurlijke besluitvorming. De niet bestede middelen uit 2018 zijn bij de eerste begrotingswijziging 2019 beschikbaar gesteld voor 2019.

12. Groen Kapitaal Biodiversiteit. Enkele onderwerpen lopen door in 2019, zoals het project ‘Greenbase via CLM’, de inzet van de community manager en het boek ‘Bijzondere particuliere natuurbeheerders’. Hiernaast zijn bepaalde kosten voor inzet van communicatie lager uitgevallen dan begroot. In totaal is € 125.000 minder aan lasten gerealiseerd.

13. Wet Natuurbescherming: Een aantal projecten loopt door in 2019, dit komt o.a. omdat twee beheerplannen voor Natura2000 gebieden (het Naardermeer en de Oostelijke Vechtplassen) nog niet afgerond zijn waardoor € 124.000 minder aan lasten is gerealiseerd.

14. Voor het Ecoduct N417 wordt de periode van monitoring verlengd tot 2020. In de begroting is ervan uitgegaan dat dit project in 2018 zou worden afgesloten. In 2018 is € 122.000 minder besteed dan begroot. Deze middelen zullen in 2019 en 2020 worden uitgegeven.

15. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma's via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als "nog te verdelen apparaatskosten"). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma's. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma's. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

16. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.

Baten

17. Ten tijde van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG, 2007-2012) zijn door het Rijk zgn. 'FES-middelen' (ook bekend als 'Nota Ruimte-gelden') aan de provincie uitgekeerd. Met het Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur (2011) zijn deze middelen aan de provincie gedecentraliseerd. Sindsdien zijn ze ondergebracht in de 'Balanspost vooruitontvangen rijksbijdragen ILG-gelden' (kortweg Balanspost FES). Recente uitspraken van de Commissie BBV (Vraag & Antwoord rubriek 04-01-2019) maken duidelijk dat dergelijke middelen niet langer als overlopende passiva gezien mogen worden vanwege het ontbreken van de verplichting jegens het Rijk om deze middelen af te rekenen middels het traject verantwoording, vaststelling en verrekening. Daarom zal deze balanspost bij Jaarrekening 2018 worden opgeheven. Deze middelen worden in de daartoe geëigende reserves gestort. Het gaat om de restantbudgetten voor: 1. Haarlemmermeer: Invoering duurzaam watersysteem en aanleg ondiepe plas PARK21 ('Verbeterd droogmakerijsysteem'), 2. Haarlemmermeer: Recreatieve verbindingen: Groen recreatieve projecten en 3. Verbrakking Westzaan (LH07 Programma Natuurontwikkeling 2019-2023). Deze drie budgetten zullen worden gestort in de Reserve Groen. Daarnaast zal het budget voor 4. Haarlemmermeer: Bereikbaarheid Haarlemmermeer; Verbetering regionale hoofdwegennetwerk (Duinpolderweg) worden gestort in de Reserve (ontwikkeling provinciale) infrastructuur en het budget voor 5. Haarlemmermeer: Transformatie en Herstructurering; Stimuleringsmaatregelen transformatie en verplaatsingen van bedrijven (terreinen langs de Ringvaart) in de Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen.

18. Zie voor de inhoudelijk toelichting lasten nummer 4.

19. Deze baten hebben betrekking op niet geraamde grondopbrengsten.

20. Regionale Samenwerking: De € 298.000 aan ontvangen bijdragen van derden waarvan de provincie in 2018 niet tot besteding is gekomen voor het gebiedsprogramma Laag Holland zijn op de balans gezet ten behoeve van uitgaven in volgende jaren. Hierdoor vallen de gerealiseerde baten met eenzelfde bedrag lager uit dan begroot.
21. Er is € 264.000 meer aan baten ontvangen van de Provincie Utrecht met betrekking tot het project Fietsbrug Nigtevecht. De Fietsbrug Nigtevecht is conform richtlijnen vaarbeveiliging Rijkswaterstaat (RWS) uitgevoerd. RWS heeft de richtlijnen vaarbeveiliging aangescherpt. Hierdoor zijn er meer kosten gemaakt dan was voorzien.

Stortingen Reserves

22. Het project GV57 Binnendoorvaarverbinding Naarden is ten onrechte geactiveerd in 2017. In 2018 werd duidelijk dat de provincie geen eigendomspositie van de grond heeft. De uitgaven van dit project worden niet langer geactiveerd maar rechtstreeks ten laste gebracht van de reserve Groene Uitweg. Dit betekent dat een storting in de reserve Kapitaallasten Groen van € 772.000 is gecorrigeerd. Hiertegenover staat een lagere onttrekking uit de reserve Groene Uitweg.
23. Als gevolg van extra baten van de provincie Utrecht voor het project Fietsbrug Nigtevecht heeft een hogere storting in de reserve Groene Uitweg van € 264.000 plaatsgevonden.
24. De uitgaven van de overige projecten zijn € 188.000 lager dan de opgegeven kasraming waardoor eenzelfde bedrag minder is gestort in de reserve kapitaallasten Groen.
25. Er is € 902.000 minder gestort in de Reserve Groen. Dit is het gevolg van minder opbrengsten Grondverkoop (zie voor de inhoudelijke toelichting op de lagere grondopbrengsten programma 5) en € 91.000 extra inkomsten vanuit het provinciefonds als vermeld in de decembercirculaire 2018.

Onttrekking reserves

26. Er is € 7,4 miljoen minder onttrokken aan de reserve Groen. Zie voor de inhoudelijke toelichtingen lasten nummer 1
27. Er is € 3,7 mln. meer onttrokken aan de reserve Groene uitweg omdat de werkelijke uitgaven voor subsidies en een aantal projecten dat uit deze reserve wordt gedekt hoger zijn uitgevallen. Zie voor een inhoudelijke toelichting lasten nummer 3. Hiertegenover staat een lagere onttrekking van € 772.000 uit de reserve Groene uitweg omdat minder wordt gestort in de reserve kapitaallasten groen, zie stortingen reserves nummer 22.
28. Er is € 1,3 mln. minder onttrokken aan de reserve cofinanciering Waddenzee omdat minder lasten zijn gerealiseerd, zie voor de inhoudelijke toelichting lasten nummer 5.
29. Er is bij de reserve Kapitaallasten groen een bedrag minder onttrokken van € 577.000. Dit verschil wordt veroorzaakt door lagere kapitaallasten door verlenging van de afschrijvingstermijn van kapitaalgoederen ad € 77.000. Daarnaast hebben er als gevolg van de wijziging van het BBV per 1-1-2017 correcties tussen reserves plaatsgevonden, waarbij op begrotingsbasis € 500.000 werd overgeheveld naar de reserve Groen, terwijl bij de jaarrekening 2018 geconstateerd werd dat deze overheveling achterwege kon blijven in verband met de aansluiting van de boekwaarden van de groenprojecten die geactiveerd zijn.

Programma 7 Cultuur en Welzijn

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 7 — Cultuur en Welzijn

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	7.492	17.788	23.573	20.158	3.415	13.378
Baten	-35	-30	-30	-48	18	-30
Saldo van baten en lasten	7.457	17.758	23.543	20.111	3.432	13.348
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	**7.457**	**17.758**	**23.543**	**20.111**	**3.432**	**13.348**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)	V= voordeel/ N = nadeel	Neutraal/ Uitgestelde Intentie
	Lasten	**3.415**	**V**	
1	Rijksbijdrage restauratie monumenten	2.200	V	Resv. Monumenten
2	Projecten Cultuurhistorie	600	V	Resv. TWIN-H
3	Kennisfunctie Sport	130	V	Resv. EXIN-H
4	Aanpassing klimaatsysteem Huis van Hilde	114	V	
5	Afrekeningsverschillen	199	V	Stelpost prog. 8
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	172	V	
	Baten	**18**	**V**	
	Diverse verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	18	V	
	Stortingen reserves	**0**		
	Geen verschillen			
	Onttrekking reserves	0		
	Geen verschillen			

Lasten

1. In 2018 is er € 2,2 miljoen in de Reserve Monumenten gestort omdat de rijksmiddelen voor restauratie van monumenten zijn herverdeeld. Deze herverdeling gaat echter pas in per 2019, waardoor in 2018 sprake is van € 2,2 miljoen lagere lasten in programma 7 en een lagere onttrekking uit de reserve monumenten in programma 8. Op 12 november 2018 hebben PS motie 47 aangenomen om met de € 2,2 miljoen aan de vraag tegemoet te komen van culturele instellingen voor een bijdrage voor verduurzaming, maatregelen voor het versterken van de exploitatie en de organisatie van evenementen. Dit wordt uitgewerkt in 2019.
2. Het project Fort Resort Beemster/ Restauratie Fort aan de Middenweg is vertraagd en doorgeschoven naar 2019 omdat de ontwikkelaar, Fort Resort Beemster, nog geen overeenstemming heeft met de eigenaar, Natuurmonumenten. Door deze vertraging zijn de lasten in programma 7 € 600.000 lager uitgevallen. Daar staat een lagere onttrekking uit de reserve TWIN-H in programma 8 tegenover.
3. De provincie heeft een uitvoeringsregeling topsportaccommodaties uitgevoerd uit de restantmiddelen van de reserves EXIN-H en TWIN-H voor sport. Het subsidieplafond is niet volledig aangesproken waardoor er € 130.000 minder lasten in programma 7 gerealiseerd zijn. Hiertegenover staat een lagere onttrekking aan de reserve EXIN-H in programma 8.
4. Door lange onzekerheid over de kosten die gemaakt moesten worden voor het klimaatsysteem in het Huis van Hilde, om aan de wettelijke eisen te voldoen, zijn enkele projecten in 2018 later gestart dan vooraf voorzien. Hierdoor zijn de lasten in 2018 € 114.000 lager uitgevallen.
5. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.

Programma 8 Financiën

Wat heeft het gekost? (x 1.000 euro)

Programma 8 Financiën

	Jaarrekening 2017	Ontwerp begroting 2018	Actuele begroting 2018	Jaarrekening 2018	Bedrag verschil	Begroting 2019
Lasten	39.704	66.403	63.027	57.809	5.219	116.056
Baten	-415.508	-396.306	-413.763	-417.741	3.978	-418.702
Saldo van baten en lasten	-375.804	-329.903	-350.736	-359.932	9.196	-302.646
Stortingen reserves	61.327	7.795	70.193	69.528	665	464.939
Onttrekking reserves	-197.977	-48.319	-181.266	-163.106	-18.160	-296.267
Resultaat	**-512.454**	**-370.427**	**-461.808**	**-453.510**	**-8.298**	**-133.974**

Toelichting

In onderstaande tabel wordt het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening nader gespecificeerd.

#	Toelichting	Bedrag (x € 1.000)	V=voordeel /N = nadeel	Dekking/UI
	Lasten	**5.219**	**V**	
1	Apparaatskosten	3.480	V	Stelpost
2	Subsidiecrediteuren	2.638	V	
3	Afrekeningsverschillen	-1.855	N	Stelpost
4	Cofinanciering en regiodeals	1.000	V	
5	Vennootschapsbelasting	-244	N	
6	Prijsstijgingen	200	V	
	Baten	**3.978**	**V**	
7	Uitkering provinciefonds o.b.v. septembercirculaire	-6.349	N	
8	Motorrijtuigenbelasting	3.869	V	
9	Decentralisatie-uitkering Beter benutten	4.000	V	Resv. Infra
10	Decentralisatie-uitkering MKB Innovatiestimulering Topsectoren	1.700	V	Resv. W&E
11	Doorschuif BTW	573	V	
12	Koepelovereenkomst Flevoland	-476	N	
13	Decentralisatie-uitkering Smart Industry Hub	300	V	
14	Renteresultaat	-270	N	
15	Uitkering provinciefonds o.b.v. decembercirculaire	179	V	

16	Decentralisatie-uitkering Aanpak problematiek vakantieparken	100	V	
17	Decentralisatie-uitkering Hydrologische maatregelen	91	V	Resv. Groen
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan €100.000	261	V	
	Stortingen	**665**	**V**	
18	Lagere storting reserve TWIN-H bijdrage RWS	1.500	V	
19	Hogere storting reserve Bedrijfsvoering	-567	N	
20	Hogere storting reserve EXIN-H bijdrage prov. Utrecht	-314	N	
21	Hogere storting reserve TWIN-H	-267	N	
	Overige verschillen afzonderlijk kleiner dan € 100.000	313	V	
	Onttrekking	**-18.160**	**N**	
22	Programma overkoepelende reserves	-18.160	N	

Lasten

1. Bij de begroting 2018 zijn alle apparaatskosten verdeeld over de programma's via een bepaalde verdeelsleutel. Gedurende het uitvoeringsjaar hebben er wijzigingen plaatsgevonden op de totale omvang van de apparaatskosten. Deze wijzigingen zijn in eerste instantie verwerkt in programma 8 (als "nog te verdelen apparaatskosten"). Bij de jaarrekening zijn deze wijzigingen weer verdeeld over de 7 beleidsprogramma's. Daarom is er sprake van een onderschrijding in programma 8 en een overschrijding in de andere programma's. Voor de toelichting op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde totale apparaatskosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering
2. Nog niet betaalde maar al wel verleende subsidies zijn op de balans opgenomen onder de post overlopende passiva. In 2018 hoeft, op basis van de eindafrekeningen van de subsidies, uiteindelijk minder betaald te worden dan in eerste instantie is begroot. Hierdoor vallen de lasten € 2,6 miljoen lager uit.
3. Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 8, maar gerealiseerd in alle programma's. Voor een verdere specificatie van de afrekeningsverschillen wordt verwezen naar tabel 5.4.1 in deze jaarrekening.
4. De eerste en tot nu toe enige regiodeal in Noord-Holland die in de eerste tranche is goedgekeurd door het Rijk (16 november 2018) betreft de regiodeal ZaanIJ. Dit moet leiden tot een bestuursovereenkomst voor het zomerreces van 2019 met afspraken over cofinanciering door de provincie. Inzet van cofinancieringsmiddelen heeft daarom niet plaatsgevonden in 2018, waardoor de lasten in 2018 € 1 miljoen lager uitvallen.
5. De provincie Noord-Holland is niet zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De 40% deelname van de provincie in de commanditaire vennootschap PolanenPark C.V. leidt voor het boekjaar 2018 tot een belastingplicht van € 244.000.

6. De stelpost prijsstijgingen wordt gebruikt om de indexeringen te kunnen dekken. Over 2018 is een bedrag van € 200.000 minder nodig geweest dan werd begroot.

Baten

7. Op basis van de septembercirculaire is de Algemene uitkering van het provinciefonds met € 6,3 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door een neerwaartse bijstelling van het accres als gevolg van lagere verwachte uitgaven van het Rijk en door een afname van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds. Dit laatste is veroorzaakt door hogere declaraties van gemeenten en provincies bij het BTW-compensatiefonds.
8. De gerealiseerde opbrengst van de motorrijtuigenbelasting is in 2018 € 3,9 miljoen hoger uitgevallen dan begroot op basis van de gewichtsuitdraai per januari 2019. Deze ontwikkeling houdt verband met een toename van het aantal voertuigen. Bij de personenauto's en motoren is er sprake van een stijging van het aantal voertuigen ten opzichte van 2017 met 24.400, waarvan bijna 12.000 voertuigen bij de Groot Wagenparkhouders (GWH). Ten aanzien van de juistheid en volledigheid van de ontvangen opcenten bestaat enige onzekerheid omdat de provincie informatieafhankelijk is van het Rijk. Zie hiervoor ook de paragraaf provinciale heffingen.
9. Op basis van de decembercirculaire is een aantal decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Eén daarvan betreft de decentralisatie-uitkering Beter benutten. Tegenover deze hogere baten van € 4 miljoen in programma 8 staat een hogere storting in de reserve Infrastructuur (zie nr 41 in programma 2).
10. Op basis van de decembercirculaire is een aantal decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Eén daarvan betreft de decentralisatie-uitkering MKB Innovatiestimulering Topsectoren. Tegenover deze hogere baten van € 1,7 miljoen in programma 8 staat een hogere storting in de reserve Werkgelegenheid en Economie (zie nr 35 in programma 5).
11. De begrotingspost "doorschuif BTW" betreft BTW die aan de provincie wordt doorberekend en die de provincie vervolgens weer verhaalt op het BTW compensatiefonds. Op deze begrotingspost zijn hogere baten van € 573.000 gerealiseerd.
12. In de koepelovereenkomst met Flevoland is voorzien in een dienstverlening voor de provincie Flevoland met een omvang van 7 fte. Medewerkers bieden zelf aan, op basis van vrijwilligheid, om werk in Flevoland te verrichten. In 2018 was het animo om hiervoor in aanmerking te komen gering, waardoor slechts 2,5 van de 7 fte zijn ingevuld. Hierdoor zijn de inkomsten € 476.000 lager dan geraamd. Er worden gesprekken met Flevoland gevoerd om deze inzet te verminderen c.q. te beëindigen.
13. Op basis van de decembercirculaire is een aantal decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Eén daarvan betreft de decentralisatie-uitkering Smart Industry Hub. Deze hogere baten van € 300.000 zijn in 2018 niet meer besteed en zullen daarom geoormerkt vrijvallen in het resultaat van 2018. Bij de Zomernota 2019 zal dit bedrag vervolgens weer opgenomen worden in programma 5.
14. Het renteresultaat valt € 270.000 lager uit. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de Begroting 2018 rekening werd gehouden met een hogere lening aan de Stichting Pallas waarvoor dus ook hogere rentebaten waren geraamd.

15. Op basis van de decembercirculaire van het provinciefonds is de Algemene uitkering met € 179.000 verhoogd. De verklaring hiervoor is een aantal kleine algemene mutaties zoals extra middelen voor Generieke Digitale Infrastructuur, Onderzoeksbudget en Innovatiebudget Handelsregister.
16. Op basis van de decembercirculaire is een aantal decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Eén daarvan betreft de decentralisatie-uitkering Aanpak problematiek vakantieparken. Deze hogere baten van € 100.000 zijn in 2018 niet meer besteed en zullen daarom geoormerkt vrijvallen in het resultaat van 2018. Bij de Zomernota 2019 zal dit bedrag vervolgens weer opgenomen worden in programma 5.
17. Op basis van de decembercirculaire is een aantal decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Eén daarvan betreft de decentralisatie-uitkering Hydrologische maatregelen. Tegenover deze hogere baten in programma 8 staat een hogere storting in de reserve Groen.

Stortingen reserves

18. Van Rijkswaterstaat zou in 2018 een bijdrage van € 1,5 miljoen ontvangen worden voor ecologische maatregelen Markermeer. Aan het eind van 2018 heeft RWS de voorwaarde gesteld dat de bijdrage pas beschikbaar wordt gesteld als de provincie voorbereidingswerkzaamheden heeft uitgevoerd. De bijdrage wordt nu alsnog in 2019 verwacht. De storting in de reserve TWIN-H valt daardoor lager uit in 2018. Daar tegenover staan lagere baten (zie nr 4 programma 3).
19. In de reserve Bedrijfsvoering heeft een niet begrote storting plaatsgevonden. Het betreft het niet-bestede deel van de materiële apparaatskosten over 2018. Conform het instellingsbesluit van de reserve wordt dat niet-bestede deel jaarlijks gestort in de reserve Bedrijfsvoering. Hierdoor is sprake van hogere lasten van € 567.000.
20. Naast de eigen bijdrage heeft de provincie Noord-Holland de bijdrage van de provincie Utrecht aan het rijksproject Busstreek Eemnes voorgefinancierd. Deze voorfinanciering ten laste van de reserve EXIN-H wordt nu verrekend waardoor de lasten met € 314.000 hoger uitvallen.
21. Er zijn vanuit andere reserves middelen overgeboekt naar de reserve TWIN-H. Door deze storting in de reserve TWIN-H vallen de lasten € 267.000 hoger uit.

Onttrekking reserves

22. Op meerdere reserves binnen programma 8 is er sprake van lagere onttrekkingen. Zoals de reserve Actieprogramma 2010 (circa € 1 minder onttrokken, zie voor toelichting programma's 4 en 5), de reserve monumenten (€ 2,2 miljoen minder onttrokken, zie voor toelichting programma 7), de reserve EXIN-H (€ 14, 3 miljoen minder onttrokken, zie voor toelichting de programma's 2, 4 en 7), de reserve TWIN-H (bijna € 1 miljoen minder onttrokken, zie voor toelichting de programma's 2, 3, 5 en 7) en de reserve bedrijfsvoering (€ 1,1 miljoen minder onttrokken).